



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π.Μ.Σ. «ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ»**

Τίτλος
**ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΝΟΤΟΥ: Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΑΝΙΚΗΣ**

Πτυχιακή εργασία της Ευδοκίας Πελέλα

Επιβλέπουσα: Ελένη Καραντζόλα

Μέλη της εξεταστικής επιτροπής: Ελένη Καραντζόλα

Ιωάννης Γαλαντόμος

Μαριάνθη Γεωργαλίδου

ΡΟΔΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Οι απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα πτυχιακή εργασία εκφράζουν αποκλειστικά τη συγγραφέα.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΑ

ΓΠΓΠ	Γλωσσική Πολιτική Γλωσσικός Προγραμματισμός
BOE	Boletín Oficial del Estado (Επίσημη Εφημερίδα του Κράτους)
BVMC	Biblioteca Virtual de Miguel de Cervantes (Διαδικτυακή Βιβλιοθήκη Μιγκέλ ντε Θερβάντες)
CVC	Centro Virtual Cervantes (Διαδικτυακό Κέντρο Θερβάντες)
RAE	Real Academia Española (Βασιλική Ισπανική Ακαδημία)
LNLC	Llei de Normalització Lingüística a Catalunya (Νόμος για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση στην Καταλονία)
LPL	Llei de Política Lingüística (Νόμος Γλωσσικής Πολιτικής)
DGPL	Direcció General de Política Lingüística (Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής)
AVL	Academia de la Llengua Valenciana (Βαλενθιανική Ακαδημία της Γλώσσας)
SAL	Servei d'Assessorament Lingüístic (Υπηρεσία Γλωσσικής Αξιολόγησης)
DGPLGM	Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme de la Generalitat Valenciana (Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής και Διαχείρισης της Πολυγλωσσίας της βαλενθιανικής Κυβέρνησης)
SPL	Servei de Política Lingüística (Υπηρεσία Γλωσσικής Πολιτικής)
LSC	Llengua de Signes Catalana (Καταλανική Νοηματική Γλώσσα)
CPNL	Consorcio para la Normalizació Lingüística (Κοινοπραξία για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση)
OFEA	Oficina de Foment e Ensenhament der Aranés (Υπηρεσία Προαγωγής και Διδασκαλίας της Αρανέζικης)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Α΄ ΜΕΡΟΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	13
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΠΓΠ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	
1.1 Η κοινωνική διάσταση της γλώσσας	13
1.1.1 Η ΓΠΓΠ ως επιστημονικό πεδίο	13
1.1.2 Εννοιολογικό πλαίσιο της ΓΠΓΠ	14
1.1.3 Επίσημη και εθνική γλώσσα	16
1.2 Ζητήματα διγλωσσίας/ πολυγλωσσίας στην Ιβηρική χερσόνησο	18
1.2.1 Μορφές διγλωσσίας	18
1.2.2 Ιστορικό προηγούμενο της κοινωνικής διγλωσσίας στην Ισπανία: η επικράτηση της καστιλιανικής	22
1.2.3 Διαχείριση της πολυγλωσσίας σε ένα κράτος: Η αρχή του γλωσσικού πλουραλισμού	27
1.2.4 Η γηγενής γλώσσα	28
1.2.4.1 Γηγενής γλώσσα και κανονικοποίηση στις δίγλωσσες περιφέρειες της Ισπανίας	29
1.2.5 Συμπληρωματικές έννοιες και όροι της ΓΠΓΠ της Ισπανίας	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	32
ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ	
2. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	32
2.1 Νομικό καθεστώς και ισπανικές γλώσσες	33
2.1.1 Πολιτικό και θεσμικό προηγούμενο της Ισπανίας των Αυτονομιών	33
2.1.2 Σκιαγράφηση του γλωσσικού χάρτη της Ισπανίας τον 20 ^ο αιώνα	33
2.1.3 Οι περιφερειακές γλώσσες κατά τη δικτατορία του Franco	38
2.1.4 Η αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος (1975-1978)	44
2.2 Η Ισπανία των Αυτονομιών	45

2.2.1 Συνταγματική και νομική κατοχύρωση των ισπανικών γλωσσών στο Σύνταγμα του 1978	47
2.2.2 Ασάφειες στη διατύπωση των συνταγματικών διατάξεων και κριτήρια ιεράρχησης των ισπανικών γλωσσών	51
2.3 Γλωσσική κανονικοποίηση στην ισπανική περιφέρεια: ο «πόλεμος των γλωσσών»	52
2.4 Νόμοι γλωσσικής κανονικοποίησης στις περιφέρειες με γηγενή γλώσσα	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	59
ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ	
3. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	59
3.1 Η καταλανική ως ρομανική γλώσσα	60
3.2 Τυπολογία της καταλανικής	66
3.2.1 Φωνολογική προσέγγιση της καταλανικής	66
3.2.2 Μορφολογία της καταλανικής	68
3.2.3 Ορθογραφία	69
3.3 Ιστορικό και γεωπολιτικό πλαίσιο ανάπτυξης της καταλανικής (8 ^{ος} -14 ^{ος} αιώνας)	69
3.3.1 Σταθμοί στην καταλανική γλώσσα: η αρχή (8 ^{ος} -12 ^{ος} αιώνας)	70
3.3.2 Η επέκταση της καταλανικής (13 ^{ος} -15 ^{ος} αιώνας)	71
3.3.3 Η Παρακμή (16 ^{ος} , 17 ^{ος} και 18 ^{ος} αιώνας)	74
3.3.4 Η Αναγέννηση της καταλανικής κουλτούρας: «La Renaixença» (19 ^{ος} και 20 ^{ος} αιώνας)	78
3.3.5 Οι πρώτες νομικές βάσεις για την αναγνώριση της καταλανικής (τέλη 19 ^{ου} αι.)	80
3.3.6 Προτυποποίηση της καταλανικής (20 ^{ος} αιώνας)	81
3.3.7 Η δικτατορία του Franco και η φίμωση των περιφερειακών γλωσσών (1939-1975)	89
3.4 Θεσμοθέτηση της καταλανικής	92
3.4.1 Νομοθετικό πλαίσιο της κανονικοποίησης της καταλανικής	94
3.4.2 Η γλωσσική κανονικοποίηση στο καταλανικό εκπαιδευτικό σύστημα	101
3.4.2.1 Το καταλανικό εκπαιδευτικό σύστημα κατά τη μεταβατική περίοδο 1978-1983	101

3.4.2.2 Η εφαρμογή του Νόμου 7/1983 στη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση	102
3.4.2.3 Διάρθρωση του καταλανικού εκπαιδευτικού συστήματος ...	106
3.4.2.4 Βασικές συνιστώσες του προγράμματος γλωσσικής εμβάπτισης	109
3.4.2.5 Η δικαστική διαμάχη περί αντισυνταγματικότητας του Νόμου 7/1983	111
3.4.2.6 Η καθιέρωση της καταλανικής στην εκπαίδευση	113
3.5 “Nou Estatut d’ Autonomia de Catalunya, 2006”	114
3.5.1 Στόχοι και κεκτημένα του Νέου Καταστατικού	118
3.5.2 Το Νέο Καταστατικό ως εχέγγυο συνεργασίας με το κεντρικό Κράτος	119
3.6 Οι δράσεις της Generalitat για την προώθηση της καταλανικής όπως παρουσιάζονται στην Έκθεση για το έτος 2015-2016	122
3.7 Η παρουσία της καταλανικής στο διαδίκτυο	131
3.8 Οι προκλήσεις του 21 ^{ου} αιώνα: μύθοι και αλήθειες στο μικροσκόπιο πολιτών και πολιτικών	132
3.8.1 Κανονικοποίηση της καταλανικής: ένα επιτυχημένο εγχείρημα;	139
3.9 Η πλήρωση των διατάξεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών για την Καταλονία	142
3.10 Η περίπτωση της οξιτανικής/αρανέζικης	145
3.10.1 Σύντομη ιστορική αναδρομή	145
3.10.2 Νομικό και θεσμικό πλαίσιο	147
3.10.3 Κωδικοποίηση της αρανέζικης	153
3.10.4 Η αρανέζικη στη σχολική εκπαίδευση	155
3.10.5 Η αρανέζικη στα μέσα επικοινωνίας	157
3.10.6 Η πλήρωση των διατάξεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών για την Κοιλάδα του Αράν.....	157
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	160
ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΝΟΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΛΑΝΟΦΩΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ	
4. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	160
4.1 Γλωσσική κανονικοποίηση στις Βαlearίδες νήσους (Illes Balears)	160

4.1.1 Νομικό πλαίσιο	160
4.1.2 Θεσμικά όργανα	163
4.1.3 Η καταλανική στη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση	169
4.1.4 Η παρουσία της καταλανικής στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα	173
4.1.5 Κοινωνικές προεκτάσεις της γλωσσικής κανονικοποίησης στις Βαlearίδες	173
4.2 Γλωσσική κανονικοποίηση στην Κοινότητα της Βαλένθια (Comunitat Valenciana)	175
4.2.1 Η διαμάχη περί «καταλανικότητας» της βαλενθιανικής	175
4.2.1.1 Κοινωνιογλωσσικό προφίλ της Βαλένθια	178
4.2.2 Νομικό πλαίσιο κανονικοποίησης της βαλενθιανικής	179
4.2.3 Θεσμικά όργανα	183
4.2.4 Η βαλενθιανική στην εκπαίδευση	191
4.2.5 Η βαλενθιανική στα ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα μέσα	206
4.2.6 Αστοχίες και παραλείψεις στην κανονικοποίηση της βαλενθιανικής	207
4.3 La Franja de Ponent (Αραγωνία)	209
4.4 El Carxe – Μούρθια	214
Β΄ ΜΕΡΟΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	220
ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΑΝΟΦΩΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΕΚΤΟΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ	
5. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	220
5.1 Πριγκιπάτο της Ανδόρρας	221
5.2 Βόρεια Καταλονία	225
5.3 Αλγκέρο-Σαρδηνία	227
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	234
Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία	240
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	240
Διαδικτυακές αναφορές	249
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	258

Η συγγραφή της διπλωματικής μου έρχεται να επισφραγίσει τις σπουδές μου στο ΠΜΣ «Γλωσσολογία Νοτιοανατολικής Μεσογείου» του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Η ενασχόλησή μου ωστόσο, με το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο δεν ήταν τυχαία. Το προηγούμενο γνωσιακό μου υπόβαθρο ήταν αδιαμφισβήτητο πλεονέκτημα στην αποκρυστάλλωση των ιδεών μου· οι προπτυχιακές σπουδές μου στην Ισπανική Γλώσσα και την Ισπανοαμερικάνικη Ιστορία-Πολιτισμό-Λογοτεχνία, αλλά κυρίως, η αμέριστη συμπαράσταση των καθηγητών και μεντόρων μου Εύης Καρούζου, Roberto Rodríguez, Θεοδώρας Γρηγοριάδου και Στέλιου Καραγιάννη -για να μνημονεύσω ορισμένους από τους στυλοβάτες της προσπάθειάς μου-, αποτέλεσαν το έναυσμα για τη μετέπειτα επιλογή της συγκεκριμένης κατεύθυνσης.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους καθηγητές μου και μέλη της εξεταστικής επιτροπής για τη συμβολή τους στην εκπόνηση της πτυχιακής μου. Εν αρχή, οφείλω να ευχαριστήσω την καθηγήτριά μου κα Ελένη Καραντζόλα για την καθοδήγησή της και την εποικοδομητική συνεργασία στη συγγραφή της διπλωματικής μου, από την αρχική σύλληψη μέχρι την ολοκλήρωσή της· η κα Καραντζόλα μου μετέδωσε το ζήλο της για το αντικείμενό της και με ενέπνευσε να ασχοληθώ με την επιστήμη της γλωσσικής πολιτικής. Κατά δεύτερον, ευχαριστώ θερμά τον κ. Ιωάννη Γαλαντόμο πολύτιμο σύμμαχο και συμπαραστάτη σε κάθε βήμα της φοίτησής μου στο ΠΜΣ, καθώς επίσης και την κα Μαριάνθη Γεωργαλίδου που μου έδωσε τροφή για περαιτέρω σκέψη και προβληματισμό σε θέματα κοινωνιογλωσσολογίας.

Επί της ουσίας, η εκπόνηση της μεταπτυχιακής μου διατριβής είναι το επιστέγασμα μιας μακράς ερευνητικής πορείας και εσωτερικής αναζήτησης συνάμα. Συνοδοιπόρος μου σε αυτή τη διαδρομή η οικογένειά μου, ακρογωνιαίος λίθος για την επίτευξη του στόχου μου, στην οποία και αφιερώνω τη διπλωματική μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια η καταλανική γλώσσα έχει έρθει στο προσκήνιο λόγω πολλαπλών και σύνθετων οικονομικο-πολιτικών και κοινωνικών συγκυριών. Η καταλανική έχει κάνει δυναμική είσοδο στα σύγχρονα ευρωπαϊκά δεδομένα και διεκδικεί την μερίδα του λέοντος στο ευρωπαϊκό και διεθνές οικονομικο-πολιτικό στερέωμα ως γλώσσα γοήτρου και οικονομικής και κοινωνικο-πολιτισμικής ευημερίας. Το γεγονός αυτό αντανακλάται εξάλλου και στη γεωγραφική κατανομή των ομιλητών της στις καταλανόφωνες περιοχές εντός και εκτός της ισπανικής επικράτειας, οι οποίοι, σύμφωνα με πρόσφατες στατιστικές καταγραφές, αποτελούν πλέον μια πολυάριθμη γλωσσική κοινότητα. Δεδομένου του γεωγραφικού εύρους της γλώσσας, η κοινωνική χρήση της εύλογα παρουσιάζει αξιοσημείωτες διακυμάνσεις και αποκλίσεις μεταξύ των περιοχών στις οποίες είναι είτε συν-επίσημη, είτε μειονοτική προστατευόμενη, είτε μειονοτική μη προστατευόμενη/ μη κατοχυρωμένη νομικά (οπότε και η ζωτικότητα της σε βάθος χρόνου καθίσταται ακροσφαλής). Στόχος, επομένως, της παρούσας εργασίας είναι η αντιπαραβολική εξέταση και η επί του συνόλου αποτίμηση των γλωσσικών πολιτικών που εφαρμόζονται στις περιοχές όπου ομιλείται η καταλανική γλώσσα. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στο μείζον ζήτημα της κανονικοποίησης της καταλανικής στις Αυτόνομες Κοινότητες στις οποίες είναι συν-επίσημη (Καταλονία, Καταλονία-Κοιλάδα του Αράν, Βαλεαρίδες, Κοινότητα της Βαλένθια), με χρονική αφετηρία τη de jure αναγνώριση της πολυγλωσσίας στην Ισπανία (1978) μέχρι και σήμερα· παράλληλα, επισκοπούνται οι γλωσσικές πολιτικές των ισπανικών περιφερειών στις οποίες η καταλανική αποτελεί μειονοτική γλώσσα (La Franja de Ponent - Αραγωνία, El Carxe - Μούρθια). Δεν θα ήταν δυνατό να εξαιρεθούν από τη μελέτη μας οι εκτός ισπανικού Κράτους θύλακες όπου ιστορικά εγκαταστάθηκε και ομιλείται η καταλανική γλώσσα (Πριγκιπάτο της Ανδόρρας, Βόρεια Καταλονία, Αλγκέρο-Σαρδηνία). Λόγω της πληθυντικότητας των γεωγραφικών περιοχών και της συνθετότητας των παραμέτρων που μελετώνται, κρίθηκε σκόπιμος ο διαχωρισμός της εργασίας σε δύο μέρη: το Α' μέρος συνίσταται στην εισαγωγική προσέγγιση του αντικειμένου μελέτης και στη διεξοδική ανάλυση των γλωσσικών πολιτικών που εφαρμόζονται στις καταλανόφωνες περιοχές της Ισπανίας· το Β' μέρος εστιάζει στις γλωσσικές πολιτικές των καταλανόφωνων ζωνών εκτός ισπανικής επικράτειας.

Εν αρχή, μέσα από την αντιπαραβολική εξέταση των γλωσσικών στάσεων και συμπεριφορών, ατομικών και συλλογικών, διαμορφώνεται μια σφαιρική εικόνα για τη

θέση που καταλαμβάνει η καταλανική στον ευρύτερο χώρο της Μεσογείου και τις σφαίρες επιρροής της· στη συνέχεια, αποτιμώνται τα αποτελέσματα των γλωσσικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν σε βάθος τεσσαρακονταετίας στις Αυτόνομες Κοινότητες που ομιλείται, οι επιμέρους κοινωνικο-πολιτικές τους επιπτώσεις ή τα οφέλη που απέφεραν. Ολοκληρώνοντας, παραβάλλονται οι διαφορετικές γλωσσικές πολιτικές που αναλύθηκαν, τα σημεία σύγκλισης ή απόκλισής τους και εν τέλει, η κατά περίπτωση ερμηνεία-εκτίμηση των μεσοπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων βλέψεων-στόχων των συγκεκριμένων πολιτικών.

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, πραγματοποιείται μια επισκόπηση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών· αξιοποιούνται αναφορές κατά κύριο λόγο από την ισπανική βιβλιογραφία και αρθρογραφία, επικουρούμενες από ακαδημαϊκά συγγράμματα και δημοσιεύσεις σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Στυλοβάτες της έρευνας ήταν τα επίσημα νομικά έγγραφα του ισπανικού Κράτους (Σύνταγμα, Νόμοι, Καταστατικά Αυτόνομιας), καθώς και στατιστικές αναφορές, πορίσματα ερευνών και κυβερνητικά προγράμματα προώθησης της καταλανικής από τα επίσημα αρχεία του ισπανικού Κράτους, τις ιστοσελίδες των Κυβερνήσεων και των θεσμικών φορέων των Αυτόνομων Κοινοτήτων και τις ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες των Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων τους.

Ως περιγραφικό εργαλείο για τη διερεύνηση των γλωσσικών πολιτικών που αφορούν στην κανονικοποίηση της καταλανικής αξιοποιείται το πλαίσιο του Cooper (Cooper's scheme 1989· βλ. Απεικόνιση 1., Παράρτημα).

Στο συγγραφικό μέρος, η εργασία οργανώνεται σε πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο δομείται σε δύο θεματικές υποενότητες. Στην πρώτη, παρουσιάζονται αδρομερώς οι βασικές κατευθύνσεις/ θέσεις του διεπιστημονικού κλάδου της γλωσσικής πολιτικής και του γλωσσικού προγραμματισμού· στη δεύτερη, πραγματοποιείται μια εισαγωγική προσέγγιση/ ερμηνεία και αποσαφήνιση εννοιών που αφορούν ειδικά στη γλωσσική πολιτική της Ισπανίας και θα μας απασχολήσουν στην εξέταση του κυρίως ζητήματος. Παράλληλα, παρατίθεται μια διαχρονική επισκόπηση της κοινωνικής διγλωσσίας στην Ιβηρική χερσόνησο, προκειμένου να καταστούν κατανοητά τα ιδιαίτερα ιστορικο-πολιτικά αίτια που οδήγησαν στη σημερινή πλουραλιστική φυσιογνωμία της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται εκτενώς το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο βάσει του οποίου διαμορφώθηκε το σημερινό γλωσσικό καθεστώς της Ισπανίας μετά τη Μεταπολίτευση. Πραγματοποιείται μια περιοδολόγηση των γλωσσικών πολιτικών που υιοθετήθηκαν από τα πολιτικά καθεστώτα των τελευταίων δύο αιώνων: από τα τέλη

του 19^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα. Αναλύονται διεξοδικά τα βαθύτερα κοινωνικο-πολιτικά, θρησκευτικά, ιδεολογικά και οικονομικά αίτια που οδήγησαν στην παρούσα μορφή φεντεραλιστικής οργάνωσης του ισπανικού Κράτους και κατ' επέκταση στην υιοθέτηση του σημερινού προτύπου γλωσσικής συν-ομοσπονδίας, ενώ ιδιαίτερη μνεία γίνεται στα μείζονα προβλήματα και τις δαιδαλώδεις διαφορές και ανισότητες σε ό,τι αφορά το γλωσσικό ζήτημα και τις στάσεις/πολιτικές που υιοθετούνται από την εκάστοτε περιφέρεια.

Το τρίτο κεφάλαιο είναι αναλογικά και το εκτενέστερο, καθώς η καταλανική ερευνάται στον κατεξοχήν ιστορικό χώρο από τον οποίο έλκει την καταγωγή της. Κατά πρώτον, επισκοπείται η εξέλιξη της γλώσσας στο ρου της ιστορίας, από τη γέννησή της μέχρι και την πτώση του δικτατορικού καθεστώτος του Francisco Franco. Κατά δεύτερον, εξετάζεται διεξοδικά η διαδικασία κανονικοποίησης της καταλανικής γλώσσας (*el procés*), αρχής γενομένης από τη σύνταξη του Καταστατικού Αυτονομίας της Καταλονίας του 1979 μέχρι σήμερα. Προσεγγίζεται κριτικά το νομοθετικό/ θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει/ διέπει τη διαχείριση της γλώσσας στην περιφέρεια της Καταλονίας, με έμφαση στις κοινωνικο-πολιτικές και ιδεολογικές προεκτάσεις της διαδικασίας. Εν συνεχεία, παρουσιάζονται αναλυτικά οι κοπιώδεις προσπάθειες που καταβλήθηκαν και καταβάλλονται από τις καταλανικές κυβερνήσεις των τελευταίων σαράντα ετών με στόχο την προώθηση, ανάδειξη και προαγωγή της κοινωνικής χρήσης της γλώσσας μέσω της γενικευμένης εφαρμογής της σε όλες τις σφαίρες της δημόσιας ζωής: Κυβέρνηση, Δημόσια Διοίκηση, Δικαιοσύνη, Εκπαίδευση, Υγεία. Τέλος, προκειμένου να παρουσιαστεί με αντικειμενικότητα η συνολική εικόνα και να αποκρυπτογραφηθεί ο κοινωνικός παλμός και η έκταση που καταλαμβάνει το γλωσσικό ζήτημα στην Καταλονία, παραβάλλονται απόψεις και επιχειρήματα τόσο πολιτικών όσο και απλών πολιτών που βιώνουν και ερμηνεύουν με διαφορετικό τρόπο την κοινωνική πραγματικότητα. Περιλαμβάνεται, εν κατακλείδι, το πόρισμα της έρευνας για την Καταλονία στο πλαίσιο του Διεθνούς Διαλόγου για την πλήρωση των προϋποθέσεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την εξέταση της αραβέζικης/ οξιτανικής γλώσσας στην Κοιλιάδα του Αράν, αυτονομούμενης κομάρκας υπό την προστασία της Καταλονίας. Αν και η κανονικοποίηση της αραβέζικης δεν συνδέεται άμεσα με την περίπτωση της καταλανικής που εξετάζουμε, η μελέτη της γλωσσικής πολιτικής της είναι εξόχως ενδιαφέρουσα για δύο λόγους: αφενός, γιατί είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη γλωσσική πολιτική της Καταλονίας και αφετέρου, γιατί είναι η μοναδική περίπτωση

φυσικής επαρχίας/ κομάρκας με νομοθετική/ρυθμιστική και διοικητική αυτοτέλεια εντός μιας μεγαλύτερης περιφέρειας, στην οποία αναγνωρίζονται τρεις (συν)επίσημες γλώσσες: η αυτόχθονη αρανέζικη, η μητροπολιτική καταλανική και η επίσημη του ισπανικού Κράτους καστιλιανική.

Αντικείμενο του τέταρτου κεφαλαίου είναι οι γλωσσικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στις υπόλοιπες ισπανικές περιφέρειες όπου ομιλείται η καταλανική κατόπιν της de jure αναγνώρισης της πολυγλωσσίας στο Βασίλειο τη Ισπανίας (1978) μέχρι και σήμερα. Εκτενής αναφορά γίνεται στις ενέργειες κανονικοποίησης της γλώσσας στις Βαλεαρίδες νήσους και στην Κοινότητα της Βαλένθια, περιφέρειες όπου η καταλανική είναι συν-επίσημη γλώσσα παράλληλα με την καστιλιανική. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τη διαγνωστική αποτίμηση της κατάστασης/ θέσης της καταλανικής σε γεωγραφικές ζώνες όπου αποτελεί μειονοτική/ ασθενέστερη γλώσσα, τη La Franja της Αραγωνίας και το El Carxe στη Μούρθια, εστιάζοντας κυρίως στην ασύμμετρη αντιμετώπισή της από την περιφέρεια στην οποία διαβιούν.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο σκιαγραφούνται οι πολιτικές μεσογειακών κρατών (Πριγκιπάτο της Ανδόρρας, Βόρεια Καταλονία-Γαλλία, Αλγκέρο-Ιταλία), όπου η παρουσία της καταλανικής αποτελεί ιστορικό κατάλοιπο παλαιότερων κτήσεων του Στέμματος της Αραγωνίας. Μέσα από την ανάλυση του θεσμικού/ νομοθετικού πλαισίου που αφορά στη διαχείριση των μειονοτικών γλωσσών που συμβιώνουν στα εν λόγω κράτη, καθίσταται σαφής η αντιμετώπιση που έχουν αυτές οι γλώσσες (εν προκειμένω η καταλανική) από τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες: τα γλωσσικά δικαιώματα που αναγνωρίζονται στους ομιλητές τους, τις παραχωρήσεις στις οποίες είναι διατεθειμένη να προβεί κάθε χώρα και τα οποία, κατά περίπτωση, παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΠΓΠ· ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1.1 Η κοινωνική διάσταση της γλώσσας

Η γλώσσα εύλογα παραλληλίζεται με τον καθρέπτη της κοινωνίας. Αποτελεί άριστο τεκμήριο κοινωνικοποίησης του ατόμου και συνάμα φορέα πολιτισμικών, ιστορικών, γεωπολιτικών και κοινωνικών καταγραφών, ενώ θεωρείται κριτήριο ταύτισης, ένταξης ή κοινωνικού αποκλεισμού ανάμεσα στα μέλη ενός κοινωνικού συνόλου. Επί τούτου, η Καραντζόλα (2016, 2) επισημαίνει τη διττή λειτουργία της γλώσσας, διακρίνοντάς την σε *επικοινωνιακή* και *ταυτοτική*, υπογραμμίζοντας την αμφίδρομη σχέση που τις συνδέει. Ιστορικά άλλωστε, οι δύο αυτές διαστάσεις της γλώσσας, επικοινωνιακή και ταυτοτική, τείνουν να ταυτίζονται με τους «εθνοδομικούς» μύθους του ευρωπαϊκού Ρομαντισμού¹ (nation building), με το αίσθημα της εθνικής αφύπνισης, της εθνικής συνείδησης και κατ' επέκταση με τη σύσταση και οργάνωση ενός κράτους, παρέχοντας πολιτικό και ιδεολογικό άσυλο σε αναδυόμενους εθνικισμούς και επίδοξα έθνη (Σκοπετέα 2001, [B1]· Καραντζόλα 2016, 1-2 & 42).

1.1.1 Η ΓΠΓΠ ως επιστημονικό πεδίο

Η ανάγκη να διερευνηθούν οι σχεδιασμένες/ ηθελημένες ή μη αλλαγές στη γλώσσα σε δεδομένα κοινωνικά περικείμενα και να προσδιοριστεί ο ρόλος της γλώσσας σε σχέση με τις κοινωνικο-πολιτικές πρακτικές, τις ιδεολογίες, τους κρατικούς και κοινωνικούς θεσμούς, αποτέλεσε το έρεισμα για την ανάπτυξη του διεπιστημονικού πεδίου της ΓΠΓΠ. Η γλωσσική πολιτική ως επιστήμη αποτελεί επιμέρους κλάδο της εφαρμοσμένης κοινωνιογλωσσολογίας και ειδικότερα της μακρο-κοινωνιογλωσσολογικής προσέγγισης, η οποία εστιάζει στη μελέτη της γλώσσας ως βασικού άξονα οργάνωσης της κοινωνίας. Ερευνά την κατανομή των γλωσσών και των

¹ Η Σκοπετέα (2001, [B1]) επισημαίνει ότι η ταύτιση γλώσσας και έθνους ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για τη μυθο-συμβολική τους σχέση· η σύμπτωση γλώσσας-έθνους απηχεί το δυτικο-ευρωπαϊκό τρόπο σκέψης του 19^{ου} αιώνα (η γλώσσα είναι το ιδιαίρον γνώρισμα κάθε λαού/ το πνεύμα του λαού: *Volksgeist*) ενώ αποτέλεσε σε πολλές περιπτώσεις το ιδεολογικό εκκολλαπτήριο του εθνικισμού.

γλωσσικών ποικιλιών σε μια κοινωνία, τις γλωσσικές στάσεις και συμπεριφορές των ομιλητών που σχετίζονται με τη γλωσσική διατήρηση/ υποχώρηση/ αλλαγή (Κωστούλα-Μακράκη 2001, 20-21). Παρά το γεγονός ότι η ανάπτυξη και αναγνώριση της ΓΠΓΠ ως αυτοτελούς ερευνητικού πεδίου ανάγεται στις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, η έννοια του γλωσσικού προγραμματισμού είναι τόσο διαχρονική όσο και η ίδια η γλώσσα: εκ των πραγμάτων, η τυποποίηση μιας γλώσσας και η ευρεία αποδοχή της από τα μέλη μιας γλωσσικής κοινότητας αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό της κοινωνικής φύσης της γλώσσας και εχέγγυο για την οργάνωση και διασφάλιση της σταθερότητας και της συνοχής της. Η νεότερη ιστορία των κρατών και των εθνών εξάλλου, μαρτυρά την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός γλωσσικού πλαισίου για την εξάλειψη ή τον περιορισμό της γλωσσικής ανομοιογένειας και την επίτευξη της εθνικής ενοποίησης στους κόλπους ενός κράτους (Καραντζόλα 2016, 41). Στη ΓΠΓΠ αναλογούν αρμοδιότητες ρυθμιστικού-διαμεσολαβητικού χαρακτήρα σε ζητήματα που σχετίζονται με το κύρος και τις λειτουργίες της γλώσσας σε μια οργανωμένη κοινωνία. Ασκεί δηλαδή, μια μορφή «διαιτησίας» σε θέματα που άπτονται της γλωσσικής χρήσης σε μια κοινότητα. Επιλαμβάνεται, ως εκ τούτου, ζητήματα που αφορούν τόσο στον σχεδιασμό και την τυποποίηση/κωδικοποίηση μιας γλώσσας, όσο και στο εύρος χρήσης της (κριτήρια επιλογής ενός ρητού γλωσσικού κώδικα που θα χρησιμοποιείται στις επίσημες επικοινωνιακές περιστάσεις, γραπτές και προφορικές: κυβέρνηση, δημόσιος τομέας, διοίκηση, δικαστήρια, νομοθετικά έγγραφα, εκπαίδευση, θρησκεία, ΜΜΕ κλπ.) (Καραντζόλα 2016, 1-5).

1.1.2 Εννοιολογικό πλαίσιο της ΓΠΓΠ

Στην παρούσα υποενότητα παρουσιάζεται μια σύντομη επισκόπηση των βασικών εννοιών και ορισμών που αφορούν στη ΓΠΓΠ, καθώς ο κύριος προσανατολισμός της εργασίας είναι ρητός και δεν μας επιτρέπει να εξαντλήσουμε όλα τα περιθώρια περιοδολόγησης και χαρτογράφησης του επιστημονικού κλάδου της ΓΠΓΠ, ούτε να αναλωθούμε σε μια ενδελεχή εννοιολογική ανάλυση τεχνικών όρων. Ως εκ τούτου, θα παρουσιαστούν αδρομερώς οι βασικές πτυχές της ΓΠΓΠ που εμπίπτουν στη θεματολογία που εξετάζουμε και κρίνεται σκόπιμη η αποσαφήνισή τους για την ομαλότερη μετάβαση στις γλωσσικές πολιτικές που αφορούν στην καταλανική γλώσσα.

Οι έννοιες της γλωσσικής πολιτικής και του γλωσσικού προγραμματισμού είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους: ενέχουν και προϋποθέτουν η μία την άλλη· εντούτοις, δεν είναι ταυτόσημες:

«Η γλωσσική πολιτική παρουσιάζεται μερικές φορές ως συνώνυμο του γλωσσικού προγραμματισμού, ενώ συχνότερα αναφέρεται στους στόχους του γλωσσικού προγραμματισμού».

(Cooper [1989], στο: Καραντζόλα 2016, 6)

Ο βασικός στόχος του γλωσσικού προγραμματισμού είναι να επηρεάσει ή/ και να αλλάξει τη γλώσσα ή τις λειτουργίες/ δραστηριότητές της, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν ο Cooper (1989) και οι Kaplan & Baldauf (1997):

«Ο γλωσσικός προγραμματισμός αφορά ηθελημένες προσπάθειες να επηρεαστεί η συμπεριφορά των άλλων ως προς την απόκτηση, τη δομή ή τη λειτουργική κατανομή των γλωσσικών κωδίκων».

(Cooper [1989], στο: Καραντζόλα 2016, 7)

« (...) ο γλωσσικός προγραμματισμός είναι ένα σώμα ιδεών, νόμων και κανονισμών (γλωσσική πολιτική), κανόνων αλλαγής, πεποιθήσεων και πρακτικών, με στόχο επιτύχει μια προσχεδιασμένη αλλαγή (ή να σταματήσει/αποτρέψει μια αλλαγή να συμβεί) στη χρήση της γλώσσας σε μία ή περισσότερες κοινότητες. (...) ο γλωσσικός προγραμματισμός ενέχει ηθελημένη, εντούτοις όχι πάντοτε εμφανή, με μελλοντικό προσανατολισμό αλλαγή στα συστήματα γλωσσικών κωδίκων και/ή και ομιλίας σε ένα κοινωνικό περικείμενο. (...) ο γλωσσικός σχεδιασμός είναι μία προσπάθεια από κάποιον να τροποποιήσει/μεταβάλλει τη γλωσσική συμπεριφορά μιας ορισμένης κοινότητας για έναν ορισμένο λόγο».

(Kaplan & Baldauf 1997, 3)

Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στους δύο ορισμούς έγκειται στο ότι ο Cooper κάνει λόγο για «ηθελημένη προσπάθεια επηρεασμού της γλωσσικής συμπεριφοράς» και όχι απαραίτητα «αλλαγής/ τροποποίησης/ μεταβολής της» όπως υποστηρίζουν στον ορισμό τους οι Kaplan & Baldauf. Επιπλέον, όπως επισημαίνει η Καραντζόλα (2016,

7) ο ορισμός του Cooper θέτει και τους κεντρικούς άξονες γύρω από τους οποίους περιστρέφεται ο γλωσσικός προγραμματισμός: *ποιοι σχεδιάζουν τι για ποιους και ποια μέσα χρησιμοποιούν για την πλήρωση των βασικών επιδιώξεων* (Cooper's scheme 1989, βλ. Απεικόνιση 1., Παράρτημα).

Ο Haugen διακρίνει το γλωσσικό προγραμματισμό σε δύο επιμέρους διαστάσεις/ λειτουργίες: α) τον προγραμματισμό *επί της γλωσσικής υπόστασης* (status planning) που αφορά στο φάσμα αποφάσεων και ενεργειών στο πλαίσιο μιας κοινωνίας ως προς την επιλογή γλωσσικής/ -ών ποικιλίας/ -ών που θα χρησιμοποιείται επίσημα σε αυτήν, τα περιβάλλοντα εφαρμογής της/ τους και τους τρόπους διάχυσής της/ τους, κυρίως μέσω των εκπαιδευτικών θεσμών και β) τον προγραμματισμό *επί της γλωσσικής ύλης* (corpus planning), που αναφέρεται στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη γλωσσική ποικιλία/ τις γλωσσικές ποικιλίες που θα τυποποιηθούν/ κωδικοποιηθούν (Καραντζόλα 2016, 8).

1.1.3 Επίσημη και εθνική γλώσσα

Η επιλογή και αναγνώριση μιας τυποποιημένης γλωσσικής νόρμας ως επίσημης ενός κράτους υπαγορεύεται από κοινωνικοπολιτικούς παράγοντες: επιπροσθέτως, η αναγνώριση μιας γλώσσας ως επίσημης έχει ιδιαίτερη κοινωνικο-πολιτική βαρύτητα για ένα κράτος και τους πολίτες του, αφού προσδίδει αδιαμφισβήτητο κύρος στην επιλεγμένη νόρμα και καθιστά συμμετόχους και συν-διεκδικητές στα προνόμια που συνδέονται με αυτό το κύρος όλους τους ενεργούς ή εν δυνάμει ομιλητές της. Συχνά ο όρος «επίσημη» γλώσσα εμφανίζεται ως συνώνυμο διαφορετικών εκδοχών, όπως «στάνταρ»/ «πρότυπη», «γλώσσα του κράτους»/ «της διοίκησης» και αναφέρεται στην τυποποιημένη/ επιμελημένη μορφή της γραπτής και προφορικής γλώσσας/γλωσσικής ποικιλίας που επιλέγεται για να νομιμοποιηθεί ως η κυρίαρχη μιας χώρας από το πολιτικό και νομικό σύστημα διακυβέρνησής της. Η αναγνώριση μιας επίσημης γλώσσας γίνεται με την έγγραφη διατύπωση και κατοχύρωσή της μέσω του Δικαίου (π.χ. Σύνταγμα, νομοθέτημα/ νόμο για τη γλώσσα, υπουργική απόφαση). Η γλώσσα αυτή αποτελεί το συνεκτικό κρίκο μεταξύ των πολιτών ενός κράτους προσδίδοντάς τους κοινή ταυτότητα, κύρος και διακριτή εθνική υπόσταση μεταξύ των διαφορετικών εθνών και εθνοτήτων και εξασφαλίζοντάς τους πρόσβαση σε θεμελιώδη αγαθά και προνόμια όπως το δικαίωμα στην ανώτερη εκπαίδευση, τη συμμετοχή στα κοινά και

στην πολιτική εξουσία, την πρόσβαση σε καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας, για να αναφέρουμε ορισμένα από αυτά ενδεικτικά. Επιπλέον, η γλώσσα αποτελεί ισχυρό και αδιάψευστο κριτήριο κοινωνικής διάκρισης για τους ομιλητές που παρεκκλίνουν από τον παραδεδομένο κανόνα ορθής χρήσης της, στιγματίζοντας ή περιθωριοποιώντας τους ή, στην αντίθετη περίπτωση, επιβραβεύοντάς τους (Καραντζόλα 2016, 41-44). Οι ενέργειες που αφορούν στον σχεδιασμό, στη διαχείριση/χρήση της επίσημης γλώσσας έγκεινται στην αρμοδιότητα του νομοθετικού σώματος/συστήματος του εκάστοτε κράτους. Στις βιβλιογραφικές αναφορές, ο όρος «εθνική γλώσσα» συχνά επιστρατεύεται ως συνώνυμο της «επίσημης γλώσσας»: η ουσιαστική τους διαφοροποίηση είναι σημασιολογικής φύσεως: κατά την επικρατούσα συνταγματική αντίληψη, ο προσδιορισμός «εθνική» γλώσσα αφορά στη γλώσσα ενός λαού, ενός έθνους, ενώ ο χαρακτηρισμός μιας γλώσσας ως «επίσημης» αφορά στη γλώσσα των θεσμών, της διοίκησης, των δημόσιων φορέων ενός κράτους. Όπως επισημαίνει η Καραντζόλα (2016, 47), η συνταγματική αναγνώριση μιας γλώσσας ως εθνικής και επίσημης ενός κράτους εξυπηρετεί περισσότερο συναισθηματικούς παρά πρακτικούς/ ρυθμιστικούς σκοπούς, συνδέεται δηλαδή με τη συμβολική διάσταση της γλώσσας (ταύτιση γλώσσας-έθνους).

Στις χώρες όπου, παράλληλα με την επίσημη συνυπάρχουν λιγότερο διαδεδομένες/ περιφερειακές γλώσσες, η γλωσσική πολιτική που υιοθετείται από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία υπαγορεύεται από το ιδεολογικό πλαίσιο και το σύστημα αξιών μιας κοινωνίας. Υπό αυτή την έννοια, η γλωσσική στρατηγική ενός κράτους μπορεί να έχει εξωστρεφή ή εσωστρεφή προσανατολισμό: στην πρώτη περίπτωση, κάνουμε λόγο για ένα πλουραλιστικό μοντέλο γλωσσικής πολιτικής, ανεκτικό απέναντι στις ασθενέστερες γλώσσες που διαφυλάσσει τα γλωσσικά δικαιώματα των ομιλητών και γενικότερα ενθαρρύνει την πολυφωνία, ενώ στη δεύτερη αναφερόμαστε σε ένα αφομοιωτικό μοντέλο, κατά το οποίο το κράτος επιδιώκει τη γλωσσική ομοιογένεια του πληθυσμού, αφομοιώνοντας τις μειονοτικές γλωσσικές κοινότητες και προωθώντας τη μονογλωσσία στους κόλπους του (Καραντζόλα 2016, 48-49). Στην περίπτωση της Ισπανίας, ενός παραδοσιακά πολύγλωσσου κράτους, το Σύνταγμα του 1978 αναγνωρίζει την *καστιλιανική ισπανική* ως την επίσημη του Βασιλείου και παράλληλα δεσμεύεται να διαφυλάσσει τις αυτόχθονες γλώσσες των ιστορικά δίγλωσσων περιφερειών, αναθέτοντας τη διατύπωση και νομική κατοχύρωση των γλωσσικών δικαιωμάτων (status planning) και μέτρων διαχείρισής τους στις Αυτόνομες/Αυτο-διοικούμενες Κοινότητες και στα αντίστοιχα Καταστατικά

Αυτονομίας τους: την *καταλανική* στην Καταλονία και τις Βαλεαρίδες νήσους, την *αρανέζικη* στην Κοιλάδα του Αράν, τη *βαλενθιανική* στη Βαλένθια, τη *βασκική* στη Χώρα των Βάσκων και τη Ναβάρρα και τη *γαλικιανή* στη Γαλικία. Παρά τη νομοθετική ευχέρεια και αυτονομία που εκχωρείται συνταγματικά στις κυβερνήσεις των Αυτόνομων Κοινοτήτων για τη ρύθμιση των εσωτερικών τους ζητημάτων, οι προαναφερθείσες γλώσσες δεσμεύονται από το ισπανικό Σύνταγμα να είναι από κοινού επίσημες με την επίσημη της επικράτειας, την καστιλιανική, και όχι αποκλειστικά επίσημες των αντίστοιχων περιφερειών, ενώ επιπλέον δεν χαίρουν επίσημης αναγνώρισης σε επίπεδο επικράτειας (Καραντζόλα 2016, 54-55). Η Ισπανία έχει επιλέξει το πλουραλιστικό μοντέλο γλωσσικής πολιτικής προκειμένου να διασφαλίσει της πολυπολιτισμική και πολύγλωσση κληρονομιά της και να διατηρήσει παράλληλα τον ενοποιητικό της χαρακτήρα. Ωστόσο, όπως θα αναλύσουμε στην πορεία της έρευνάς μας, η συνύπαρξη ποικίλων και ταυτόχρονα ισχυρών γλωσσικών προτύπων λόγω της ιστορικά και γεωγραφικά υφιστάμενης διγλωσσίας σε δεδομένες ζώνες της ισπανικής περιφέρειας, ανάγει το γλωσσικό ζήτημα σε μείζονα πρόκληση για την ενότητα του ισπανικού Κράτους, με την πολιτική ηγεσία της Καταλονίας να διεκδικεί την πολιτική και εθνική αυτονομία της καταλανικής περιφέρειας χρησιμοποιώντας τη γλώσσα ως αδιαπραγμάτευτο τεκμήριο διάκρισης ενός ξεχωριστού/ ακέρατου έθνους.

1.2 Ζητήματα διγλωσσίας/ πολυγλωσσίας στην Ιβηρική χερσόνησο

Δεδομένου ότι η Ισπανία είναι ένα κατεξοχήν πολυπολιτισμικό και πολύγλωσσο κράτος, είναι επιβεβλημένη η οριοθέτηση του σύνθετου φαινομένου της διγλωσσίας που χαρακτηρίζει κάποιες από τις περιφέρειές της και το οποίο είναι στρατηγικής σημασίας για τη χάραξη των επιμέρους γλωσσικών πολιτικών των Αυτόνομων Κοινοτήτων.

1.2.1 Μορφές διγλωσσίας

Η εννοιολογική προσέγγιση της *διγλωσσίας*, φαινομενικά απλή, στην πραγματικότητα είναι μια εξαιρετικά περίπλοκη υπόθεση με πολυποικίλες παραμέτρους. Μια πρώτη επισήμανση αφορά στη διάκριση μεταξύ της διγλωσσίας ως ατομικού γνωρίσματος

(αγγλ.: *bilingualism*, ισπ.: *bilingüismo*) και ως κοινωνικού φαινομένου (αγγλ.: *diglossia*, ισπ.: *diglosia*). Εισηγητής της έννοιας *diglossia* ή *γλωσσική διμορφία* κατά την ελληνική ορολογία, υπήρξε ο Charles Ferguson το 1959, ο οποίος την όρισε ως τη γλωσσική κατάσταση όπου συνυπάρχουν δύο διακριτοί, «γενετικά» συγγενείς γλωσσικοί κώδικες, ένας *ανώτερος* και ένας *κατώτερος*, οι οποίοι αλληλοσυμπληρώνονται και εναλλάσσονται με γνώμονα τις κοινωνικές λειτουργίες που επιτελούν: μια *υψηλή ποικιλία* (*high variation-Y*), λόγια, ανώτερης κοινωνικής στάθμης, χρησιμοποιούμενη στις επίσημες επικοινωνιακές περιστάσεις (λογοτεχνία, θρησκεία, εκπαίδευση, διοίκηση), και μια *χαμηλή ποικιλία* (*low variation-X*), δημόδη γλώσσα προφορικής χρήσης (ιδιωτικές περιστάσεις, οικείο περιβάλλον) (Δενδρινού 2001, [B5]· Κωστούλα-Μακράκη 2001, 48). Η διάκριση-συνύπαρξη-εναλλαγή ενός «υψηλού» και ενός «χαμηλού» γλωσσικού κώδικα απαντάται στα αραβικά κράτη μεταξύ της κλασσικής αραβικής (Y) και των ποικιλιών της (X)· στη γερμανόφωνη Ελβετία μεταξύ κοινής (Y) και ελβετικής γερμανικής (X)· στην Αϊτή μεταξύ γαλλικής (Y) και αϊτινής κρεολικής (X)· τέλος, στον ελλαδικό χώρο μεταξύ *καθαρεύουσας* (Y) και *δημοτικής* (X) (Ferguson 1959, 326-327). Ειδικότερα, ο Ferguson ορίζει ως κοινωνική διγλωσσία:

«μια σχετικά σταθερή γλωσσική κατάσταση στην οποία, εκτός από τις κύριες διαλέκτους της γλώσσας (η οποία μπορεί να περιλαμβάνει μια πρότυπη ή τοπικές πρότυπες), υπάρχει μια αρκετά αποκλίνουσα, κωδικοποιημένη (συχνά περισσότερο πολύπλοκη γραμματικά) κυρίαρχη ποικιλία, η γλώσσα ενός μεγάλου και σεβαστού σώματος γραπτής λογοτεχνίας, είτε μιας προηγούμενης περιόδου είτε που ανήκει σε μια άλλη γλωσσική κοινότητα, η οποία μαθαίνεται κυρίως μέσω της επίσημης εκπαίδευσης και χρησιμοποιείται για τους περισσότερους γραπτούς και τυπικούς προφορικούς σκοπούς, αλλά δεν χρησιμοποιείται από κανένα τμήμα της κοινότητας στην καθημερινή συνομιλία».

(Ferguson 1959, 336)

Η διατύπωση του Ferguson, περιοριστική ως ένα βαθμό καθώς αδυνατεί να καλύψει το ευρύτερο φάσμα μεταβλητών που διέπουν τη μακρο-κοινωνιογλωσσολογική μελέτη, έδωσε το έναυσμα για την περαιτέρω διερεύνηση του φαινομένου της διγλωσσίας από τους κοινωνιογλωσσολόγους. Το ενδιαφέρον των μελετητών επεκτάθηκε στην παρατήρηση και καταγραφή και άλλων παραμέτρων που δυνητικά σχετίζονταν με την

εμφάνιση της διγλωσσίας, όπως το λειτουργικό κομμάτι, η έγγραφη παρακαταθήκη, η θέση ισχύος, η τυποποίηση, η γραμματική, η φωνολογία, το λεξιλόγιο. Ο Fishman (1980), εξέλιξε την έννοια της διγλωσσίας υιοθετώντας μια πιο διευρυμένη οπτική, κατά την οποία το συγκεκριμένο φαινόμενο υφίσταται ακόμη και μεταξύ γλώσσας και διαλέκτου ή μεταξύ γλωσσών με διαφορετικό γενετικό υπόβαθρο (Κωστούλα-Μακράκη 2001, 50-51). Ουσιαστικά, η θεωρία του Fishman «επιτρέπει» μια πιο ευέλικτη και ευρεία προσέγγιση του φαινομένου της διγλωσσίας, που αφορά στην συνύπαρξη σε μια κοινωνία διαφορετικών γλωσσικών κωδίκων, οι οποίοι χρησιμοποιούνται σε διαφορετικά γλωσσικά περιεχόμενα, ακολουθώντας διαφορετικά λειτουργικά κριτήρια.

Ο όρος διγλωσσία είναι δυνατό να χαρακτηρίζει τόσο κοινωνίες ή κοινότητες στο σύνολό τους, όσο και μεμονωμένα άτομα (Δενδρινού 2001, [B5]). Στην παρούσα εργασία, η εξέταση της διγλωσσίας γίνεται υπό το πρίσμα της ικανότητας του ατόμου να επικοινωνεί με την ίδια (ή σχεδόν την ίδια) ευχέρεια σε δύο διαφορετικές γλώσσες προκειμένου να ανταποκριθεί στις επικοινωνιακές του ανάγκες. Υπό αυτή την έννοια, η διγλωσσία ως ατομικό χαρακτηριστικό αποδίδεται στα αγγλικά με τον όρο *bilingualism* και στα ισπανικά με τον όρο *bilingüismo*. Ομοίως, ο όρος *bilingual* στα αγγλικά ή *bilingüe* στα ισπανικά χρησιμοποιείται για να ορίσει τα δίγλωσσα άτομα. Ο προσδιορισμός της ατομικής διγλωσσίας υπόκειται σε διαφορετικά, κατά περίπτωση, κριτήρια. Ένας γενικός ορισμός, είναι αυτός της Skutnabb-Kangas, η οποία ορίζει τα δίγλωσσα άτομα ως εξής:

«Ένας ομιλητής είναι δίγλωσσος όταν είναι ικανός να λειτουργεί σε δύο ή περισσότερες γλώσσες, είτε σε μονόγλωσσες είτε σε δίγλωσσες κοινότητες, σύμφωνα με τις κοινωνικο-πολιτισμικές απαιτήσεις της επικοινωνιακής και γλωσσικής ικανότητας που επιβάλλονται από τη συγκεκριμένη κοινωνία αλλά και από το ίδιο το άτομο, στο ίδιο επίπεδο με τους φυσικούς ομιλητές και ο οποίος είναι ικανός να ταυτίζεται και με τις δύο γλωσσικές ομάδες και τα πολιτισμικά συστήματα ή με μέρη αυτών».

(Skutnabb-Kangas 1984, 90)

Οι Landry και Allard προτείνουν μια πιο επιτηδευμένη και περιεκτική θεώρηση της ατομικής διγλωσσίας, κάνοντας λόγο για επίπεδο επάρκειας και εθνογλωσσική ταυτότητα:

Γλωσσικές πολιτικές στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου: η περίπτωση της καταλανικής 20

«Η πλήρης αθροιστική διγλωσσία² θα πρέπει να περιλαμβάνει: α) ένα υψηλό επίπεδο επάρκειας τόσο στις επικοινωνιακές όσο και στις γνωσιακές-ακαδημαϊκές πλευρές της πρώτης (Γ1) και της δεύτερης (Γ2) γλώσσας, β) τη διατήρηση μιας ισχυρής εθνογλωσσικής ταυτότητας και θετικών πεποιθήσεων απέναντι στην πρώτη γλώσσα και τον πολιτισμό διατηρώντας ταυτόχρονα θετικές στάσεις απέναντι στη δεύτερη γλώσσα και τον πολιτισμό και γ) την ευκαιρία να χρησιμοποιεί κανείς την πρώτη γλώσσα χωρίς διγλωσσία, χωρίς δηλαδή η μία γλώσσα να χρησιμοποιείται αποκλειστικά για μικρότερης αξίας κοινωνικούς ρόλους ή τομείς δραστηριοτήτων».

(Landry & Allard 2001, 200-201)

Οι προσεγγίσεις των ειδημόνων ποικίλουν χωρίς, ωστόσο, να αποκλίνουν σημαντικά. Στην περίπτωση της Ισπανίας, το Σύνταγμα του 1978 αναγνωρίζει καθεστώς πολυγλωσσίας, το οποίο προϋποθέτει την αναγνώριση πλέον της μίας επίσημης γλώσσας στις Αυτόνομες Κοινότητες με γηγενή γλώσσα, παράλληλα με την επίσημη κρατική (καστιλιανική/ισπανική). Κάνουμε επομένως, λόγο για πολυγλωσσία³ σε επίπεδο Κράτους (αγγλ.: *multilingualism*, ισπ.: *multilingüismo/plurilingüismo*) και για καθεστώς διγλωσσίας⁴ σε επίπεδο Αυτόνομων Κοινοτήτων. Κάνοντας μια επισκόπηση των προηγούμενων τοποθετήσεων, κατανοούμε ότι στην Ισπανία συμβιώνουν δύο μορφές διγλωσσίας: ατομική και κοινωνική. Στην περίπτωση της ατομικής διγλωσσίας (αγγλ.: *individual bilingualism*, ισπ.: *bilingüismo individual*) το άτομο διαθέτει έναν ικανοποιητικό βαθμό προφορικής και γραπτής επάρκειας σε δύο γλώσσες (γνωσιακή και επικοινωνιακή δεξιότητα, γλωσσική κατάκτηση): στην κοινωνική διγλωσσία (αγγλ.: *societal bilingualism*, ισπ.: *bilingüismo social*) μια ολόκληρη κοινότητα (εν προκειμένω, οι Αυτόνομες Κοινότητες με δύο επίσημες γλώσσες) χρησιμοποιεί παράλληλα δύο διαφορετικούς γλωσσικούς κώδικες σε όλες τις επικοινωνιακές

² Αθροιστική διγλωσσία (*additive bilingualism*) υφίσταται όταν προστίθεται μία δεύτερη γλώσσα στο γλωσσικό ρεπερτόριο του ατόμου, χωρίς αυτό να ζημιώνει την πρώτη του γλώσσα (Κωστούλα-Μακράκη 2001, 66).

³ Σύμφωνα με τον ορισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης «η πολυγλωσσία είναι η γνώση ενός αριθμού γλωσσών, ή η συνύπαρξη διαφορετικών γλωσσών μέσα στην ίδια κοινωνία» (ΣτΕ 2001, 4).

⁴ Στις Αυτόνομες Κοινότητες της Καταλονίας, της Βαλένθια, των Βαλεαρίδων, της Χώρας των Βάσκων, της Ναβάρρα και της Γαλικίας υφίσταται καθεστώς διγλωσσίας, που συνάδει με την αναγνώριση δύο επίσημων γλωσσών (της επίσημης κρατικής και της γηγενούς/τοπικής) από τα αντίστοιχα Καταστατικά Αυτονομίας.

περιστάσεις, σε γενικευμένη, δηλαδή, κλίμακα (Καραντζόλα 2016, 2). Σε αυτό το γεγονός έγκειται ο/η βασικός/ή διαχωρισμός/διάκριση μεταξύ της γλωσσικής διμορφίας του Ferguson (*diglossia*) και της δίγλωσσης κοινωνίας (*bilingual society*) στην οποία δύο γλωσσικοί κώδικες εναλλάσσονται μεταξύ των ομιλητών χωρίς ωστόσο να υφίσταται διάκριση χαμηλής και υψηλής ποικιλίας. Οι δύο αυτές μορφές δίγλωσσίας, ατομική και κοινωνική (ισπ.: *bilingüismo individual-bilingüismo social*), συνιστούν έννοιες-κλειδιά στη μελέτη και κατανόηση της γλωσσικής πολιτικής των ισπανικών περιφερειών με δύο επίσημες γλώσσες.

1.2.2 Ιστορικό προηγούμενο της κοινωνικής δίγλωσσίας στην Ισπανία: η επικράτηση της καστιλιανικής

Η Ισπανία είναι μια αμιγώς πολύγλωσση χώρα. Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται οι ιδιαίτεροι ιστορικοί, κοινωνικοί και γεωπολιτικοί παράγοντες που συνετέλεσαν στην εμφάνιση του φαινομένου της κοινωνικής δίγλωσσίας στην Ιβηρική χερσόνησο και τη δημιουργία της πολύγλωσσης φυσιογνωμίας της.

Στην υβριδική τους μορφή, οι γλώσσες της Ιβηρικής χερσονήσου υπήρξαν αποδέκτες ποικίλων και διαδοχικών γλωσσικών επιρροών (κέλτικα, λατινικά, γερμανικά, αραβικά κ.α.) ως επακόλουθο των μακραίωνων κοινωνικών και γεωπολιτικών ανακατατάξεων που συντελέστηκαν στα εδάφη της. Όπως επισημαίνουν οι García & Otheguy (2014, 640-641), παρά την απουσία ιστορικής στοιχειοθέτησης, η δίγλωσσία κατά πάσα πιθανότητα υπήρξε εγγενές χαρακτηριστικό της χερσονήσου ήδη από τους προ-ρωμαϊκούς χρόνους. Οι μελετητές εκτιμούν ότι, η εξάπλωση της λατινικής στη Ρωμαϊκή Hispania⁵ από τον 3^ο αι. μ.Χ., πριμοδότησε την εναλλαγή γλωσσικών κωδίκων στην επικοινωνία μεταξύ των κατοίκων και της ρωμαϊκής διοίκησης και κατ' επέκταση, γονιμοποίησε την εκδήλωση μιας πρώιμης μορφής κοινωνικής δίγλωσσίας. Το γεγονός μάλιστα ότι, ο εκλατινισμός της χερσονήσου δεν είχε επιθετικό ή καταναγκαστικό χαρακτήρα από την πλευρά των εποίκων, συνέβαλε στην οικειοθελή

⁵ Η Ιβηρική χερσόνησος υπήρξε εδαφική κτήση της πάλαι ποτέ Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Ρωμαϊκή Hispania, 218 π.Χ. – 10 μ.Χ.). Η διευρυμένη χρήση της λατινικής σε όλους τους τομείς του δημόσιου βίου αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες παραμέτρους για τον «εκρωμαϊσμό» της Χερσονήσου, διασφαλίζοντας τη συνοχή και την ομοιογένεια σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης του κράτους. Όπως υποστηρίζει ο ιστορικός Menéndez Pidal, «οι Ρωμαίοι έδωσαν τέλος στον εθνικό-γλωσσικό-πολιτικό κατακερματισμό της Χερσονήσου με την επιβολή της διοικητικής, πολιτικής, γλωσσικής και εν τέλει θρησκευτικής ενότητας» (Pérez 2006, 16).

υιοθέτηση της γλώσσας από τους φυσικούς κατοίκους της Hispania, γεγονός που σηματοδότησε τη σταδιακή συρρίκνωση και εξαφάνιση των προ-ρομανικών γλωσσών (*lenguas prerromanas*). Η διάδραση μεταξύ των τοπικών γλωσσών και διαλέκτων με τη δημόδη λατινική⁶ μετά την κατάρρευση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας οδήγησαν προοδευτικά στη δημιουργία των επονομαζόμενων *ρομανικών γλωσσών*⁷ (*lenguas romances* ή *lenguas románicas*), πλην της βασκικής⁸ (*euskera*), μοναδικής προ-ρομανικής γλώσσας μη συγκαταλεγόμενης στην οικογένεια των *ινδοευρωπαϊκών γλωσσών*. Γλώσσες με λατινικό υπόστρωμα στην Ιβηρική χερσόνησο είναι η *γαλικιανή-πορτογαλική* (*gallego-portugués*), η *αστουριανο-λεονέζικη* (*astur-leonés*), η *καστιλλιανική* (*castellano*), η *ριοχανή* (*riojano*), η *ναβαρρο-αραγωνέζικη* (*navarro-aragonés*), η *οξιτανική* (*occitano*) και η *καταλανική* (*catalán*), με επιμέρους παραλλαγές και διακριτές ποικιλίες (Moreno Fernández 2006, 3· Doppelbauer 2008, 22). H Gugenberger (2008, 34-35), εστιάζοντας στη διαμόρφωση των λατινογενών γλωσσών και στην εμφάνιση της κοινωνικής διγλωσσίας στη χερσόνησο, κάνει λόγο για ένα *συνεχές ρομανικών γλωσσών* (*continuum románico*) που κατακερματίστηκε βάσει γεωπολιτικών κριτηρίων. Η συγκεκριμένη διαπίστωση αντανακλάται στις διαφορετικές εκφάνσεις των ρομανικών γλωσσών ανά γεωγραφικό διαμέρισμα: στα

⁶ Ως *δημόδης λατινική* (*latín vulgar*) χαρακτηρίστηκε η μη λόγια/ μη λογοτεχνική προφορική παραλλαγή της λατινικής που αποτέλεσε τη μητέρα όλων των ρομανικών γλωσσών (Cano Aguilar (1992, 33). Χρησιμοποιείτο από τους Ρωμαίους ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου, στις «ανεπίσημες» επικοινωνιακές περιστάσεις όπως π.χ. στον δρόμο, στην οικογένεια, στους φιλικούς κύκλους. Πρόκειται για μια παραλλαγή της γλώσσας που απομακρύνεται από την αυστηρή νόρμα της κλασικής λατινικής (*latín clásico*) που χρησιμοποιείτο στη λόγια λογοτεχνική έκφραση και στα επίσημα γραπτά κείμενα και αποκτά τη φυσικότητα και τον αυθορμητισμό των προφορικών εκφράσεων της καθημερινότητας (Fernández Jaén 2006: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes).

⁷ Ο όρος *ρομανικές γλώσσες* (*lenguas romances-εναλλακτικά lenguas neolatinas* ή *lenguas románicas*), αναφέρεται στο σύνολο των γλωσσών λατινογενούς προέλευσης.

⁸ Η παρουσία των Βάσκων στην Ιβηρική χερσόνησο προηγείται χρονικά της ρωμαϊκής κτήσης. Η βασκική, είναι το μοναδικό ευρωπαϊκό γλωσσικό κατάλοιπο πριν την έλευση των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών στην Γηραιά Ήπειρο (http://www1.euskadi.net/euskara_lingua/PDF/Euskadi/Gaztela/eu_cs_hi.pdf). Ποικίλες θεωρίες επιχειρούν να ερμηνεύσουν το «φαινόμενο» της εμφάνισης και καταγωγής της βασκικής, μιας γλώσσας που διατήρησε, ως επί το πλείστον, αναλλοίωτο τον ιδιосυγκρασιακά αυθεντικό της χαρακτήρα στο ρου της ιστορίας, ακόμη και υπό ρωμαϊκό ζυγό. Η Χώρα των Βάσκων (βασκ.: *Euskal Herria*) αντιπροσωπεύει, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στον Pérez (2006, 16) «την Ισπανία που γλίτωσε από τον εκρωμαϊσμό». Το μυστήριο ωστόσο, που περιβάλλει την προέλευσή της εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για την επιστημονική κοινότητα, που αδυνατεί επί του παρόντος να εξαγάγει ασφαλή συμπεράσματα ως προς την καταγωγή της. Σε αντίθεση με το σύνολο των προ-ρομανικών γλωσσών που καταποντίστηκαν στον χρόνο παραχωρώντας τη θέση τους στη δημόδη λατινική και στα παράγωγά της, η βασκική επιβίωσε, δίνοντας το δικό της ηχηρό παρόν στο πολύγλωσσο ψηφιδωτό της «Hispania» (http://www1.euskadi.net/euskara_lingua/PDF/Euskadi/Gaztela/eu_cs_hi.pdf).

βορειοδυτικά, η επαφή των κέλτικων με τη δημόδη λατινική αρχικά και με τα γερμανικά φύλα (εισβολές των Βησιγόθων) στη συνέχεια, διαμόρφωσαν σε βάθος χρόνου τη *γαλικιανή*⁹ στα νοτιοανατολικά, η αλληλεπίδραση μεταξύ των κατοίκων της Γαλατίας και ομιλητών τοπικών ρομανικών διαλέκτων στην ευρύτερη πυρηναϊκή ζώνη, συνετέλεσε στη γέννηση της *καταλανικής* στο κεντρικό τμήμα της χερσονήσου, στο Βασίλειο της Καστίλης, η μακραίωνη συνύπαρξη ομιλητών των ρομανικών γλωσσών και Αράβων Μαυριτανών (ισλαμική Ισπανία: Al-Ándalus, 711-1492), γονιμοποίησε μια διαδικασία έντονων γλωσσικών διεργασιών μεταξύ του ρομανικού υποστρώματος και του αραβικού επιστρώματος, που οδήγησαν στη δημιουργία της *μοσαραβικής* (*lengua mozárabe*), ενός συνεχούς ρομανικών γλωσσών με έντονες αραβικές καταβολές (García et al. 2014, 641). Η προώθηση των χριστιανικών πληθυσμών στο πλαίσιο της *χριστιανικής Ανακατάκτησης*⁹ (εφεξής: *Reconquista*), οδήγησε στη σταδιακή εξαφάνιση των διαλέκτων της μοσαραβικής και στην υποχώρηση της αραβικής (Lapesa 1981, 189, Cano Aguilar 1992, 223). Οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις στα χριστιανικά βασίλεια ως παρεπόμενο της *Reconquista*, δημιουργούν σφαίρες πολιτικής και, κατ' επέκταση, γλωσσικής επιρροής, καθιστώντας τα γλωσσικά σύνορα μεταξύ των ρομανικών ποικιλιών λιγότερο ή περισσότερο ευδιάκριτα ανά περιόδους. Ωστόσο, ήταν η οξυδέρκεια, το πολιτικό δαιμόνιο και η διπλωματικότητα των ηγεμόνων της Καστίλης ήδη από τον Ώριμο Μεσαίωνα, που ευνόησαν την επικράτηση μιας ενιαίας μονόγλωσσης νόρμας, της καστιλιανικής, η οποία καθιερώθηκε στην προτυποποιημένη μορφή της ως η επίσημη του ισπανικού Βασιλείου. Πέρα από τους γεωπολιτικούς παράγοντες που ανέδειξαν την καστιλιανική σε ηγεμονική του Βασιλείου, δεν θα πρέπει να παραγνωριστεί το ειδικό βάρος της λογοτεχνίας στην εξάπλωση και αύξηση του κύρους της από τον 13^ο έως τον 16^ο αιώνα. Εκ των πραγμάτων, η διευρυμένη χρήση της στη λόγια λογοτεχνική έκφραση συνέβαλε καταλυτικά στη γεωγραφική και δημογραφική διασπορά και εδραίωσή της ως φορέα της ισπανικής κουλτούρας. Τον 13^ο αιώνα, ο βασιλιάς της

⁹ Ως *χριστιανική Ανακατάκτηση* (*Reconquista*) ορίζεται ιστορικά η διαδικασία επανάκτησης από τον χριστιανικό πληθυσμό, και με κατεύθυνση από Βορρά προς Νότο, των εδαφών της Ιβηρικής χερσονήσου που είχαν περιέλθει στην κυριαρχία των Αράβων από το 711. Η αφητηρία της τοποθετείται στο βασίλειο των Αστουριών και ταυτίζεται συμβολικά με τη μάχη της Covadonga (*Batalla de Covadonga*: το 718 ή το 722 κατά προσέγγιση, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ιστορικών· η ακριβής χρονολογία διεξαγωγής της παραμένει ανεξακρίβωτη), της οποίας ηγείτο ο Βησιγόθος ευγενής Don Pelayo. Η διαδικασία αυτή ολοκληρώθηκε το 1492 με την ανάκτηση της Γρανάδας, ύστατου οχυρού των Αράβων Ομεϊάδων (Pérez 2006, 39).

Καστίλης και της Λεόν Αλφόνσο Ι΄ ο Σοφός (Alfonso X *el Sabio* Rey de Castilla y León, 1221-1284), συνέθεσε στην καστιλιανική τον νομικό κώδικα *Las Siete Partidas* (1265), προχωρώντας παράλληλα στην κωδικοποίηση/ προτυποποίηση (παρεμβάσεις σε φωνητικό/μορφολογικό/συντακτικό επίπεδο) και στον εγγραφισμό του λεξιλογίου που χρησιμοποιούσε η ανώτερη τάξη του Τολέδο και την καθιέρωσή του ως ενιαίου γλωσσικού προτύπου καθολικού χαρακτήρα, που απέβλεπε στη γλωσσική ομογενοποίηση του βασιλείου (Lapesa 1981, 238-239· García et al. 2014, 641). Μια σειρά στρατηγικών και πολιτικών συγκυριών στη Δύση του 15^{ου} αιώνα συνηγορούν στην επιβολή της καστιλιανικής εντός και εκτός Ιβηρικής χερσονήσου· η πολιτική σύζευξη των Βασιλείων της Καστίλης/Λεόν/Γαλικίας και της Αραγωνίας/Καταλονίας με τους γάμους της Ισαβέλλας της Καστίλης και του Φερδινάνδου της Αραγωνίας το 1469 και η ενθρόνισή τους το 1474 (Καθολικοί Βασιλιάδες: *Reyes Católicos*, 1474-1517) συνομολογούν στην κυριαρχία της καστιλιανικής έναντι των υπολοίπων ρομανικών γλωσσών της Ιβηρικής χερσονήσου. Με αφετηρία το 1478 αποκτά και διεθνή υπόσταση, καθώς ξεκινά η διάδοσή της και εκτός συνόρων, αρχής γενομένης από τις Κανάριες νήσους (Viera y Clavijo 2016, 60)· το 1492, χρονολογία ορόσημο για την ισπανική γλώσσα και ιστορία, η καστιλιανική φτάνει στα εδάφη του Νέου Κόσμου εγκαινιάζοντας έτσι μια νέα συνθήκη κοινωνικής διγλωσσίας στην αμερικανική ήπειρο. Κατά το ίδιο έτος, με την ολοκλήρωση της Reconquista οι Εβραίοι της Ισπανίας εγκαταλείπουν εξόριστοι τη Χερσόνησο με κατεύθυνση τις χώρες της Ευρώπης και την Αφρική, μεταφέροντας στις αποσκευές τους την *ισπανοεβραϊκή* (*judeo-español*) / *λαντίνο* (*ladino*) ή *σεφαρδίτικη* (*sefardí*) γλώσσα, όπως επικράτησε στη νεότερη ιστορία (Pérez 2006, 134-136 Bürki, Schmid & Schwegler 2006, 7-8). Τέλος, το 1492 κυκλοφορεί η πρώτη Γραμματική της Καστιλιανικής Γλώσσας (*Gramática de la Lengua Castellana*, βλ. Χειρόγραφο 1, Παράρτημα) με την υπογραφή μιας εμβληματικής μορφής του ισπανικού Ουμανισμού, του Elio Antonio de Nebrija¹⁰ (Cano Aguilar 1992, 224-230· García et al. 2014, 641). Τον 16^ο αι. η μπεριαλιστική Ισπανία της δυναστείας των Αψβούργων, (Κάρολος Α΄, ο Αυτοκράτορας, ισπ.: Carlos I de España y V de Alemania, *el Emperador*: 1516-1556 και ο διάδοχός του Φίλιππος Β΄ ο Συνετός, ισπ.: Felipe II de Portugal, *el Prudente*: 1556-1598) μεσουρανά στο

¹⁰ Το σύγγραμμα του Nebrija συνοδεύεται από τη χαρακτηριστική φράση-αφιέρωση στη Βασίλισσα Ισαβέλλα: «*Siempre la lengua fue compañera del imperio*» (μτφρ.: η γλώσσα υπήρξε πάντοτε συνοδοιπόρος της αυτοκρατορίας) (García et al. 2014, 641).

παγκόσμιο πολιτικο-οικονομικό και πολιτιστικό στερέωμα και αναδεικνύεται σε γλώσσα της ευρωπαϊκής πολιτικής και διπλωματίας (Lapesa 1981, 291). Η διείσδυσή της στα αμερικανικά εδάφη εξάλλου, την καθιστά γλώσσα διεθνούς γοήτρου και εμπέλειας (Cano Aguilar 1992, 224· Marín 2006, BVMC). Ο *Χρυσός Αιώνας* της ισπανικής λογοτεχνίας (16^ο και 17^ο αι.: ισπανική Αναγέννηση και ισπανικό Μπαρόκ – ισπ.: *Siglos de Oro: XVI-XVII*), χαρακτηρίζεται από μια άνευ προηγουμένου άνθηση των Γραμμάτων και των Τεχνών, απόλυτος εκφραστής των οποίων είναι η καστιλιανική, η οποία από τα μέσα του 16^{ου} αιώνα βαπτίζεται *ισπανική* (Lapesa 1981, 299· Cano Aguilar 1992, 227-228). Το απόγειο της γεωγραφικής και γλωσσικής κυριαρχίας της Ισπανίας δεν συνοδεύτηκε από την αναμενόμενη γλωσσική ομογενοποίηση στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στις υπερατλαντικές κτήσεις της. Ήταν επιτακτική, ως εκ τούτου, η θεσμική και ιδεολογική προώθηση της μονογλωσσίας/ομογλωσσίας μεταξύ των υπηκόων του Βασιλείου, η οποία θα εγγυόταν την πολιτική και εδαφική συνοχή της. Προς αυτή την κατεύθυνση, με την έγκριση και υπό την προστασία του Βασιλιά Φίλιππου Ε΄, συστήθηκε το 1713 η Βασιλική Ισπανική Ακαδημία (*Real Academia Española*, RAE) επίσημος βασιλικός θεσμός για την εφαρμογή μιας ενιαίας ισπανικής γλωσσικής νόρμας που «*θα έχει ως πρωταρχικό της καθήκον να επαγρυπνεί ώστε οι αλλαγές που υφίσταται η Ισπανική Γλώσσα κατά τη διαρκή προσαρμογή της στις ανάγκες των ομιλητών της να μην διασπάσουν την ουσιαστική ενότητα που διατηρεί σε ολόκληρο τον ισπανόφωνο κόσμο*¹¹». Το 1714 η καστιλιανική ανακηρύχθηκε γλώσσα του Κράτους ενώ το 1768 ο Βασιλιάς Κάρολος Γ΄ θεσπίζει με διάταγμα την καστιλιανική ως μοναδική γλώσσα των θυλάκων που απαρτίζουν το Ισπανικό Στέμμα (García et al. 2014, 641-642). Αντίστοιχα, αξιόλογες προσπάθειες εξάλειψης της γλωσσικής ετερογένειας και περιορισμού της διευρυμένης διγλωσσίας (συνύπαρξη γλωσσών των ιθαγενών της Αμερικής και των Αφρικανών σκλάβων και της μητροπολιτικής καστιλιανικής) και θέσπισης μιας ενιαίας ισπανικής νόρμας (που αφενός θα εξέφραζε τα συμφέροντα των αποικιοκρατών και θα ταυτιζόταν, ως εκ τούτου, με τη γλώσσα της άρχουσας τάξης, την καστιλιανική και αφετέρου θα λειτουργούσε ως σημείο αναφοράς και ταυτοτικό/εθνικό σύμβολο μεταξύ των αναδυόμενων/ νεοσύστατων εθνών της αμερικανικής ηπείρου) προσαρμοσμένης

¹¹ Απόσπασμα από το Άρθρο 1 του Καταστατικού της RAE: «(...) *tiene como misión principal velar porque los cambios que experimente la lengua española en su constante adaptación a las necesidades de sus hablantes no quiebren la esencial unidad que mantiene en todo el ámbito hispánico*» (REAL DECRETO 1109/1993 2014, 9).

στις ιδιαιτερότητες της αμερικανικής πραγματικότητας, αλλά διατηρώντας ταυτόχρονα στο ακέραιο τους γραμματικούς κανόνες, καταγράφηκαν και στα αμερικανικά εδάφη περί τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Το 1847 ο Andrés Bello δημοσιεύει τη «Γραμματική της καστιλιανικής γλώσσας προσαρμοσμένη στις αμερικανικές προδιαγραφές» (*Gramática de la lengua castellana destinada al uso de los americanos*). Το 1870, η RAE ενέκρινε τη δημιουργία ενός δικτύου Ακαδημιών στην Αμερική¹² (*Academias Correspondientes en las Américas*) για να διατηρήσουν ανόθευτη την καθαρότητα και την αυθεντικότητα της ισπανικής γλώσσας στα αμερικανικά εδάφη και να εξοστρακίσουν την αγγλοσαξονική εισβολή (García et al. 2014, 642-643). Παρά τις απέλπιδες προσπάθειες αποθάρρυνσης της διγλωσσίας και ανάληψης μέτρων και πολιτικών πρόνοιας/ πρόληψης ενάντια στις συνέπειές της από μέρους των ισπανικών και αμερικανικών ηγεσιών, η καταστολή της πολυγλωσσίας όχι μόνο στάθηκε ανέφικτη και αναποτελεσματική, αλλά μάλλον επέφερε τα αντίθετα αποτελέσματα σε κάποιες περιπτώσεις. Αυτό αποδεικνύει άλλωστε η νεότερη ιστορία της Ισπανίας με την σύσταση κινημάτων (από τα μέσα του 19^{ου} και κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα) για την υπεράσπιση των αυτόχθονων κουλτούρων και γλωσσών, όπως της *Renaixença* στην Καταλονία, του *Rexurdimento* στη Γαλικία και του βασκικού εθνικισμού *-euskal abertzaletasuna-* στη Χώρα των Βάσκων (García et al. 2014, 643).

1.2.3 *Διαχείριση της πολυγλωσσίας σε ένα κράτος: Η αρχή του γλωσσικού πλουραλισμού*
Η συνύπαρξη διαφορετικών γλωσσών σε μία χώρα, προϋποθέτει και επιβάλλει την καθιέρωση ενός νομικού πλαισίου που θα ρυθμίζει τις σχέσεις κυριαρχίας μεταξύ των γλωσσών που ομιλούνται στην επικράτειά της τόσο σε εθνικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Η διαχείριση της πολυγλωσσίας είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την εθνική συνοχή, καθώς μπορεί να απειλήσει ακόμη και με διαίρεση/διάσπαση ένα κράτος. Η *αρχή του γλωσσικού πλουραλισμού* (ισπ.: *el principio de pluralismo lingüístico*) συνίσταται στην αποδοχή από ένα κράτος, με άμεσο (αναγνώριση ύπαρξης διαφορετικών γλωσσών) ή έμμεσο τρόπο (αναγνώριση διαφορετικών κουλτούρων και λαών), της γλωσσικής πολυμορφίας στους κόλπους του, ως εγγενούς και καθοριστικού

¹² Μετά το 1871 ιδρύθηκαν συνολικά 19 αντιπροσωπευτικά συγκροτήματα Ακαδημιών της ισπανικής γλώσσας (*Academias Correspondientes*) στη Λατινική Αμερική. Το 1973, στο δίκτυο προστέθηκε η Βορειοαμερικανική Ακαδημία για τη Γλώσσα (*Academia Norteamericana de la Lengua*) με έδρα τη Νέα Υόρκη (García et al. 2014, 643).

χαρακτηριστικού του (Pérez Fernández 2006, 30). Ο γλωσσικός πλουραλισμός, συνεπάγεται την ύπαρξη ενός νομικού καθεστώτος (ισπ.: *estatuto jurídico*) για τη γλώσσα ή τις γλώσσες που ομιλούνται σε δεδομένο γεωγραφικό χώρο, στο εύρος της επικράτειάς του ή σε ένα μέρος αυτής. Στις αρμοδιότητες του συγκεκριμένου πλαισίου υπόκειται η νομική κατοχύρωση των γλωσσικών δικαιωμάτων μιας κοινότητας και η ιεράρχηση των γλωσσών της με μέγιστο βαθμό διάκρισης, αυτόν της επίσημης γλώσσας (ισπ.: *lengua oficial*). Η κατηγοριοποίηση των γλωσσών ωστόσο, δεν ακολουθεί συγκεκριμένα πρότυπα, αλλά βασίζεται στην συνεκτίμηση και αξιολόγηση κοινωνικών, ιστορικο-πολιτισμικών, οικονομικών και πολιτικών παραμέτρων (Pérez Fernández 2006, 30-31). Εν ολίγοις, η ορολογία που χρησιμοποιείται για την διαβάθμιση των γλωσσών σε κάθε χώρα δεν είναι ισότιμη και ενιαία ως προς το περιεχόμενό της, αλλά διαφοροποιείται και υπαγορεύεται κατά περίπτωση, από το εκάστοτε πολιτικό σύστημα (Pérez Fernández 2006, 30-35). Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση της Ισπανίας, όπου οι έννοιες επίσημη/εθνική και στάνταρ/πρότυπη γλώσσα συνυπάρχουν και οριοθετούνται σε συνάρτηση με τη γηγενή γλώσσα (αγγλ.: *heritage language*, ισπ.: *lengua propia*).

1.2.4 Η γηγενής γλώσσα

Η γηγενής γλώσσα αποτελεί τον κεντρικό άξονα στη χάραξη γλωσσικής πολιτικής και ειδικότερα στη διαδικασία γλωσσικής κανονικοποίησης στις Αυτόνομες Κοινότητες της Ισπανίας, όπως θα αναλύσουμε εκτενώς στη συνέχεια. Ως γηγενής¹³ ορίζεται η

¹³ Ο όρος *lengua propia*-γγενής γλώσσα στην ισπανική επικράτεια, είναι συνυφασμένος με τις έννοιες «ιστορικός χώρος» (*territorio histórico*) και «αρχή της εδαφικότητας» (*principio de territorialidad*). Η αρχή της εδαφικότητας αποτελεί κριτήριο οργάνωσης των γλωσσών σε μια δεδομένη γεωπολιτική/διοικητική οντότητα, η οποία αναγνωρίζεται ως «ιστορική γλωσσική κοινότητα» και αφορά στη γλώσσα που χρησιμοποιείται σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο: π.χ. το νομικό πλαίσιο χρήσης των γλωσσών στην Ισπανία ορίζει την καστιλιανική ως γλώσσα ολόκληρης της ισπανικής επικράτειας και την καταλανική ως γλώσσα της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας (Pujol Berché 2003, 8). Ειδικότερα, στο Άρθρο 1§1 της Οικουμενικής Διακήρυξης Γλωσσικών Δικαιωμάτων, αναφέρεται ότι:

«This Declaration considers as a “language community” any human society established historically in a particular territorial space, whether this space recognized or not, which identifies itself as a people and has developed a common language as a natural means of communication and cultural cohesion among its members. The term “language specific to a territory” refers to the language of the community historically established in such a space».

(Universal Declaration on Linguistic Rights 1996, 4).

[«Στην παρούσα Διακήρυξη νοείται ως “γλωσσική κοινότητα” κάθε ανθρώπινη κοινωνία η οποία, εγκατεστημένη σε ένα συγκεκριμένο εδαφικό χώρο, αναγνωρισμένο ή μη, αυτοπροσδιορίζεται ως λαός και

γλώσσα των αυτόχθονων πληθυσμών μιας δεδομένης περιφέρειας ή γεωγραφικού χώρου, η οποία με βάση την αρχή της εδαφικότητας δύναται (όπως προβλέπεται από το Σύνταγμα) να οριστεί ως η επίσημη της αντίστοιχης περιφέρειας¹⁴. Πρόκειται επί της ουσίας για νομικό όρο, ο οποίος απαντάται στα Καταστατικά Αυτονομίας των περιφερειών της Ισπανίας για να προσδιορίσει τις γλώσσες που αναγνωρίζονται ως συν-επίσημες στις αντίστοιχες Αυτόνομες Κοινότητες, παράλληλα με την επίσημη καστιλιανική, όπως ορίζεται από το άρθρο 3 του ισπανικού Συντάγματος που θα εξετάσουμε στο επόμενο κεφάλαιο (Moreno Cabrera 2012, 38· Pérez Fernández 2006, 31).

1.2.4.1 *Γηγενής γλώσσα και κανονικοποίηση στις δίγλωσσες περιφέρειες της Ισπανίας*
Εξετάζοντας περαιτέρω την ορολογία της γλωσσικής πολιτικής στην Ισπανία, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει η αποσαφήνιση των όρων *normalización lingüística* και *normativización/estandarización lingüística*, οι οποίοι αποδίδονται στα ελληνικά ως *γλωσσική κανονικοποίηση* και *γλωσσική προτυποποίηση* αντίστοιχα. Ως γλωσσική κανονικοποίηση (*normalización lingüística*) ορίζεται κατά τον Herreras (2006, 331) η διαδικασία κατά την οποία «η χρήση των περιφερειακών γλωσσών η οποία θεωρείτο μη κανονική, μετατρέπεται σε κανονική» ή επιγραμματικά η διαδικασία κατά την οποία μια γλώσσα αναπτύσσει μια νόρμα κύρους και επιτυγχάνει τη γενικευμένη χρήση της (*κανονικοποίηση*) σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας (προγραμματισμός *επί της γλωσσικής υπόστασης-status planning*). Επί της ουσίας, η κανονικοποίηση είναι μια διαδικασία αναζήτησης ταυτότητας ενός έθνους/λαού μέσα από τη γηγενή του γλώσσα. Σε τεχνικούς όρους, κατά τον Pujol Berché (2013, 8) «ως κανονικοποίηση νοείται το σύνολο νόμων και νομικών κειμένων που διασφαλίζουν μελλοντικά την κανονικότητα

έχει αναπτύξει μια κοινή γλώσσα ως μέσο φυσικής επικοινωνίας και κοινωνικής συνοχής μεταξύ των μελών της. Ο όρος “ηγγενής γλώσσα ενός χώρου/μιας περιοχής” αναφέρεται στο ιδίωμα της κοινότητας που είναι ιστορικά εγκαταστημένη σε αυτό το χώρο».]

Αναλυτικότερα, η συγκεκριμένη αρχή αποσκοπεί στη «διατήρηση της υπεροχής/κυριαρχίας κάθε γλώσσας στον ιστορικό της χώρο». Στη βάση του δίπτυχου «ιστορικός χώρος» (*territorio histórico*) και «ηγγενής γλώσσα» (*lengua propia*) οικοδομείται η πολιτική των ισπανικών περιφερειών (Garrido Medina 2009/2012, 120· Arroyo Plera 2009/2012, 102).

¹⁴ Ο Garrido Medina (2009/2012, 117) διατείνεται ότι, ο όρος *ηγγενής γλώσσα* συνάδει με την αναγνώριση και παραδοχή ότι, τα μέλη της κοινότητας χρησιμοποιούν άλλη γλώσσα, η οποία εμμέσως στιγματίζεται ως *αλλότρια* και η οποία συμπίπτει με την *επίσημη του κράτους* στην περίπτωση που μελετάται.

και τη σταθερότητα ενός πολιτικού project. Η κανονικοποίηση συνίσταται στην αναδιοργάνωση των γλωσσικών λειτουργιών/χρήσεων σε μια κοινωνία σε περιβάλλον αυστηρά γλωσσικό (κοινωνική χρήση της γλώσσας) και κοινωνικο-πολιτικό (γλωσσικές λειτουργίες της κοινωνίας), εν ολίγοις συνίσταται στην αποτροπή της γλωσσικής αντικατάστασης (στην προκειμένη περίπτωση την αντικατάσταση της καταλανικής από την καστιλιανική). Η γλωσσική πολιτική όπως και το νομικό κείμενο είναι πολιτικές στρατηγικές με σκοπό να επιτευχθεί μια πραγματική ομαλοποίηση/ εξομάλυνση/ κανονικοποίηση» (Pujol Berché 2013, 8). Ομοίως, ο όρος *normativizaci6n/ estandarizaci6n lingüística* (γλωσσική προτυποποίηση) αντιστοιχεί στον γλωσσικό προγραμματισμό επί της γλωσσικής ύλης (*corpus planning*) και πιο συγκεκριμένα στις ενέργειες προτυποποίησης μιας γλώσσας, εφόσον «συνίσταται στο να προσδώσει σε μια γλώσσα ένα σύνολο νορμών/κανόνων (ορθογραφικών, μορφολογικών, συντακτικών, κ.α.) προκειμένου να αποτελέσει μια σπάντα ποικιλία» (Echenique & Sánchez, 2005, 471). Αν και η κανονικοποίηση μιας γλώσσας προϋποθέτει την προτυποποίησή της, η ιδιότυπη μορφή οργάνωσης του ισπανικού Κράτους αναθέτει στις Αυτόνομες Κοινότητες τη διαχείριση των γλωσσών τους, οι οποίες εστιάζουν κατά κύριο λόγο στον προγραμματισμό επί της γλωσσικής υπόστασης (*status planning*), εν προκειμένω, στην κανονικοποίησή της (Garrido Medina 2012, 115).

1.2.5 Συμπληρωματικές έννοιες και όροι της ΓΠΓΠ της Ισπανίας

Η ορολογία που αναλύθηκε στις προηγούμενες υποενότητες είναι θεμελιώδης για την εισαγωγή στο αντικείμενο μελέτης μας. Εντούτοις, πέρα από τις προαναφερθείσες έννοιες, είναι αναγκαία η αποσαφήνιση/ επεξήγηση επιπρόσθετων όρων, οι οποίοι αποτελούν ζωτικό κομμάτι της γλωσσικής πολιτικής της Ισπανίας και στους οποίους θα ανατρέξουμε με μεγάλη συχνότητα στις διαφορετικές ενότητες της εργασίας.

- ◊ Γλώσσα όχημα (*lengua vehicular*): αναφέρεται στη γλώσσα η οποία χρησιμοποιείται για την επικοινωνία ομάδων ατόμων με διαφορετική μητρική γλώσσα. Εν ολίγοις, η γλώσσα όχημα είναι η γλώσσα διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Στην παρούσα εργασία ο όρος χρησιμοποιείται ως ταυτόσημος της γλώσσας διδασκαλίας / γλώσσας εκπαίδευσης (<http://dle.rae.es/srv/fetch?id=bROwV2S%7CbRPfEkQ>).

- ◇ Καταλανισμός / καταλανιστής (*catalanismo/ catalanista*): ο όρος *καταλανισμός* επιδέχεται διαφορετικές ερμηνείες: στην προκειμένη περίπτωση θα μας απασχολήσει ως πολιτική ιδεολογία που υπεραμύνεται της αυτονομίας/ ανεξαρτησίας της Καταλονίας. Αντίστοιχα, ως *καταλανιστής* χαρακτηρίζεται ο υπέρμαχος/ οπαδός της συγκεκριμένης ιδεολογίας.
- ◇ Καταλανοποίηση (*catalanización*): προσδίδω καταλανικό χαρακτήρα σε κάτι/ παίρνω καταλανικό χαρακτήρα.
- ◇ Καταλανικές Χώρες (*Països Catalans*): στην παρούσα εργασία ερμηνεύεται ως το οικουμενικό πολιτικό σχήμα που πρεσβεύει τη δημιουργία ενός ενιαίου/ πανκαταλανικού συνασπισμού που θα περιλαμβάνει όλες τις καταλανόφωνες περιοχές εντός και εκτός ισπανικού κράτους, όπως το οραματίζονται οι καταλανιστές. Ο όρος *Països Catalans* επιστρατεύτηκε για πρώτη φορά από το Βαλενθιανό διανοούμενο Joan Fuster το 1962 στο ιστορικό του δοκίμιο *Nosaltres els valencians* για να περιγράψει μια «*διαπεριφερειακή κοινότητα που οφείλει να ολοκληρωθεί ως “έθνος/λαός”*».
(https://elpais.com/politica/2017/10/10/sepa_usted/1507649829_992717.html)
- ◇ Καστιλιανοποίηση (*castellanización*): προσδίδω καστιλιανικό χαρακτήρα σε κάτι/ υιοθετώ το καστιλιανικό στοιχείο/ παίρνω καστιλιανικό χαρακτήρα (Moliner 2007, 578 & 582).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

2. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Καθόλη τη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της, η Ισπανία αποτέλεσε σταυροδρόμι εθνοτήτων και πολιτισμών. Τεκμήριο της πολυπολιτισμικής της ταυτότητας είναι η πληθυντικότητα γλωσσών και διαλέκτων που απαντάται σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Ιβηρικής χερσονήσου. Η Ισπανία αποτελεί ένα σύγχρονο πρότυπο *γλωσσικής συν-ομοσπονδίας*¹⁵, χαρακτηριστικό που οφείλει στην ιδιάζουσα πολιτειακή της οργάνωση. Βασική στόχευση του παρόντος κεφαλαίου είναι η ανάδειξη των ιστορικών, πολιτικών και κοινωνικο-πολιτισμικών παραμέτρων που ευνόησαν εν τέλει την εφαρμογή ενός πλουραλιστικού μοντέλου γλωσσικής πολιτικής, προσαρμοσμένου στις εν γένει ανάγκες και ιδιαιτερότητες της ισπανικής περιφέρειας. Παράλληλα, αναλύεται διεξοδικά το φλέγον θέμα της γλωσσικής κανονικοποίησης στις ισπανικές περιφέρειες οι οποίες, μέχρι και σήμερα, σαράντα χρόνια μετά τη θέσπιση του ισπανικού Συντάγματος του 1978 και την ίδρυση της Ισπανίας των Αυτονομιών, δεν έχουν επιλύσει τα εσωτερικά γλωσσικά τους ζητήματα. Αντιθέτως, στην πλειοψηφία τους οι ιστορικά δίγλωσσες Αυτόνομες Κοινότητες της Ισπανίας είναι εγκλωβισμένες στη ρευστότητα και την ανασφάλεια που προκαλούν οι πολυετείς και αδιέξοδες πολιτικές ζυμώσεις στο γλωσσικό ζήτημα, αρκετές εκ των οποίων απορρέουν από την ασαφή διατύπωση ορισμένων διατάξεων του ισπανικού Συντάγματος που αφορούν στην αναγνώριση και διαχείριση της πολυγλωσσίας και ενίοτε στον καταμερισμό αρμοδιοτήτων ανάμεσα στους φορείς κεντρικής και περιφερειακής διακυβέρνησης. Σε γενικές γραμμές, ο κρατικός παρεμβατισμός εξακολουθεί να αποτελεί τροχοπέδη στην ήδη επιβαρυνόμενη χρονικά διαδικασία γλωσσικής κανονικοποίησης· η Ισπανία του σήμερα βιώνει τη δική της εσωτερική γλωσσική «πάλη», καθώς, δεν έχει κατορθώσει μέσα σε μια τεσσαρακονταετία από τη *de jure* αναγνώριση της πολυγλωσσίας, να αμβλύνει το πολιτικό και ιδεολογικό χάσμα ανάμεσα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και να συμφιλιωθεί με την ιδιοσυγκρασιακά πολύφωνη και πολυπολιτισμική της φυσιογνωμία· δεν έχει καταφέρει ακόμη να άρει τα απομεινάρια του συντηρητισμού, του απολυταρχισμού και της μισαλλοδοξίας παρελθοντικών πολιτικών σχημάτων και να ισορροπήσει μεταξύ διαφορετικότητας και ομοιογένειας, πολυπολιτισμικότητας και εσωστρέφειας.

¹⁵ Σύμφωνα με την Καραντζόλα (2016, 48), ο όρος γλωσσική συν-ομοσπονδία αφορά «στην αναγνώριση σε ένα κράτος της εδαφικότητας/εδαφικής υπόστασης των γλωσσών (σε επίπεδο περιφέρειας, δήμου ή πόλης/χωριού)».

2.1 Νομικό καθεστώς και ισπανικές γλώσσες

Μείζονος σημασίας για την εισαγωγή στο κεφάλαιο του γλωσσικού ζητήματος στην Ισπανία κρίνεται η σκιαγράφηση των μηχανισμών πολιτειακής οργάνωσης του ισπανικού κράτους, που βασίζεται στην αποκεντρωμένη μορφή διακυβέρνησης. Πρωτίστως, θα πρέπει να αναφερθούμε στον θεσμό των Αυτόνομων Κοινοτήτων ο οποίος συνίσταται στην διαίρεση του Κράτους σε περιφέρειες με πλήρη πολιτικο-διοικητική και νομοθετική εξουσία και οι οποίες είναι οι καθ' ύλην αρμόδιοι φορείς για την άσκηση γλωσσικής πολιτικής στην εκάστοτε περιφέρεια. Εν συνεχεία, παρατίθεται αναλυτικά το χρονικό της δημιουργίας της Ισπανίας των Αυτονομιών (*España de las Autonomías*) σε συνάρτηση με τις θεσμικές παραμέτρους του γλωσσικού ζητήματος.

2.1.1 Πολιτικό και θεσμικό προηγούμενο της Ισπανίας των Αυτονομιών

Οι ιδεολογικές και πολιτικές βάσεις του φεντεραλιστικού μοντέλου οργάνωσης και διοίκησης της Ισπανίας έχουν τις ρίζες τους στον 19^ο αιώνα. Η ίδρυση της Α΄ Ισπανικής Δημοκρατίας (ισπ.: *Primera República Española*, 11 Φεβρουαρίου 1873 - 29 Δεκεμβρίου 1874) αποτέλεσε ορόσημο για την οργάνωση του σύγχρονου ισπανικού κράτους. Το Σχέδιο για το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα του 1873 (*Proyecto de Constitución Federal de la República Española*), το οποίο δεν εγκρίθηκε ποτέ από το ισπανικό Κοινοβούλιο (*Cortes*), θεωρείται ο πρόδρομος των Αυτονομιών και προέβλεπε σε μια εμβρυική φάση, την πολιτική διαίρεση της Ισπανίας σε περιφέρειες με διευρυμένες οικονομικο-διοικητικές αρμοδιότητες (Pérez Ayala 1999, 49,53,71· Doppelbauer 2008, 23).

2.1.2 Σκιαγράφηση του γλωσσικού χάρτη της Ισπανίας του 20^ο αιώνα

Το γλωσσικό πανόραμα στην Ισπανία του 20^{ου} αιώνα χαρακτηρίζεται από πολιτικές που επιδεικνύουν άλλοτε μεγαλύτερη και άλλοτε μικρότερη ανοχή ως προς τη χρήση των περιφερειακών/αυτόχθονων γλωσσών.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και αρχές του 20^{ου}, οι πολιτικές εξελίξεις στην Ισπανία διαδέχονται η μία την άλλη σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, με

χαρακτηριστικότερα τα γεγονότα της έξαρσης του αναρχισμού με βομβιστικές επιθέσεις στη Βαρκελώνη (1893), της απώλειας των τελευταίων ισπανικών αποικιών στον Νέο Κόσμο το 1898 (Κούβα, Πουέρτο Ρίκο, Φιλιππίνες), της *Τραγικής Εβδομάδας* στη Βαρκελώνη (*Semana Trágica*-1909), μεταξύ άλλων. Τα Βασιλικά Διατάγματα της 21^{ης} Νοεμβρίου του 1902 και της 19^{ης} Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, τα οποία απαγορεύουν στους δασκάλους τη χρήση οποιασδήποτε άλλης γλώσσας πλην της καστιλιανικής στις αίθουσες διδασκαλίας, απηχούν το κλίμα αβεβαιότητας και πολιτικής αστάθειας και την ανάγκη εθνικής και γλωσσικής ομογενοποίησης της χώρας. Ακολουθεί μια ευνοϊκότερη περίοδος για τις περιφερειακές γλώσσες, κατά τη διάρκεια της οποίας εγκρίνεται από την ισπανική Κυβέρνηση η σύσταση της Κοινοπολιτείας της Καταλονίας (*Mancomunitat de Catalunya*, 1914-1924) και δημιουργούνται εκπαιδευτικά κέντρα στην Καταλονία, στη Χώρα των Βάσκων και τη Γαλικία όπου η διδασκαλία πραγματοποιείται στην τοπική καθομιλουμένη (Herrerias 2007, 1).

Η δικτατορία του Miguel Primo de Rivera¹⁶ το διάστημα 1923-1930, συνάδει με παρακώλυση των διαδικασιών αυτονομησης και αποκέντρωσης, περιορισμό των περιφερειακών γλωσσών και υποβιβασμό τους σε τοπικό επίπεδο και ανάδειξη της καστιλιανικής σε μοναδική ηγεμονική της Ισπανίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (Herrerias 2007, 1). Ο Primo de Rivera ευελπιστούσε στη δημιουργία μιας νέας γενιάς πολιτών, τους «πολίτες στρατιώτες» (*ciudadanos soldados*), μνημένων στις αρχές του πατριωτικού και εθνικού φρονήματος, εν κατακλείδι, στο πρότυπο του αυταρχισμού· μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τα -κατ' ευφημισμό- δικαιώματα και οι ελευθερίες των πολιτών περιορίζονταν αυστηρά στο καθήκον της πλήρους και αδιαμαρτύρητης υποταγής στο μιλιταριστικό καθεστώς (Quiroga Fernández de Soto 2008, 92). Για την επίτευξη του πατριωτικού προσηλυτισμού, ο Rivera όφειλε να δημιουργήσει και τις κατάλληλες εκπαιδευτικές υποδομές: προχώρησε σε μια σειρά μεταρρυθμίσεων για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού, με την ενιαία εφαρμογή ενός εθνικιστικού, πατερναλιστικού, μονόγλωσσου μοντέλου διδασκαλίας στην καστιλιανική, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης: στην πρωτοβάθμια, καταβλήθηκαν συντονισμένες προσπάθειες ενίσχυσης του πατριωτικού στοιχείου στο σχολικό πλαίσιο, με την οργάνωση γιορτών και τελετουργικών, τον προσηλυτισμό των δασκάλων, την επιβολή της καστιλιανικής ως μοναδικής γλώσσας διδασκαλίας και την καταστολή των «ανυπότακτων»

¹⁶ Σχετικά με το πραξικόπημα του Miguel Primo de Rivera βλ. Εξώφυλλο 1, Παράρτημα.

εκπαιδευτικών· στη δευτεροβάθμια, τροποποιήθηκε η διδακτέα ύλη και τυποποιήθηκαν τα σχολικά εγχειρίδια κάθε επιπέδου και γνωστικής κατεύθυνσης, με απώτερο σκοπό να γαλουχηθούν όλοι οι απόφοιτοι με τα ιδεώδη του ισπανικού έθνους· τέλος, στην τριτοβάθμια επιβλήθηκε καθολικά και αποκλειστικά η μονογλωσσία στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Καταλονίας και της Βαλένθια, ενώ καθαιρέθηκαν οι διδάσκοντες που το καθεστώς θεώρησε προβοκάτορες αντι-ισπανικών φρονημάτων. Ο ακραίος δογματισμός του Primo de Rivera ωστόσο, πυροδότησε αλυσιδωτές αντιδράσεις και οργανωμένες διαμαρτυρίες, απεργίες και μια άνευ προηγουμένου πανεπιστημιακή εξέγερση, ενώ βρέθηκε αντιμέτωπος ακόμα και με τους ομοϊδεάτες του, καθώς εκ των πραγμάτων, η εφαρμογή μιας καθόλα μονόπλευρης και ισοπεδωτικής εκπαιδευτικής πολιτικής συνιστούσε ουτοπία αν όχι αφέλεια εκ μέρους των εμπνευστών της. Ο παραλογισμός ενός τέτοιου εγχειρήματος, εν μέρει καταδίκασε σε αποτυχία το φιλόδοξο πλάνο δημιουργίας μιας ομοιογενούς, μονόγλωσσης και μονοπολιτισμικής Ισπανίας αλλά και κλόνισε συθέμελα το στρατιωτικό καθεστώς του Rivera (Quiroga Fernández de Soto 2008, 90&103-104).

Με την εδραίωση της Β΄ Ισπανικής Δημοκρατίας, (*II República Española*, 1931-1936) και τη θέσπιση του Συντάγματος του 1931, τίθεται για πρώτη φορά στα συνταγματικά δεδομένα της χώρας θέμα γλώσσας και συγκεκριμένα θέμα επίσημης γλώσσας του Κράτους. Στο άρθρο 4 των Γενικών Διατάξεων (*Disposiciones Generales*) του Συντάγματος του 1931 αναφέρεται χαρακτηριστικά (Doppelbauer 2008, 22-23):

Artículo 4.

El castellano es el idioma oficial de la República.

Todo español tiene obligación de saberlo y derecho de usarlo, sin perjuicio de los derechos que las leyes del Estado reconozcan a las lenguas de las provincias o regiones.

Salvo lo que se disponga en leyes especiales, a nadie se le podrá exigir el conocimiento ni el uso de ninguna lengua regional.

(http://www.congreso.es/docu/constituciones/1931/1931_cd.pdf)

[Άρθρο 4.

Η καστιλιανική είναι η επίσημη γλώσσα της Δημοκρατίας. Κάθε Ισπανός έχει την υποχρέωση να τη γνωρίζει και το δικαίωμα να τη χρησιμοποιεί, χωρίς να ζημιώνονται τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τους νόμους του κράτους για τις γλώσσες των επαρχιών και των περιφερειών. Με εξαίρεση τα προβλεπόμενα από ειδικούς νόμους, δεν απαιτείται από κανέναν η γνώση ή χρήση καμίας εκ των περιφερειακών γλωσσών.]

Στο άρθρο 11 κατοχυρώνεται το δικαίωμα σύστασης και οργάνωσης αυτόνομων περιφερειών που θα προέρχονται από τη συνένωση όμορων επαρχιών με κοινό ιστορικό, πολιτισμικό και οικονομικό υπόβαθρο. Επιπλέον, τους εκχωρούνται νομοθετικές και πολιτικο-διοικητικές αρμοδιότητες που θα καθορίζονται από τα Καταστατικά Αυτονομίας τους (*Estatutos de Autonomía*), με μοναδική δέσμευση τη γενικότερη ένταξη και συμμόρφωσή τους με το ενιαίο συνταγματικό πλαίσιο, την κεφαλή του επίσημου ισπανικού κράτους:

Artículo 11.

Si una o varias provincias limítrofes, con características históricas, culturales y económicas, comunes, acordaran organizarse en región autónoma para formar un núcleo político administrativo, dentro del Estado español, presentarán su Estatuto con arreglo a lo establecido en el art. 12.

(...)

La condición de limítrofe no es exigible a los territorios insulares entre sí. Una vez aprobado el Estatuto, será la ley básica de la organización Político administrativa de la región autónoma, y el Estado español la reconocerá y amparará como parte integrante de su ordenamiento jurídico.

(http://www.congreso.es/docu/constituciones/1931/1931_cd.pdf)

[Άρθρο 11

11. *Αν μία ή διαφορετικές όμορες επαρχίες με κοινά ιστορικά, πολιτισμικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, συναινέσουν στην από κοινού οργάνωση σε αυτόνομη περιφέρεια για να συστήσουν έναν πολιτικο-διοικητικό πυρήνα, εντός του ισπανικού Κράτους, θα παρουσιάσει το δικό της Καταστατικό σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 12.*

(...)

Για τις νησιωτικές περιοχές, δεν απαιτείται να συνορεύουν μεταξύ τους. Κατόπιν της επικύρωσής του, το Καταστατικό θα αποτελεί τον θεμελιώδη νόμο πολιτικο-διοικητικής οργάνωσης της αυτόνομης κοινότητας και το ισπανικό Κράτος θα το αναγνωρίζει και θα το επικουρεί ως αναπόσπαστο κομμάτι του νομικού του συστήματος.]

Στα 5 σύντομα χρόνια της ρεπουμπλικανικής διακυβέρνησης, η συγκεκριμένη διάταξη δεν έτυχε της αναμενόμενης απήχησης και υποδοχής: ενδεικτικό είναι άλλωστε ότι μόνο η Καταλονία, η Χώρα των Βάσκων και η Γαλικία υιοθέτησαν τις συγκεκριμένες συνταγματικές διατάξεις. Στα αντίστοιχα Καταστατικά τους, οι προαναφερθείσες κοινότητες επιδεικνύουν ιδιαίτερο ζήλο ως προς τη χρήση και διδασκαλία της δικής τους γλώσσας, διεκδικώντας μέσα από αυτήν τον ταυτοτικό προσδιορισμό τους. Το άρθρο 50 του Συντάγματος του 1931 εξάλλου, με σαφή διαμεσολαβητικό-ρυθμιστικό προσανατολισμό, εκχωρεί τη διαχείριση των τοπικών γλωσσών και ιδιωμάτων στην αρμοδιότητα των επίσημων περιφερειακών οργάνων, ενώ παράλληλα περιφρουρεί το κύρος της καστιλιανικής ως επίσημης του Κράτους και των περιφερειών σε μια ρητή αναφορά και υπενθύμιση (Arroyo Pera 2009/2012, 99):

Artículo 50.

Las regiones autónomas podrán organizar la enseñanza en sus lenguas respectivas, de acuerdo con las facultades que se concedan en los Estatutos. Es obligatorio el estudio de la lengua castellana, y ésta se usará también como instrumento de enseñanza en todos los Centros de instrucción primaria y secundaria de las regiones autónomas. El Estado podrá mantener o crear en ellas instituciones docentes de todos los grados en el idioma oficial de la República.

(http://www.congreso.es/docu/constituciones/1931/1931_cd.pdf)

[Άρθρο 50.

Οι αυτόνομες κοινότητες δύνανται να οργανώσουν την εκπαίδευσή στις αντίστοιχες γλώσσες τους, σύμφωνα με τις αρμοδιότητες που τους εκχωρούνται στα Καταστατικά. Είναι υποχρεωτική η μελέτη της καστιλιανικής γλώσσας, και αυτή θα εφαρμοστεί ως μέσο διδασκαλίας σε όλα τα Κέντρα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των αυτόνομων περιφερειών. Το Κράτος δύναται να διατηρήσει ή να συστήσει σε αυτές (τις αυτόνομες περιφέρειες) εκπαιδευτικούς θεσμούς όλων των βαθμίδων στην επίσημη γλώσσα της Δημοκρατίας.]

Οι προσπάθειες δημιουργίας ενός οξύμωρου και συνάμα εμπνευσμένου ομοσπονδιακού προτύπου ενιαίου κράτους, διακόπηκαν βάνουσα από το πραξικόπημα της 17^{ης} Ιουλίου του 1936 και τον ισπανικό Εμφύλιο (*Guerra Civil española*: 1936-1939) που ακολούθησε. Δεν θα πρέπει να παραγνωριστεί το γεγονός ότι, παρά την πολυετή παρένθεση της δικτατορίας που έπεται του εμφυλίου του 1936, η θέσπιση των Καταστατικών Αυτονομίας στο πλαίσιο του ρεπουμπλικανικού Συντάγματος του 1931, ήταν ένα ουσιαστικό άλμα προόδου για τη μετέπειτα αναγνώριση της πολυγλωσσίας στην Ισπανία, αλλά και την αποδοχή της πολιτικο-εδαφικής της διαφορετικότητας (Arroyo Pera 2009/2012, 100).

2.1.3 Οι περιφερειακές γλώσσες κατά τη δικτατορία του Franco

Η άνοδος του Franco στην εξουσία το 1939 και η επί τριάντα έξι συναπτά έτη παραμονή του στην ηγεσία της χώρας, συνιστά παλινδρόμηση για την αναγνώριση της πολυγλωσσίας στην Ισπανία και αναίρεση των όποιων κεκτημένων των περιφερειακών γλωσσών· σηματοδοτεί δε, την αναστολή του αυτονομικού μοντέλου διακυβέρνησης της χώρας μέχρι την αναστήλωση της Δημοκρατίας το 1975 (Arroyo Pera 2009/2012, 100). Τα θεμελιώδη δικαιώματα των Ισπανών πολιτών (δικαίωμα στην απεργία και στον συνεταιρισμό, στον συνδικαλισμό, στη σύσταση πολιτικών κομμάτων, στην ελευθερία του τύπου) καταστέλλονται, οι γλωσσικές και εδαφικές διεκδικήσεις των περιφερειακών εθνικισμών εξανεμίζονται και μαζί με αυτές τα γλωσσικά δικαιώματα των ομιλητών της καταλανικής, της βασκικής και της γαλικιανής, των οποίων η χρήση διώκεται ποινικά και οι οποίες υποβιβάζονται από την εξουσιαστική αρχή σε επίπεδο «διαλέκτων» (Pérez 2006, 651· Pujol Berché 2003, 5· Doppelbauer 2008, 24). Οι περιφερειακές γλώσσες ειδικότερα, γίνονται αποδέκτες του μένους και της ωμότητας

μιας πολιτικής που εστίαζε στον κατατρεγμό και τον αφανισμό των περιφερειακών κουλτούρων και γλωσσών που απειλούσαν την ενότητα του Κράτους: εν ολίγοις, καθαιρούσε την εγγενή πολυπολιτισμική και πολύγλωσση φυσιογνωμία της Ισπανίας (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-persecucion-de-la-lengua-catalana>). Το Νέο Κράτος (*Nuevo Estado*) θεμελιωνόταν κατά το φασιστικό πρότυπο:

- α) στην προσωπική εξύψωση του Franco,
- β) στην καθολική επιβολή της καστιλιανικής ως μοναδικής γλώσσας του *Καθεστώτος (Régimen)* και
- γ) στον ακραίο συγκεντρωτισμό και στην εδαφική ομογενοποίηση (Agroyo Pera 2009/2012, 100).

Το Διάταγμα 138 του 1936 απηχεί τη ζοφερή κοινωνικο-πολιτική πραγματικότητα στην Ισπανία εκείνης της περιόδου, που καθιερώθηκε στην ιστορία ως *franquismo*:

DECRETO 138/1936, DE 29 DE SEPTIEMBRE, POR EL QUE SE NOMBRA JEFE DEL GOBIERNO DEL ESTADO ESPAÑOL AL EXCMO SR. GENERAL DE DIVISIÓN DON FRANCISCO FRANCO BAHAMONTE, QUIEN ASUMIRÁ TODOS LOS PODERES DEL NUEVO ESTADO.

(Doppelbauer 2008, 24)

[ΔΙΑΤΑΓΜΑ 138/1936, της 29^{ης} Σεπτεμβρίου, με το οποίο ορίζεται αρχηγός της Κυβέρνησης του ισπανικού Κράτους ο Εξοχότατος κος Στρατηγός της μεραρχίας Δον Φρανθίσκο Φράνκο Μπααμόντε, ο οποίος θα αναλάβει όλες τις εξουσίες του Νέου Κράτους.]

Η οπτική του Franco για την «ομοιογενή και ενωμένη Ισπανία» ισοδυναμούσε με την εξάλειψη κάθε ίχνους πολιτισμικής ή γλωσσικής έκφρασης που διαφοροποιείτο από την επίσημη καστιλιανική. Το *Καθεστώ*ς εδραιωνόταν σε τρεις βασικούς πυλώνες:

- ο τον Στρατό,
- ο την Εκκλησία (που υπαγόρευε τα κοινωνικά ήθη -κατά το πρότυπο της καθολικής πατριαρχικής οικογένειας- και μονοπωλούσε την εκπαίδευση), και

- ο την ύπαρξη ενός και μοναδικού πολιτικού κόμματος -τη Φάλαγγα¹⁷ (*Falange Española*) (Pérez 2006, 645).

Ο Herreras (2007, 2) διακρίνει δύο περιόδους στη γλωσσική πολιτική του Franco· κατά την πρώτη περίοδο, απαγορεύεται η χρήση των περιφερειακών καθομιλουμένων γλωσσών στο Ληξιαρχείο, σε καταστατικά συνεταιρισμών και επιχειρήσεων, σε διαφημίσεις, επιγραφές και εκθέσεις οποιουδήποτε τύπου επιχείρησης, σε επωνυμίες πλοίων κ.ά., όπως αποτυπώνεται στις ακόλουθες διατάξεις¹⁸:

Orden de 18 de mayo de 1938:

“Debe señalarse también como origen de anomalías registrales la morbosa exacerbación de algunas provincias del sentimiento regionalista que llevó a determinados registros buen número de nombres que no solamente están expresados en idioma distinto al oficial castellano, sino que entrañan una significación contraria a la unidad de la Patria. Tal ocurre en Vascongadas, por ejemplo, con los nombres Iñaki, Kepa, Koldobika y otros que denuncian indiscutible significación separatista; (...)”.

(Herreras 2007, 2)

[Πρόσταγμα της 18^{ης} Μαΐου του 1938:

“Θα πρέπει να επισημανθεί επίσης ως πηγή ανωμαλιών στις καταχωρήσεις, ο νοσηρός παροξυσμός του περιφερειακού φρονήματος σε ορισμένες επαρχίες που οδήγησε στην απόδοση ενός αξιοσημείωτου αριθμού ονομάτων όχι μόνο σε γλώσσα που διαφοροποιείται από την επίσημη ισπανική, αλλά που εμπεριέχει μια σημασία αντίθετη με την ενότητα της Πατρίδας. Το παρόν διαπιστώνεται στη

¹⁷ Η Φάλαγγα (*Falange Española de las Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista-JONS*) ήταν ισπανικό πολιτικό κόμμα ακροδεξιού ιδεολογικού προσανατολισμού, που προέκυψε από τη συνένωση δυνάμεων της JONS (ομάδας στελεχωμένης από εργάτες, φοιτητές, αγρότες, διανοούμενους, ταγμένους στον ριζοσπαστικό συνδικαλισμό, που αγωνίζονταν για την ενότητα της Ισπανίας και έτρεφαν μεγάλο σεβασμό για τη θρησκεία) των Ramiro Ledesma Ramos και Onésimo Redondo Ortega και του José Antonio Primo de Rivera το 1934. Η Φάλαγγα, υπέρμαχος του απολυταρχισμού και εμπνευσμένη από τον ιταλικό φασισμό του Μουσσολίνι, αποτέλεσε το πολιτικό και ιδεολογικό δεκανίκι του Καθεστώτος του Franco (Pérez 2006, 32-33).

¹⁸ Οι περιορισμοί στη χρήση των περιφερειακών γλωσσών αφορούσαν κατά κόρον το χώρο της εκπαίδευσης στις κυβερνήσεις του παρελθόντος. Κατά τη δικτατορία του Franco, η απαγόρευση επεκτείνεται και σε άλλους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής (Herreras 2007, 2).

Χώρα των Βάσκων, για παράδειγμα, με ονόματα όπως Iñaki, Kera, Koldobika και άλλα, που πέραν αμφιβολίας καταδεικνύουν αποσχιστική σημασία: (...)].

Orden del Ministerio de Organización y Acción Sindical de 21 de mayo de 1938:

“Queda terminantemente prohibido el uso de otro idioma que no sea el castellano en (...) Estatutos o Reglamentos y en la convocatoria y celebración de Asambleas o Juntas de las entidades que dependan de este Ministerio”

(Herrerias 2007, 2)

[Πρόσταγμα του Υπουργείου Συνδικαλιστικής Οργάνωσης και Δράσης της 21^{ης} Μαΐου 1938:

«Απαγορεύεται τελεσίδικα η χρήση άλλης γλώσσας από την καστιλιανική (...) στα Καταστατικά ή Κανονισμούς και στη σύγκληση και διεξαγωγή Συνελεύσεων ή Συμβουλίων/Επιτροπών των οργανισμών που πρόσκεινται στο εν λόγω Υπουργείο».

Orden del Ministerio de Industria y Comercio de 20 de mayo de 1940:

«... Queda prohibido el empleo en denominaciones de marcas, nombres comerciales, rótulos de establecimientos y cualquiera modalidad de propiedad industrial, de otro idioma que no sea el castellano».

(Herrerias 2007, 2)

[Πρόσταγμα του Υπουργείου Βιομηχανίας και Εμπορίου της 20^{ης} Μαΐου του 1940:

«... Απαγορεύεται η χρήση άλλης γλώσσας από την καστιλιανική, σε εμπορικά σήματα/σήματα κατατεθέντα, επωνυμίες και εμπορικά σήματα, επιχειρησιακές επιγραφές και σε οποιαδήποτε άλλου τύπου βιομηχανική ιδιοκτησία».

Orden de 11 de enero de 1945:

“... queda terminantemente prohibida toda designación de buques que no esté escrita en castellano que es el idioma oficial, símbolo de la unidad de la nación”

(Herrerias 2007, 2)

[Πρόσταγμα της 11^{ης} Ιανουαρίου του 1945:

«... απαγορεύεται οριστικά κάθε ονομασία πλοίου που δεν αναγράφεται στην καστιλιανική που είναι η επίσημη γλώσσα, σύμβολο της ενότητας του έθνους».]

Από τη δεκαετία του '50, το Καθεστώς επιδεικνύει μια σχετική ανοχή προς τις τοπικές καθομιλούμενες, όπως διαπιστώνεται από τα Διατάγματα της 14^{ης} Νοεμβρίου του 1958, που αφορούν στη ληξιαρχική καταχώρηση ονομάτων και επωνύμων, και της 20^{ης} Ιουνίου του 1968 αντίστοιχα, που αφορούν στις διατάξεις νηολόγησης (σχετικά με τη σημαία και την εγγραφή στο Νηολόγιο):

Decreto de 14 de noviembre de 1958:

“Art. 192. Se permiten los nombres extranjeros o regionales. Si tuvieren traducción usual en castellano, sólo se consignarán en esta lengua”.

(Herrerias 2007, 2)

[Διάταγμα της 14^{ης} Νοεμβρίου του 1958:

Άρθρο 192. «Επιτρέπονται τα ξένα ή περιφερειακά ονόματα. Σε περίπτωση που επιδέχονται μετάφραση στην καστιλιανική, θα καταχωρούνται μόνο σε αυτή τη γλώσσα».]

Decreto 1494/1968, de 20 de junio:

“Art. 18. «... La aprobación de los nombres habrá de ajustarse a los requisitos siguientes:

18.2. En general, se propondrán palabras españolas, incluidas las regionales, pudiendo ser nombres propios o comunes y geográficos nacionales o extranjeros.»

(Herrerias 2007, 2)

[Διάταγμα 1494/1968, της 20^{ης} Ιουνίου:

Άρθρο 18. «... Η έγκριση των ονομάτων (των πλοίων) θα πρέπει να συμμορφώνεται με τα εξής απαιτούμενα:

18.2. Γενικά, θα προτείνονται ισπανικές λέξεις συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών, που μπορούν να προέρχονται από ονομασίες γηγενείς και κοινές και γεωγραφικά εθνικές ή ξένες».]

Η συγκεκριμένη περίοδος που χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερες παραχωρήσεις στο γλωσσικό ζήτημα, ευνοεί τη σύσταση οργανισμών και θεσμικών φορέων με εκπαιδευτικό και πολιτιστικό προσανατολισμό, η συμβολή των οποίων θα είναι και καθοριστική για το μέλλον των περιφερειακών καθομιλουμένων γλωσσών: *Rosa Sensat* και *Òmnium Cultural* στην Καταλονία, *Cursos de Llengua Valenciana* στη Βαλένθια, *Obra Balear* και *Institut d' Estudis Eivissencs* στις Βαlearίδες νήσους· την ίδια περίοδο επανεμφανίζεται και ο θεσμός των *ikastolas*¹⁹ στη Χώρα των Βάσκων και τη Ναβάρρα (Herrerias 2007, 2).

Η αναπάντεχη αλλαγή πλεύσης στη γλωσσική πολιτική του Franco τοποθετείται στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής του Κράτους που επεδίωκε:

- α. τη διεθνή αναγνώριση του Καθεστώτος, στο βαθμό που ήταν εφικτό,
- β. την ανάπτυξη του τουρισμού, σημαντικής πηγής συναλλάγματος και,
- γ. την προσέλκυση επενδυτικού ενδιαφέροντος που θα εξασφάλιζε τον βιομηχανικό εκσυγχρονισμό της χώρας.

Οι εν λόγω αξιώσεις, προϋπέθεταν σχετικές υποχωρήσεις και συμβιβασμούς από την πλευρά της Κυβέρνησης Franco και την εφαρμογή μιας πιο μετριοπαθούς κοινωνικής και γλωσσικής πολιτικής, που θα απέπνεε σεβασμό για τις περιφερειακές γλώσσες και κουλτούρες, γεγονός που θα αναβάθμιζε το προφίλ της χώρας στο εξωτερικό (Herrerias 2007, 2-3). Νομικό τεκμήριο αυτής της νέας δυναμικής, είναι ο Νόμος *Ley General de Educación* του 1970, που αναγνωρίζει μερικώς τις τοπικές καθομιλούμενες,

¹⁹ Τα *ikastolas* ήταν εκπαιδευτικά κέντρα που ιδρύθηκαν στη Χώρα των Βάσκων και τη Ναβάρρα (Euskal Herria) αλλά και στο γαλλικό τμήμα της Χώρας των Βάσκων (País Vasco continental) στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, στα οποία, γλώσσα όχημα ήταν η βασκική· το πρώτο *ikastola* (Koruko Amaren Ikastola) ιδρύθηκε στο San Sebastián (βασκικά: Donostia) το 1914 με πρωτοβουλία της οικογένειας Muñoa και έφτασε να απαριθμεί 300 μαθητές. Στη Ναβάρρα (βασκ.: Nafarroa), τα πρώτα *ikastolas* εγκαινιάστηκαν κατά τη διάρκεια της Β' Ισπανικής Δημοκρατίας από τον συνεταιρισμό «Φίλοι της Βασκικής» (ισπ.: Amigos del Euskera, βασκ.: Euskaren Adiskideak), ενώ αντίστοιχες περιπτώσεις συναντάμε στη Βισκαΐα (Bizkaia) και στο πυρηναικό τμήμα της Χώρας των Βάσκων. Ο εν λόγω θεσμός, προωθήθηκε χάρη στην ιδιωτική πρωτοβουλία φίλων της βασκικής με σκοπό τη δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου για την ανάδειξη της αυτόχθονης γλώσσας και κουλτούρας και, κατ' επέκταση, τη γλωσσική ομογενοποίηση της Euskal Herria. Η κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος, ο Ισπανικός Εμφύλιος και η Δικτατορία του Franco παρέλυσαν το φιλόδοξο εγχείρημα των Βάσκων (Garabide Elkarte 2010, 39· <http://www.garabide.eus/fitxategiak/dokumentuak/doks/garabide-claves-para-la-recuperacion-linguistica-e-identitaria-2.pdf>).

εισάγοντας προαιρετικά και πειραματικά τη διδασκαλία στην προσχολική²⁰ (*Preescolar*) και βασική εκπαίδευση²¹ (*Educación General Básica*). Κύριο μέλημα του Διατάγματος 1433/1975 της 30^{ης} Μαΐου, με ισχύ από το σχολικό έτος 1975-1976, ήταν να αναγνωριστούν οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των περιφερειακών γλωσσών και κουλτούρων ως αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτισμικής κληρονομιάς της Ισπανίας, μέσω του δικαιώματος εθελούσιας επιλογής εκμάθησης της αυτόχθονης γλώσσας και συμμετοχής σε πολιτιστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις, στους μαθητές με διαφορετική από την καστιλιανική μητρική γλώσσα και πολιτισμικό υπόβαθρο (Herrerias 2007, 3). Με διαφορά μερικών μηνών, επεκτείνονται βάσει του Διατάγματος 2929/1975 της 31^{ης} Οκτωβρίου, της Προεδρίας της Κυβέρνησης (*Decreto de la Presidencia del Gobierno 2929/1975, de 31 de octubre*) οι δυνατότητες εφαρμογής και χρήσης των περιφερειακών γλωσσών και σε άλλους τομείς της δημόσιας σφαίρας. Σημείο αναφοράς των εν λόγω νομοθετικών ρυθμίσεων ήταν η ανάδειξη και καλλιέργεια των αυτόχθονων γλωσσών, χωρίς να απειλείται η ηγεμονία της καστιλιανικής. Η συγκεκριμένη νομοθεσία αποτέλεσε αδιαμφισβήτητα, τομή στον δρόμο για τον εκσυγχρονισμό και εκδημοκρατισμό της Ισπανίας που έπονται της πτώσης του δικτατορικού καθεστώτος μετά τον θάνατο του Franco στις 20 Νοεμβρίου του 1975 (Herrerias 2007, 3).

2.1.4 Η αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος (1975-1978)

Η περίοδος της Ισπανικής Μεταπολίτευσης (*Transición*, 1975-1978) χαρακτηρίζεται από επίπονες προσπάθειες εξομάλυνσης της πολιτικής κατάστασης της χώρας. Η εθνική παλινόρθωση αποτέλεσε μια εξαιρετικά επίπονη και πολυσύνθετη διαδικασία

²⁰ Στο Άρθρο 14.1. προβλέπονται τα εξής: «*La educación preescolar comprende juegos, actividades de lenguaje, incluida, en su caso, la lengua nativa ...*» (Herrerias 2007, 3).

[*Η προσχολική εκπαίδευση περιλαμβάνει παιχνίδια, δραστηριότητες λεξιλογίου, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της αυτόχθονης γλώσσας ...*].

²¹ Ομοίως, στο Άρθρο 17.1. κατοχυρώνονται τα ακόλουθα για την βασική εκπαίδευση: «*Las áreas de actividad educativa en este nivel comprenderán: el dominio del lenguaje mediante el estudio de la lengua nacional, el aprendizaje de una lengua extranjera y el cultivo, en su caso, de la lengua nativa ...*» (Herrerias 2007, 3).

[*Οι τομείς εκπαιδευτικής δραστηριότητας σε αυτό το επίπεδο θα περιλαμβάνουν: την κατάκτηση του λεξιλογίου μέσω της μελέτης της εθνικής γλώσσας, την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας και την καλλιέργεια, κατά περίπτωση, της αυτόχθονης γλώσσας ...*].

που απαιτούσε λεπτούς χειρισμούς, σθένος και αποφασιστικότητα για τους εμπλεκόμενους στη λήψη αποφάσεων φορείς. Οι προσπάθειες των ιθυνόντων επικεντρώθηκαν στο να συμφιλιώσουν πολιτικά και συνταγματικά δύο μέτωπα με παρόμοια αιτήματα αλλά αντικρουόμενα συμφέροντα: το κρατικό και το περιφερειακό· το ένα σκέλος του προβλήματος αφορούσε στις εθνικιστικές διεκδικήσεις για περιφερειακή αυτονομία, οι οποίες, στην ακραία τους μορφή υιοθετούσαν τη ρητορική της ολικής ανεξαρτητοποίησης/ απόσχισής τους· το δεύτερο σκέλος αφορούσε στην ανάγκη δημιουργίας ενός αποκεντρωμένου και κατά συνέπεια αποτελεσματικού και επαρκούς μοντέλου διακυβέρνησης του Κράτους (Argoyo Pera 2009/2012, 101).

2.2 Η Ισπανία των Αυτονομιών

Καρπός αυτής της προσπάθειας είναι το ισπανικό Σύνταγμα του 1978, το οποίο με προνοητικότητα και περίσκεψη θέτει ξεκάθαρα όρια στη σχέση Κράτους-Κοινοτήτων, προσδιορίζει τα κριτήρια σύστασης και οργάνωσης σε Αυτόνομες Κοινότητες²², αποσαφηνίζοντας τις σφαιρές επιρροής και τις αρμοδιότητές τους, υπό την προϋπόθεση οι πολιτικές πρακτικές της εκάστοτε περιφέρειας να μην αντιτίθενται στις θεμελιώδεις αρχές του Συντάγματος που αφορούν στην αραγή ενότητα του Κράτους, όπως αποτυπώνεται στα άρθρα 2, 143§1 και 155§1:

Artículo 2

La Constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación española, patria común e indivisible de todos los españoles, y reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran y la solidaridad entre todas ellas.

(Constitución Española del 1978).

²² Οι Αυτόνομες Κοινότητες δημιουργήθηκαν από τη συνένωση όμορων επαρχιών με κριτήριο τα ιδιαίτερα εγγενή γεωπολιτικά, ιστορικά, κοινωνικο-οικονομικά, πολιτισμικά γνωρίσματά τους και το κοινό γλωσσικό τους υπόβαθρο. Βάσει αυτών των κριτηρίων συγκροτήθηκε η Ισπανία των 17 Αυτόνομων-Αυτοδιοικούμενων Κοινοτήτων [Ανδαλουσία (*Andalucía*), Αραγωνία (*Aragón*), Αστούριες (*Asturias*), Κοινότητα της Βαλένθια (*Comunidad de Valencia*), Γαλικία (*Galicia*), Εστρεμαδούρα (*Extremadura*), Καταλονία (*Cataluña*), Καντάβρια (*Cantabria*), Καστίλλη La Mancha (*Castilla La Mancha*), Καστίλλη και Λεόν (*Castilla y León*), Βαlearίδες νήσοι (*Islas Baleares*), Κανάριες νήσοι (*Las Canarias*) και των δύο Αυτόνομων Πόλεων επί μαροκινού εδάφους [Θέουτα (*Ceuta*) και Μελίγια (*Melilla*)] (βλ. εικ. 1, Παράρτημα).

[Άρθρο 2

Το Σύνταγμα θεμελιώνεται στην αδιάρρηκτη ενότητα του ισπανικού Έθνους, πατρίδα κοινή και αδιαίρετη για όλους τους Ισπανούς και αναγνωρίζει και εγγυάται το δικαίωμα στην αυτονομία όλων των εθνικοτήτων και των περιφερειών που την συνθέτουν και την αλληλεγγύη μεταξύ αυτών.]

Artículo 143

1. *En el ejercicio del derecho a la autonomía reconocido en el artículo 2 de la Constitución, las provincias limítrofes con características históricas, culturales y económicas comunes, los territorios insulares y las provincias con entidad regional histórica podrán acceder a su autogobierno y constituirse en Comunidades Autónomas con arreglo a lo previsto en este Título y en los respectivos Estatutos.*

(Constitución Española del 1978).

[Άρθρο 143

1. *Ως προς την άσκηση του δικαιώματος της αυτονομίας που αναγνωρίζεται από το άρθρο 2 του Συντάγματος, οι όμορες επαρχίες με κοινά ιστορικά, πολιτιστικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, οι νησιωτικές περιοχές και οι επαρχίες με ιστορική περιφερειακή οντότητα, δύνανται πρόσβαση στην αυτοδιακυβέρνησή τους και στη σύσταση σε Αυτόνομες Κοινότητες σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον παρόντα Τίτλο και στα αντίστοιχα Καταστατικά.]*

Artículo 155

1. *Si una Comunidad Autónoma no cumpliere las obligaciones que la Constitución u otras leyes le impongan, o actuare de forma que atente gravemente al interés general de España, el Gobierno, previo requerimiento al Presidente de la Comunidad Autónoma y, en el caso de no ser atendido, con la aprobación por mayoría absoluta del Senado, podrá adoptar las medidas necesarias para obligar a aquélla al cumplimiento forzoso de dichas obligaciones o para la protección del mencionado interés general.*

(Constitución Española 1978)

[Άρθρο 155

1. Σε περίπτωση που μία Αυτόνομη Κοινότητα δεν τηρήσει τις υποχρεώσεις που το Σύνταγμα ή άλλοι νόμοι επιβάλλουν, ή ενεργεί με τρόπο που βάζει βαρέως κατά του γενικού συμφέροντος της Ισπανίας, η Κυβέρνηση, με πρότερη γνωστοποίηση στον Πρόεδρο της Αυτόνομης Κοινότητας και, στην περίπτωση που δεν επιληφθεί του θέματος, με την έγκριση της απόλυτης πλειοψηφίας της Γερουσίας, δύναται να υιοθετήσει τα αναγκαία μέτρα για να την υποχρεώσει σε αναγκαστική τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων ή για την προστασία του προαναφερθέντος γενικού συμφέροντος.]

2.2.1 Συνταγματική και νομική κατοχύρωση των ισπανικών γλωσσών στο Σύνταγμα του 1978

Το Σύνταγμα του 1978 εστιάζει και εμμένει με επαναλαμβανόμενες αναφορές στις επιμέρους διατάξεις του, στο θέμα της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας, υιοθετώντας ένα μοντέλο γλωσσικής πολιτικής αμιγώς πλουραλιστικό²³. Ειδικότερα, στο προοίμιό του αναγνωρίζεται για πρώτη φορά η πολύγλωσση πραγματικότητα του Κράτους:

²³ Το Σύνταγμα του 1978 λειτουργεί ως σανίδα σωτηρίας για τις ασθενέστερες περιφερειακές γλώσσες των οποίων η χρήση είχε περιοριστεί στην ιδιωτική σφαίρα. Οι αλλαγές που επήλθαν στη συνταγματική θεώρηση των γλωσσών με την αναγνώριση της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας των ενδημούντων στα διαφορετικά γεωγραφικά διαμερίσματα της Ισπανίας, οριοθετούν (στη θεωρία) και το τέλος της ανισότητας των γλωσσών (και κατά συνέπεια της δικτατορίας και της φτώχειας, βασικές αιτίες μετανάστευσης): η πλειοψηφία των ομιλητών χρησιμοποιούσαν την «παραδοσιακή» τους γλώσσα σε όλες τις επικοινωνιακές περιστάσεις, επίσημες και ανεπίσημες, στον δημόσιο και ιδιωτικό βίο, ενώ μια μειοψηφία χρησιμοποιούσε την ισπανική ως επίσημη και μία εκ των μειονοτικών (καταλανική, βασκική, γαλικιανή) στην ιδιωτική (οικογενειακός/ φιλικός κύκλος) τους ζωή. Με τη θέσπιση του Συντάγματος του 1978, το γόητρο των μειονοτικών/περιφερειακών γλωσσών επαναπροσδιορίζεται και η χρήση τους επεκτείνεται στη δημόσια σφαίρα μέσω της εισαγωγής τους στην εκπαίδευση και στη διοίκηση των Αυτόνομων Κοινοτήτων. Η Καταλονία επέλεξε την ενιαία εφαρμογή της καταλανικής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και, όπως θα αναλύσουμε και εκτενώς σε επόμενη ενότητα, επί του παρόντος είναι σε εξέλιξη η εφαρμογή του συγκεκριμένου μονόγλωσσου μοντέλου στη Χώρα των Βάσκων και τη Γαλικία. Οι εντατικοποιημένες προσπάθειες ενίσχυσης του κύρους των περιφερειακών γλωσσών ωστόσο, δεν συνεπάγονται, όπως προκύπτει από την απογραφή του 2001 στην Ισπανία, τη γενίκευση ή την αποκλειστική χρήση τους στους κόλπους των εν λόγω κοινοτήτων, αφού για διάφορους κοινωνικο-οικονομικούς και πολιτικούς λόγους, η προτίμηση στην ισπανική εξακολουθεί να «υπονομεύει» την ικανοποιητική και πλήρη επικράτησή τους (Garrido 2007, 133-134).

PREÁMBULO

La nación española, deseando establecer la justicia, la libertad y la seguridad y promover el bien de cuantos la integran, en uso de su soberanía, proclama su voluntad de:

(...)

Proteger a todos los españoles y pueblos de España en el ejercicio de los derechos humanos, sus culturas y tradiciones, lenguas e instituciones.

(...)

En consecuencia, las Cortes aprueban y el pueblo español ratifica la siguiente

CONSTITUCIÓN

(...)

Artículo 3

- 1. El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla.*
- 2. Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos.*
- 3. La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio*
- 4. cultural que será objeto de especial respeto y protección.*

(Constitución Española 1978)

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

[Το ισπανικό Έθνος, επιθυμώντας να κατοχυρώσει τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια και να προάγει το καλό των πολιτών που το απαρτίζουν, κάνοντας χρήση της κυριαρχίας του, διακηρύττει τη βούλησή του να:

Προστατεύσει τους Ισπανούς πολίτες και τους λαούς της Ισπανίας στην άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των κουλτούρων και των παραδόσεών τους, των γλωσσών και των θεσμών.

(...)

Ως εκ τούτου, η Γερουσία (las Cortes) εγκρίνει και ο ισπανικός λαός επικυρώνει το ακόλουθο

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

(...)

Άρθρο 3

1. *Η Καστιλιανική είναι η επίσημη ισπανική γλώσσα του Κράτους. Όλοι οι Ισπανοί έχουν καθήκον να τη γνωρίζουν και το δικαίωμα να την χρησιμοποιούν.*
2. *Οι λοιπές ισπανικές γλώσσες θα είναι εξίσου επίσημες στις αντίστοιχες Αυτόνομες Κοινότητες σύμφωνα με τα Καταστατικά τους.*
3. *Ο πλούτος των διαφορετικών γλωσσικών τύπων της Ισπανίας είναι μια πολιτιστική κληρονομιά η οποία θα αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερου σεβασμού και προστασίας.]*

Σε μια πρώτη ανάγνωση, διακρίνουμε μια σαφή ιεράρχηση των γλωσσών ως προς τη συνταγματική τους εκπροσώπηση, με πασίδηλη την υπεροχή της Καστιλιανικής:

- Κατά πρώτον, αναγνωρίζεται καθεστώς καθολικότητας για την επίσημη γλώσσα επί του συνόλου της επικράτειας, την καστιλιανική, και,
- κατά δεύτερον, αναγνωρίζεται παράλληλα με αυτήν, η ύπαρξη συν-επίσημων γλωσσών, η διαχείριση και κανονικοποίηση των οποίων υπόκεινται στη δικαιοδοσία της εκάστοτε Αυτόνομης Κοινότητας όπως προβλέπουν τα Καταστατικά τους (Doppelbauer 2008, 26-27).

Το άρθρο 20.3, αφορά στη ρύθμιση και διαχείριση της πολυγλωσσίας στα μέσα επικοινωνίας:

Artículo 20

3. La ley regulará la organización y el control parlamentario de los medios de comunicación social dependientes del Estado o de cualquier ente público y garantizará el acceso a dichos medios de los grupos sociales y políticos significativos, representando el pluralismo de la sociedad y de las diversas lenguas de España.

(Constitución Española 1978)

[Άρθρο 20

3. Ο νόμος ρυθμίζει την οργάνωση και τον κοινοβουλευτικό έλεγχο των μέσων επικοινωνίας που πρόσκεινται/εξαρτώνται από το Κράτος ή από οποιοδήποτε

άλλο δημόσιο φορέα και εγγυάται την πρόσβαση στα εν λόγω μέσα των σημαντικών κοινωνικών και πολιτικών ομάδων, σεβόμενος τον πλουραλισμό της κοινωνίας και των διαφορετικών γλωσσών της Ισπανίας.]

Στο άρθρο 148.1.17 προσδιορίζεται ο ρόλος των Αυτόνομων Κοινοτήτων και των αρμόδιων οργάνων τους στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής με βάση τις γηγενείς τους γλώσσες:

Artículo 148

1. Las Comunidades Autónomas podrán asumir competencias en las siguientes materias:

17.ª El fomento de la cultura, de la investigación y, en su caso, de la enseñanza de la lengua de la Comunidad Autónoma.

(Constitución Española 1978)

[Άρθρο 148.

1. Οι Αυτόνομες Κοινότητες δύνανται να αναλάβουν αρμοδιότητες στις ακόλουθα (γνωστικά) πεδία:

17. Την προαγωγή της κουλτούρας, της έρευνας και, ανάλογα με την περίπτωση, την προαγωγή της διδασκαλίας της γλώσσας της Αυτόνομης Κοινότητας.]

Στον επίλογό του το Σύνταγμα αναφέρει:

DISPOSICIÓN FINAL

Esta Constitución entrará en vigor el mismo día de la publicación de su texto oficial en el <<Boletín Oficial del Estado>>. Se publicará también en las demás lenguas de España.

(Constitución Española 1978)

ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

[Το παρόν Σύνταγμα θα τεθεί σε ισχύ την ημέρα δημοσίευσης του κειμένου του, στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης του ισπανικού Κράτους. Θα δημοσιευθεί επίσης στις λοιπές γλώσσες της Ισπανίας.]

Γλωσσικές πολιτικές στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου: η περίπτωση της καταλανικής 50

Η τελευταία παράγραφος συμπορεύεται με τις προηγούμενες ως προς το ζήτημα των «ισπανικών γλωσσών/ γλωσσικών ποικιλιών» στο οποίο αναφέρεται πλημμελώς, μη διευκρινίζοντας για πλείστη φορά τις *λοιπές γλώσσες* του κράτους.

2.2.2 Ασάφειες στη διατύπωση των συνταγματικών διατάξεων και κριτήρια ιεράρχησης των ισπανικών γλωσσών

Επανερχόμαστε στο άρθρο 3 του Συντάγματος το οποίο, με εξαίρεση τη ρητή αναφορά στην καστιλιανική, δεν κατονομάζει τις *λοιπές γλώσσες* της Ισπανίας ούτε ακόμη διευκρινίζει τι νοείται ως *γλωσσική ποικιλία* (Doppelbauer 2008, 26· Gimeno Ugalde 2008, 176). Ομοίως, αναφέρεται αόριστα και γενικευτικά σε *περιφέρειες*, θέτοντας ζήτημα διάκρισής τους σε κοινότητες με περιορισμένη αυτονομία και σε κοινότητες με διευρυμένες αρμοδιότητες, παραλείποντας τα κριτήρια στα οποία θεμελιώνεται η συγκεκριμένη εκχώρηση αυξημένων προνομίων και δικαιωμάτων. Λαμβάνοντας υπόψη τη διατύπωση του άρθρου 3 του Συντάγματος, ο Doppelbauer (2008, 26-27) προβαίνει στην κάτωθι διαβάθμιση ως προς την ιεράρχηση των ισπανικών γλωσσών και των γλωσσικών ποικιλιών της Ισπανίας:

Γλωσσική κατηγορία		Αρμόδια αρχή
1.	Μοναδική επίσημη γλώσσα σε ολόκληρη την ισπανική επικράτεια: <i>η καστιλιανική</i>	Ισπανικό Κράτος (Σύνταγμα)
2.	Συν-επίσημες γλώσσες στις αντίστοιχες περιφέρειες: <i>καταλανική, βασκική, γαλικιανή</i>	Αυτόνομες Κοινότητες (Καθεστώτα Αυτονομίας)
3.	Γλωσσικές ποικιλίες, οι οποίες θα είναι αντικείμενο ιδιαίτερου σεβασμού και προστασίας	Αυτόνομες Κοινότητες, Αυτόνομες Πόλεις ²⁴ (Καθεστώτα Αυτονομίας)
4.	Γλώσσες χωρίς καμία επίσημη αναγνώριση	Κράτος, Αυτόνομες Κοινότητες

²⁴ Σε αντιδιαστολή με τις Αυτόνομες Κοινότητες, οι επί μαροκινού εδάφους Αυτόνομες Πόλεις Θέουτα και Μελίγια δεν διαθέτουν νομική προσωπικότητα ώστε να ορίσουν συν-επίσημη γλώσσα· η λήψη αποφάσεων σε αυτή την περίπτωση εμπίπτει εξολοκλήρου στη δικαιοδοσία του κεντρικού Κράτους. Τέτοια είναι η περίπτωση της ταμαζίγ στη Μελίγια (Doppelbauer 2008, 28).

Από την ανωτέρω απεικόνιση προκύπτει ότι, η αξιολόγηση και κατάταξη των περιφερειακών γλωσσών σε ό,τι αφορά στην 2^η, 3^η και 4^η βαθμίδα ιεράρχησης, υπόκειται στην αρμοδιότητα των Αυτόνομων Κοινοτήτων. Ως εκ τούτου, η χρήση της γαλικιανής στην Γαλικία, της καταλανικής στην Καταλονία, τη Βαλένθια και τις Βαλεαρίδες ή της βασκικής στη Χώρα των Βάσκων και τη Ναβάρρα, ρυθμίζεται από τα Καταστατικά Αυτονομίας των αντίστοιχων Περιφερειών. Δίνουμε έμφαση στο Καταστατικό Αυτονομίας γιατί, ακόμη και μεταξύ περιφερειών με κοινή γλώσσα, την καταλανική π.χ. στην Καταλονία και τη Βαλένθια, παρατηρούνται θεμελιώδεις διαφοροποιήσεις όπως θα διαπιστώσουμε στα κεφάλαια που ακολουθούν, ως προς την ιεράρχηση και κοινωνική τους χρήση: η καταλανική κατέχει εξέχουσα θέση στην Καταλονία ως «προτιμητέα γλώσσα χρήσης» (*Llengua d'ús preferent*) όπως ρητά διατυπώνεται στο άρθρο 6 του Νέου Καταστατικού της Καταλονίας του 2006, σε αντίθεση με την περιφέρεια της Βαλένθια όπου δεν χαίρει αντίστοιχου κύρους, όπως θα αναλύσουμε στο κεφάλαιο 4 (Doppelbauer 2008, 27). Ανάλογα συμπεράσματα προκύπτουν ως προς το κύρος και τη χρήση των γλωσσών και στην 3^η βαθμίδα, σε μια αντιπαραβολική εξέταση της αστουριανής στις Αστούριες και της αραγωνέζικης στην Αραγωνία. Η μη ρητή αναφορά στις γλώσσες ή γλωσσικές ποικιλίες που χαίρουν συνταγματικής προστασίας έχει σοβαρότατες συνέπειες στην περίπτωση της ταμαζίγ στη Μελίγια, όπου η αναγνώρισή της ως γλωσσική ποικιλία είναι πρακτικά ανύπαρκτη²⁵ (Doppelbauer 2008, 27-28).

2.3 Γλωσσική κανονικοποίηση στην ισπανική περιφέρεια: ο «πόλεμος των γλωσσών»

Το μεταβατικό στάδιο που ακολούθησε την επικύρωση του Συντάγματος του 1978, χαρακτηρίζεται για τους βραδείς ρυθμούς πολιτικο-οικονομικής, διοικητικής και

²⁵ Τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται συντονισμένες προσπάθειες με κύριο ενορχηστρωτή το πολιτικό κόμμα Συμμαχία για τη Μελίγια (*Coalición por Melilla – CpM*), με σκοπό να κατοχυρωθεί πρωτίστως η ταμαζίγ στο Καταστατικό Αυτονομίας ως γλωσσική ποικιλία και να αποτελέσει -σε μια μεταγενέστερη φάση- συν-επίσημη, αυτόχθονη γλώσσα. Οι προτάσεις της CpM το 2004 για προστασία της ταμαζίγ έως την ανανέωση του Καταστατικού Αυτονομίας και εθελούσιας/ κατά βούληση διδασκαλίας της, απορρίφθηκαν σχεδόν ομόφωνα από τη Συνέλευση της Μελίγια (*Asamblea de Melilla*). Το 2007, μετά από έντονες διαβουλεύσεις προωθείται από τη Συνέλευση μεταρρυθμιστικό σχέδιο όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι «η κουλτούρα αμαζίγ (*amazight*) και η γλώσσα ταμαζίγ (*tamazight*), θα απολαμβάνουν ειδικής προστασίας: ... θα ενθαρρύνεται η εθελούσια εκμάθηση/διδασκαλία και ανάπτυξή τους ...». Η μεταρρύθμιση ωστόσο του Καταστατικού Αυτονομίας στην περίπτωση των Αφρικανικών θυλάκων, δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα των περιφερειακών κυβερνήσεων, αλλά του μάλλον απρόθυμου κεντρικού κράτους (Doppelbauer 2008, 318-319).

κοινωνικής ανασύνταξης σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της ισπανικής επικράτειας, με κυριότερο χαρακτηριστικό τη σταδιακή εφαρμογή των Καταστατικών Αυτονομίας από τις Αυτόνομες Κοινότητες. Η χάραξη της γλωσσικής πολιτικής της εκάστοτε Κοινότητας έγινε με γνώμονα τα ιδιαίτερα κοινωνικο-πολιτισμικά χαρακτηριστικά, την ιδιοσυγκρασία και τις ανάγκες κάθε περιφέρειας (Garrido Medina 2009/2012, 114-115). Με αφετηρία το έτος 1983, εγκαινιάζεται μια περίοδος προσαρμογής στις νέες νομοθετικές διατάξεις που συμπληρώνουν και συνεπικουρούν τα άρθρα του Συντάγματος του 1978 ως προς την κανονικοποίηση των γλωσσών (Garrido Medina 2009/2012, 115-116). Η συγκεκριμένη «ρευστή» περίοδος χαρακτηρίζεται από τοξικά για τη βιωσιμότητα των μοντέλων γλωσσικής πολιτικής ερωτήματα, που καλλιεργούν τη γλωσσική πάλη μεταξύ επίσημης/εθνικής και περιφερειακών/συν-επίσημων γλωσσών. Ο Barrera (2004, 18) σχολιάζοντας τη συγκεκριμένη διαμάχη, κάνει λόγο για έναν παράλογο και άνευ ουσίας «ανταγωνισμό μεταξύ γλωσσών» όπου «η διγλωσσία θεσμοθετείται *de facto*» στις περιφέρειες «με γηγενή γλώσσα». Ο «πόλεμος των γλωσσών» (ισπ.: *guerra de las lenguas*) όπως τον χαρακτηρίζει, αποτελεί άμεση συνέπεια της θεσμοθετημένης διγλωσσίας (*bilingüismo*) στις περιφέρειες με αυτόχθονη γλώσσα. Το γενικότερο κλίμα πόλωσης που διακρίνει τις πολιτικές ζυμώσεις για τη γλωσσική κανονικοποίηση στις Αυτόνομες Κοινότητες, πλήττει τόσο τον ίδιο το διάλογο για τη γλώσσα όσο και αυτή καθαυτή τη διαδικασία κανονικοποίησης εφόσον, στην εν λόγω μηδενικού οφέλους αντιπαράθεση δεν αναδεικνύονται νικητές και ηττημένοι (Barrera 2004, 18). Οι αγκυλώσεις στην πολιτική συζήτηση για το γλωσσικό ζήτημα, απορρέουν από δύο εκ διαμέτρου αντίθετα επιχειρήματα-προβληματισμούς που συνθέτουν επί της ουσίας τις δύο όψεις του νομίσματος:

- ◇ Τον συντηρητισμό των «σκληροπυρηνικών» της καστιλιανικής, οι οποίοι «ερμηνεύουν την προώθηση/επικράτηση/διευρυμένη χρήση των περιφερειακών γλωσσών (αφορά στις κοινότητες με γηγενή γλώσσα: *lengua propia*) ως απειλή για ενδεχόμενη υποχώρηση και περιθωριοποίηση της καστιλιανικής» (Barrera 2004, 18) και
- ◇ την αντίληψη στον αντίποδα, ότι «η διατήρηση της καστιλιανικής στις “δίγλωσσες” κοινότητες αποβαίνει εις βάρος της “τοπικής γλώσσας” [... και]

συνιστά μόνιμη απειλή θανάτου/εξαφάνισης ή αντικατάστασης για τη μειονοτική γλώσσα» (Barrera 2004, 18).

Η ένταση κλιμακώνεται με την απευθείας ανάθεση αρμοδιοτήτων που αφορούν στο εκπαιδευτικό σκέλος, στα καθ' ύλην εξουσιοδοτημένα από το Σύνταγμα του 1978 κυβερνητικά όργανα των Αυτόνομων Κοινοτήτων. Η αντιπαράθεση μετατοπίζεται στον τομέα της παιδείας, όπου εγείρονται ζητήματα γλώσσας εκπαίδευσης (γλώσσα όχημα/*lengua vehicular*) στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα κριτήρια επιλογής της γλώσσας που θα ενσωματωθεί στον βασικό κορμό εκπαίδευσης και θα υιοθετηθεί ως βασική πλατφόρμα συνεννόησης μεταξύ των πολιτών της ίδιας κοινότητας, δημιουργούν προστριβές και οδηγούν τη συζήτηση στα άκρα για μια ακόμη φορά. Για τις περιφέρειες μάλιστα της Καταλονίας και της Χώρας των Βάσκων, η πλάστιγγα κλίνει κατηγορηματικά υπέρ της γηγενούς γλώσσας. Ειδικά στην Καταλονία, η δημόσια συζήτηση για τη γλωσσική κανονικοποίηση κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του '90, μετατρέπεται σε μια γενικευμένου χαρακτήρα αρένα στην οποία παρεμβαίνουν από το βήμα των μέσων ενημέρωσης περιοχές και εκτός της καταλανικής περιφέρειας και κατά κύριο λόγο από τη Μαδρίτη (Barrera 2004, 18).

Όπως παρατηρεί ο Barrera (2004, 19), η συγκεκριμένη δυστοκία που χαρακτηρίζει τη διαδικασία γλωσσικής ομαλοποίησης σε αυτή την πρώιμη φάση είναι αναμενόμενη και απόλυτα δικαιολογημένη για την παραπαίουσα αλλά εμμένουσα νοοτροπία της άλλοτε «μονόγλωσσης» Ισπανίας, που βρίσκεται αντιμέτωπη κατόπιν της *de jure* αναγνώρισης της πολυγλωσσίας με τις εν γένει ιδιαιτερότητες της πολυπολιτισμικής και ανομοιογενούς της φυσιогνωμίας.

Σε αυτόν τον αχαρτογράφητο για την Ισπανία πολιτικο-κοινωνικό χώρο, όπου δεν υπάρχει προηγούμενο ορθολογιστικού προτύπου γλωσσικής πολιτικής προς μίμηση και εφαρμογή και που, ως εκ τούτου, οι πιθανότητες για κινήσεις εκ του ασφαλούς εκμηδενίζονται, οι ηγεσίες των αυτόνομων κοινοτήτων καλούνται να κάνουν την υπέρβαση χωρίς μάλιστα ελαφρυντικά σε περίπτωση εσφαλμένων χειρισμών. Τα γλωσσικά διλήμματα εκτείνονται όπως είναι φυσικό και στους κόλπους της οικογένειας, αφού τίθεται θέμα γλωσσικής παιδείας των τέκνων. Επιπλέον, οι κυβερνήσεις των Αυτόνομων Κοινοτήτων, και ειδικά οι κυβερνήσεις των περιφερειών με δεδηλωμένο εθνικιστικό φρόνημα, κόπτονται να διευρύνουν και να εδραιώσουν το φάσμα ελιγμών και αρμοδιοτήτων τους στον βαθμό που προβλέπεται από τη νομοθεσία

για τη γλωσσική κανονικοποίηση, όπως αυτή έχει επικυρωθεί από τα αντίστοιχα κοινοβούλια (Barrera 2004, 19).

2.4 Νόμοι γλωσσικής κανονικοποίησης στις περιφέρειες με γηγενή γλώσσα

Η δημιουργία των προϋποθέσεων για την κανονικοποίηση μιας γλώσσας συνάδει με πλήρη αναδιοργάνωση και (ανα)προσαρμογή μιας ολόκληρης κοινότητας και του συστήματος αξιών της στα νέα γλωσσικά δεδομένα: γίνεται κατανοητό, ως εκ τούτου, ότι πρόκειται για μια άκρως χρονοβόρα και πολυσύνθετη διαδικασία. Όπως παρατηρεί ο Arroyo Pera (2009/2012, 104), σε αρκετές από τις ισπανικές περιφέρειες η διαδικασία αναγνώρισης μιας γλώσσας ή διαλέκτου είτε εκκρεμεί, είτε παρουσιάζει ατέλειες σε πρακτικά και θεσμικά ζητήματα που δυσχεραίνουν και υπονομεύουν οποιαδήποτε προσπάθεια ομαλοποίησής τους, με τις όποιες επιπτώσεις στην κοινωνική, πολιτιστική, οικονομική και πολιτική ευημερία και σταθερότητα της εκάστοτε Αυτόνομης Κοινότητας. Εκ των πραγμάτων, η ανάληψη οποιασδήποτε ρυθμιστικής πρωτοβουλίας σε επίπεδο οριστικοποίησης μιας γλώσσας ως επίσημης/ εθνικής μιας περιφέρειας, προϋποθέτει εκτός από επιδέξιους χειρισμούς σε τεχνικό επίπεδο, βαθιά «ενσυναίσθηση» της κοινωνίας, σε συνδυασμό με μια διαγνωστική προσέγγιση και ταυτοποίηση των γλωσσικών ποικιλιών που ομιλούνται από τους γηγενείς πληθυσμούς, ούτως ώστε να επιτευχθεί η ομαλότερη ει δυνατόν μετάβαση, προσαρμογή και αφομοίωσή τους. Τα σχήματα που παρατίθενται ακολούθως (Πίνακες 1, 2), είναι αντιπροσωπευτικά των Νόμων Γλωσσικής Κανονικοποίησης των περιφερειών με γηγενή γλώσσα (*lengua propia*), όπως αυτά παρατίθενται από τον Arroyo Pera (2009/2012, 105-106). Οφείλουμε, εντούτοις, να διευκρινίσουμε ότι σύμφωνα με νεότερα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα σε νομοθετικό επίπεδο και δεδομένης της έλευσης μιας εννιαετίας από την αποτύπωση των συγκεντρωτικών πινάκων/σημάτων, είναι φυσικό να έχουν επέλθει αλλαγές στη νομοθεσία των Αυτόνομων Κοινοτήτων (μεταρρυθμίσεις, επικύρωση μεταγενέστερων νόμων, τροποποιήσεις στο υφιστάμενο εκπαιδευτικό/γλωσσικό καθεστώς κ.α.), οι οποίες και επισημαίνονται με αστερίσκο.

<i>Αυτόνομη Κοινότητα</i>	<i>Νομοθετικές διατάξεις</i>	<i>Αρμόδιοι φορείς</i>
ARAGÓN (ΑΡΑΓΩΝΙΑ)	Νόμος 3/1999, της 10 ^{ης} Μαρτίου, περί Αραγωνέζικης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. *Νόμος 3/2013, της 9 ^{ης} Μαΐου, περί χρήσης, προστασίας και προαγωγής των γηγενών γλωσσών και των γλωσσικών ποικιλιών της Αραγωνίας	Academia Aragonesa de la Lengua
ASTURIAS (ΑΣΤΟΥΡΙΑΣ)	Νόμος 1/1998, της 23 ^{ης} Μαρτίου, περί χρήσης και προαγωγής της Bable/ Αστουριανής Του Πριγκιπάτου της Αστουρίας	Academia de la Llingua Asturiana Junta de Toponimia Real Instituto de Estudios Asturianos
CATALUÑA (ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ)	Νόμος 1/1998, της 7 ^{ης} Ιανουαρίου, περί Γλωσσικής Πολιτικής	Istitut d'Estudis Catalans Comissió de Toponimia
CATALUÑA (Valle de Arán) (ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ – Κοιλάδα του Αράν)	Νόμος 16/1990, της 13 ^{ης} Ιουλίου, περί του ειδικού καθεστώτος της Κοιλάδας του Αράν	Consell General d'Aran
Com. VALENCIANA (ΒΑΛΕΝΘΙΑ)	Νόμος 4/1983, της 23 ^{ης} Νοεμβρίου, περί χρήσης και διδασκαλίας της βαλενθιανικής. *Νόμος 4/2018, της 21 ^{ης} Φεβρουαρίου, περί ρύθμισης και προαγωγής της πολυγλωσσίας στο εκπαιδευτικό σύστημα της Βαλένθια	Academia Valenciana de la Llengua
Com. Foral²⁶ NAVARRA (ΝΑΒΑΡΡΑ)	Νόμος 18/1986, της 15 ^{ης} Δεκεμβρίου, περί της βασκικής	Real Academia de la Lengua Vasca/ Euskaltzendia
GALICIA (ΓΑΛΙΚΙΑ)	Νόμος 3/1983, της 15 ^{ης} Ιουνίου, περί γλωσσικής κανονικοποίησης	Real Academia Gallega Comisión de Toponimia

²⁶ Ο όρος *foral* αναφέρεται σε νόμο/κανόνα ή θεσμό: διέπεται από το Ιστορικό Δίκαιο και διαφυλάσσεται από το Σύνταγμα και τους νόμους. Αναφέρεται σε ένα ειδικό νομικό καθεστώς, το οποίο διέπει ορισμένες Αυτόνομες Κοινότητες και αφορά συγκεκριμένα στην παραχώρηση με βασιλικό διάταγμα αμετάκλητων προνομίων/δικαιωμάτων σε επίπεδο περιφέρειας. Σε αυτό το καθεστώς υπάγεται η Ναβάρρα (<http://dle.rae.es/?id=IDdKV2p>).

<i>Αυτόνομη Κοινότητα</i>	<i>Νομοθετικές διατάξεις</i>	<i>Αρμόδιοι φορείς</i>
ISLAS BALEARES (ΒΑΛΕΑΡΙΔΕΣ ΝΗΣΟΙ)	Νόμος 3/1986, της 19 ^{ης} Απριλίου, περί γλωσσικής κανονικοποίησης	Consell Social de la Llengua Catalana, Gabinet d'Onomástica, Toponímia y Antroponímia (Univers. Illes Balears)
PAÍS VASCO (ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΒΑΣΚΩΝ)	Νόμος 10/1982, της 24 ^{ης} Νοεμβρίου, περί βασικής κανονικοποίησης της χρήσης της βασκικής	Real Academia de la Lengua Vasca/Euskaltzandia. Consejo Asesor Euskera

Πίνακας 1. Νομοθετικές διατάξεις γλωσσικής κανονικοποίησης και αρμόδια όργανα.

(Arroyo-Ilera 2009/2012, 105)

<i>Αυτόνομη Κοινότητα</i>	<i>Γλώσσα ή Διάλεκτος</i>	<i>Συν-επίσημη</i>	<i>Χρήση</i>	<i>Διδασκαλία</i>	<i>Τοπωνύμια</i>
ΑΡΑΓΩΝΙΑ	Αραγωνέζικη Καταλανική	Εκκρεμής Νόμος	Περιορισμένη σε ορισμένες ζώνες	Στις ζώνες ιστορικά κυρίαρχης χρήσης των γηγενών γλωσσών της Αραγωνίας	Όχι (Εκκρεμής Νόμος)
ΑΣΤΟΥΡΙΕΣ	Μπάμπλε	Όχι	Μειωμένη και περιορισμένη	Κατά βούληση/ Οικειοθελώς	Δίγλωσσα αν δεν συμπίπτει καστιλιανικά
ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ	Καταλανική	Ναι	Γενικευμένη σε όλη την επικράτεια	Γλώσσα εκπαίδευσης/ υποχρεωτική	Καταλανική
ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ	Αρανέζικη	Ναι	Κοιλιάδα του Αράν	Υπό προστασία	Καταλανική / Αρανέζικη
Κοινότητα της ΒΑΛΕΝΘΙΑ	Βαλενθιανική	Ναι	Γενικευμένη σε βαλενθιανό φωνες ζώνες	*Γλώσσα εκπαίδευσης/ υποχρεωτική σε βαλενό/φωνες ζώνες και καστιλιανό φωνες ζώνες	Βαλενθιανική/ δίγλωσσα
NABARRA (Com. Foral de Navarra)	Βασκική	Στη βασκόφωνη ζώνη	Δίγλωσση σε βασκόφωνες ζώνες	Γλώσσα εκπαίδευσης κατά βούληση σε βασκόφωνες ζώνες	Δίγλωσσα σε βασκ/φωνες ζώνες
ΓΑΛΙΚΙΑ	Γαλικιανή	Ναι	Γενικευμένη σε όλη την επικράτεια	Γλώσσα εκπαίδευσης/ υποχρεωτική	Γαλικιανά
ΒΑΛΕΑΡΙΔΕΣ ΝΗΣΟΙ	Καταλανική	Ναι	Γενικευμένη σε όλη την επικράτεια	Γλώσσα εκπαίδευσης/ υποχρεωτική	Καταλανικά
ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΒΑΣΚΩΝ	Βασκική	Ναι	Περιορισμένη σε όλη την επικράτεια	Κατ' επιλογή των γονέων	Βασκικά / Καστιλιανικά / Δίγλωσσα

Πίνακας 2. Γενικά χαρακτηριστικά των πολιτικών γλωσσικής κανονικοποίησης.

(Arroyo Pera 2009/2012, 10)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ

3. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η καταλανική είναι μια Δυτικορομανική γλώσσα²⁷ (*lengua romance occidental*). Διακρίνεται α) στην καταλανική της Δύσης (*catalán occidental*): Ανδόρρα, ανατολική ζώνη της Αραγωνίας, Λέριδα, ανατολικά της Ταρραγόνας και Βαλένθια και β) στην καταλανική της Ανατολής (*catalán oriental*): γαλλική περιφέρεια των Πυρηναίων (Ρουσιγιόν), Χερόνα, Βαρκελώνη, βόρειο τμήμα της Ταρραγόνας, Βαlearίδες και Αλγκέρο στη Σαρδηνία (Quirós Rodríguez 1984, 57). Το γεωγραφικό εύρος της καταλανικής αγγίζει τα 68.000 km², τα οποία κατανέμονται σε επτά γεωγραφικά διαμερίσματα και τέσσερα κράτη: την Ανδόρρα, την Ισπανία, τη Γαλλία και την Ιταλία (βλ. δεξιά απεικόνιση).



Η γεωγραφική κατανομή της (http://www.conselldemallorca.net/media/7 1) καταλανικής σε συνάρτηση με τις ιδιαίτερες κοινωνικο-οικονομικές, πολιτικές και ιστορικές συγκυρίες που διαμόρφωσαν τη φυσιογνωμία κάθε περιοχής ανά τους αιώνες, έχουν ευνοήσει, όπως είναι φυσικό, την ανάπτυξη γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων που διαθέτουν τη δική τους δυναμική και υπόσταση: βορειοδυτική ποικιλία, βαλενθιανή, κεντρική, βόρεια του Ρουσιγιόν, ποικιλία των Βαlearίδων, καθώς και η διάλεκτος που ομιλείται στο Αλγκέρο της βορειοδυτικής Σαρδηνίας. Οι κατά τόπους παραλλαγές της καταλανικής είθισται να βαπτίζονται με τις αντίστοιχες τοπικές ονομασίες, όπως στην περίπτωση των Βαlearίδων, όπου έχουν επικρατήσει ως

²⁷ Ειδικότερα, στο σύμπλεγμα των Δυτικορομανικών γλωσσών ανήκουν η γαλλική, η οξιτανική, η ρομανική/ραιτορομανική (*retorrománico*), η καστιλιανική, η πορτογαλική και η γαλικιανή (http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica/).

αντίστοιχες ποικιλίες της Μαγιόρκας (*mallorquín*), της Μενόρκας (*menorquín*), της Ιμπίθας και της Φορμεντέρας (*ibicenco*). Ομοίως, η καταλανική που ομιλείται στην Αυτόνομη Κοινότητα της Βαλένθια (Comunitat Valenciana), έχει μετονομαστεί και κατοχυρωθεί de jure από το Καταστατικό Αυτονομίας²⁸ του 1982, σε «βαλενθιανική» (<http://lengua.gencat.cat/permalink/91192f76-5385-11e4-8f3f-000c29cdf219>). Ο καταλανόφωνος πληθυσμός, που ανέρχεται κατά προσέγγιση σε 13.529.127 σύμφωνα με στατιστικές καταγραφές περιφερειακών/κρατικών φορέων που πραγματοποιήθηκαν τα έτη 2005 και 2006, αποτυπώνεται στον κάτωθι πίνακα:

Γεωγραφική και δημογραφική κατανομή της καταλανικής.

Περιοχή	Κράτος	Επιφάνεια (km ²)	Πληθυσμός
Ανδόρρα	Πριγκιπ. της Ανδόρρας	468	78.549
Καταλονία	Ισπανία	31.895	7.134.697
Βαλεαρίδες νήσοι	Ισπανία	5.014	1.001.062
Κοινότητα της Βαλένθια	Ισπανία	23.291	4.806.908
Franja de Ponent (Αραγωνία)	Ισπανία	3.672	45.357
Βόρεια Καταλονία (Γαλλία)	Γαλλία	4.166	422.297
Αλγκέρο (Σαρδηνία)	Ιταλία	224	40.257
Σύνολο		68.730	13.529.127

(<http://lengua.gencat.cat/permalink/91192f76-5385-11e4-8f3f-000c29cdf219>)

3.1 Η καταλανική ως ρομανική γλώσσα

Η δημώδης λατινική (*latín vulgar*) αποτελεί το γλωσσικό υπόστρωμα για την ανάπτυξη των ρομανικών γλωσσών και κατ' επέκταση της καταλανικής. Από τον 15^ο αιώνα, η καταλανική απομακρύνεται από την ομάδα των *Γαλλορομανικών* γλωσσών (γαλλική, οξιτανική) και συμπορεύεται με τις *Ιβηρορομανικές* γλώσσες (καστιλιανική, γαλικιανή, πορτογαλική). Η «συγγένεια» μεταξύ λατινικής και καταλανικής εξάλλου, είναι πρόδηλη στην ακόλουθη αντιπαραβολική εξέταση των γραμματικών στοιχείων των

²⁸ Στο Άρθρο 6 του Οργανικού Νόμου 5/1982, της 1^{ης} Ιουνίου, του Καταστατικού Αυτονομίας της Κοινότητας της Βαλένθια, η *βαλενθιανική* κατοχυρώνεται ως η γηγενής γλώσσα της Κοινότητας της Βαλένθια (<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1982-17235>).

δύο γλωσσών, στην οποία διακρίνονται οι μεταβολές που έχουν συντελεστεί κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης της καταλανικής γλώσσας (Quirós Rodríguez 1984, 59):
(σημείωση: Οι λατινικοί τύποι έπονται των καταλανικών και αναγράφονται με πλάγια γράμματα)

1) Άρθρα: *el < ille, la < illam, els < illos, les < illas. Un < unum, una < unam, uns < unos, unes < unas.*

2) Ποιοτικά επίθετα: *alt < altum, bell < bellum, clar < clarum, formós < formosum.*

3) Αριθμητικά:

a) Απόλυτα: *un < unum, dos < duos, tres < tres, < quatre < quattuor, cinc < quinque, sis < sex, set < septem, vuit < octo, nou < novem, deu < decem, onze < undecim, dotze < duodecim, κλπ.*

b) Τακτικά: *primer < primarium, segon < secundum, tercer < tertiarium, quart < quartum, quint < quintum, κλπ.*

4) Αντωνυμίες:

a) Προσωπικές: *jo < ego, tu < tu, ell < ille, nosaltres < nos (alteros), vosaltres < vos (alteros), ells < illos.*

b) Δεικτικές: *aquest < atque + eccum + iste, aqueix < atque + eccum + ipse, aquell < atque + eccum + ille.*

c) Κτητικές:

– Ισχυροί τύποι: *meu < meum, teu < tuum, seu < suum, nostre < nostrum, vostre < vostrum, llur < illorum.*

– Αδύνατοι τύποι: *mon < meum, ton < tuum, son < suum.*

d) Ποσοτικές: *quant < quantum, molt < multum, poc < paucum, tant < tantum.*

e) Αναφορικές: *qui < qui, que < quid, (el) qual < qualem.*

5) Ρήματα σε Απαρέμφατο: *portar < portare, saber < sapere, dormir < dormire.*

6) Παραδείγματα κλίσης ρημάτων:

Οριστική Ενεστώτα: porto, portes, porta, portem, porteu, porten < *porto, portas, portat, portamus, portatis, portant*.

Οριστική Παρατατικού: porto, portes, porta, portem, porteu, porten < *portabam, portabas, portabat, portabamus, portabatis, portabant*.

Παράδειγμα περιφραστικού χρόνου: jo he portat < *portatum habeo*.

7) Σύνδεσμοι: ara < *hora*, i < *et*, malgrat < *male gratum*, pero < *quid*.

8) Προθέσεις: a < *ad*, de < *de*, en < *in*, entre < *inter*, per < *per*.

9) Επιρρήματα: mes < *magis*, molt < *multum*, no pas < *non passum*, segons < *secundum*, també < *tam bene*.

10) Ουσιαστικά: arena < *arena*, germá < *germanum*, home < *hominen*, senyor < *seniorem*, cosa < *causa*, sol < *solem*, lluna < *lunam*.

(Quirós Rodríguez 1984, 59-60)

Οι ιστορικές και γεωπολιτικές συγκυρίες ωστόσο, συνετέλεσαν στη διείσδυση και ενσωμάτωση λεξιλογικών δανείων προερχόμενων από διαφορετικές κουλτούρες, τόσο στην καταλανική, όσο και στις υπόλοιπες νεολατινικές διαλέκτους και γλώσσες. Η εγκατάσταση διαδοχικά των Βησιγότθων στη Ρωμαϊκή Hispania το 409 μ. Χ. και των Ομευάδων Μαυριτανών το 711, πριμοδοτεί την εισροή γλωσσικών στοιχείων στις νεοσύστατες ρομανικές γλώσσες της Ιβηρικής χερσονήσου (γλωσσικό *επίστρομα*). Παράλληλα εκλείπουν οι λατινικοί τύποι: *album, frigidum, deversorium, galeam, superbiam, divitem, bellum* (Quirós Rodríguez 1984, 62).

Παραδείγματα γερμανικών δανείων στην καταλανική:

(γερμανική > καταλανική):

blank > blanc· *frisk* > fresc· *heriberg* > alberg· *orgoli* > orgull· *werra* > guerra·
riks > ric·

Ανθρωπωνύμια: *Adefuns* > Alfons, *Alwar* > Alvaro

Επιθήματα: –eng: aguilenc, negrenc

Παραδείγματα Αραβικών δανείων στην καταλανική:

Λεξιλόγιο: *albarda, duana, rambla, tarifa, toronja, sucre, séquia*.

Αραβοποίηση λατινικών όρων: *praecocum* > albercoc· *Caesar* (u) *gusta* > Saragossa.

Ανθρωπωνύμια: προσθήκη του προθήματος *-ben*, που προέρχεται από το *ben* ή *beni* ή *bini* (γιος του): Benavides, “γιος του Vidas”.

Προσθήκη του προθήματος *-al*: *alforja*, *alferes*, *admirall*.

Προσθήκη του επιθήματος *-í*: *valenci*.

(Quirós Rodríguez 1984, 62-63).

Αξιοσημείωτη για την αποκρυστάλλωση της καταλανικής κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους, είναι και η επίδραση της προβηγκιανής (*provenzal* ή *langue d'oc* ή *occitano* ή *lemosí*), της γαλλικής (*francés* ή *langue d'oïl*) και της καστιλιανικής (*castellano*), λόγω κοινού γλωσσικού υποστρώματος, γεωγραφικής εγγύτητας, ιστορικο-πολιτικών συγκυριών και πολιτιστικής διαπερατότητας (Quirós Rodríguez 1984, 63):

Ομοιότητες καταλανικής και προβηγκιανής:

(προηγείται ο καταλανικός τύπος)

arma < *arma*, *aur* < *aur*, *aquell* < *aquel*, *jauzir* < *jauzir*,

febrer < *febrier*, *mur* < *mür*, *pedra* < *peira*.

(Quirós Rodríguez 1984, 64&66)

Παραδείγματα επιρροής της γαλλικής στην καταλανική:

(προηγείται η γαλλική εκδοχή της λέξης)

frère > *frare*, *jardin* > *jardí*, *hommage* > *homenatge*, *message* > *missatge*,
parage > *paratge*, *viande* > *vianda*.

Ενδεικτικό των ομοιοτήτων μεταξύ καταλανικής και γαλλικής, είναι και το ακόλουθο απόσπασμα από σύγχρονο κείμενο του Joan Corominas:

Καταλανική: «... *Un altre rnerit, i no pas el més petlt, de la reforma fabriana, és el d'haver produ ít una llengua literaria acceptable a totes les regions on es parla l'ldloma ...*»

Γαλλική: «... *Un autre mérlte, et pas le plus petlt, de la réforme fabrlenne, est celui d'avoir produit une langue littérraire acceptable pour toutes les régions ou l'on parle la langue ...*»

(Quirós Rodríguez 1984, 66)

Από τον 15^ο αιώνα ειδικότερα, η καταλανική απομακρύνεται από την ομάδα των Γαλλορομανικών γλωσσών (*lenguas galorrománicas*: γαλλική, οξιτανική) και προσεγγίζει το γκρουπ των Ιβηρορομανικών γλωσσών (*lenguas iberorrománicas*:

καστιλιανική, γαλικιανή, πορτογαλική) (<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica/>).

Παραδείγματα καστιλιανικής επιρροής στην καταλανική (προηγείται ο λατινικός τύπος):

Λατινική	καταλανική	Καστιλιανική
Magistrum	maestre	Maestro
Operam	obra	Obra
Originem	origen	Origen
Petram	pedra	Piedra
Populum	poble	Pueblo
Regem	rei	Rey
Seniorem	senyor	Señor

(Quirós Rodríguez 1984, 66)

Ομοιότητες καταλανικής και πορτογαλικής:

Λατινική	Καταλανική	Πορτογαλική
Paliam	Palla	Palha
Foliam	Fulla	Fôlha
Rotam	Roda	Roda
Focum	Foc	Fogo
Vitam	Vida	Vida

(Quirós Rodríguez 1984, 64)

Όντας λατινογενής γλώσσα, η καταλανική παρουσιάζει φωνητικές, μορφολογικές, συντακτικές και λεξιλογικές ομοιότητες με τις υπόλοιπες ρομανικές γλώσσες, όπως διαπιστώνεται εξάλλου, από τα προηγούμενα παραδείγματα (Quirós Rodríguez 1984, 64). Επιπλέον, οι ευαίσθητες δημογραφικές ισορροπίες και η γεωπολιτική ρευστότητα που χαρακτηρίζει τα χριστιανικά βασίλεια της αραβοκρατούμενης μεσαιωνικής Ισπανίας ευνοούν τις γλωσσικές μεταβολές. Οι σφαίρες επιρροής που δημιουργούνται από τους πολιτικούς συνασπισμούς των ισπανικών βασιλείων καθιστούν άλλοτε ευκρινή και άλλοτε δυσδιάκριτα τα γλωσσικά σύνορα των ρομανικών διαλέκτων,

γεγονός που γίνεται αντιληπτό και από τον ακόλουθο πίνακα, όπου και επιχειρείται μια αντιπαραβολική προσέγγισή τους για μια ακριβέστερη και επί του συνόλου εκτίμηση:

Συγκλίσεις / ομοιότητες των ρομανικών γλωσσών

Λατινική	Καταλανική	Οξιτανική	γαλλική	ιταλική	Ισπανική	Πορτογαλική	ρουμάνικη
Patre	Pare	Paire	Père	Padre	Padre	Pai	Tată
Fīliu	Fill	Filh	Fils	Figlio	Hijo	Filho	Fiu
tabŭla / mensa	Taula	Taula	Table	Tavola	Mesa	Mesa	Masă
fenestra / ventu / januella	Finestra	Fenestra	Fenêtre	finestra	Ventana	Janela	Fereastră
Cocīna	Cuina	Cosina	cuisine	Cucina	Cocina	Cozinha	Bucătărie
formatīcu / cāesu	Formatge	Formatge	fromage	formaggio	Queso	Queijo	Brânză
Lacte	Llet	Lach	Lait	Latte	Leche	Leite	Lapte
Capra	Cabra	Cabra	Chèvre	Capra	Cabra	Cabra	Capră
Nōcte	Nit	Nuèch	Nuit	Notte	Noche	Noite	Noapte
Plōia	Pluja	Pluèja	Pluie	pioggia	Lluvia	Chuva	Ploaie
aestīvu / verānus	Estiu	Estiu	Été	Estate	Verano	Verão	Vară

(<http://lengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-lengua-romanica/>)

Εν κατακλείδι, η καταλανική ως απόρροια της δημόδους λατινικής, αναπτύσσεται στο βορειοανατολικό τμήμα της Ισπανίας, μεταξύ των ορεσίβιων πληθυσμών των Πυρηναίων. Τα ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά της σχηματίζονται μέσα από μια χρονοβόρα εξελικτική διαδικασία αλληλεπίδρασης με παρακείμενες γεωγραφικά

διαλέκτους και τη συμβίωσή της με ξενόφερτες κουλτούρες και γλώσσες (γερμανικό φύλο, αραβική κατάκτηση) στην Ιβηρική χερσόνησο. Η καταλανική στη σύγχρονη μορφή της αποτελεί μια γλώσσα γέφυρα μεταξύ Γαλλορομανικής και Ιβηρορομανικής, με γνήσια προσωπικότητα και εκτόπισμα, αρετές που οφείλει κατά κύριο στην ανάδειξή της σε γλώσσα του πολιτισμού μέσω των κορυφαίων λογίων της (Quiñós Rodríguez 1984, 67).

3.2 Τυπολογία της καταλανικής

3.2.1 Φωνολογική προσέγγιση της καταλανικής

ι) Φωνηεντικό σύστημα της καταλανικής

Φωνολογική απόδοση φωνηέντων της καταλανικής.

- Διακρίνονται οκτώ φωνηεντικοί φθόγγοι στην καταλανική, εκ των οποίων επτά εμφανίζονται σε τονισμένες συλλαβές:

[a], [ε], [e], [i], [ɔ], [o], [u]

- Ο φθόγγος [ɨ] εμφανίζεται στις άτονες συλλαβές (ανατολικές ποικιλίες της καταλανικής)
- Στις ανατολικές καταλανικές διαλέκτους, υφίσταται μετατροπή των επτά άτονων φωνηέντων σε τρία ουδετεροποιημένα:

/a/, /e/, /ɛ/ → [ə]

/o/, /ɔ/, /u/ → [u]

/i/ → [i]

- Συχνή εμφάνιση διφθόγγων, *ai*, *au*, *ei*, *eu*, *oi*, *ou*, *ui* και *iu*, αποτελούμενων από ένα ανοικτό (a, e, o) και ένα κλειστό φωνήεν (i, u) (σημ: το συγκεκριμένο φωνολογικό φαινόμενο αποδίδεται στην ισπανική με τον όρο «*diptongos decrecientes*»):

ai (*mai*, *caire*) *au* (*trau*, *caure*)

ei (*eina*, *lleï*) *eu* (*creure*, *heura*)

oi (*noi*, *boina*) *ou* (*nou*, *pou*)

ui (*cuina*, *fruita*) *iu* (*niu*, *escriure*)

(<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica>)

ii) Συμφωνικό σύστημα της καταλανικής

- Η καταλανική αποτελείται από είκοσι ένα συμφωνικούς φθόγγους.

Φωνολογική απόδοση των συμφώνων της καταλανικής

1	[p]	<i>pol, copa, cop</i>	12	[ʒ]	<i>gesc, boja</i>
2	[b]	<i>Bol</i>	13	[tʃ]	<i>txec, cotxe, maig</i>
3	[t]	<i>tic, rata, mot</i>	14	[dʒ]	<i>Platja</i>
4	[d]	<i>Dic</i>	15	[m]	<i>mat, amic, prim</i>
5	[k]	<i>col, roca, poc</i>	16	[n]	<i>nou, mina, món</i>
6	[g]	<i>Gat</i>	17	[l]	<i>laca, pala, pal</i>
7	[f]	<i>foc, bufar, baf</i>	18	[ɲ]	<i>nyap, canya, pany</i>
8	[v]	<i>vent, rave</i>	19	[ʎ]	<i>llac, callar, tall</i>
9	[s]	<i>suc, massa, dos, cel, oci, ça, plaça, lluç</i>	20	[r]	<i>Cera</i>
10	[Z]	<i>zero, cosa, onze</i>	21	[rr]	<i>rosa, serra,</i>
11	[ʃ]	<i>xec, baixa, boix</i>			

(<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica>)

- Παρουσία του φατνιακού [ʎ] σε όλες τις θέσεις: *lloc, palla, clavell*
- Παρατηρείται αυξημένος αριθμός συμφωνικών ζευγαριών στο τέλος των λέξεων:

-rt, -rd (<i>curt, sord</i>)	-rp, -rb (<i>serp, corb</i>)	-rc, -rg (<i>corc, amarg</i>)
-st (<i>llest</i>)	-sp (<i>cresp</i>)	-sc (<i>tosc</i>)

-lt (<i>alt</i>)	-lp, -lb (<i>talp, alb</i>)	-lc (<i>calc</i>)
-nt (<i>vent</i>)	-mp (<i>camp</i>)	-nc, -ng (<i>ronc, sang</i>)

(<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica>)

3.2.2 Μορφολογία της καταλανικής

Μορφολογικά, στην καταλανική παρατηρούνται οι ακόλουθες ιδιαιτερότητες:

- Παρουσία αρκετών μονοσύλλαβων λέξεων:

un, dos, tres, cinc, sis, set, vuit, nou, deu, cent, mil

braç, cap, coll, cor, dent, dit, front, mà, nas, peu, ull

all, brou, carn, llet, nap, ou, pa, peix, sal, suc, vi

arç, clop, faig, om, pi, teix, tell, vern

blanc, beix, blau, falb, glauc, groc, gris, roig, verd

- Στους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών ξεχωρίζει η ουδέτερη αντωνυμία *ho*, η οποία αποτελεί και ιδιαίτερο γνώρισμα των ρομανικών γλωσσών.
- Διακρίνονται δύο τύποι αορίστου: ο απλός και ο περιφραστικός. Ο σχηματισμός του περιφραστικού αορίστου γίνεται με τη χρήση του βοηθητικού ρήματος *anar* και τον αντίστοιχο απαρεμφατικό τύπο του ρήματος. (*vaig + INF...*). Ο περιφραστικός, είναι ο τύπος που απαντάται συχνότερα μεταξύ των καταλανικών διαλέκτων:

Απλός αόριστος	Περιφραστικός αόριστος
<i>parlí</i>	<i>vaig parlar</i>
<i>parlares</i>	<i>vas parlar</i>
<i>parlà</i>	<i>va parlar</i>
<i>parlàrem</i>	<i>vam parlar</i>
<i>parlàreu</i>	<i>vau parlar</i>
<i>parlaren</i>	<i>van parlar</i>

(<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica>)

3.2.3 Ορθογραφία

Παρουσία του διπλασιασμένου *эле* (ele geminada: ll) με την παρουσία ενδιάμεσης τελείας: *l·l, L·L* → *novel·la, col·lectiu* (<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica>).

3.3 Ιστορικό και γεωπολιτικό πλαίσιο ανάπτυξης της καταλανικής (8^{ος}-14^{ος} αιώνας)

Η καταλανική γεννιέται στα εδάφη της Καρολίγγειας Αυτοκρατορίας που συνέθεταν την Ισπανική Μαρκιωνία ή Μαρκία²⁹ (*Marca Hispánica*) στις δύο πλευρές των Πυρηναίων, μεταξύ του 8^{ου} και του 10^{ου} αιώνα. Τον 8^ο αιώνα, οι Φράγκοι με τη συνδρομή του Καρλομάγνου, ξεκινούν τον αγώνα αναχαίτισης του αραβικού επεκτατισμού στη Δυτική Ευρώπη, αναζητώντας συμμαχίες και προβαίνοντας σε εδαφικές και κυριαρχικές παραχωρήσεις στους κατοίκους της Καταλονίας, προκειμένου να ενώσουν τις δυνάμεις τους σε ένα κοινό μέτωπο αντίστασης κατά των Σαρακηνών. Στο γαλλικό Νότο, ο Καρλομάγνος ενσωματώνει στην Αυτοκρατορία του τις καταλανικές κομητείες που είχαν διαμορφωθεί στο πλαίσιο των στρατιωτικών εκστρατειών μεταξύ 785 και 801 δημιουργώντας μια ουδέτερη πολιτική ζώνη, την επονομαζόμενη Ισπανική Μαρκία, που θα περιφρουρούσε την περιοχή των Πυρηναίων ανακόπτοντας την προώθηση των Μαυριτανών προς το Βορρά· έκτοτε, συσφίγγονται και οι δεσμοί ένωσης μεταξύ Καταλονίας και Γαλλίας (Vicens Vives 1997, 55). Μετά την οργάνωση σε φέουδο της Κομητείας της Βαρκελώνης (ή Κομητεία της Καταλονίας ή Ισπανική Μαρκία), οι πρώτοι έποικοί της που είχαν καταφύγει στα Πυρηναία κατατρεγμένοι από τους Μαυριτανούς εμφανίζονται να μιλούν μια πρώιμη μορφή της καταλανικής γλώσσας. Οι σχέσεις ωστόσο, υποτέλειας και εξάρτησης της Κομητείας της Καταλονίας από τους Φράγκους οδήγησε βαθμιαία στην πολιτική ρήξη και εν τέλει στην ανεξαρτητοποίησή της από την Καρολίγγεια Αυτοκρατορία (Quirós Rodríguez 1984, 61).

Από τον 12^ο έως τον 14^ο αιώνα, τα σύνορα της καταλανικής επεκτείνονται νότια και ανατολικά ακολουθώντας τις εδαφικές κτήσεις της Κορόνας της Αραγωνίας³⁰. Επί

²⁹ Ως Ισπανική Μαρκιωνία ή Μαρκία (*Marca Hispánica*) ορίζεται η στρατοκρατούμενη ζώνη που δημιουργήθηκε από τον Καρλομάγνο μεταξύ του 785 και του 801 στα σημερινά σύνορα Γαλλίας-Ισπανίας, ως αμυντικό οχυρό προκειμένου να ανακόψει στην επέλαση των Ομευάδων Μαυριτανών (*Omeyas*) του Al-Ándalus στην Καρολίγγεια Αυτοκρατορία (Vicens Vives 1997, 55).

³⁰ Το 1137, ο κόμης της Βαρκελώνης Ramón Berenguer IV, παντρεύεται τη θυγατέρα του βασιλιά της Αραγωνίας Ramiro II και διάδοχο του αραγωνέζικου στέμματος, Petronila. Η πολιτική ένωση της Κομητείας της Καταλονίας με το Βασίλειο της Αραγωνίας, σηματοδοτεί και τη χάραξη μιας κοινής ιστορικής πορείας για την καταλανο-αραγωνέζικη πλέον συμμαχία, η οποία ευνοεί την ευρεία διάχυση

βασιλείας του *Ιάκωβου Α΄ του Κατακτητή (Jaime I' de Aragón el Conquistador, 1208-1276)*, το Στέμμα της Αραγωνίας επεκτείνει την κυριαρχία του σε Mallorca (1229), Ibiza (1235), Menorca (1287) και País Valenciano (1233-1248) με την καταλανική να αναδεικνύεται σε επίσημη του καταλανο-αραγωνέζικου Βασιλείου. Χάρη στην πρωτοβουλία και την αφοσίωση του Ιάκωβου Α΄, η ρομανική καταλανική προτυποποιείται και καθιερώνεται ως γλώσσα της Βασιλικής Καγκελαρίας (*Cancillería Real*) (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=10618&id_class=1852&id_section=1281&id_son=1283): στη διάρκεια του 13^ο και 14^ο αιώνα, η καταλανική συντροφεύει τις κατακτήσεις του καταλανο-αραγωνέζικου στέμματος στη Μεσόγειο που περιλαμβάνουν την Κορσική, τη Σαρδηνία, τη Σικελία, το Βασίλειο της Νεάπολης, το Δουκάτο των Αθηνών και των Νέων Πατρών (Quirós Rodríguez 1984, 62).

3.3.1 Σταθμοί στην καταλανική γλώσσα: η αρχή (8^{ος}-12^{ος} αιώνες)

Τα αρχαιότερα δείγματα καταλανικής εντοπίζονται σε λατινικά έγγραφα του 9^{ου} αιώνα (διαθήκες, πρακτικά, πωλήσεις), στα οποία εμπεριέχονται λέξεις και δομές που παραπέμπουν στην καταλανική γλώσσα, γεγονός που καταδεικνύει μια πρώτη σαφή διαφοροποίηση μεταξύ προφορικής και γραπτής γλώσσας. Κομβικής σημασίας για την εξέλιξη των ρομανικών γλωσσών ήταν ο ρόλος της Εκκλησίας, η οποία κατά τη διεξαγωγή του *Συμβουλίου της Τουρ* το 813 (*Concilio de Tours*), έκρινε αναγκαία τη μετάφραση των εκκλησιαστικών κηρυγμάτων και λόγων (*homilias*) από τη λατινική στην κοινή καθομιλουμένη του λαού («*in rusticam Romanam linguam*»), ώστε να γίνονται κατανοητά από τους ενόριτες (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=10618&id_class=1852&id_section=1281&id_son=1282).

Τα πρώτα κείμενα γραμμένα εξολοκλήρου στην καταλανική αποτελούν δύο χειρόγραφα :

- ο το «*Forum Iudicum*», μια ακριβής και αποσπασματική εκδοχή του βησιγοτθικού κώδικα, η συγγραφή του οποίου ανάγεται στον 12^ο αιώνα: το

της καταλανικής γλώσσας εντός και εκτός συνόρων της Ιβηρικής χερσονήσου (Quirós Rodríguez 1984, 62).

διατηρητέο έγγραφο ανακαλύφθηκε στη βιβλιοθήκη της Monserrat (Χειρόγραφο 2, βλ. Παράρτημα).

- ο το «*Homilies d'Organyá*», απόσπασμα κηρυγμάτων που πλαισιώνουν τον σχολιασμό εδαφίων του Ευαγγελίου, το οποίο ανακαλύφθηκε από τον J. Miret i Sans στα αρχεία της Ενορίας του Organyá (Επισκοπή του Urgel, επαρχία της Λέριδας): η συγγραφή του τοποθετείται χρονολογικά μεταξύ 11^{ου}, 12^{ου} και 13^{ου} αιώνα (Quirós Rodríguez 1984, 67-68). (Χειρόγραφο 3, βλ. Παράρτημα)

Όπως επισημαίνει ο Quirós Rodríguez (1984, 67-68), το «*Forum Iudicum*» χαρακτηρίζεται για την αμιγώς καταλανική δομή του, εν αντιθέσει με το χειρόγραφο «*Homilias de Organyá*» το οποίο, παρά το ό,τι συνιστά μια τυποποιημένη προφορική μορφή της καταλανικής, προσεγγίζει την προβηγκιανή.

3.3.2 Η επέκταση της καταλανικής (13^{ος}-15^{ος} αιώνας)

Με αφετηρία τον 13^ο αιώνα, η παρουσία της καταλανικής γίνεται ολοένα και πιο αισθητή στα συγγράμματα επισκιάζοντας σταδιακά τη λατινική, την κατεξοχήν λόγια και λογοτεχνική γλώσσα. Χάρη στο κοπιώδες έργο των συμβολαιογράφων και γραφέων της Βασιλικής Καγκελαρίας³¹ (*Cancillería Real*), η καταλανική αποκτά πρότυπη γραφή και καθιερώνεται ως γλώσσα διατύπωσης και σύνταξης των επίσημων εγγράφων του καταλανο-αραγωνέζικου στέμματος. Στο δεύτερο μισό του 13^{ου} αιώνα, ανάγονται χρονολογικά κείμενα νομικού και διοικητικού χαρακτήρα γραμμένα στην καταλανική: *Uatges· Furs de València· Costums de Tortosa· Llibre del Consolat del Mar*.

Κατά τη διάρκεια του 14^{ου} και 15^{ου} αιώνα και με την επέκταση της ηγεμονίας του Βασιλείου της Αραγωνίας στη Μεσόγειο, η χρήση της καταλανικής γενικεύεται σε όλα τα περιβάλλοντα ενώ στο χώρο της λογοτεχνίας, η καταλανική ποίηση και

³¹ Η Βασιλική Καγκελαρία, συστήθηκε τον 12^ο αιώνα και αποτελούσε εντεταλμένο όργανο του Βασιλείου της Αραγωνίας, αρμόδιο για τη σύνταξη των επίσημων εγγράφων (νομικών και διοικητικών). Με το πολυσχιδές έργο της συνέβαλε καταλυτικά στην ομογενοποίηση της γραπτής καταλανικής, αφού πέρα από τις αρμοδιότητες διεκπεραίωσης των κειμένων του Βασιλείου, οι συμβολαιογράφοι και γραφείς της Καγκελαρίας επιδίδονταν στη μετάφραση λογοτεχνικών έργων των μεγάλων Ελλήνων και Λατίνων Κλασικών. Εμβληματική μορφή της Καγκελαρίας και της καταλανικής πρόζας υπήρξε ο Bernat Metge (Βαρκελώνη, 1340/46-1413), ο οποίος προσάρμοσε και μετέφρασε στην καταλανική κείμενα του Σενέκα, του Πετράρχη κ.α.: κορυφαίο έργο του είναι το *Lo Somni* (1399) (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=128).

μυθιστοριογραφία επιδεικνύει αυθεντικά αριστουργήματα οικουμενικής εμβέλειας: ο 15^{ος} αιώνας δικαιολογημένα χαρακτηρίστηκε ως ο *Χρυσός Αιώνας* της καταλανικής λογοτεχνίας.

Ανάμεσα στις εξέχουσες μορφές της καταλανικής λογοτεχνίας διακρίνονται:

- ◇ Ο κορυφαίος φιλόσοφος, επιστήμονας, ιεροκήρυκας και πατριάρχης της καταλανικής πεζογραφίας, Ramon Llull (Μαγιόρκα, 1232/35-1315;). Η συμβολή του στη γλώσσα είναι ανεκτίμητη, καθώς ανέδειξε την καταλανική σε γλώσσα-φορέα της επιστήμης και της φιλοσοφίας. Ανάμεσα στα διακόσια πενήντα έργα του, γραμμένα στην πλειοψηφία τους στην καταλανική, ξεχωρίζουν συγγράμματα θεολογικού και επιστημονικού ενδιαφέροντος (*Llibre de contemplació, Arbre de la ciència, Tractat d'astronomia...*), όπως επίσης και λογοτεχνικά έργα περισσότερο προσφιλή στο αναγνωστικό κοινό: *Blanquerna, Llibre d'Amic e Amat, Fèlix o Llibre de meravelles* κ.α. (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1283).
- ◇ Οι συγγραφείς των τεσσάρων μεγάλων *Χρονικών (Cròniques)* Jaime I de Aragón, Bernat Desclot, Ramon Muntaner και Pedro IV de Aragón:
 - i. *Crónica de Jaume I* ή *Llibre dels Feys del rey en Jaume* (β' μισό του 13^{ου} αι.)· πρόκειται για την αυτοβιογραφία του Ιακώβου Α' γραμμένη κατόπιν υπαγόρευσης του ίδιου του μονάρχη στους γραμματείς του, όπου εξιστορούνται μεταξύ άλλων γεγονότα όπως η κατάκτηση της Μαγιόρκα και της Βαλένθια.
 - ii. *Llibre del rei en Pere d'Aragó e dels seus antecessors passats* ή *Crónica de Bernat Desclot* (β' μισό του 13^{ου} αι.), στο οποίο ο χρονικογράφος Bernat Desclot αφηγείται γεγονότα της ιστορίας της Καταλονίας από την εποχή του Αλφόνσου Β' της Αραγωνίας (*Alfonso II de Aragón, el Casto*) μέχρι τη Βασιλεία του Πέτρου Β' της Αραγωνίας (*Pedro II de Aragón, el Grande*).
 - iii. *Crónica de Ramon Muntaner* (α' μισό 14^{ου} αι.), που εξιστορεί γεγονότα από τη βασιλεία του Ιάκωβου Α' (*Jaime I de Aragón, el Conquistador*) και του Αλφόνσου Δ' της Αραγωνίας (*Alfonso IV de Aragón, el Benigno*).

- iv. *Crónica de Pere el Cerimoniós* (β' μισό 14^{ου} αι.). Έργο γραμμένο από τη Βασιλική Καγκελαρία κατόπιν ανάθεσης του βασιλιά της Αραγωνίας Πέτρου Δ' (*Pedro IV' el Ceremonioso*). Ο μονάρχης χρησιμοποιώντας επιτηδευμένο ύφος, αφηγείται στιγμές από τη ζωή του πατέρα του, τη διαδοχή του στον θρόνο καθώς και γεγονότα σταθμούς που σημάδεψαν τη βασιλεία του: την προσάρτηση των Βαλεαρίδων, του Ρουσιγιόν και της Σαρδηνίας, τον πόλεμο με τον Πέτρο Α' της Καστίλης, κ.α.
- ◇ Ο Anselm Turmeda (Palma, 1355 – Túnez, μετά το 1423), φραγκισκανός μοναχός με σπουδές στη φυσική και την αστρονομία, μετοίκησε στην Τυνησία και ασπάστηκε το Ισλάμ, απογοητευμένος από τον χριστιανισμό και το δυτικό κόσμο. Στα έργα του, τα οποία διαδόθηκαν με γοργούς ρυθμούς, ο Turmeda συνδυάζει την αυτοβιογραφία με την αφήγηση, υιοθετώντας διαφορετικά λογοτεχνικά είδη. Ανάμεσα τους ξεχωρίζουν: *Llibre de bons amonestaments*, *Cobles de la divisió del Regne de Mallorques*, *Disputa de l'ase*, *Llibre de tres* και *Tuhfa*, γραμμένο στην αραβική.
- ◇ Ο καταλανός ποιητής Ausias March (1397-1459), με καινοτόμο στιλ και θεματική, ήταν ο πρώτος που ενσωμάτωσε τον καταλανικό στίχο στην ποίησή του, την εποχή που οι καταλανοί ποιητές και τροβαδούροι έγραφαν στην οξιτανική. Η λογοτεχνική δημιουργία του περιλαμβάνει ωδές στον έρωτα, τον θάνατο, την πνευματικότητα, την ηθική.
- ◇ Ο Joanot Martorell (1413/1415-1468), ιππότης και μυθιστοριογράφος, συγγραφέας της νουβέλας *Tirant lo Blanc*, η οποία θεωρείται το πρώτο μυθιστόρημα της σύγχρονης δυτικής λογοτεχνίας και σταθμός στην ιπποτική μυθιστοριογραφία.
- ◇ Ο Joan Roís de Corella (1433/1443-1497), τα έργα του οποίου αντανakλούν τις βαθύτερες κοινωνικο-πολιτιστικές μεταβολές που συντελέστηκαν τον 15^ο αιώνα, κατά τη μετάβαση από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση. Η λογοτεχνική του δημιουργία, που περιλαμβάνει τόσο ποίηση όσο και πεζογραφία, γνώρισε μεγάλη απήχηση στη Βαλένθια εκείνης της περιόδου. Μεταξύ των έργων του διακρίνονται: *Tragèdia de Caldesa* και *Parlament en casa de Berenguer Mercader*, καθώς και η μετάφραση του έργου του Λιούντολφ της Σαξονίας, *Vita Christi*.

(http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=128)

3.3.3 Η Παρακμή (16^{ος}, 17^{ος} και 18^{ος} αιώνες)

Ως *Παρακμή (Decadencia)*, χαρακτηρίζεται το διάστημα μεταξύ 16^{ου} και 18^{ου} αιώνα, στη διάρκεια του οποίου παρατηρείται υποχώρηση της καταλανικής γλώσσας στη λόγια λογοτεχνική έκφραση. Ποικίλες κοινωνικο-πολιτικές παράμετροι συνομολογούν σε αυτό το φαινόμενο:

Τέλη 15^{ου} - 16^{ος} αιώνας

Ο συνασπισμός των Βασιλείων της Αραγωνίας και της Καστίλης το 1469 (με τους γάμους του Φερδινάνδου Β΄ της Αραγωνίας και της Ισαβέλλας Α΄ της Καστίλης) και η εδραίωσή τους στην εξουσία ως *Ισπανική Μοναρχία (Monarquía Hispánica)* το 1479, σηματοδοτεί τη σταδιακή επικράτηση της καστιλιανικής ως επίσημης του Βασιλείου· η καστιλιανική λογοτεχνία εξάλλου, διανύει μία περίοδο διεθνούς ακτινοβολίας και αναγνώρισης (*Χρυσός Αιώνας* της ισπανικής λογοτεχνίας: *Siglo de Oro español*, 16^{ος}-17^{ος} αι.), γεγονός που παροτρύνει τους καταλανούς λογοτέχνες να υιοθετήσουν την καστιλιανική στη συγγραφή των έργων τους. (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1287).

17^{ος} αιώνας

Η απώλεια του καταλανικού Βορρά μετά τον *Πόλεμο των Θεριστών (Guerra de los Segadores, 1640-1652)* και τη *Συνθήκη των Πυρηναίων (Tratado de los Pirineos, 7 Νοεμβρίου 1659)*, συνεπάγεται την απαγόρευση της καταλανικής στην εκπαίδευση και στις επίσημες περιστάσεις. Ειδικότερα, με την υπογραφή της Συνθήκης των Πυρηναίων η Καταλονία ακρωτηριάζεται εδαφικά παραχωρώντας στη Γαλλία την παλιά κομητεία του Ρουσιγιόν, κοιτίδα του καταλανικού έθνους, το Αρτουά, καθώς και ένα μεγάλο τμήμα της Σαρδηνίας (Pérez 2006, 209).

18^{ος} αιώνας

Στις αρχές του 18^{ου} αιώνα, κατά τον *Πόλεμο της Διαδοχής* για τον ισπανικό θρόνο (*Guerra de Sucesión, 1701-1714*), ο Φίλιππος Δ΄ της Ισπανίας δημοσιεύει μια σειρά

Διαταγμάτων³² (*Decreto de Nueva Planta* του 1707 στη Βαλένθια· του 1715 στη Μαγιόρκα· του 1716 στην Αραγωνία και το Πριγκιπάτο της Καταλονίας³³) σύμφωνα με τα οποία οι καταλανόφωνες περιοχές του άλλοτε αραγωνέζικου στέμματος χάνουν τα θεσμικά/ νομικά τους προνόμια (*fueros*), καθαιρούνται τα θεσμικά όργανα αυτοδιακυβέρνησης (*Generalitat, Cortes Catalanas, Consejos Generales, Consejo de Ciento de Barcelona*) και απαγορεύεται η χρήση της καταλανικής στον δημόσιο βίο και τις επίσημες περιστάσεις (εκπαίδευση, νομοθεσία, δικαστική και δημοτική διοίκηση, συμβολαιογραφικά και εμπορικά έγγραφα) (Pérez 2006, 314-314· Generalitat de Catalunya 2015, 14· <http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/origens-i-historia/>·

http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=128). Η καταλανική αντιπαρήλθε τις δοκιμασίες των καιρών και την επιθετική πολιτική της Καστίλης παραμένοντας η γλώσσα της καθημερινότητας του λαού και της ενδοοικογενειακής επικοινωνίας, η γλώσσα των κηρυγμάτων και της θρησκευτικής και λαϊκής λογοτεχνίας. Η διδασκαλία της καταλανικής και στην καταλανική αποτέλεσε για τον κληρικό Baldiri Reixac το έναυσμα για τη συγγραφή του παιδαγωγικού εγχειριδίου *Instruccions per l'ensenyança de minyons*³⁴ (μτφρ.: Οδηγίες για την εκπαίδευση των παιδιών, 1749). Στόχος του συγγράμματος ήταν να παράσχει στους δασκάλους των αγροτικών περιοχών τα ουσιώδη εργαλεία διδασκαλίας για την ποιοτικότερη και αποτελεσματικότερη εκπαίδευση των παιδιών. Ο Baldiri Reixac, υποστήριξε με θέρμη τη χρήση της μητρικής γλώσσας των παιδιών κατά την εισαγωγή τους στο σχολείο και την προοδευτική ενσωμάτωση περισσότερων γλωσσών στην πορεία της μαθητείας τους. Υπέρμαχος της πολυγλωσσίας ο Reixac, παράλληλα με την καταλανική, πρότεινε τη διδασκαλία της λατινικής και της γαλλικής ως γλώσσες πολιτισμικού γοήτρου και της καστιλιανικής ως γλώσσα του Βασιλιά, της Διοίκησης και την κοινωνικής ευημερίας (Generalitat de Catalunya 2015, 15). Σε μια δεύτερη ανάγνωση θα εκτιμούσαμε ότι, το έργο του Reixac αποκαλύπτει σημαντικές

³² Χειρόγραφο 4, βλ. Παράρτημα

³³ Ο όρος Πριγκιπάτο της Καταλονίας (καταλανικά.: *Principat de Catalunya*) αποτελεί την ιστορική και παραδοσιακή ονομασία της σημερινής περιφέρειας της Καταλονίας. Ο όρος εγκαινιάζεται επίσημα τον δέκατο τέταρτο αιώνα και συγκεκριμένα το 1350, από τον ηγεμόνα του Βασιλείου της Αραγωνίας Πέτρο Δ΄ τον *Εθιμοτυπικό* (Pedro IV de Aragón, *El Ceremonioso*) κατά τη σύγκληση του Καταλανικού Κοινοβουλίου (*Cortes Catalanas*): «*ad utilitatem rei publicae totius sui Cathalonie Principatus et incolarum ipsius*» (Fita Colomé 1902, 267).

³⁴ Βλ. Χειρόγραφο 6, Παράρτημα.

πληροφορίες για τη γλωσσική κατάσταση στην Καταλονία στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, καταδεικνύοντας ότι, σημαντικό μέρος του πληθυσμού του Πριγκιπάτου, αστικού και αγροτικού, ήταν καταλανόφωνο και ότι επιπλέον, δεν γνώριζε την καστιλιανική. Παράλληλα με τα όσα διαδραματίζονταν στην καταλανική περιφέρεια, η Διοίκηση του κεντρικού Κράτους επεξεργαζόταν ένα συγκεντρωτικό μοντέλο διακυβέρνησης της Ισπανίας, με ηγεμονική την παρουσία της καστιλιανικής. Παρεπόμενο των πολιτικών ομογενοποίησης του ισπανικού Βασιλείου ήταν το Βασιλικό Διάγγελμα του Aranjuez³⁵ (*Real Cédula de Aranjuez*-1768) με το οποίο, η καστιλιανική επιβάλλεται ως η μοναδική επιτρεπτή γλώσσα στην εκπαίδευση (Generalitat de Catalunya 2015, 16).

Η καταλανική στη λογοτεχνική δημιουργία δεν εγκαταλείπεται στην τύχη της· ωστόσο, ορατή είναι η πρόθεση των καταλανών λογοτεχνών για αναθεώρηση και επαναπροσδιορισμό της γλώσσας συγγραφής, με γνώμονα αφενός, τις επίκαιρες λογοτεχνικές τάσεις και αφετέρου, την αυστηρότητα ενός συγκεντρωτικού καθεστώτος που εξαντλείται στον κατ' εξακολούθηση κατατρεγμό του καταλανικού στοιχείου. Σε αυτό το πλαίσιο, οι λογοτέχνες επιλέγουν άλλοτε ένα συνονθύλευμα καταλανικής και καστιλιανικής στα συγγράμματά τους και άλλοτε τη γραφή αποκλειστικά στην καστιλιανική, εισάγοντας έναν αξιοσημείωτο αριθμό καστιλιανικών τύπων (*castellanismos*) στην καταλανική γλώσσα. Τα πιο αξιόλογα δείγματα γραφής αυτή την δύσκολη περίοδο για την καταλανική, ανήκουν στους:

16^{ος} αιώνας

- ◇ Cristòfor Despuig (1510-1574;). Συγγραφέας του *Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa*, μυθιστόρημα γραμμένο στην καταλανική, το οποίο ενδέχεται να αποτελεί και το πιο αξιόλογο δείγμα στην πεζογραφία του 16^{ου} αιώνα.
- ◇ Pere Serafi, *lo Grec* (;1505/10-1567). Ποιητής και ζωγράφος, με το σημαντικότερο έργο του να τιτλοφορείται *Dos llibres*, μια σύνθεση αποτελούμενη από 170 ποιήματα, χωρισμένα σε δύο μέρη.

17^{ος} αιώνας

- ◇ Francesc Vicenç Garcia, *Rector de Vallfogona* (1582 - 1623). Στο συγγραφικό του έργο που περιλαμβάνει πρόζα, ποίηση και θέατρο,

³⁵ Βλ. Χειρόγραφο 5, Παράρτημα.

υιοθετεί διαφορετική θεματολογία και στυλ. Από τις πιο προσεγμένες του δουλειές είναι το σονέτο *A una hermosa dama de cabell negre que se pentinava en un terrat ab una pinta de marfil*, ενώ το θρησκευτικού χαρακτήρα θεατρικό του έργο *Comèdia de Santa Bàrbara*, γράφτηκε για να τιμήσει την ομώνυμη αγία στα εγκαίνια παρεκκλησίου αφιερωμένου σε αυτήν.

- ◇ Francesc Fontanella (1622 - 1681/85). Ποιητής και δραματουργός, στη συγγραφή του είναι πρόδηλη η επιρροή των κορυφαίων λογοτεχνών του ισπανικού *Μπαρόκ* (*Barroco espanyol*), Garcilaso de la Vega και Luis de Góngora· το καστιλιανικό στοιχείο είναι διάχυτο στον λόγο του. Στα σημαντικότερα θεατρικά έργα του συγκαταλέγονται τα: *Tragicomèdia pastoral d'amor*, *Firmesa i porfia* και *Lo desengaño*.

18^{ος} αιώνας

- ◇ Joan Ramis i Ramis (Ladrillo, 1746-1819). Θεωρείται ο σημαντικότερος εκπρόσωπος του καταλανικού *Νεοκλασικισμού* (*Neoclassicismo catalán*). Τα πρώτα του ποιήματα είναι γραμμένα τόσο στην καταλανική, όσο και στην καστιλιανική και στη λατινική. Στα θεατρικά του έργα *Lucrècia* και *Rosaura o el més constant amor*, είναι διάχυτες οι επιρροές των Ελλήνων και Λατίνων κλασικών, Γάλλων συγγραφέων του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα, Άγγλων κλασικών και σύγχρονων, καθώς και Ιταλών. Από το 1784 γράφει στην καστιλιανική, ωστόσο τα έργα αυτής της περιόδου δεν είναι αντάξια ποιοτικά των προγενέστερων του.
- ◇ Lluís Galiana i Cervera (1740-1771). Μοναχός από ευκατάστατη οικογένεια και ανήσυχο πνεύμα. Το πεζογράφημά του *Rondalla de Rondalles*, γραμμένο στη βαλενθιανική σε λαϊκό ανεπιτήδευτο ύφος, ανακαλύφθηκε στη Βαλένθια σχεδόν διακόσια χρόνια μετά τη συγγραφή του και αντανακλά την εγγενή ανησυχία του συγγραφέα για την επιβίωση της γλώσσας του.

(http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1285)

3.3.4 Η Αναγέννηση της καταλανικής κουλτούρας: «*La Renaixença*» (19^{ος} και 20^{ος} αιώνας)

Στην Καταλονία του 19^{ου} αιώνα καταγράφεται μια αυξανόμενη ευαισθητοποίηση στα θέματα της εθνικής και γλωσσικής συνείδησης που οφείλεται σε δύο βασικούς παράγοντες: στην αναδύομενη καταλανική αστική τάξη³⁶ (*burguesia catalana*) αφενός, η οποία, απογοητευμένη από τον συγκεντρωτισμό της ισπανικής Κυβέρνησης οικειοποιείται τις καταλανικές αυτονομιστικές διεκδικήσεις· στην ανάγκη αφετέρου, για πνευματική και πολιτιστική αφύπνιση της καταλανικής περιφέρειας, που ενισχύεται από τα ιδανικά του πνευματικού/καλλιτεχνικού κινήματος του *Ρομαντισμού* που μεσουρανά στην Ευρώπη αυτή την περίοδο.

Στα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα, το λογοτεχνικό κίνημα *Renaixença* (*Αναγέννηση*), αρωγός των γραμμάτων και της καταλανικής κουλτούρας, συνιστά το ιδεολογικό υπόβαθρο για την επώαση των μετέπειτα εθνικο-πολιτικών διεκδικήσεων για την αυτονομία της Καταλονίας. Εμπνευσμένη από το κίνημα του Ρομαντισμού, η *Renaixença* προασπίζει τα εθνικά ιδεώδη, το ιστορικό παρελθόν, την αναβίωση των τοπικών κουλτούρων, την ανάδειξη των παραδόσεων και του φολκλορικού-γηγενούς στοιχείου μέσα από την εκ νέου γνωριμία με το παρελθόν και την ιστορία της κάθε επαρχίας. Ως λογοτεχνικό κίνημα, η *Renaixença* δίνει πνοή στην καταλανική γλώσσα, συμβάλλοντας καταλυτικά στη διασπορά και χρήση της (Barrera 1997, 120-121· Pérez 2006, 515· Arroyo Pera 2012, 95· Rujol Berché 2003, 4)· συμβολικά, η αφετηρία του κινήματος ταυτίζεται με τη δημοσίευση εν έτει 1833 της *Ωδής στην Πατρίδα* (*Oda a la Patria*), έναν ύμνο στην καταλανική γλώσσα γραμμένο σε αλεξανδρινό στίχο³⁷ σε σύνθεση του Bonaventura Carles Aribau (Pérez 2006, 515).

Στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, η λογοτεχνική δημιουργία στο πλαίσιο της *Renaixença* κορυφώνεται με έργα διεθνούς εμβέλειας και μεγάλης λαϊκής απήχησης: τα επικά ποιήματα *L'Atlàntida* και *Canigó* και τις ποιητικές συλλογές *Idil·lis i cants místics*, *Pàtria*, *Montserrat*, *Flors del Calvari* και *Aires del Montseny* του Jacint Verdaguer· τα θεατρικά έργα του Àngel Guimerà, *Mar i cel*, *Terra Baixa* και *La filla*

³⁶ Στην Καταλονία του 19^{ου} αιώνα ο τομέας της βιομηχανικής παραγωγής απογειώνεται, συμπαρασύροντας την καταλανική οικονομία σε φρενήρεις ρυθμούς ανάπτυξης· η οικονομική ανάταση ευνοεί τη δημιουργία της καταλανικής μπουρζουαζίας (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1287).

³⁷ Αλεξανδρινός στίχος: ιαμβικός δωδεκασύλλαβος στη γαλλική ποίηση.

del mar· τις σατιρικού-χιουμοριστικού χαρακτήρα θεατρικές παραστάσεις *L'esquella de la torratxa* και *El castell dels tres dragons* καθώς και τα δράματα *Les joies de la Roser* και *Batalla de reines* του ποιητή και δραματουργού Frederic Soler, εισηγητή του καταλανικού ρομαντικού θεάτρου· τα σύγχρονα μυθιστορήματα του Narcís Oller *La papallona*, *L'Escanyapobres*, *Vilaniu*, *La febre d'or*, *La bogeria* και *Pilar Prim*. Σταθμός στην ανάδειξη και καλλιέργεια της καταλανικής θεωρείται ο θεσμός των *Jocs Florals*, διαγωνισμός ποίησης που αναβίωσε από το 1859, χάρη στην πρωτοβουλία ανθρώπων της διανοήσεως όπως ο Joaquim Rubió i Ors και ο Manuel Milá i Fontanals και με την αρωγή του Δημαρχείου της Καταλονίας (Pérez 2006, 515). Τα επικρατέστερα ποιήματα βραβεύονταν στις εξής κατηγορίες:

- *la Flor Natural*, βραβείο καλύτερου ερωτικού ποιήματος,
- *la Viola de Plata*, βραβείο για θέματα πίστης και,
- *La Englantina de Oro*, βραβείο καλύτερου ποιήματος με θέμα την πατρίδα.

Η αναγνωρισιμότητα αρκετών εκ των συγγραφέων αυτής της περιόδου οφείλεται κατά ένα μεγάλο βαθμό στα *Jocs Florals*, λόγω της ευρείας απήχησης και δημοτικότητάς τους. Η καταλανική στα εν λόγω ποιήματα έχει μάλλον αρχαϊζουσα παρά σύγχρονη μορφή

(http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1287).

Την ίδια περίοδο, ξεκινούν μελέτες στη γλώσσα και εκπονούνται λεξικά (όπως αυτά των Pere Labèrnia, Pere Antoni Figuera, Josep Escrig και Marià Aguiló), δοκίμια σχετικά με τη μη ορθολογιστική χρήση της γλώσσας και την ορθογραφία (των Antoni Cervera, Joan Josep Amengual και Josep Balari) τα οποία και γονιμοποιούν το έδαφος για την προτυποποίηση και θεσμοθέτηση της γλώσσας στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/origens-i-historia/>).

Στη δύση του 19^{ου} αιώνα, ο Καταλανός παιδαγωγός και συγγραφέας Francesc Flos i Calcat ιδρύει το Colegio San Jordi, το πρώτο καταλανικό σχολείο στη Βαρκελώνη (βλ. Εικόνες 3&4, Παράρτημα). Παράλληλα, αφοσιώνεται στην εκπόνηση εκπαιδευτικών εγχειριδίων και σχολικών βιβλίων πάνω σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα. Καταλυτικός ήταν ο ρόλος του και στην ίδρυση του Συνδέσμου Προστασίας της Καταλανικής Εκπαίδευσης (*Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana* – 1898), η συμβολή του οποίου υπήρξε κεφαλαιώδους σημασίας για την προστασία και

προώθηση της εκπαίδευσης στην καταλανική γλώσσα, την έκδοση σχολικών βιβλίων και το άνοιγμα νέων σχολικών μονάδων. Ο Σύνδεσμος επένδυσε στην προαγωγή και τον εμπλουτισμό της καταλανικής κουλτούρας έως το 1939, οπότε και ολοκληρώθηκε ο κύκλος δράσης του, με τις σημαντικότερες προσωπικότητες της καταλανικής κουλτούρας και διανοήσης όπως οι ιστορικοί Vicens Vives και Ferran Soldevila, οι παιδαγωγοί Rosa Sensat, Alexandre Galí και Pau Romeva, καθώς και ο αρχιτέκτονας της σύγχρονης καταλανικής γλώσσας Pompeu Fabra, να έχουν εκδώσει τα έργα τους με την αμέριστη αρωγή του (Generalitat de Catalunya 2015, 22)

3.3.5 Οι πρώτες νομικές βάσεις για την αναγνώριση της καταλανικής (τέλη 19^{ου} αι.)

Η άνθηση των γραμμάτων και της καταλανικής κουλτούρας που χαρακτήρισε τη Renaixença, λειτούργησε ως ιδεολογικό εφαλτήριο και έμπνευση για ορισμένους καταλανούς διανοούμενους, όπως οι Àngel Guimerà, Valentí Almirall, Joan Maragall, Enric Prat de la Riba, Francesc Cambó, κ.ά., που οραματίζονταν τη δημιουργία μιας αυτόνομης και αυτοδιοικούμενης Καταλονίας (Arroyo Pera 2009/2012, 95). Οι κοινές φιλοδοξίες τους οδήγησαν στην εκπονή του 19^{ου} αιώνα στον συνασπισμό δύο πολιτικών δυνάμεων, της *Lliga de Catalunya* και της *Unió Catalanista*. Κατά τη διάρκεια της πρώτης συνεδρίασης των εν λόγω οργάνων στην πόλη της Μανρέσα, επικυρώθηκαν οι περίφημες *Βάσεις της Μανρέσα (Bases de Manresa)*, ένα υποτυπώδες συνταγματικό μοντέλο περιφερειακής διακυβέρνησης της Καταλονίας, το οποίο ταυτίζεται με τη γέννηση του καταλανικού εθνικισμού· κεντρικό αίτημα στο συγκεκριμένο πολιτικό πλάνο ήταν η δημιουργία μιας ομοσπονδιακής Ισπανίας, στο πλαίσιο της οποίας η Καταλονία θα συνιστούσε μια αυτόνομη κοινότητα ως προς την εσωτερική διοικητική της οργάνωση, με δικό της νόμισμα (Pérez 2006, 517). Ειδικότερα, σε ότι αφορά το γλωσσικό ζήτημα, τίθεται ρητά και ξεκάθαρα θέμα γλώσσας (*Βάση 3^η*) και *εδαφικότητας (Βάση 5^η)* (Arroyo Pera 2012, 95):

BASE 3.^a __ La llengua catalana serà la única que amb caràcter oficial podrà usarse a Catalunya y en las relacions d'aquesta regió ab lo poder central.

[ΒΑΣΗ 3η: η Καταλανική γλώσσα θα είναι η μόνη η οποία, με επίσημο χαρακτήρα, θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην Καταλονία και στις συνδιαλλαγές της εν λόγω περιφέρειας με την Κεντρική Εξουσία.]

(<http://www.basesdemanresa.cat/les-bases-de-manresa/>)

BASE 5.^a __ *La divisió territorial sobre la que's desenrotlla la gradació gèrárquica dels poders governatiu, administratiu y judicial, tendrá per fonament la comarca natural y'l municipi.*

[ΒΑΣΗ 5η: η εδαφική διαίρεση βάσει της οποίας οργανώνεται η ιεραρχική διαβάθμιση των κυβερνητικών, διοικητικών και δικαστικών εξουσιών, θα έχει ως θεμέλιο την κομάρκα³⁸/φυσική επαρχία και το δημαρχείο.]

(<http://www.basesdemanresa.cat/les-bases-de-manresa/>)

3.3.6 Προτυποποίηση της καταλανικής (20^{ος} αιώνας)

Στο κατώφλι του 20^{ου} αιώνα, η καταλανική είναι μια γλώσσα που στερείται γλωσσικής νόρμας η χρήση της οποίας περιορίζεται στο ενδοοικογενειακό και φιλικό περιβάλλον· με πρωτοβουλία του Prat de la Riba ιδρύονται το 1907, το Ινστιτούτο Καταλανικών Μελετών (*Institut d' Estudis Catalans*³⁹) και το Τμήμα Φιλολογίας (*Secció Filològica*) με πρόεδρο τον ιερέα και γλωσσολόγο Antoni M. Alcover (1868-1948), δημιουργό του *Diccionari català-valencià-balear*⁴⁰ (1926-1962) και εισηγητή του

³⁸ σημ: ο όρος *κομάρκα* ή *φυσική επαρχία* στην Ισπανία αφορά στην εδαφική υποδιαίρεση, η οποία είναι βασισμένη σε κριτήρια ανθρώπινης ή φυσικής γεωγραφίας.

(<http://dle.rae.es/srv/search?m=30&w=comarca>)

³⁹ Το *Institut d' Estudis Catalans* είναι ένας θεσμικός φορέας της Καταλονίας με ακαδημαϊκή, επιστημονική και πολιτιστική υπόσταση που δραστηριοποιείται στο πεδίο της επιστημονικής έρευνας και κυρίως σε αυτό της καταλανικής κουλτούρας. Ιδρύθηκε το 1907 με πρωτοβουλία του Prat de la Riba και οι αρμοδιότητές του αναγνωρίζονται από το Βασιλικό Διάταγμα 3118/1976 της 26^{ης} Νοεμβρίου και από το ψήφισμα της Generalitat de Catalunya της 17^{ης} Μαΐου του 2001. Αποτελεί το καθ' ύλην αρμόδιο όργανο άσκησης γλωσσικής πολιτικής στην καταλανική περιφέρεια (http://www.iec.cat/institucio/entrada.asp?c_epigraf_num=10001).

⁴⁰ Το *Diccionari català-valencià-balear* αποτελεί την πεμπτοσύα της καταλανικής λεξικογραφίας, για τον πλούτο και την αυθεντικότητα των λημμάτων του· για τη συγγραφή του ο Alcover δημιούργησε ένα δίκτυο συνεργατών σε όλες τις καταλανόφωνες περιοχές, με στόχο να συλλέξουν λέξεις από τις τοπικές παραλλαγές της αρχαΐζουσας και σύγχρονης καταλανικής, καθώς και βιβλία γραμμένα στην καταλανική που χρονολογούνταν από το Μεσαίωνα. Πρόκειται για ένα άρτιο λεξικό πολυεπίπεδης ενημέρωσης σε θέματα ετυμολογίας, προφοράς, διαλεκτικών ποικιλιών, ιδιοματισμών, παροιμιών, μετάφρασης στην καστιλιανική κ.α. (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289).

Πρώτου Διεθνούς Συνεδρίου Καταλανικής Γλώσσας⁴¹ (*Primer Congr s Internacional de la Llengua Catalana*, 1906), πραγματοποιούνται αλματώδη βήματα στη θεσμοθέτηση της καταλανικής (<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/origens-i-historia/>). Η συνεισφορά του Alcover υπήρξε κεφαλαιώδους σημασίας στη συλλογή και διάσωση της γλωσσικής κληρονομιάς της καταλανικής τόσο σε λεξιλογική βάση, όσο και σε επίπεδο λαϊκής λογοτεχνίας. Το έργο του *Rondaies mallorquines* αποτελεί ένα συνονθύλευμα αφηγήσεων διαγενεακής προφορικής παράδοσης των πληθυσμών της Μαγιόρκας· το υλικό για τη συγγραφή του που συνέλεξε ο ίδιος ο Alcover, βασίστηκε στις μαρτυρίες και εξιστορήσεις των κατοίκων διαφόρων περιοχών της Μαγιόρκας (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289).

Τα θεμέλια για την προτυποποίηση της καταλανικής τέθηκαν σταδιακά, χάρη στη συνέργεια διαφορετικών φορέων. Υπό την αιγίδα αρχικά, της Κοινοπολιτείας της Καταλονίας (*Mancomunitat de Catalunya*, 1914-1925), της οποίας ιδρυτής είναι επίσης ο Prat de la Riba και υπό την επιμέλεια του καταλανού γλωσσολόγου Pompeu Fabra i Roch (1868-1948), δρομολογείται η διαδικασία προτυποποίησης (*normativización-estandarización*) της βαρκελωνέζικης ποικιλίας, που συνίσταται επί της ουσίας στην απαλοιφή των καστιλιανικών στοιχείων και στην ανάδειξη της γλώσσας ως πρότυπης της Καταλονίας και των Καταλανικών Χωρών (Argyo Pera 2012, 98· Pujol Berché 2003, 4 & 2013, 7-8). Ο Pompeu Fabra, συγγραφέας της καταλανικής ρυθμιστικής ορθογραφίας (*Normes ortogràfiques*, 1913), γραμματικής (*Gram tica catalana*, 1918) και λεξικού (*Diccionari general de la llengua catalana*, 1932) και αρχιτέκτονας της σύγχρονης καταλανικής γλώσσας, αποτέλεσε ενεργό μέλος μιας ομάδας καταλανών διανοουμένων με κοινό όραμα τη δημιουργία μιας πρότυπης εθνικής γλώσσας, ταυτόσημης του καταλανικού έθνους και αποδεσμευμένης από την καστιλιανική επιρροή· μιας γλώσσας-εκφραστή της πλούσιας καταλανικής κουλτούρας, προικισμένης με μια λογοτεχνία αντάξια των ευρωπαϊκών λογοτεχνιών· μιας γλώσσας, τέλος, που θα λειτουργούσε ως συνεκτικός κρίκος και ως σημείο αναφοράς για τον λαό

⁴¹ Στο Πρώτο Διεθνές Συνέδριο Καταλανικής Γλώσσας συμμετείχαν περισσότεροι από 3000 μελετητές της καταλανικής. Στο πλαίσιο του διαλόγου για την καταλανική, συζητήθηκαν διαφορετικές παράμετροι της γλώσσας και δόθηκε το έναυσμα για την επιστημονική και συστηματική μελέτη της· συν τοις άλλοις, το εν λόγω συνέδριο λειτούργησε ως πόλος έλξης του παγκόσμιου ενδιαφέροντος (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289).

της και που θα ομιλείτο χωρίς ανασφάλειες και αίσθημα κατωτερότητας. Ο Pompeu Fabra εργάστηκε μεθοδικά πάνω στην ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και λειτουργικού κώδικα επικοινωνίας, συγχρονισμένου με τις απαιτήσεις και τις ανάγκες μιας προηγμένης κοινωνίας: της καταλανικής· προικοδότησε ως εκ τούτου, την καταλανική με μια γλωσσική νόρμα που πληρούσε τις προδιαγραφές μιας επίσημης, τυποποιημένης, λειτουργικής και σύγχρονης γλώσσας (<http://llengua.gencat.cat/ca/anypompeufabra/biografia/>).

Η Κοινοπολιτεία της Καταλονίας επιδίδεται μεταξύ άλλων, σε μια αξιόλογη και πολυδιάστατη πολιτιστική και επιμορφωτική δραστηριότητα με στόχο την προώθηση της καταλανικής γλώσσας και κουλτούρας, αλλά και την εξάλειψη του αναλφαβητισμού: σε μια πρώτη φάση επιλαμβάνεται την εκπαίδευση και κατάρτιση των δασκάλων που θα πλαισίωναν το νέο καταλανικό σχολείο. Ίδρυσε την πρώτη *Θερινή Σχολή* και τις *κανονικές σπουδές*, προκειμένου να εξασφαλίσει την εκμάθηση της καταλανικής γλώσσας, ιστορίας, γεωγραφίας και κουλτούρας. Ομοίως, η Κοινοπολιτεία εισήγαγε ότι πιο σύγχρονο στις παιδαγωγικές μεθόδους, ειδικότερα τη μέθοδο Montessori, στα σχολεία του Οίκου Μητρότητας (*Casa de Maternidad*) εν έτει 1914 (Pérez 2006, 519· Generalitat de Catalunya 2015, 23). Χάρη στη γενναιοδωρία ορισμένων μαικήνων, το *Ίδρυμα Bernat Metge* διέθεσε στο αναγνωστικό κοινό τους κλασικούς της παγκόσμιας λογοτεχνίας μεταφρασμένους στην καταλανική. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία προσέβλεπε στην ανάδειξη της δυναμικής της καταλανικής ως γλώσσας λόγιας και εκφραστή όλων των εκφάνσεων της διάνοησης. Όπως επισημαίνει ο Pérez (2006, 519), οι συγκεκριμένες ενέργειες των Καταλανών σε επίπεδο γλώσσας και κουλτούρας στην πραγματικότητα δεν αποσκοπούσαν στην ανάκτηση της αξιοπρέπειας της καταλανικής ή στην αναβίωσή της, αλλά ήταν υποκινούμενες από τον αναδυόμενο εθνικισμό και την συνειδητοποίηση ότι, η Καταλονία διέθετε τη δική της ξεχωριστή υπόσταση ως κοινότητα απόλυτα διαφοροποιημένη από την υπόλοιπη Ισπανία. Αυτός ο ισχυρισμός εξάλλου, ενισχύεται από το γεγονός ότι στην εκπνοή του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}, οι πνευματικές ανησυχίες στην Καταλονία περιστρέφονταν γύρω από τον ιμπρεσιονισμό, τη μουσική του Wagner, το θέατρο του Ibsen ή τη φιλοσοφία του Nietzsche, σε αντιδιαστολή με την πρωτεύουσα Μαδρίτη που ωχριούσε μπροστά στο μεγαλείο της Βαρκελώνης· η Βαρκελώνη θεωρείτο η μητρόπολη των εικαστικών τεχνών και ιδιαίτερα του κινήματος

του Μοντερνισμού (*Modernismo-Vanguardia*)⁴², μια σύγχρονη Μέκκα του πολιτισμού με αδιαμφισβήτητα θέλγητρα, κοσμοπολίτικο αέρα και ανοιχτή στην Ευρώπη που προσέλκυε τους επισκέπτες για την αισθητική της, τον πλούτο των μουσείων της, την ψυχαγωγία των θεάτρων της και τις αίθουσες συναυλιών της (Pérez 2006, 519). Άλλωστε, με την κυκλοφορία εφημερίδων και περιοδικών τοπικής, περιφερειακής και διεθνούς εμβέλειας στην καταλανική (*La Renaixensa, El Poble Catalá, La Veu de Catalunya, La Publicitat, El Matí, L'Ignorància, El Mole, L'Avenç* κ.α.) η αναβαθμισμένη εικόνα της Καταλονίας ταξιδεύει εντός και εκτός των συνόρων της Ιβηρικής χερσονήσου (<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/origens-i-historia/>). Εκτός από τους στυλοβάτες της σύγχρονης καταλανικής γλώσσας Pompeu Fabra και Antoni M. Alcover στους οποίους προαναφερθήκαμε, στο πρώτο ήμισυ του 20ου αιώνα, ξεχώρισαν επίσης για την ποιότητα του έργου τους οι:

- ◇ Miquel Costa i Llobera (1854 - 1922). Εξέχουσα προσωπικότητα της Σχολής της Μαγιόρκας (*Escuela Mallorquina*), συνέβαλε καθοριστικά εξέλιξη της καταλανικής ποίησης από το Ρομαντισμό στον «*Noucentisme*»⁴³. Στα πρώτα του ποιήματα συγκαταλέγονται τα *Poesies, De l'agre de la terra* (1897) και *Tradicions i fantasies*. Το 1906 δημοσιεύει το κορυφαίο βιβλίο του με τίτλο *Horacianes*, όπου προσαρμόζει τη λατινική μετρική στην καταλανική. Ένα ταξίδι του στους Ιερούς Τόπους γίνεται η αφορμή να γράψει το *Visions de Palestina* (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289).
- ◇ Joan Alcover (Palma, 1854-1926). Ποιητής, δοκιμογράφος και πολιτικός, και από τους βασικούς συντελεστές, μαζί με τον Costa i Llobera, της Σχολής της Μαγιόρκας. Στην ποίησή του, εμπνευσμένη σε ένα πρώιμο στάδιο από τον Ρομαντισμό, χρησιμοποιεί καστιλιανικό στίχο· ωστόσο, με τη συγγραφική

⁴² Η λογοτεχνία, αποτελούσε μία από τις πολλές όψεις της πνευματικής και πολιτιστικής δραστηριότητας και ζωντάνιας που χαρακτήριζε τη Βαρκελώνη στις παραμονές του 20^{ου} αιώνα: χαρακτηριστικότερα, στην αρχιτεκτονική διέπρεπαν ο ναός της *Sagrada Família* και το οίκημα *Casa Milá /La Pedrera* του Antoni Gaudí, όπως επίσης το *Palau de la Música Catalana* του Domènech i Montaner· στη γλυπτική ξεχώριζε το έργο του Josep Llimona *Desconsuelo*.

⁴³ *Noucentisme* (καταλανική) ή *Novcentismo* (καστιλιανική): λόγιο-καλλιτεχνικό-λογοτεχνικό κίνημα που αναπτύσσεται κυρίως στην Καταλονία στο πρώτο τρίτο του 20^{ου} αιώνα (<http://dle.rae.es/srv/search?m=30&w=novecentismo>).

ωριμότητα που τον διακρίνει στα 47 του χρόνια, υιοθετεί την καταλανική στη λογοτεχνική του δημιουργία. Εκδίδει την ποιητική συλλογή *Cap al tard* και ακολούθως, το *Poemes biblic*. Ορισμένα ποιήματά του μελοποιήθηκαν με εξέχον παράδειγμα το *La Balanguera*, που ανακηρύχθηκε επίσημος ύμνος της Μαγιόρκας το 1996 (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289).

- ◇ Josep Carner (1884-1970). Ποιητής, δημοσιογράφος, μεταφραστής και πεζογράφος, διατέλεσε μέλος του Τμήματος Φιλολογίας και στενός συνεργάτης του Pompeu Fabra στην κωδικοποίηση της καταλανικής. Μετέφρασε από Shakespeare και Molière, μέχρι Andersen και Lewis Carroll, καθώς και κινέζους ποιητές. Θεωρείται ότι συνέβαλε καταλυτικά στον εκσυγχρονισμό της καταλανικής γλώσσας, της ποίησης και της πεζογραφίας. Ανάμεσα στα ποιήματά του διακρίνονται τα *Els fruits saborosos*, έργο ορόσημο για το κίνημα Noucentisme, *Auques i ventalls* και *El cor quiet y Nabí*.

(http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289)

- ◇ Carles Riba (1893-1959). Ποιητής, αφηγητής, κριτικός λογοτεχνίας, μεταφραστής και ακαδημαϊκός, υπήρξε μέλος του Ινστιτούτου Καταλανικών Μελετών και καθηγητής της ελληνικής γλώσσας. Στα αντιπροσωπευτικότερα δείγματα ποίησής του συγκαταλέγονται τα: *Primer llibre d'Estances*, *Segon llibre d'Estances*, *Tres suites*, *Elegies de Bierville*, *Salvatge cor* και *Esbós de tres oratoris*. Μετέφρασε Όμηρο (*Οδύσσεια*), Αισχύλο, Πλούταρχο, Σοφοκλή, Κωνσταντίνο Καβάφη, Friedrich Hölderlin, Rainer-Maria Rilke και Edgar Allan Poe μεταξύ άλλων

(http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289).

- ◇ Llorenç Villalonga (1897-1980). Στην επαγγελματική του σταδιοδρομία κατάφερε να συνδυάσει την ψυχιατρική με τη λογοτεχνία. Τα ιδεολογικά του διλήμματα και η αστάθεια που χαρακτήρισε τις πολιτικές του επιλογές στη διάρκεια του Ισπανικού Εμφυλίου τον οδήγησαν στην πρόσκαιρη υιοθέτηση της καστιλιανικής· σταδιακά, οι ισορροπίες αποκαταστάθηκαν και επικράτησε η καταλανική. Η πλούσια συγγραφική παρακαταθήκη του περιλαμβάνει όλα τα

λογοτεχνικά είδη: θεατρικά έργα, *Fedra* και *Desbarats*: διηγήματα, *El lledoner de la clastra*, *El llumí i altes narracions*, *Narracions* και τις νουβέλες, *La novel·la de Palmira*, *Desenllaç a Montlleó*, *L'àngel rebel*, *Andrea Vicitrix* και την κορυφαία *Bearn*, που αποτελούν και το πιο αξιόλογο μέρος της συγγραφικής του δημιουργίας (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289).

- ◇ Mercè Rodoreda (1908-1983). Αν και καλλιέργησε όλα τα λογοτεχνικά είδη, έγινε γνωστή στο ευρύ κοινό για τα μυθιστορήματά της. Στις νουβέλες της, ορισμένες εξ αυτών διεθνούς ακτινοβολίας, πρωταγωνιστούν οι εξής: *Aloma*, *El carrer de les Camèlies*, *Mirall trencat* και *La plaça del Diamant*, ενώ στις συλλογές διηγημάτων της αναδείχθηκαν οι: *Vint-i-dos contes*, *Viatges i flors i Quanta, quanta guerra*. Πολυγραφότατη και πολυβραβευμένη συγγραφέας, το 1980 της απονεμήθηκε το Τιμητικό Βραβείο των Καταλανικών Γραμμάτων (*Premio de Honor de las Letras Catalanas*). Η νουβέλα της *La plaça del Diamant* (Η πλατεία των Διαμαντιών) έχει μεταφραστεί σε περισσότερες από είκοσι γλώσσες (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289).

Η πρόοδος ωστόσο, που σημειώθηκε στην καταλανική γλώσσα και κουλτούρα, ανακόπτεται από τις δύο δικτατορίες που σημάδεψαν τη νεότερη ιστορία της Ισπανίας. Κατά την επισκόπηση των γλωσσικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν στη διάρκεια του εικοστού αιώνα, αναφερθήκαμε αδρομερώς στη δικτατορία του Primo de Rivera (1923-1931), η οποία βεβήλωνε την ουσία και το νόημα των δημοκρατικών θεσμών και απαξίωνε τη διαφορετικότητα και την πληθυντικότητα των περιφερειακών γλωσσών και κουλτούρων. Ο Primo de Rivera εγκωμιάζε το πατριωτικό φρόνημα και οραματιζόταν μια Ισπανία ομοιογενή, μονόγλωσση, μονοπολιτισμική και συγκεντρωτική, που ακύρωνε τη διαφορετικότητα και την πληθυντικότητα των γλωσσών και των κουλτούρων της περιφέρειας. Στο πλαίσιο των ενεργειών γλωσσικής πολιτικής και εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, αυτό μεταφράστηκε σε μια αγωνιώδη προσπάθεια απαλοιφής της πολυπολιτισμικής και πολύγλωσσης προσωπικότητας της Ισπανίας η οποία έμελλε να σημαδέψει και την πτώση του δικτάτορα. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η καστιλιανική επιβλήθηκε ως η μοναδική γλώσσα διδασκαλίας στην

πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και ανώτατη εκπαίδευση στο σύνολο της ισπανικής επικράτειας (Quiroga Fernández de Soto 2008, 90). Σε ό,τι αφορά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και ειδικότερα στην περίπτωση της Καταλονίας και της Βαλένθια, η κατεξοχήν γλώσσα διδασκαλίας στα πανεπιστημιακά ιδρύματα προ δικτατορίας Rivera ήταν, ούτως ή άλλως, η καστιλιανική. Η πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση του υπουργού Callejo ωστόσο, που απαγόρευε ρητά τη χρήση της περιφερειακής γλώσσας (της καταλανικής εν προκειμένω) στα κέντρα ανώτατης εκπαίδευσης, δημιούργησε πολιτικό πρόβλημα εκ του μη όντος, ιδιαίτερα στα κέντρα κατάρτισης και εκπαίδευσης δασκάλων τα οποία παρείχαν δωρεάν διδασκαλία της καταλανικής στους φοιτητές τους από το 1916. Η άμεση καταστολή (ήδη από τους πρώτους μήνες της δικτατορίας) των εν λόγω διδασκαλείων στη Λέριδα, την Ταρραγόνα και τη Χερόνα, αποτέλεσε αδήριτη ανάγκη για το καθεστώς Rivera που φιλοδοξούσε να μυήσει το διδακτικό προσωπικό στις αξίες ενός ομόγλωσσου έθνους. Η συγκεκριμένη τακτική έφερε στα χαρακώματα φοιτητές και πανεπιστημιακούς που συσπειρώθηκαν σε ένα κοινό μέτωπο διαμαρτυρίας απέναντι στον άκρατο παραλογισμό του καθεστώτος. Η παρατεταμένη διένεξη και οι διαδοχικές ανατροπές σε πολιτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, παρακάλυψαν την υλοποίηση του μεγαλόπνοου σχεδίου μεταρρύθμισης στην παιδεία που επιθυμούσε διακαώς ο Primo de Rivera από την πρώτη στιγμή της διακυβέρνησής του και καταδίκασαν σε αποτυχία την προσπάθεια μαζικού προσηλυτισμού της νέας γενιάς στο αυταρχικό πρότυπο (Quiroga Fernández de Soto 2008, 99&103-104).

Μετά το κλείσιμο της εννεαετούς δικτατορικής παρένθεσης του Primo de Rivera, το ζήτημα της καταλανικής γλώσσας επανέρχεται δυναμικά στο πολιτικό προσκήνιο με την εδραίωση της Β΄ Ισπανικής Δημοκρατίας (*II República Española*) και της Ρεπουμπλικανικής Κυβέρνησης της Καταλονίας (*Generalitat Republicana*) το 1931, με τη θέσπιση μέτρων για την προστασία και διαφύλαξή της (Pujol Berché 2003, 5). Για την Ισπανική Ρεπουμπλικανική Κυβέρνηση ακρογωνιαίος λίθος στην οικοδόμηση ενός δημοκρατικού Κράτους είναι ο αλφαριθμητισμός των υπηκόων του και η δημιουργία σχέσεων ισοτιμίας μεταξύ τους. Ως εκ τούτου, προωθεί μια καθόλα προοδευτική μεταρρύθμιση στο χώρο της παιδείας εμπνευσμένη από τα ιδανικά της ανθρώπινης αλληλεγγύης με βασικούς πυλώνες τη δημόσια, υποχρεωτική, λαϊκή και μεικτή εκπαίδευση. Σε ό,τι αφορά στην Καταλονία, παρά τις όποιες αυτονομιστικές διεκδικήσεις και αιτήματα και κατόπιν παρατεταμένων πολιτικών ζυμώσεων, το κεντρικό κράτος διατήρησε τον πλήρη έλεγχο και την εποπτεία στην εκπαίδευση. Ο ρόλος της Κυβέρνησης της Καταλονίας (*Generalitat*) σε θέματα παιδείας και κατά

συνέπεια γλωσσικής πολιτικής ήταν εμφανώς υποβιβασμένος, με μοναδικό κεκτημένο την αναγνώριση της διγλωσσίας στη σχολική εκπαίδευση. Παρά τις αντιξοότητες σε οικονομικο-πολιτικό επίπεδο, η καταλανική Κυβέρνηση στάθηκε αντάξια των περιστάσεων και κατόρθωσε όχι μόνο να υπερκεράσει τα εμπόδια αλλά και να αντιστρέψει την κατάσταση προς όφελός της: εκπόνησε και υλοποίησε εκ του μηδενός και με ιδίους πόρους ένα από τα πιο σύγχρονα, άρτια και υποδειγματικά συστήματα παιδαγωγίας στην Ευρώπη. Επικαλούμενη το διάταγμα της 19^{ης} Απριλίου του 1931 για τη διγλωσσία, η Κυβέρνηση της Καταλονίας οργανώνει μια σειρά δράσεων και ενεργειών με στόχο την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών δομών, παράλληλα με την προώθηση της καταλανικής σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Δημιουργεί ως εκ τούτου, κατόπιν παραίνεσης του πανεπιστημιακού Joaquim Xirau, τα *Escuelas Normales*⁴⁴, ιδρύει την 7^η Μαΐου του ίδιου έτους την Επιτροπή για τη Γλώσσα (*Comité de la Lengua*)⁴⁵, αρμόδια για την οργάνωση και κανονικοποίηση της εκπαίδευσης στην καταλανική η οποία επιμελείται την έκδοση και διάχυση σχολικών κειμένων και εγχειριδίων διδασκαλίας της γλώσσας στους δασκάλους· ομοίως, ιδρύονται εκπαιδευτικοί θεσμοί που ενστερνίζονται καινοτόμους παιδαγωγικές μεθόδους και συμβάλλουν στην ολική και ουσιαστική ανανέωση και αναδιοργάνωση της παιδείας, όπως το *Institut-Escola* ως έναυσμα για τον εκσυγχρονισμό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το *Seminario de Pedagogía* το οποίο και αποτέλεσε μεταγενέστερα φύτρο της Σχολής Φιλοσοφίας, Γραμμάτων και Παιδαγωγικής (*Facultad de Filosofía y Letras y Pedagogía*) του Αυτόνομου Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης· εισάγονται σε ολόένα και περισσότερα δημόσια σχολεία (αστικά και επαρχιακά) οι πλέον σύγχρονες παιδαγωγικές μέθοδοι: Montessori, Freinet, Decroly, Cousinet, σχέδιο Dalton· παράλληλα, επαναλειτούργουν

⁴⁴ Ως θεσμός, τα *Escuelas Normales* (καταλ.: *Escola Normal*), δημιουργήθηκαν το 1931 υπό την αιγίδα της Generalidad και ήταν σχολές κατάρτισης δασκάλων/εκπαιδευτικών, οι οποίοι θα στελέχωναν τα σχολεία της Καταλονίας. Επιπλέον, στα τέσσερα συνολικά *Escuelas Normales* λειτούργησε καθηγητική έδρα για την εκμάθηση και τη διδακτική μεθοδολογία της καταλανικής· ο συντονισμός και η επίβλεψη των συγκεκριμένων εδρών είχε ανατεθεί στον φιλόλογο Pompeu Fabra.

(<http://www.memoria.cat/mestres/es/content/los-progresos-pedag%C3%B3gicos-durante-la-rep%C3%BAblica-en-catalu%C3%B1a>)

⁴⁵ Η Επιτροπή για τη γλώσσα απαρτίζεται από προσωπικότητες με προοδευτική σκέψη και στοχασμό: τον πρόεδρο και ιδρυτή των Institut-Escola και Seminario Pedagógico Joaquim Xirau και τους Manel Ainaud, Alexandre Galí, Pompeu Fabra και Cassià Costal.

(<http://www.memoria.cat/mestres/es/content/los-progresos-pedag%C3%B3gicos-durante-la-rep%C3%BAblica-en-catalu%C3%B1a>)

και τα Θερινά Σχολεία (*Escoles d' Estiu*)

(<http://www.memoria.cat/mestres/es/content/los-progresos-pedag%C3%B3gicos-durante-la-rep%C3%ABlica-en-catalu%C3%B1a>).

3.3.7 Η δικτατορία του Franco και η φίμωση των περιφερειακών γλωσσών (1939-1975)

Η πολυετής δικτατορία του Francisco Franco y Bahamonde (1939-1975) που έπεται του Ισπανικού Εμφυλίου (1936-1939) οριοθετείται από μια πολιτική κατατροπής, στιγματισμού και διαπόμπευσης της καταλανικής γλώσσας και κουλτούρας⁴⁶ που κορυφώνεται στις δεκαετίες του σαράντα και του πενήντα (Pujol Berché 2003, 4-5). Στην Καταλονία οι θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας και του σεβασμού των ατομικών και συλλογικών ελευθεριών και δικαιωμάτων κατακρημνίζονται, ενώ καταργείται ο θεσμός της Generalitat, η καταλανική Βουλή και το Καταστατικό Αυτονομίας (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-persecucion-de-la-lengua-catalana>). Απαγορεύεται η χρήση της καταλανικής⁴⁷ και των καταλανικών εθνικών συμβόλων στον ιδιωτικό και δημόσιο βίο: στην εκπαίδευση, σε εκδόσεις βιβλίων, εφημερίδες και περιοδικά, στη μετάδοση τηλεγραφημάτων και στις τηλεφωνικές συνομιλίες: απαγορεύεται ρητά η προβολή ταινιών και θεατρικών παραστάσεων στην καταλανική, ενώ επιβεβλημένη είναι η μετάδοση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων στην καστιλιανική. Τα διοικητικά, συμβολαιογραφικά, νομικά ή εμπορικά έγγραφα συντάσσονται κατ' αποκλειστικότητα στην καστιλιανική, ενώ θεωρούνται μηδενικής ισχύος αυτά που διατυπώνονται στην καταλανική. Άξια μνείας είναι η εγκύκλιος της Πολιτικής Κυβέρνησης της Βαρκελώνης εν έτει 1940 περί «χρήσης της εθνικής γλώσσας σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες», στην οποία ανακηρύσσεται η καστιλιανική ως η μοναδική έγκυρη γλώσσα στη δημόσια ζωή, καθώς και η καθαίρεση των υπαλλήλων που δεν τη χρησιμοποιούσαν κατ' αποκλειστικότητα (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-persecucion-de-la-lengua-catalana>). Στην καστιλιανική αποδίδονται επίσης, ονομασίες

⁴⁶ Αξίζει να σημειωθεί ότι, η συστηματική και απόλυτη «καστιλιανοποίηση» που επέβαλε ο Franco υποχρέωνε σε απόδοση και γραφή στην καστιλιανική τόσο τοπωνυμίων όσο και ονομάτων ατόμων στις ληξιαρχικές καταχωρήσεις (Blas Arroyo 2008, 4).

⁴⁷ Η καταλανική γλώσσα ως ο αυθεντικότερος εκφραστής του καταλανικού έθνους γίνεται αποδέκτης μιας προμελετημένης πολιτικής εξόντωσης από τον Franco (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-persecucion-de-la-lengua-catalana>).

Δήμων, θεσμών, οδών, πλατειών⁴⁸ (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-substitucion-de-los-nombres-de-las-calles>). Ομοίως, υποχρεωτική είναι η χρήση της καστιλιανικής σε εμπορικές επωνυμίες και βιομηχανικές εγκαταστάσεις ή στις διαφημίσεις, εν ολίγοις σε οτιδήποτε σχετιζόταν με την προβολή προς τα έξω μιας απόλυτα «ισπανικής» εικόνας. (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-substitucion-de-los-nombres-de-las-calles>).

Η Εκκλησία όπως προαναφέρθηκε, διατέλεσε στυλοβάτης του δικτατορικού καθεστώτος του Franco· στην Καταλονία ωστόσο, και από τα τέλη της δεκαετίας του πενήντα, καταγράφεται μια διαφοροποίηση στις πεποιθήσεις του κλήρου χάρη στη φρέσκια οπτική μιας νέας γενιάς ιερωμένων, υπέρμαχων των ελευθεριών και της διαφορετικότητας της καταλανικής γλώσσας και κουλτούρας (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-religion>). Οι Γιορτές Ενθρόνισης της Παναγίας της Monserrat (*Fiestas de Entronización de la Virgen de Monserrat*) στις 27 Απριλίου του 1947 επιβεβαιώνουν τη μεταστροφή στη νοοτροπία των καταλανών κληρικών, με την καταλανική να χρησιμοποιείται για πρώτη φορά σε επίσημη τελετή με καθαρά συμβολικό χαρακτήρα, ως απάντηση στον βάνουσο κατατρεγμό της γλώσσας από το δικτατορικό καθεστώς (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/las-fiestas-de-entronizacion-de-la-virgen-de-montserrat-1947>).

Η εκπαίδευση αποτέλεσε το κατεξοχήν εκκολαπτήριο μιας «ισπανοποίησης⁴⁹» των άκρων, όπου οι μαθητές από το ξεκίνημα της σχολικής τους σταδιοδρομίας μούνταν σε μια νοοτροπία παθητικότητας, οπισθοδρομικότητας, μονογλωσσίας και μονοθεϊσμού δια των παραστρατιωτικών μεθόδων που συμπεριλάμβαναν τη σωματική τιμωρία και τον διαχωρισμό κοριτσιών και αγοριών στις αίθουσες διδασκαλίας. Τα ακούσματα ύμνων και αφιερωμάτων στο εθνικό φρόνημα πλαισίωναν το καθημερινό τελετουργικό προσηλυτισμού· στην Καταλονία χαρακτηριστικά, μαζικές ήταν οι

⁴⁸ Μερικές από τις αντιπροσωπευτικότερες παρεμβάσεις του νέου «φρανκικού» δημαρχείου που προωθούσαν την πλήρη καστιλιανοποίηση σε δημαρχεία, δρόμους και πλατείες είναι οι ακόλουθες: το Δημαρχείο της Μανρέσα (*Ayuntamiento de Manresa*) μετονομάστηκε σε εθνικό Δημαρχείο της Μανρέσα (*Ayuntamiento Nacional de Manresa*)· η λεωφόρος *La Muralla* μετονομάστηκε σε *avenida del Caudillo*· η πλατεία *La Plana de l'Om* τροποποιήθηκε σε *plaza del General Mola*, όπως και η πλατεία *La plaza Mayor* τροποποιήθηκε σε *plaza de los Mártires de la Tradición*, μεταξύ άλλων (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-substitucion-de-los-nombres-de-las-calles>).

⁴⁹ Η ιδεολογική και πρακτική εφαρμογή του εθνικού φρονήματος στην εκπαίδευση ήταν ευθύνη της Φάλαγγας.

εξορίες και η αντικατάσταση εκπαιδευτικών από άλλους, προερχόμενους από διαφορετικές επαρχίες προκειμένου να διασφαλιστεί η διδασκαλία στην καστιλιανική (<http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-ensenanza>).

Παρά τον γλωσσικό φονταμενταλισμό που επέβαλε το καθεστώς του Franco με την αμέριστη αρωγή της καταλανικής Εκκλησίας, η Καταλονία, πυλώνας της ισπανικής οικονομίας και με τον βιομηχανικό και εμπορικό τομέα της σε πλήρη άνθηση, αποτέλεσε πόλο έλξης με θετικές προοπτικές κοινωνικής ανέλιξης για τους Ισπανούς μετανάστες προερχόμενους από διαφορετικές περιφέρειες, κυρίως από τη Μούρθια (Pujol Berché 2013, 3). Με αφετηρία τη δεκαετία του πενήντα, η καταλανική ανάγεται σε συνώνυμο της ευημερίας και της κοινωνικής καταξίωσης, ένδειξη πλούτου και ισχύος και αδιαπραγμάτευτο σύμβολο κοινωνικο-οικονομικής επιρροής, γεγονός που πρόκρινε τη χρήση της μεταξύ των μετοίκων και την καθιέρωσε ως κυρίαρχη και προτιμητέα γλώσσα της καταλανικής περιφέρειας που ηθελημένα επέλεγε κάποιος να μάθει και να χρησιμοποιεί (Soler Costa 2009, 124). Από την άλλη, η «φίμωση» των περιφερειακών γλωσσών από τον Franco ενισχύει το αίσθημα της γλωσσικής «αυτοσυντήρησης» στη συνείδηση των Καταλανών: στο περιθώριο της δικτατορίας και παρά τις συνθήκες ασφυξίας που επέβαλε στις περιφερειακές γλώσσες και κουλτούρες, τα λαϊκά στρώματα συνεχίζουν απτόητα τις προσπάθειες καταλανοποίησης του Πριγκιπάτου, κάνοντας χρήση της καταλανικής σε εφημερίδες και προπαγανδιστικές αφίσες (Pujol Berché 2013, 5). Στην καρδιά της δικτατορίας, εν έτει 1961, το καλλιτεχνικό-μουσικό κίνημα γνωστό ως *Nova Cançó* καθώς και το μουσικό σχήμα των *Els Setze Jutges*, αναδεικνύονται σε υπέρμαχους της καταλανικής κουλτούρας και διεκδικούν μέσω του καταλανικού στίχου τους την «κανονική» χρήση της καταλανικής γλώσσας (Pujol Berché 2013, 5). Περί τα τέλη της δεκαετίας του εξήντα και με τη συνδρομή της καταλανικής εκκλησίας η οποία, όπως προαναφέρθηκε, στήριζε ανοιχτά το «καταλανικό ιδεώδες», καταγράφονται κάποιες πρωτοβουλίες ανάκτησης της καταλανικής σε σχολεία (*L'Escola de Mestres Rosa Sensat*) και πολιτιστικούς ομίλους (*Omnium Cultural*) αν και εξαιρετικά περιορισμένες ως προς το χρονοδιάγραμμα και τη σφαίρα επιρροής τους (Soler Costa 2009, 125).

Η καταλανική γλώσσα επί δικτατορικού καθεστώτος, μολονότι λαβωμένη από τη συστηματική προσπάθεια απαλοιφής της από τον γλωσσικό χάρτη της Ισπανίας, επιβίωσε ως γλώσσα οικογενειακής παράδοσης που μεταβιβαζόταν από γενιά σε γενιά τόσο στην Καταλονία και τις Βαλεαρίδες, όσο και στις υπόλοιπες καταλανόφωνες περιοχές. Σύμμαχος και συνοδοιπόρος στον αγώνα να αναδειχθεί η ακτινοβολία της

καταλανικής στο διεθνές λογοτεχνικό στερέωμα στάθηκε και η πνευματική παρακαταθήκη σπουδαίων προσωπικοτήτων της καταλανικής λογοτεχνίας και διανόησης, εξόριστων στην πλειοψηφία τους, όπως οι Josep Carner, Carles Riba, Josep María de Sagarra, Josep Vicenç Foix, Josep Pla, Salvador Espriu, Mercè Rodoreda, Pere Calders, Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés ο Llorenç Villalonga (<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/origens-i-historia/index.html>).

Με τη σταδιακή αποδόμηση του γλωσσικού φονταμενταλισμού επισπεύδεται η διαδικασία αποκατάστασης του γοήτρου της καταλανικής, η οποία αναδεικνύεται σε έμβλημα και ταυτοτικό προσδιορισμό της καταλανικής περιφέρειας. Μετά την μακρά ηγεμονική παρουσία της καστιλιανικής στην Καταλονία οι πυρήνες αντίστασης στον ολοκληρωτισμό του Franco ενισχύονται, ο διαχωρισμός μεταξύ Κράτους και Εκκλησίας διαφαίνεται αμυδρά στον ορίζοντα, ενώ τα πρώτα ψήγματα εκδημοκρατισμού της χώρας βρίσκονται πλέον προ των πυλών (Soler Costa 2009, 124).

3.4 Θεσμοθέτηση της καταλανικής

Το Σύνταγμα του 1978 ανακήρυξε την ισπανική γλώσσα ως επίσημη του ισπανικού Κράτους και αναγνώρισε τις περιφερειακές γλώσσες (την καταλανική, τη βασκική και τη γαλικιανή) ως επίσημες των αντίστοιχων Αυτόνομων Κοινοτήτων. Τα Καταστατικά Αυτονομίας των περιφερειών διαμορφώθηκαν, ως εκ τούτου, βάσει του ρητού νομικού πλαισίου που έθετε το Σύνταγμα του 1978. Το καταλανικό Καταστατικό Αυτονομίας του 1979 που καθιερώθηκε στην ιστορία ως *Estatut de Sau*, μιμήθηκε στις θεμελιώδεις αξιώσεις του το *Estatut de Núria*⁵⁰ του 1932 ως προς το γλωσσικό ζήτημα (Άρθρο 3.2). Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στα δύο καταστατικά ωστόσο, εντοπίζεται στην αναγωγή της καταλανικής σε *γηγενή γλώσσα (lengua propia)* στο Άρθρο 3.1 του Καταστατικού του 1979:

Article 3

1. *La llengua propia de Catalunya és el català (...)*

⁵⁰ Η θέσπιση του *Estatut de Núria* (1932) είναι ο θεμέλιος λίθος στη διαδικασία αυτονόμησης της Καταλονίας, εφόσον οι διατάξεις του νομιμοποιούν για πρώτη φορά το Καθεστώς Αυτονομίας της στο πλαίσιο του ισπανικού Κράτους και σε συμμόρφωση με τις ρυθμιστικές διατάξεις του Συντάγματος της Β' Ισπανικής Δημοκρατίας (II República Española) (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes).

2. *L'idioma català és l' oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.*

(Gimeno Ugalde 2008, 177-178).

[Άρθρο 3

1. *Η γηγενής γλώσσα της Καταλονίας είναι η καταλανική.*
2. *Η καταλανική γλώσσα είναι η επίσημη της Καταλονίας, όπως επίσης είναι η καστιλιανική, επίσημη σε ολόκληρο το ισπανικό Κράτος.]*

Στο Άρθρο 3.3 του ίδιου Καταστατικού η *Generalitat de Catalunya*⁵¹ (Κυβέρνηση της Καταλονίας) ορίζεται ως το κατεξοχήν θεσμικό όργανο διαχείρισης της καταλανικής γλώσσας, γεγονός που της προσδίδει ένα διευρυμένο πεδίο δράσης και πολιτικών ελιγμών στα γλωσσικά θέματα αλλά και ισχυρό νομικό έρεισμα στη μετέπειτα εφαρμογή του Νόμου για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση στην Καταλονία του 1983 (*Llei 7/1983 de Normalització Lingüística a Catalunya*, εφεξής: LNLC 7/1983) και αργότερα, του Νόμου για τη Γλωσσική Πολιτική του 1998 (*Llei 1/1998 de Política Lingüística*, εφεξής: LPL 1/1998) σε ισχύ μέχρι σήμερα (Gimeno Ugalde 2008, 177-178):

Article 3

3. *La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomas, prendrà mesures necessàries per tal d'asegurar llur coneixemen i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.*

(Estatut d' Autonomía de Catalunya, 1979).

[Άρθρο 3

⁵¹ Η *Generalitat de Catalunya* είναι ο θεσμός με βάση τον οποίο οργανώνεται πολιτικά η Αυτοδιοικούμενη Περιφέρεια της Καταλονίας. Απαρτίζεται από το Κοινοβούλιο (*Parlament de Catalunya*), το Εκτελεστικό Συμβούλιο ή Κυβέρνηση (*Govern*) και την Προεδρία της *Generalitat* (*Presidència de la Generalitat*) και πλαισιώνεται από συμπληρωματικούς θεσμούς, οι οποίοι κατοχυρώνονται βάσει του Καταστατικού Αυτονομίας της Καταλονίας του 2006 (στο οποίο θα αναφερθούμε εκτενώς στην ενότητα 3.5) και της ισχύουσας νομοθεσίας (<http://web.gencat.cat/ca/generalitat/>).

3. Η καταλανική Κυβέρνηση θα εγγυάται την κανονική και επίσημη χρήση και των δύο γλωσσών (της καταλανικής και της καστιλιανικής), θα υιοθετεί τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει την εκμάθησή τους και θα δημιουργεί τις προϋποθέσεις που θα επιτρέπουν την επίτευξη πλήρους ισοτιμίας σε ότι αφορά στα δικαιώματα και τα καθήκοντα των πολιτών της Καταλονίας.]

Παρά την αμφισημία του όρου⁵², ο χαρακτηρισμός της καταλανικής ως «γηγενούς γλώσσας» της Καταλονίας, παρείχε στη Generalitat ένα διευρυμένο πλαίσιο πολιτικών ελιγμών προκειμένου να νομιμοποιήσει μια γλωσσική πολιτική που θα ενίσχυε το γόητρο της καταλανικής, αναδεικνύοντάς της στην απόλυτα κυρίαρχη και αντιπροσωπευτική της καταλανικής περιφέρειας και παράλληλα με την επίσημη καστιλιανική, όπως ρητά διακήρυξε το ισπανικό Σύνταγμα.

3.4.1 Νομοθετικό πλαίσιο της κανονικοποίησης της καταλανικής

Στο Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας του 1979 που σχολιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα, διακηρύσσεται η από κοινού «κανονική και επίσημη» χρήση της καταλανικής και της καστιλιανικής επί καταλανικού εδάφους, με σαφή στόχευση την ισοτιμία των δύο γλωσσών. Εν συνεχεία, αναλύεται το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την κανονικοποίηση της καταλανικής.

Με την προσωρινή ανασύσταση της Κυβέρνησης της Καταλονίας κατόπιν του επαναπατρισμού του προέδρου της Josep Tarradellas το 1977, εξόριστου στη Γαλλία από το 1939, πραγματοποιούνται τα πρώτα δειλά βήματα προς την κανονικοποίηση της καταλανικής γλώσσας. Από το 1980 και υπό την προεδρία πλέον του Jordi Pujol, - ηγέτη του πολιτικού συνασπισμού Convergència i Unió-, προωθείται με πυρετώδεις ρυθμούς η διαδικασία «καταλανοποίησης» στο εύρος του δημόσιου τομέα της

⁵² Όπως επισημαίνει ο Gimeno Ugalde (2008, 178), η de facto ή de jure αναγνώριση μιας γλώσσας ως «γηγενούς» μιας περιφέρειας, δεν παρέχει εγγυήσεις ως προς το κύρος της ή την ιεράρχηση των γλωσσών σε μια περιφέρεια, πόσω μάλλον ως προς την αναγνώρισή της ως συν-επίσημης. Η εν λόγω διαπίστωση είναι εμφανής στις διαφοροποιήσεις που παρουσιάζει το καθεστώς των γλωσσών στην εκάστοτε Αυτόνομη Κοινότητα: παρατηρούμε λοιπόν ότι, ενώ οι γηγενείς γλώσσες της Καταλονίας της Γαλικίας της Ναβάρρας, της Χώρας των Βάσκων, της Βαλένθια και των Βαλεαρίδων χαίρουν καθεστώς συν-επισημότητας στις εν λόγω περιφέρειες, κάτι αντίστοιχο δεν ισχύει στην περίπτωση των γηγενών γλωσσών της Αραγωνίας και των Αστουριών. Η τοποθέτηση του Gimeno Ugalde δεν είναι αφοριστική ως προς την ιστορικο-πολιτική βαρύτητα που φέρει ο χαρακτηρισμός «γηγενής γλώσσα», υπογραμμίζει ωστόσο, ότι για την αναγωγή σε συν-επίσημη θα πρέπει να συνεκτιμηθούν κοινωνικές και πολιτικές παράμετροι: πολιτική ηγεσία και λαϊκή βούληση.

καταλανικής κοινωνίας. Τη δεδομένη χρονική συγκυρία η καταλανική λειτουργεί ως φερέφωνο των εθνικιστικών ιδεολογιών και διεκδικήσεων και αποτελεί έννοια ταυτόσημη του «καταλανισμού» (Barrera 1997, 125· Soler Costa 2009, 125).

Με την επικύρωση εν έτει 1983 του Νόμου LNLC⁵³ 7/1983 από το καταλανικό Κοινοβούλιο (*Parlament*) και με τη στήριξη όλων των πολιτικών δυνάμεων εξαιρουμένης μιας μειοψηφικής παράταξης, η καταλανική Κυβέρνηση θέτει σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο και διεξοδικά μελετημένο πλάνο «κανονικοποίησης της χρήσης της καταλανικής γλώσσας» με ιδιαίτερη πολιτικο-διοικητική βαρύτητα· ο συγκεκριμένος νόμος έθεσε το θεσμικό πλαίσιο για την ευρεία χρήση της καταλανικής, παρέχοντας παράλληλα εγγυήσεις για την κοινωνική προαγωγή της γλώσσας σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής: Δημόσια Διοίκηση, Παιδεία, Μέσα Επικοινωνίας, Πολιτισμός. Στο Άρθρο 1 του Προκαταρκτικού Τίτλου απαριθμούνται οι στόχοι του LNLC 1983:

Títol Preliminar

Article 1

Objectius de la llei.

1. *La present Llei té per objecte el desenvolupament de l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya per tal de dur a terme la normalització de l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits i de garantir l'ús normal i oficial del català i del castellà.*
2. *Atesa la situació lingüística de Catalunya, són, doncs, objectius d'aquesta Llei:*
 - a) *Emparar i fomentar l'ús del català per tots els ciutadans.*
 - b) *Donar efectivitat a l'ús oficial del català.*
 - c) *Normalitzar l'ús del català en tots els mitjans de comunicació social.*
 - d) *Assegurar l'extensió del coneixement del català.*

(Llei 7/1983, 1989: 5)

Προκαταρκτικός Τίτλος

[Άρθρο 1

⁵³ Ο LNLC 7/1983 αποτέλεσε κατά ένα μεγάλο βαθμό υπόδειγμα για την εκπόνηση αντίστοιχων νόμων και σε άλλες κοινότητες. Τα ίδια μέτρα και σταθμά, οι ίδιες θεμελιώδεις αρχές και έννοιες εφαρμόστηκαν σε περιβάλλοντα με αξιοσημείωτες κοινωνιογλωσσικές αποκλίσεις και διαφοροποιήσεις· παραταύτα, κοινός παρονομαστής στη νομοθεσία των Αυτόνομων Κοινοτήτων με γηγενή γλώσσα, είναι η συνεισφορά της αντίστοιχης αυτόχθονης γλώσσας και της καστιλιανικής (Barrera 2004, 18).

Στόχοι του νόμου.

1. Ο παρών Νόμος αποσκοπεί στην ανάπτυξη του άρθρου 3 του Καταστατικού Αυτονομίας της Καταλονίας προκειμένου να υλοποιήσει την κανονικοποίηση της χρήσης της καταλανικής γλώσσας σε όλα τα περιβάλλοντα και να εγγυηθεί την κανονική και επίσημη χρήση της καταλανικής και της καστιλιανικής.
2. Δεδομένης της γλωσσικής κατάστασης στην Καταλονία, είναι, επομένως, στόχοι του παρόντος Νόμου:
 - α. Να επικουρεί και να προαγάγει τη χρήση της καταλανικής σε όλους τους πολίτες.
 - β. Να επικυρώσει την επίσημη χρήση της καταλανικής.
 - γ. Να κανονικοποιήσει τη χρήση της καταλανικής σε όλα τα μέσα κοινωνικής επικοινωνίας.
 - δ. Να διασφαλίσει τη διευρυμένη εκμάθηση της καταλανικής.]

Η εφαρμογή του εν λόγω Νόμου συνεπάγεται την καταλανοποίηση στο σύνολο των θεσμών της καταλανικής Διοίκησης (*Administración catalana*) -Υγεία, Δικαιοσύνη, Τουρισμός, Τοπωνύμια, Συγκοινωνία- και στις δημόσιες υπηρεσίες (Soler Costa 2009, 125). Η περίοδος μετάβασης και προσαρμογής στα νέα κοινωνικο-γλωσσικά δεδομένα του LNLC 7/1983 συνοδεύεται από έντονο κοινωνικό προβληματισμό και πολιτικό παρασκήνιο. Ειδικότερα, κατά τη δεκαετία του ενενήντα ο υπερβάλλον ζήλος που διέκρινε τις ενέργειες της καταλανικής Κυβέρνησης προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της γλωσσικής κανονικοποίησης προκάλεσε αντικρουόμενα αισθήματα, διχάζοντας εν μέρει το πολιτικούς και πολίτες· εκ των πραγμάτων, η προσπάθεια σε μια πρώτη φάση επικεντρώθηκε στην ευρεία και αποτελεσματική εκμάθηση/κατάκτηση της καταλανικής γλώσσας μεταξύ όλων των πληθυσμιακών ομάδων (ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των ομιλητών σε όλα τα επίπεδα: κατανόηση, ομιλία, ανάγνωση, γραφή), ενώ σε μια δεύτερη προσέβλεπε στην αύξηση της ονομαζόμενης «κοινωνικής χρήσης της γλώσσας». Επόμενο στάδιο ήταν η ψήφιση ενός νέου νόμου που θα ρύθμιζε τα κακώς κείμενα και θα κατοχύρωνε ρητά και κατηγορηματικά τις βασικές αρχές του LNLC 7/1983 (Roviró 2008, 198).

Στις 7 Ιανουαρίου του 1998, η καταλανική Βουλή επικυρώνει το Νόμο LPL 1/1998, σε ισχύ μέχρι σήμερα ο οποίος, όπως υπογραμμίζει η Roviró (2008, 198), δεν διακρίνεται για τις ρηξικέλευθες διατάξεις του. Όπως διαπιστώνεται από τη διάρθρωση του περιεχομένου του ο LPL 1/1998 δεν εισάγει κάποια καινοτόμα ρύθμιση ούτε συνιστά

επαναπροσδιορισμό των κατευθύνσεων για την κανονικοποίηση της καταλανικής, αλλά νομιμοποιεί και ενισχύει δυναμικά τη διεύρυνση και υλοποίηση των ήδη υφιστάμενων στόχων και κεκτημένων του LNLC 7/1983. Προκειμένου να καταστεί σαφής η διαφοροποίηση αντιπαραβάλουμε αφενός, το άρθρο 2 του LNLC 7/1983 στο οποίο αναγνωρίζεται στους πολίτες της Καταλονίας το δικαίωμα χρήσης της καταλανικής στις δημόσιες υπηρεσίες και φορείς και αφετέρου, το αντίστοιχο άρθρο του LPL 1/1998 στο οποίο προκρίνεται σαφέστατα η χρήση της καταλανικής ως πρώτη/προτιμητέα γλώσσα στη Διοίκηση, την Εκπαίδευση, τα δημόσια Μέσα Επικοινωνίας και τα Τοπωνύμια:

Article 2

La llengua pròpia

1. *El català és la llengua pròpia de Catalunya i la singularitza com a poble.*

2. *El català, com a llengua pròpia, és:*

a) La llengua de totes les institucions de Catalunya, i en especial de l'Administració de la Generalitat, de l'Administració local, de les corporacions públiques, de les empreses i els serveis públics, dels mitjans de comunicació institucionals, de l'ensenyament i de la toponímia.

b) La llengua preferentment emprada per l'Administració de l'Estat a Catalunya en la forma que aquesta mateixa determini, per les altres institucions i, en general, per les empreses i les entitats que ofereixen serveis al públic.

(Llei 1/1998, 3)

[Άρθρο 2

Η γηγενής γλώσσα

1. *Η καταλανική είναι η γηγενής γλώσσα της Καταλονίας και την καθιστά μοναδική ως λαό.*

2. *Η καταλανική, ως γηγενής γλώσσα, είναι:*

α) Η γλώσσα όλων των θεσμών της Καταλονίας, και ειδικά της Διοίκησης της καταλανικής Κυβέρνησης, της τοπικής Διοίκησης, των δημόσιων οργανισμών, των επιχειρήσεων και δημόσιων υπηρεσιών, των θεσμικών μέσων επικοινωνίας, της εκπαίδευσης και των τοπωνυμίων.

β) *Η προτιμητέα γλώσσα χρήσης από την Διοίκηση του Κράτους της Καταλονίας με τρόπο που εκείνη θα ορίσει, από τους λοιπούς θεσμούς και, γενικότερα, από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς/φορείς που προσφέρουν υπηρεσίες στο κοινό.*]

Σε μια κριτική προσέγγιση του συγκεκριμένου άρθρου, οδηγούμαστε στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- ✚ Η διατύπωση της παραγράφου 1 περί «γηγενούς γλώσσας», παραπέμπει σε μια νομικού χαρακτήρα μονοδιάστατη προσέγγιση και ερμηνεία του όρου. Εν ολίγοις, ο όρος «γηγενής» υπόρρητα προσδίδει στην καταλανική την ιδιότητα της μοναδικής/ κυρίαρχης γλώσσας στην καταλανική περιφέρεια, γεγονός που αντιτίθεται στις αρχές τόσο του ισπανικού Συντάγματος, όσο και του Καταστατικού Αυτονομίας της Καταλονίας του 1979 (υπενθυμίζουμε ότι, στο άρθρο 3.2 αναγνωρίζεται η συν-επισημότητα καταλανικής-καστιλιανικής στην Καταλονία).
- ✚ Στην παράγραφο 2, η καταλανική (ως γηγενής της Καταλονίας) δηλώνεται ως η μοναδική και αποκλειστική «γλώσσα των θεσμών», ενώ απουσιάζει παντελώς οποιαδήποτε αναφορά στη συν-επίσημη της Καταλονίας και επίσημη του Κράτους καστιλιανική/ ισπανική γλώσσα. Η εν λόγω διατύπωση συνιστά γλωσσική διάκριση εις βάρος της καστιλιανικής, βάλλει κατά της ισοτιμίας των δύο επίσημων γλωσσών και, κατά συνέπεια, κατά των γλωσσικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των Ισπανών πολιτών, όπως αυτά θεμελιώνονται στο άρθρο 3.1 του ισπανικού Συντάγματος.

Σε μια συνολική επισκόπηση των ρυθμίσεων που προβλέπονται από τον LPL 1/1998, συνοψίζουμε τα σημαντικότερα σημεία του νόμου στα κάτωθι:

- Τα γλωσσικά δικαιώματα και καθήκοντα των πολιτών της Καταλονίας κατοχυρώνονται από το άρθρο 4, σύμφωνα με το οποίο η Generalitat οφείλει να εγγυηθεί στους πολίτες της Καταλονίας την πλήρη ισοτιμία στη χρήση των δύο επίσημων γλωσσών και ειδικότερα να διαφυλάσσει το δικαίωμά τους:
 - α. Να γνωρίζουν τις δύο επίσημες γλώσσες.

- β. Να εκφράζονται προφορικά ή γραπτά σε οποιαδήποτε από τις δύο επίσημες γλώσσες στις ιδιωτικές και δημόσιες δραστηριότητές τους.
- γ. Να εξυπηρετούνται σε οποιαδήποτε από τις δύο επίσημες γλώσσες ορίζει ο παρών Νόμος και να τις χρησιμοποιούν ελεύθερα σε όλα τα περιβάλλοντα.
- δ. Να μην γίνονται αποδέκτες διακρίσεων εξαιτίας της επίσημης γλώσσας που χρησιμοποιούν.

Επιπλέον, κατά τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου οι καταλανοί πολίτες δύνανται να προσφύγουν στη Δικαιοσύνη και τα Δικαστήρια, προκειμένου να διαφυλάξουν το δικαίωμα χρήσης της γλώσσας τους (Llei 1/1998, 13-14).

- Στο άρθρο 5 η Generalitat ορίζεται ως το αρμόδιο θεσμικό όργανο που θα εγγυάται την απρόσκοπτη άσκηση των γλωσσικών δικαιωμάτων των πολιτών, την επίσημη και κανονική χρήση αμφοτέρων επίσημων γλωσσών καθώς και τη διδασκαλία τους σε όλους τους πολίτες αδιακρίτως· θα επιλαμβάνεται τη γλωσσική κατάρτιση του προσωπικού στις διοικητικές υπηρεσίες και δημόσιους φορείς· θα διαφυλάσσει και θα προάγει τη γλώσσα σε παντός τύπου δραστηριότητες με τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων για το σκοπό αυτό (Llei 1/1998, 14).
- Το Κεφάλαιο Α' περί θεσμικής χρήσης (Capítol I, *L'ús institucional*), αφορά στη χρήση της γλώσσας σε νομικού περιεχομένου έγγραφα. Η Εφημερίδα της καταλανικής Κυβέρνησης (*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*), όπως επίσης οι νόμοι που επικυρώνονται από το καταλανικό Κοινοβούλιο, θα δημοσιεύονται σε παράλληλες εκδόσεις στην καταλανική και την καστιλιανική (άρθρο 8). Η Generalitat, οι τοπικοί φορείς Διοίκησης και οι λοιποί δημόσιοι οργανισμοί της Καταλονίας, καθώς επίσης οι θεσμοί και οι επιχειρήσεις που πρόσκεινται στην Generalitat και οι δικαιούχοι των υπηρεσιών τους, οφείλουν να χρησιμοποιούν την καταλανική στις εσωτερικές τους διεργασίες, στις μεταξύ τους συναλλαγές, στις επικοινωνιακές περιστάσεις και στις κοινοποιήσεις που απευθύνονται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που διαμένουν στο καταλανικό γλωσσικό περιβάλλον, χωρίς ωστόσο, να είναι προκατειλημμένοι απέναντι στο δικαίωμα των πολιτών να κάνουν χρήση των εν λόγω υπηρεσιών στην καστιλιανική εφόσον οι ίδιοι το ζητήσουν (άρθρο 9).

Οι εργαζόμενοι στη Διοίκηση της Generalitat, στην τοπική Αυτοδιοίκηση και στη διοίκηση και τις υπηρεσίες των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Καταλονίας υποχρεούνται να διαθέτουν επαρκή και ικανοποιητική γνώση των δύο επίσημων γλωσσών, τόσο γραπτά όσο και προφορικά, γεγονός που θα πιστοποιείται κατά τη διαδικασία επιλογής για την πρόσληψη στις συγκεκριμένες θέσεις εργασίας (άρθρο 11) (Llei 1/1998, 15-16).

- Ο καταμερισμός των δύο επίσημων γλωσσών στα δημόσια και ιδιωτικά οπτικοακουστικά μέσα ρυθμίζεται αντίστοιχα από τα άρθρα 25 και 26. Ειδικότερα, οι βασικές αρχές του άρθρου 25 ρυθμίζουν τη λειτουργία των κρατικών/κυβερνητικών μέσων· ως εκ τούτου, η καταλανική ορίζεται ως γλώσσα μετάδοσης των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών που εμπíπτουν στη διαχείριση της Generalitat και των τοπικών οργανισμών της Καταλονίας, λαμβάνοντας υπόψη, τα εκάστοτε χαρακτηριστικά τηλεθέασης/ ακροαματικότητας. Τα εν λόγω ραδιοτηλεοπτικά μέσα οφείλουν να προαγάγουν την καταλανική κουλτούρα και ειδικότερα τις παραγωγές στην καταλανική γλώσσα. Ο Καταλανικός Οργανισμός Ραδιοτηλεοπτικών Μέσων οφείλει να εγγυάται τη συστηματική μετάδοση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών στην αρανέζικη στην Κοιλάδα του Αράν (Llei 1/1998, 22).
- Σε ό,τι αφορά στα ιδιωτικά ραδιοτηλεοπτικά μέσα, η μετάδοση προγραμμάτων στην καταλανική θα πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον το 50% του ραδιοφωνικού/ τηλεοπτικού χρόνου. Ομοίως, οι ιδιωτικοί ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί οφείλουν να εγγυηθούν τη μετάδοση τραγουδιών σε καταλανικό στίχο και την παρουσία τραγουδιών καταλανών δημιουργών, ενώ η μετάδοση τραγουδιών στην καταλανική και στην αρανέζικη θα πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον το 25% του χρόνου μετάδοσης. Οι σταθμοί που εκπέμπουν και στην Κοιλάδα του Αράν, οφείλουν να εξασφαλίσουν την επαρκή εκπροσώπηση της αρανέζικης στο πρόγραμμά τους (Llei 1/1998, 22-23).
- Η γλώσσα των έντυπων μέσων που πρόσκεινται στη Generalitat θα είναι η καταλανική. Η Generalitat και οι τοπικοί Οργανισμοί οφείλουν να προωθούν και να χρηματοδοτούν εκδόσεις σε επίπεδο επαρχίας ή κομάρκας με την προϋπόθεση η καταλανική να υπερτερεί στη σύνταξη (Llei 1/1998, 23).

3.4.2 Η γλωσσική κανονικοποίηση στο καταλανικό εκπαιδευτικό σύστημα

3.4.2.1 Το καταλανικό σύστημα κατά τη μεταβατική περίοδο 1978-1983

Το καταλανικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτέλεσε την αιχμή του δόρατος για την υλοποίηση των γλωσσικών πολιτικών της Κυβέρνησης της Καταλονίας: οι βασικές κατευθύνσεις στη διαδικασία γλωσσικής κανονικοποίησης υπαγορεύονται από την Υπηρεσία Διδασκαλίας της Καταλανικής (*Servei d'Ensenyament del Català*) η οποία, εκμεταλλευόμενη στο έπακρο το Βασιλικό Διάταγμα 2092/1978 (*Decreto Real 2092/1978*) περί υποχρεωτικής ένταξης της διδασκαλίας της καταλανικής σε μη πανεπιστημιακό επίπεδο, αναπτύσσει ένα ολοκληρωμένο φάσμα ενεργειών που αποσκοπούν στην πλήρη καταλανοποίηση του εκπαιδευτικού συστήματος (Soler Costa 2009, 125).

Σε προκαταρκτικό στάδιο, τίθεται σε εφαρμογή ένα δυαδικό μοντέλο οργάνωσης της διδασκαλίας σε σχολεία και ιδρύματα, που συμφιλίωσε τις γλωσσικές απαιτήσεις καστιλιανόφωνων και καταλανόφωνων, αλλά παράλληλα συμμορφωνόταν με τις επιταγές για ισότιμη διαχείριση των δύο συν-επίσημων γλωσσών που διακήρυττε το Καταστατικό Αυτονομίας του 1979: στο πρώτο μοντέλο που όριζε ως γλώσσα όχημα (*lengua vehicular*) την καστιλιανική, τα μαθήματα της γλώσσας και της καταλανικής λογοτεχνίας -μεταξύ μερικών άλλων- διδάσκονταν στην καταλανική⁵⁴. Στο δεύτερο οι όροι αντιστρέφονταν, με την καταλανική να κυριαρχεί ως γλώσσα όχημα σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, συμπεριλαμβανομένων αυτών της καστιλιανικής γλώσσας και λογοτεχνίας. Η δεύτερη πρόταση αποτελούσε και την αδιαπραγμάτευτη επιλογή των παραδοσιακά δίγλωσσων καταλανόφωνων. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ωστόσο, όχι μόνο δεν μακροήμερευσε αλλά τέθηκε σε αδράνεια λόγω της σαφούς διάκρισης του πληθυσμού μεταξύ καστιλιανόφωνων και καταλανόφωνων, που έβαλλε κατά της κοινωνικής συνοχής (Soler Costa 2009, 125). Μια τέτοια πρακτική εξάλλου, ερχόταν σε ρήξη με τις αρχές και τη φιλοσοφία οικοδόμησης σχέσεων αμοιβαίου σεβασμού των γλωσσικών δικαιωμάτων μεταξύ των ενδημούντων στη καταλανική περιφέρεια και οι οποίες είχαν αναπτυχθεί στο πλαίσιο του διαλόγου για την κουλτούρα κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο που μεσολάβησε από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας (1975) έως τη θέσπιση του Συντάγματος (1978). Μια από τις βασικές παραμέτρους για τη χάραξη μιας ενιαίας στρατηγικής για τη γλώσσα ήταν κατά τον Barrera (2004, 17)

⁵⁴ Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική πρόταση ικανοποιούσε τα αιτήματα των καστιλιανόφωνων οι οποίοι εξέφραζαν την απροθυμία τους να διδαχθούν στην καταλανική, θεωρώντας τη μονογλωσσία μονόδρομο (Soler Costa 2009, 125).

«η ένταξη ή αφομοίωση της γλωσσικής κουλτούρας των μαζικών εισροών καστιλιανόφωνων μεταναστών που καταγράφηκαν στις δεκαετίες '50-'70, σε μια προσπάθεια να αποτραπεί η δημιουργία δύο διαφορετικών, αντικρουόμενων μεταξύ τους, εθνο-γλωσσικών ομάδων».

3.4.2.2 Η εφαρμογή του Νόμου 7/1983 στη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Οι Νόμοι LNLC 7/1983 και LPL 1/1998 αποτέλεσαν τον θεσμικό πυλώνα διάχυσης της καταλανικής γλώσσας, συμβάλλοντας στην ουσιαστική εκμάθησή της από όλες τις πληθυσμιακές ομάδες και ειδικότερα από τις νεαρότερες σε ηλικία που φοίτησαν σε σχολεία του Πριγκιπάτου, αρχής γενομένης από το 1983 (Gimeno Ugalde 2008, 178). Ειδικότερα, ο LNLC 7/1983 έθεσε τις νομικές και θεσμικές βάσεις για την εφαρμογή ενός νέου γλωσσικού μοντέλου στη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση, με πρόδηλη την προτεραιότητα στην εκμάθηση και διάχυση της καταλανικής:

Títol II

De l'ensenyament

Article 14

Llengua pròpia de l'ensenyament.

1. *El català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'ensenyament en tots els nivells educatius.*

Dret a la llengua habitual.

2. *Els infants tenen dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual, ja sigui aquesta el català o el castellà. L'Administració ha de garantir aquest dret i posar els mitjans necessaris per a fer-lo efectiu. Els pares o els tutors oden exercir-lo en nom de llurs fills instant que s'apliqui.*

Ensenyament obligatori del català i el castellà.

3. *La llengua catalana i la llengua castellana han d'ésser ensenyades obligatòriament a tots els nivells i els graus de l'ensenyament no universitari.*

Domini de les dues llengües.

4. *Tots els infants de Catalunya, qualsevol que sigui llur llengua habitual en iniciar l'ensenyament, han de poder utilitzar normalment i correctament el català i el castellà al final dels estudis bàsics.*

No separació d'alumnes

5. *L'Administració ha de prendre les mesures convenients perquè:*

a) *els alumnes no siguin separats en centres diferents per raons de llengua;*

Ús progressiu del català.

b) *la llengua catalana sigui emprada progressivament a mesura que tots els alumnes la vagin dominant.*

(Llei 7/1983, 1989: 9)

Τίτλος Β΄

Περί εκπαίδευσης

[Άρθρο 14

Γηγενής γλώσσα διδασκαλίας

1. *Η καταλανική, ως γηγενής γλώσσα της Καταλονίας, είναι επίσης (η γηγενής) της καταλανικής εκπαίδευσης σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.*

Δικαίωμα στη συνήθη γλώσσα.

2. *Τα παιδιά δικαιούνται να λάβουν την πρώτη εκπαίδευσή τους στη συνήθη γλώσσα τους, είτε αυτή είναι η καταλανική είτε η καστιλιανική. Η Διοίκηση οφείλει να εγγυάται αυτό το δικαίωμα και να παρέχει τα απαραίτητα μέσα για την υλοποίησή του. Οι γονείς ή οι εκπαιδευτικοί δύνανται να το ασκούν (το δικαίωμα) εξ ονόματος των τέκνων τους, προτρέποντας την εφαρμογή του.*

Υποχρεωτική διδασκαλία της καταλανικής και της καστιλιανικής.

3. *Η καταλανική γλώσσα και η καστιλιανική γλώσσα πρέπει να διδάσκονται υποχρεωτικά σε όλα τα επίπεδα και όλες τις βαθμίδες της μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.*

Κατάκτηση των δύο γλωσσών.

4. *Όλα τα παιδιά της Καταλονίας, ανεξάρτητα από τη συνήθη τους γλώσσα κατά την έναρξη της εκπαίδευσης, πρέπει να έχουν την ικανότητα να χρησιμοποιούν κανονικά και ορθά την καταλανική και την καστιλιανική με την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών τους.*

Μη διαχωρισμός μαθητών.

5. *Είναι καθήκον της Διοίκησης να λάβει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου:*

a. *Οι μαθητές να μην διαχωρίζονται σε διαφορετικά κέντρα με κριτήριο τη γλώσσα.*

Προοδευτική χρήση της καταλανικής

β. *Η καταλανική γλώσσα να εφαρμόζεται προοδευτικά ώστε οι όλοι οι μαθητές βαθμιαία να την κατακτήσουν.*]

Article 20

El català en la vida dels centres.

Els centres d'ensenyament han de fer de la llengua catalana vehicle d'expressió normal, tant en les activitats internes, incloent-hi les de caràcter administratiu, com en les de projecció externa.

(Llei 7/1983, 1989: 10)

[Άρθρο 20

Η καταλανική στη ζωή των κέντρων.

Τα εκπαιδευτικά κέντρα υποχρεούνται να αναγάγουν την καταλανική σε όχημα κανονικής έκφρασης, τόσο στις εσωτερικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων διοικητικού χαρακτήρα, όσο και στις δραστηριότητες εξωτερικής προβολής.]

Σε ό,τι αφορά στην ανώτατη εκπαίδευση, η νομοθεσία δεν εμφανίζεται εξίσου άκαμπτη και ανυποχώρητη στο θέμα της γλώσσας: αντιθέτως, στο άρθρο 16.1 αναγνωρίζεται στους φοιτητές το δικαίωμα επιλογής της γλώσσας εκπαίδευσης στα πανεπιστημιακά ιδρύματα:

Article 16

Opció de llengua a l'ensenyament superior.

1. En els centres d'ensenyament superior els professors i els alumnes tenen dret a expressar-se en cada cas, de paraula o per escrit, en la llengua oficial que prefereixin.

(Llei 7/1983, 1989: 10)

[Άρθρο 16

Επιλογή γλώσσας στην ανώτατη εκπαίδευση.

1. Στα κέντρα ανώτατης εκπαίδευσης οι καθηγητές και οι μαθητές έχουν το δικαίωμα να εκφράζονται σε κάθε περίπτωση, γραπτά ή προφορικά, στην επίσημη γλώσσα της προτίμησής τους.]

Παρά τη σαφή διατύπωση του άρθρου 14 και τις εγγυήσεις περί ισότιμης προαγωγής, διδασκαλίας και εκμάθησης των δύο επίσημων γλωσσών της καταλανικής περιφέρειας (καταλανική-καστιλιανική), αναγνώρισης του δικαιώματος επιλογής της γλώσσας διδασκαλίας στους μαθητές κατά την εισαγωγή τους στο σχολείο και μη διάκρισης και διαχωρισμού μαθητών με κριτήριο τη γλώσσα, η εφαρμογή των ανωτέρω νομοθετικών διατάξεων απόκλινε τα μάλα στην πράξη. Ο Νόμος LNLC 7/1983 εισήγαγε ένα «καταλανοκεντρικό» μονόγλωσσο μοντέλο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μιμούμενο το αντίστοιχο της γαλλόφωνης επαρχίας του Κεμπέκ στον Καναδά. Η υλοποίησή του προϋπέθετε μεταξύ άλλων, την εκτεταμένη εφαρμογή επίπονων προγραμμάτων «γλωσσικής εμβάπτισης» (*immersión lingüística*), παρακάμπτοντας παλαιότερες -κατοχυρωμένες επί εποχής Franco- εγγυήσεις σχετικά με το σεβασμό στο δικαίωμα αυτόβουλης επιλογής και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου σε αυτό⁵⁵ (Barrera 1997, 131-132· Soler Costa 2009, 125). Η γλωσσική εμβάπτιση αποτέλεσε μια εύσημη και καίρια γλωσσική στρατηγική για την προώθηση της καταλανικής καθώς, προφασιζόμενη την εκπαιδευτική καινοτομία που εισήγαγε, νομιμοποιούσε τον απώτερο στόχο της: την απόλυτη και ταχύρρυθμη καταλανοποίηση των εκπαιδευτικών δομών. Η Soler Costa (2009, 125) επισημαίνει ότι, η πομπώδης «ρητορεία» περί εφαρμογής πρωτοποριακών μεθόδων στην εκπαίδευση συσχετίστηκε αναπόφευκτα με την εντατικοποιημένη καταλανοποίηση⁵⁶ του εκπαιδευτικού συστήματος, λόγω των πολυδιάστατων δράσεων που συνεπικούρησαν το όλο εγχείρημα και περιλάμβαναν μεταξύ άλλων, τη γλωσσική και

⁵⁵ Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στις αίθουσες διδασκαλίας στις οποίες εφαρμόστηκε το πρόγραμμα της γλωσσικής ένταξης, οι μαθητές στη συντριπτική πλειοψηφία τους (σε ποσοστό 70%) προέρχονταν από καστιλιανόφωνες οικογένειες που είχαν μεταναστεύσει στην Καταλονία. Αξίζει να τονιστεί επίσης ότι, η εφαρμογή των συγκεκριμένων προγραμμάτων έθετε ως προαπαιτούμενο την κατά βούληση συναίνεση γονέων και διδασκόντων, συνεκτιμώντας παράλληλα τον παράγοντα «μητρική γλώσσα» ή τη «γλώσσα ενδοοικογενειακής επικοινωνίας» των μαθητών (με βάση την *αρχή της προσωπικότητας* που αναλύεται στην ενότητα 3.4.2.5), κάτι που δεν εφαρμόστηκε στην πράξη (Soler Costa 2009, 125). Άμεση ήταν η αντίδραση των καστιλιανόφωνων οικογενειών που διαμαρτύρονταν για τις παρατυπίες και την καταστρατήγηση των γλωσσικών και συνταγματικών τους δικαιωμάτων, καθώς και αυτών των τέκνων τους, κάνοντας λόγο για πολιτικές χειραγώγησης της παιδείας από τις εθνικιστικές κορώνες που αυθαιρετούσαν, διαστρεβλώνοντας το περιεχόμενο της έννοιας *lengua propia* (Barrera 1997, 131).

⁵⁶ Όπως επισημαίνει η Roviró (2008, 198), η δεκαετία του '90 χαρακτηρίζεται από συντονισμένες προσπάθειες για την εκμάθηση της καταλανικής από όλες τις πληθυσμιακές ομάδες προκειμένου να καλλιεργηθούν πρωτίστως, οι μαθησιακές τους δεξιότητες στη γλώσσα (συνεννόηση, ομιλία, ανάγνωση, γραφή στην Καταλανική)· σε μια μεταγενέστερη φάση, επιδιώκεται η αύξηση της λεγόμενης «κοινωνικής χρήσης» της, η οποία ωστόσο, εμφανίζεται αδύναμη ενώπιον των προσδοκιών και των απαιτήσεων που συνάδουν με πλήρη κανονικοποίηση.

εκπαιδευτική κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού, την εκπόνηση γλωσσαρίων και ορολογίας στην καταλανική για τα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα της διδακτέας ύλης, την έκδοση κειμένων και διδακτικού υλικού, καθώς και εξωσχολικές δραστηριότητες ψυχαγωγικού περιεχομένου (Soler Costa 2009, 125).

3.4.2.3 Διάρθρωση του καταλανικού εκπαιδευτικού συστήματος

Πριν προχωρήσουμε στην περαιτέρω ανάλυση τεχνικών όρων και της πρακτικής εφαρμογής τους στο πλαίσιο της γλωσσικής κανονικοποίησης στην Καταλονία, είναι απαραίτητο να εξοικειωθούμε με τη διάρθρωση των εκπαιδευτικών βαθμίδων στο ισπανικό και, κατ' επέκταση, στο καταλανικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η οργάνωση και διαβάθμιση της σχολικής εκπαίδευσης στην Καταλονία ορίζεται από τον Οργανικό Νόμο 2/2006 της 3^{ης} Μαΐου, για την Εκπαίδευση (Ley Orgánica 2/2006, del 3 de mayo de Educació), που θεσπίστηκε από το ισπανικό Κοινοβούλιο. Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική και δωρεάν για την α' και β' βαθμίδα (6-16 έτη), ωστόσο, οι οικογένειες επιβαρύνονται με την αγορά βιβλίων και υλικού που χρησιμοποιείται στην τάξη.

Προσχολική/νηπιακή εκπαίδευση

Η νηπιακή εκπαίδευση (*educació infantil*) αφορά στις ηλικίες 0-6 ετών και διακρίνεται σε δύο κύκλους:

- Τον προ-νηπιακό (*Llar d'infants*) ή βρεφονηπιακό σταθμό (*escola bressol*), που απευθύνεται σε βρέφη και προ-νήπια από 0-3 ετών. Αν και μη υποχρεωτικού χαρακτήρα, το συγκεκριμένο στάδιο είναι κεφαλαιώδες για την πρώτη κοινωνικοποίηση του παιδιού και την εκμάθηση της προφορικής γλώσσας.
- Το νηπιαγωγείο (*Parvulari*) για νήπια 3-6 ετών. Σε αυτές τις ευαίσθητες ηλικίες, η φοίτηση είναι προαιρετική. Θεωρείται, ωστόσο, ενδεδειγμένη για την ομαλή ένταξη και προσαρμογή των νηπίων στη μετέπειτα σχολική πραγματικότητα, καθώς σε αυτή τη φάση αποκτούν επίγνωση του κόσμου που τους περιβάλλει, αναπτύσσεται η διανοητική και αντιληπτική τους ικανότητα, ενώ αρχίζουν να πειραματίζονται με τη γραφή και την ανάγνωση

(http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Educacio_infantil.jsp@pag=tcm_394-87561-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html).

Πρωτοβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση

Η πρωτοβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση (*Educació Primària Obligatoria*) περιλαμβάνει τις ηλικιακές ομάδες από 6-12 ετών και οργανώνεται σε τρεις κύκλους διετούς φοίτησης:

- Τον Εναρκτήριο (*Ciclo Inicial*) 6-8 έτη
- Τον Μεσαίο (*Ciclo Medio*) 8-10 έτη
- Τον Ανώτατο (*Ciclo Superior*) 10-12 έτη

(http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Educacio_primaria_obligatoria.jsp@pag=tcm_394-87562-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html)

Δευτεροβάθμια Υποχρεωτική Εκπαίδευση

Η δευτεροβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση (*Educació Secundària Obligatoria - ESO*) περιλαμβάνει τις ηλικίες από τα 12 έως τα 16 έτη και αρμόδιοι θεσμικοί φορείς εκπαίδευσης της β' βαθμίδας είναι τα Ινστιτούτα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (*Instituts d'Educació Secundària*)

(http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Educacio_Secundaria_Obligatoria.jsp@pag=tcm_394-87563-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html).

Δευτεροβάθμια μη υποχρεωτική εκπαίδευση

Μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής φοίτησης, οι μαθητές εφόσον το επιθυμούν, έχουν δύο επιλογές συνέχισης των σπουδών τους: την *Επαγγελματική Κατάρτιση* και το *Batxillerat*.

- Επαγγελματική κατάρτιση (*Formació professional*). Παρέχει το γνωσιακό υπόβαθρο για την άσκηση ενός επαγγέλματος και διακρίνεται σε δύο επίπεδα: Μεσαίο (*Cicles Formatius de Grau Mitjà*) και Ανώτατο (*Cicles Formatius de Grau Superior*).
- Ο όρος *Batxillerat*, χαρακτηρίζει το μη υποχρεωτικό διετές στάδιο εκπαίδευσης μετά την ολοκλήρωση της β' βαθμίδας (16-18 έτη). Αποτελεί ένα προπαρασκευαστικό πρόγραμμα για την εισαγωγή των νέων στο ανώτατο επίπεδο επαγγελματικής ειδίκευσης που προαναφέραμε, ή στο πανεπιστήμιο, όπως αποτυπώνεται παραστατικά στο σχήμα που ακολουθεί. Στους υποψήφιους προσφέρεται η δυνατότητα επιλογής μεταξύ τριών βασικών κατευθύνσεων ανάλογα με τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα: επιστήμες, τέχνες

και ανθρωπιστικές επιστήμες, κοινωνικές επιστήμες (http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Educacio_secundaria_no_obligatoria.jsp@pag=tcm_394-87565-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html).

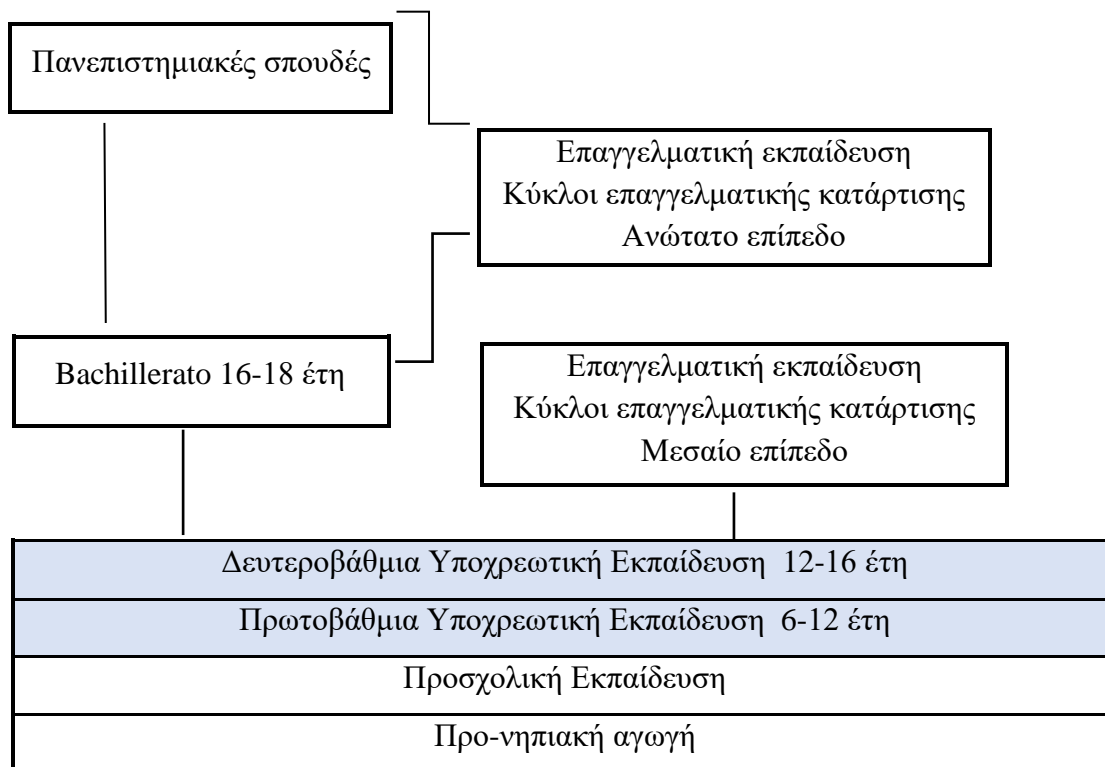
Ανώτατη εκπαίδευση

Η ανώτατη εκπαίδευση δεν περιορίζεται στις πανεπιστημιακές σπουδές αλλά καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα ειδικοτήτων και επαγγελματικής κατάρτισης. Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι η επικρατέστερη στις προτιμήσεις και διακρίνεται με τη σειρά της σε τρεις βαθμίδες:

- Προπτυχιακό (*Grado*): τετραετές πρόγραμμα σπουδών
- Μεταπτυχιακό (*Máster*): διάρκειας ενός έτους για ειδίκευση σε συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.
- Διδακτορικό (*Doctorado*): μέγιστος ακαδημαϊκός τίτλος σπουδών, που συνίσταται στην εκπόνηση ερευνητικής εργασίας σε βάθος τριετίας.

(http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Estudis_Universitaris.jsp@pag=tcm_394-87566-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html)

Η διαβάθμιση του καταλανικού εκπαιδευτικού συστήματος αποτυπώνεται στο σχήμα 1.



Σχήμα 1. Διαβάθμιση του ισπανικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Είναι σκόπιμο να επισημάνουμε επίσης, ένα ακόμη ιδιαίτερο γνώρισμα της ισπανικής σχολικής εκπαίδευσης. Το ισπανικό εκπαιδευτικό σύστημα τριχοτομείται με βάση δύο κριτήρια: τη διοίκηση και τη χρηματοδότηση. Υφίστανται, επομένως, τρεις τύποι σχολείων: τα δημόσια (*escuelas públicas*), τα ιδιωτικά (*escuelas privadas*) και τα ημι-ιδιωτικά/ ημι-δημόσια (*escuelas concertadas*). Τα ημι-ιδιωτικά/ ημι-δημόσια σχολεία, όπως άλλωστε υποδηλώνει και ο όρος, είναι μια ενδιάμεση κατάσταση ανάμεσα στα δημόσια και τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια: αν και η διοίκησή τους είναι ιδιωτική, η χρηματοδότησή τους προέρχεται κατά κύριο λόγο από δημόσιους πόρους και παράλληλα με τις συστηματικές εισφορές γονέων, τα τέκνα των οποίων φοιτούν στα συγκεκριμένα ιδρύματα. Ορισμένα από τα ημι-δημόσια σχολεία συνδέονται με την καθολική εκκλησία και η φοίτηση σε αυτά προϋποθέτει την καταβολή διδάκτρων (<https://www.uv.es/uvweb/master-politica-gestion-direccion-organizaciones-educativas/es/master-universitario-politica-gestion-direccion-organizaciones-educativas/-es-escuela-concertada-1285903808564/GasetaRecerca.html?id=1285969485304>).

3.4.2.4 Βασικές συνιστώσες του προγράμματος γλωσσικής εμβάπτισης (*inmersión lingüística*)

Σε τι συνίσταται όμως, το πολυσυζητημένο πρόγραμμα γλωσσικής εμβάπτισης και πώς η εφαρμογή του επηρέασε το σχεδιασμό των μη πανεπιστημιακών εκπαιδευτικών δομών της Καταλονίας; Η γλωσσική εμβάπτιση αφορά στο πρόγραμμα εκμάθησης μιας δεύτερης γλώσσας (Γ2) στο πλαίσιο του οποίου διδάσκονται μέρος ή το σύνολο των σχολικών μαθημάτων σε μια γλώσσα η οποία δεν είναι η πρώτη (Γ1) των μαθητών. Στόχος ενός τέτοιου προγράμματος είναι ο διδασκόμενος να αποκτήσει επάρκεια και στις δύο γλώσσες, να γίνει δηλαδή δίγλωσσος (*bilingüe*). Με αυτό τον τρόπο, δημιουργούνται στην αίθουσα διδασκαλίας οι μαθησιακές προϋποθέσεις για την κατάκτηση μιας δεύτερης γλώσσας (Γ2), η οποία χρησιμοποιείται ως μέσο επικοινωνίας στις ακαδημαϊκές δραστηριότητες, εφαρμόζοντας στην πράξη διαφορετικές γλωσσικές δεξιότητες που αφορούν στο εκάστοτε γνωστικό πεδίο (Baker υπό έκδοση, κεφ.10· CVC⁵⁷). Στο πρόγραμμα εμβάπτισης που εφαρμόζεται στην Καταλονία από το 1983, οι μαθητές της πλειονοτικής γλώσσας (ισπανικής/

⁵⁷ https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/diccio_ele/diccionario/inmersionlinguistica.htm

καστιλιανικής → Γ1) διδάσκονται μέσω μιας δεύτερης γλώσσας (της καταλανικής → Γ2) με δίγλωσσο εκπαιδευτικό. Ιδανικά, στο πλαίσιο εφαρμογής των συγκεκριμένων προγραμμάτων η εκμάθηση/ χρήση μιας δεύτερης γλώσσας ως γλώσσας διδασκαλίας δεν συνιστά απώλεια ή αντικατάσταση της μητρικής γλώσσας του παιδιού· τουναντίον, συνάδει με εμπλουτισμό του γλωσσικού ρεπερτορίου του (αθροιστική διγλωσσία). Τα εν λόγω προγράμματα (τα οποία θα πρέπει να τονίσουμε ότι βασίζονται στην αυτόβουλη συμμετοχή του μαθητή σε αυτά), σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν στη γαλλόφωνη επαρχία του Κεμπέκ στον Καναδά, όταν αγγλόφωνοι μαθητές εκδήλωσαν ενδιαφέρον για την εκμάθηση της γαλλικής (Κωστούλα-Μακράκη 2001, 141).

Εξειδικεύοντας στην Καταλονία, το πρόγραμμα γλωσσικής εμβάπτισης τέθηκε επί τάπητος στις αρχές της δεκαετίας του ογδόντα με στόχο την ενίσχυση της χρήσης της καταλανικής· συγκεκριμένα, ήταν «σύλληψη» του Κόμματος των Σοσιαλιστών της Καταλονίας (Partido de los Socialistas de Cataluña - PSC) και του Ενιαίου Σοσιαλιστικού Κόμματος της Καταλονίας (Partido Socialista Unificado de Cataluña - PSUC). Το εν λόγω σύστημα τέθηκε σε ισχύ το 1983 και η ενσωμάτωση της καταλανικής ως γλώσσας εκπαίδευσης επήλθε προοδευτικά στο διάστημα 1983-1993, με σκοπό την προαγωγή της γνώσης και χρήσης της γλώσσας. Σε μια πρώτη φάση, εφαρμόστηκε σε 19 ιδρύματα της Santa Coloma de Gramanet και στις περιοχές της Καταλονίας με σχεδόν μηδαμινή την παρουσία ομιλητών της καταλανικής (μητροπολιτική ζώνη της Βαρκελώνης), που υπήρξαν κατεξοχήν πυρήνες συγκέντρωσης των καστιλιανόφωνων μεταναστευτικών εισροών (<http://www.hoy.es/nacional/modelo-inmersion-linguistica-20180217212747-ntrc.html>).

Στο πρακτικό κομμάτι, με το πρόγραμμα της γλωσσικής εμβάπτισης η καταλανική είναι η μοναδική γλώσσα όχημα (: γλώσσα στην οποία διδάσκονται όλα τα γνωστικά αντικείμενα) στα δημόσια και ημι-ιδιωτικά/ημι-δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (<http://www.hoy.es/nacional/modelo-inmersion-linguistica-20180217212747-ntrc.html>).

Η εφαρμογή ωστόσο, ενός τέτοιου προγράμματος συνάδει με υποβάθμιση του ρόλου της καστιλιανικής, στον περιορισμό της δηλαδή σε δύο ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας της στην α' και β' βαθμίδα (: ποσοστό 25% στον καταμερισμό γνωστικών αντικειμένων), προσδίδοντάς της την ίδια βαρύτητα με οποιοδήποτε άλλο μάθημα κορμού (π.χ. Μαθηματικά, Λογοτεχνία, Χημεία, Φυσική Αγωγή). Από τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική ρύθμιση εξαιρούνται τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια και τα

δίγλωσσα σχολεία όπου φοιτούν οι ελίτ και στα οποία, τα μαθήματα παραδίδονται στην αγγλική, τη γαλλική και τη γερμανική (<http://www.hoy.es/nacional/modelo-inmersion-linguistica-20180217212747-ntrc.html>).

Όπως επισημαίνει σε συνέντευξή του ο εν ενεργεία Πρύτανης του τμήματος Μετάφρασης και Διερμηνείας του Αυτόνομου Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης (Facultat de Traducció i d' Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona-UAB) Albert Branchadell, γίνεται παρερμηνεία του όρου «γλωσσική εμβάπτιση» στην εκπαίδευση· κατά το εκπαιδευτικό μοντέλο της γλωσσικής εμβάπτισης οι μαθητές διδάσκονται σε μια γλώσσα διαφορετική από εκείνη που χρησιμοποιούν συνήθως. Ως εκ τούτου, η διδασκαλία της καταλανικής σε έναν καταλανόφωνο μαθητή πρακτικά δεν συνάδει με γλωσσική εμβάπτιση. Στην πραγματικότητα, συνεχίζει, ο όρος καταστρατηγείται για να δηλώσει τη χρήση της καταλανικής ως γλώσσας οχήματος στα σχολεία. Αποτιμώντας το πρόγραμμα γλωσσικής εμβάπτισης ο Branchadell δηλώνει ότι, παρά τον αμφιλεγόμενο χαρακτήρα του προγράμματος και τους ενδοιασμούς ως προς την εφαρμογή και τα μακροπρόθεσμα οφέλη του, σε βάθος τριακονταετίας αποδείχθηκε ότι, σε συνδυασμό με την εκτεταμένη προβολή και προώθηση της καταλανικής (ραδιοτηλεοπτικά μέσα, σινεμά, έντυπος τύπος, πολιτιστικές δραστηριότητες, πανεπιστημιακές δομές κ.ά.), η συμβολή του ήταν καταλυτική στην εκμάθηση και διασπορά της γλώσσας (https://www.eldiario.es/catalunya/inmersion-linguistica-usuarios-catalan-actual_0_743325893.html).

3.4.2.5 Η δικαστική διαμάχη περί αντισυνταγματικότητας του Νόμου 7/1983

Τα προβλεπόμενα των νομοθετικών διατάξεων για την εκπαίδευση δεν πέρασαν ποτέ από τη θεωρία στην πράξη γεγονός που πυροδότησε την αντίδραση των καστιλιανόφωνων οικογενειών που ήταν απλοί θεατές στην καταπάτηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Εκ των πραγμάτων, το φιλόδοξο πλάνο μονόγλωσσης διδασκαλίας που εν τέλει υιοθετήθηκε στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με σκοπό την ένταξη των μαθητών σε ένα αμιγώς καταλανόφωνο περιβάλλον ερχόταν σε σύγκρουση με το συνταγματικό δικαίωμα επιλογής της

γλώσσας εκπαίδευσης από τους μαθητές⁵⁸ που ρητά υπαγόρευε η νομοθεσία. Τέθηκε ως εκ τούτου, ζήτημα αντισυνταγματικότητας του LNLC 7/1983, γεγονός που οδήγησε σε μια ατέρμονη δικαστική αντιπαράθεση μεταξύ καστιλιανόφωνων, κυρίως, γονέων και καταλανικής Κυβέρνησης, προς εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης (υπενθυμίζεται ότι, ο νόμος αναγνώριζε το δικαίωμα προσφυγής στη Δικαιοσύνη στην περίπτωση καταπάτησης του δικαιώματος χρήσης της καστιλιανικής).

Η έναρξη του σχολικού έτους 1993-94, βρίσκει ενάγοντες και εναγόμενους να προσφεύγουν στο Ανώτατο Δικαστήριο της Καταλονίας (*Tribunal Supremo de Justicia de Cataluña*) και στο Ανώτατο Δικαστήριο στη Μαδρίτη (*Tribunal Supremo de Madrid*). Κατόπιν της δέουσας εξέτασης των καταγγελιών, το Ανώτατο Δικαστήριο της Μαδρίτης παραπέμπει αυτούσιο τον νόμο LNLC 7/1983 στο Συνταγματικό Δικαστήριο (*Tribunal Constitucional*), κρίνοντας αντισυνταγματικά ορισμένα σημεία του. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Καταλονίας, εν αντιθέσει, αποφαινεται υπέρ της απόλυτης συνταγματικότητας του νόμου, επισημαίνοντας ωστόσο ότι, η εφαρμογή του από την καταλανική διοίκηση είναι αυτή που καταστρατηγεί, κατά περίπτωση, τη νομοθεσία. (Barrera 1997, 131).

Με απόφασή του στις 23 Δεκεμβρίου του 1994, το Συνταγματικό Δικαστήριο συναινεί στη συνταγματικότητα του LNLC 7/1983, προβαίνοντας ωστόσο σε λεπτομερείς νομικές διευκρινίσεις άρθρων με αμφιλεγόμενο περιεχόμενο και επιρρεπών, ως εκ τούτου, σε παρερμηνείες. Επιπλέον, το Συνταγματικό Δικαστήριο επικαλούμενο ρητά τα ατομικά δικαιώματα και τις βασικές αρχές του Συντάγματος, όπως αυτά υπαγορεύονται από την *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, εγγυάται και διαφυλάσσει το δικαίωμα επιλογής σε κάθε μαθητή εξατομικευμένα ή κατά την εκπροσώπησή του από τους γονείς/κηδεμόνες του, της γλώσσας διδασκαλίας που επιθυμεί στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσής του. Η συγκεκριμένη απόφαση βάζει οριστικό τέλος στην περιρρέουσα εσφαλμένη αντίληψη περί εξολοκλήρου

⁵⁸ Η ιεράρχηση των γλωσσών σε ένα πολύγλωσσο Κράτος βασίζεται κατά περίπτωση σε δύο κριτήρια: στην *αρχή της εδαφικότητας* (την οποία αναλύσαμε σε προηγούμενη αναφορά) αφενός και στην *αρχή της προσωπικότητας* (*principio de personalidad*) αφετέρου· στην *αρχή της προσωπικότητας* η επιλογή γλώσσας είναι ατομική υπόθεση και σκοπό έχει να διαφυλάξει τα γλωσσικά δικαιώματα μιας ομάδας πολιτών με κοινή γλώσσα (μητρική, εκπαίδευσης, προτιμώμενη γλώσσα, γλώσσα γονέων) που όμως δεν ταυτίζεται με τη γηγενή μιας περιοχής: π.χ. ο καστιλιανόφωνος πληθυσμός της καταλανικής περιφέρειας δύναται να επικαλεστεί το δικαίωμα επιλογής της γλώσσας που κατεξοχήν χρησιμοποιεί και που του αναγνωρίζει το Κράτος -την καστιλιανική-, σε μια Αυτόνομη Κοινότητα όπου η επιλογή γλώσσας (της καταλανικής στην προκειμένη περίπτωση) εμπίπτει στο κριτήριο της εδαφικότητας (Vernet i Llobet 1998, 6· Garrido Medina 2009/2012, 120).

δικαιοδοσίας της καταλανικής Κυβέρνησης (της Generalitat στην προκειμένη περίπτωση) στο θέμα επιλογής της γλώσσας εκπαίδευσης (Barrera 1997, 131).

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, η προσπάθεια νομιμοποίησης μιας εθνικιστικής γλωσσικής πολιτικής από την καταλανική Κυβέρνηση, δεν προκάλεσε τριγμούς μόνο στο χώρο της εκπαίδευσης, αλλά δημιούργησε ένα σκηνικό γενικευμένης αντιπαράθεσης, με σφοδρές επικρίσεις και παρεμβάσεις από μέρους των μη εθνικιστικά προσκείμενων κομμάτων της αντιπολίτευσης, καθώς και από διακεκριμένα φόρουμ που συσπείρωναν στους κόλπους του διαλόγου για την κουλτούρα, προσωπικότητες της διάνοησης και ακαδημαϊκούς, Καταλανούς και μη, όπως το *Foro Babel* που ιδρύθηκε το 1996 στο πλαίσιο του Κέντρου Σύγχρονου Πολιτισμού της Βαρκελώνης (*Barcelona's Centre of Contemporary Culture*), τη Βασιλική Ακαδημία της Ισπανικής Γλώσσας (*Real Academia de la Lengua Española*) και το Ινστιτούτο Καταλανικών Μελετών (*Institut d'Estudis Catalans*) (Barrera 1997, 131· Soler Costa 2009, 125).

3.4.2.6 Η καθιέρωση της καταλανικής στην εκπαίδευση

Η αμιγώς εθνικιστική εκπαιδευτική πολιτική της Generalitat εδραιώθηκε, παρά τις νομικές κυρώσεις και αναθεωρήσεις που επέβαλαν οι αποφάσεις των δικαστηρίων, με την εφαρμογή του ακόμη σκληρότερου LPL 1/1998.

Ειδικότερα για τις διατάξεις που αφορούν στην εκπαίδευση, ο LPL 1/1998 εφαρμόζει με μια επιθετικότερη γλωσσική πολιτική σε σχέση με τον LNLC 7/1983, η οποία βάζει τέλος στον προοδευτικό χαρακτήρα εισαγωγής της καταλανικής στα σχολεία (βλ. προηγούμενη αναφορά στο άρθρο 14.5.β του LNLC 1983), καθιερώνοντας την καταλανική ως γλώσσα εκπαίδευσης/ διδασκαλίας:

CAPÍTOL III

L'ensenyament

Article 20

La llengua de l'ensenyament

1. *El català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'ensenyament, en tots els nivells i les modalitats educatius.*

2. Els centres d'ensenyament de qualsevol grau han de fer del català el vehicle d'expressió normal en llurs activitats docents i administratives, tant les internes com les externes.

(Llei 1/1998, 20)

[ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Η εκπαίδευση

Άρθρο 20

Η γλώσσα της εκπαίδευσης

- 1. Η καταλανική, ως γηγενής γλώσσα της Καταλονίας, είναι επίσης (γηγενής) και της εκπαίδευσης, σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα και μοντέλα.*
- 2. Τα εκπαιδευτικά κέντρα οποιασδήποτε βαθμίδας υποχρεούνται να κάνουν την καταλανική όχημα κανονικής έκφρασης στις διδακτικές και διοικητικές δραστηριότητες, τόσο εσωτερικές όσο και εξωτερικές.]*

Το άρθρο 20, όπως και το άρθρο 2 που αναλύσαμε σε προηγούμενη αναφορά, χρησιμοποιεί ως έρεισμα για τη νομιμοποίηση της καταλανικής ως μοναδικής και αποκλειστικής γλώσσας εκπαίδευσης τον όρο «γηγενή γλώσσα». Ομοίως, μια τέτοια ερμηνεία έρχεται σε ρήξη με το δικαίωμα των μαθητών να λάβουν την εκπαίδευσή τους στη συνήθη/ μητρική τους γλώσσα και των γονέων να επιλέξουν τη γλώσσα διδασκαλίας που επιθυμούν για τα τέκνα τους. Επιπλέον, για ακόμη μια φορά καταστρατηγείται το άρθρο 3.1 του ισπανικού Συντάγματος ως προς το δικαίωμα χρήσης της καστιλιανικής/επίσημης του Κράτους από τους ισπανούς πολίτες σε ολόκληρη την ισπανική επικράτεια.

3.5 “*Nou Estatut d’ Autonomia de Catalunya, 2006*”

Το κλίμα πόλωσης που επί μια εικοσιπενταετία ταλάνιζε την Καταλονία, συνετέλεσε στη βαθμιαία αποδόμηση του Καταστατικού του 1979. Η ανάγκη αναθεώρησης και εκσυγχρονισμού του κρίθηκε επομένως, επίκαιρη και επιβεβλημένη. Στις 31 Μαρτίου του 2006, το Νέο Καταστατικό επικυρώνεται από το ισπανικό Κογκρέσο με 189

(<http://www.elmundo.es/elmundo/2006/03/30/espana/1143723811.html>) και μετά την πάροδο μερικών μηνών υπερψηφίζεται και από τον καταλανικό λαό στο Δημοψήφισμα της 18^{ης} Ιουνίου του 2006· κατόπιν πυρετωδών διαβουλεύσεων και έντονων αντιπαραθέσεων, τον Ιούλιο του 2006 επικυρώνεται το Νέο Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας⁶⁰ (*Nou Estatut d' Autonomia de Catalunya*), το οποίο προέβaine σε περικοπές ορισμένων άρθρων του και αναπροσαρμογή τους σε πιο μετριοπαθείς προσανατολισμούς και διεκδικήσεις. Η τελική μορφή της δέσμευσης προβάλλεται στο προοίμιο του οριστικού κειμένου (Gimeno Ugalde 2008, 180-181· Roviró 2008, 199):

PREÀMBUL

El Parlament de Catalunya, recollint el sentiment i la voluntat de la ciutadania de Catalunya, ha definit [Catalunya com a nació] d'una manera àmpliament majoritària. La Constitució espanyola, en l'article segon, reconeix [la realitat nacional de Catalunya] com a nacionalitat.

(Gimeno Ugalde 2008, 180-181· Roviró 2008, 199·

<https://www.parlament.cat/document/cataleg/48089.pdf>).

[ΠΡΟΟΙΜΙΟ

⁵⁹ Η ψηφοφορία για την επικύρωση του Νέου Καταστατικού στιγματίστηκε από τη σκληρή στάση του ηγέτη του Λαϊκού Κόμματος (Partido Popular, εφεξής: PP) και απερχόμενο Πρωθυπουργό της Ισπανίας Mariano Rajoy, ο οποίος χαρακτήρισε τη μεταρρύθμιση του Καταστατικού ως «κολοσσιαίο λάθος» το οποίο «εκ των πραγμάτων αντιτίθεται στο Σύνταγμα» και συνιστά «την αρχή του τέλους του Κράτους έτσι όπως οι Ισπανοί το σχεδίασαν το 1978» (https://elpais.com/diario/2006/03/31/espana/1143756001_850215.html). Στις 31 Ιουλίου του 2006, το PP προσφεύγει στο Συνταγματικό Δικαστήριο προσβάλλοντας τη συνταγματικότητα του Νέου Καταστατικού (recurso de inconstitucionalidad) «προκειμένου να αποτραπεί μία ανεπανόρθωτη ζημιά» (https://elpais.com/diario/2006/08/01/espana/1154383213_850215.html)· στην ετυμηγορία του την 28^η Ιουνίου του 2010 το Συνταγματικό Δικαστήριο προβαίνει στην περικοπή 14 άρθρων που αφορούν στη γλώσσα, την έννοια του έθνους και το δημοσιονομικό σύμφωνο. Η εν λόγω απόφαση πυροδοτεί τη μαζική εκδήλωση διαμαρτυρίας της 10^{ης} Ιουλίου του 2010 που κατακλύζει τους δρόμους της Βαρκελώνης με το σύνθημα «Som una nació, nosaltres decidim» (μτφρ.: «Είμαστε ένα έθνος, εμείς αποφασίζουμε») (Pujol Berché 2013, 11-12).

⁶⁰ Το Νέο Καταστατικό απαρτίζεται από 223 άρθρα και 19 διατάξεις.

Το Κοινοβούλιο της Καταλονίας, λαμβάνοντας υπόψη το αίσθημα και τη βούληση των πολιτών της Καταλονίας, όρισε την Καταλονία ως έθνος δια της ευρείας πλειοψηφίας. Το ισπανικό Σύνταγμα, στο δεύτερο άρθρο του, αναγνωρίζει την εθνική οντότητα/υπόσταση της Καταλονίας ως εθνικότητα.]

Το Καταστατικό του 2006, εγκαινίασε μια περίοδο αναθεώρησης των Καταστατικών Αυτονομίας σε όλες τις περιφέρειες⁶¹. Το Νέο Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας νοείται ως η φυσική εξέλιξη των πολιτικο-γλωσσικών διεκδικήσεων και αιτημάτων που τέθηκαν επί τάπητος από την καταλανική ηγεσία κατά τη διάρκεια του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα και θεωρείται ως η «διπλωματικότερη» διευθέτηση των εθνο-γλωσσικών αξιώσεων των Καταλανών, ικανοποιώντας εν μέρει τις απαιτήσεις τους (Gimeno Ugalde 2008, 168). Αναλυτικότερα, βάσει του νομικού πλαισίου που διέπει το Νέο Καταστατικό αναγνωρίζονται ως επίσημες γλώσσες στην Καταλονία η καταλανική, η καστιλιανική και η αρανέζικη⁶² (*aranés*), επαναβεβαιώνεται ο χαρακτηρισμός της καταλανικής ως γηγενούς γλώσσας της Καταλονίας και επεκτείνονται τα γλωσσικά δικαιώματα ως προς την επιλογή γλώσσας σε όλα τα προαναφερθέντα περιβάλλοντα. Συναινώντας και συνδράμοντας στις επιταγές των αντίστοιχων νόμων γλωσσικής πολιτικής που προαναφέρθηκαν στην παρούσα ενότητα, το Νέο Καταστατικό αναγνωρίζει την καταλανική ως γλώσσα εκπαίδευσης, καθώς και το δικαίωμα στους εμπλεκόμενους στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση (διδάσκοντες και διδασκόμενους) να εκφράζονται και να χρησιμοποιούν τις δύο επίσημες γλώσσες (καταλανική-καστιλιανική): επιπλέον, η καταλανική εδραιώνεται ως γλώσσα της διοίκησης και των μέσων ενημέρωσης, με δυναμική την παρουσία της σε ένα γενικότερο πλαίσιο χρήσης (Gimeno Ugalde 2008, 189):

Article 6.

⁶¹ Η διαδικασία αναθεώρησης δεν έχει ολοκληρωθεί για κάποιες εξ αυτών έως και σήμερα, με εξέχον το παράδειγμα της Χώρας των Βάσκων (Roviró 2008, 199).

⁶² Σε ότι αφορά την *αρανέζικη*, το άρθρο 6.5 του Νέου Καταστατικού την αναγνωρίζει ρητά ως *γγενή γλώσσα* όπως θα αναλύσουμε σε επόμενη ενότητα (Roviró 2008, 206).

La llengua pròpia i les llengües oficials

1. La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal i preferent de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.

(<https://www.parlament.cat/document/cataleg/48089.pdf>)

[Άρθρο 6

Η γηγενής γλώσσα και οι επίσημες γλώσσες

1. Η γηγενής γλώσσα της Καταλονίας είναι η καταλανική. Ως εκ τούτου, η καταλανική είναι η γλώσσα κανονικής και προτιμητέας χρήσης στη δημόσια διοίκηση και στα δημόσια μέσα ενημέρωσης της Καταλονίας, και είναι επίσης η γλώσσα που χρησιμοποιείται κανονικά ως γλώσσα όχημα και γλώσσα διδασκαλίας στην εκπαίδευση.]

Εντύπωση και συνάμα διχογνωμία και ενστάσεις στους κύκλους των πολιτικών, αλλά και σε μια μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης, προκαλεί η διατύπωση του άρθρου 6.2 που «μιμείται» στα νευραλγικά του σημεία το άρθρο 3.1 του ισπανικού Συντάγματος του 1978, προσαρμόζοντας κατά αυτό τον τρόπο τις απαιτήσεις, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που σχετίζονται με τη χρήση της καταλανικής γλώσσας στα καταλανικά δεδομένα και δημιουργώντας παράλληλα ιστορικό προηγούμενο⁶³ στην αναγνώριση των περιφερειακών γλωσσών (Gimeno Ugalde 2008, 189):

Article 6

2. El català és la llengua oficial de Catalunya. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat espanyol. Totes les persones tenen el dret d'utilitzar les dues llengües oficials i els ciutadans de Catalunya tenen el dret i el deure de conèixer-les. Els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per a facilitar l'exercici d'aquests drets i el compliment d'aquest

⁶³ Η καταλανική, με την de jure αναγνώριση των κεκτημένων της από το Νέο Καταστατικό δημιουργεί ιστορικό προηγούμενο όντας η πρώτη γλώσσα, πέραν ασφαλώς της καστιλιανικής, της οποίας η εκμάθηση καθίσταται υποχρεωτική δια του νόμου (Gimeno Ugalde 2008, 189).

deure. D'acord amb el que disposa l'article 32, no hi pot haver discriminació per l'ús de qualsevol de les dues llengües.

(<https://www.parlament.cat/document/cataleg/48089.pdf>)

[Άρθρο 6

2. Η καταλανική είναι η επίσημη γλώσσα της Καταλονίας. Επίσης είναι η καστιλιανική (: επίσημη γλώσσα), η οποία είναι και η επίσημη γλώσσα του ισπανικού Κράτους. Όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν και τις δύο επίσημες γλώσσες και οι πολίτες της Καταλονίας έχουν το δικαίωμα και το καθήκον να τις γνωρίζουν. Οι δημόσιες αρχές της Καταλονίας οφείλουν να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να διευκολύνουν την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση αυτού του καθήκοντος. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 32, δεν δύναται να υπάρξει διάκριση ως προς τη χρήση οποιασδήποτε εκ των δύο γλωσσών.]

3.5.1 Στόχοι και κεκτημένα του Νέου Καταστατικού

Πρωταρχική επιδίωξη του Νέου Καταστατικού, όπως γίνεται κατανοητό από τη διάρθρωση των διατάξεων για τη γλώσσα, είναι να εξισώσει και να ισοσταθμίσει τη χρήση των δύο επίσημων γλωσσών, καταλανικής-καστιλιανικής, σε όλα τα περιβάλλοντα και περιστάσεις, επίσημες και ανεπίσημες. Η καταλανική ηγεσία, με στοχευμένες ενέργειες κατάφερε αφενός να αποσπάσει τη συνταγματική κατοχύρωση της γλωσσικής πολιτικής της και να θεσπίσει αφετέρου κανόνες ως προς τον καθορισμό δικαιωμάτων και καθηκόντων. Σε νομικούς όρους, η ένταξη της γλωσσικής πολιτικής στο Καταστατικό ισοδυναμεί με προαγωγή /αναβάθμιση σε επίπεδο οργανικού νόμου και ένταξη στη νομική προστασία του Κράτους. Σύμφωνα με τη Roviró (2008, 204) οι βασικότερες καινοτομίες που προωθεί το Νέο Καταστατικό συμπυκνώνονται στα κάτωθι:

- Στο καθήκον των πολιτών να γνωρίζουν την καταλανική
- Στη συμμετοχή του Κράτους στις γλωσσικές πολιτικές προστασίας και διάχυσης της καταλανικής εκτός των συνόρων της Καταλονίας
- Στην κατοχύρωση της αρανέζικης ως επίσημης γλώσσας
- Στη δημιουργία μιας λίστας δικαιωμάτων και καθηκόντων/ υποχρεώσεων.

Σε έναν συνοπτικό απολογισμό των βασικών σημείων που θίξαμε σε αυτήν τη θεματική ενότητα, καθίσταται σαφής η στοχοθεσία των νόμων γλωσσικής πολιτικής της καταλανικής Κυβέρνησης τις τελευταίες δεκαετίες. Κατά τον Barrera (1997, 126), η αμιγώς εθνικιστική στρατηγική της Καταλονίας προσανατολίζεται σε δύο βασικές κατευθύνσεις προκειμένου να εδραιώσει τα πάγια αιτήματά της, με την καταλανική γλώσσα να αντιπροσωπεύει ένα από τα ισχυρότερα ατού στη φαρέτρα της:

- i. Κατά πρώτον, είναι πρόδηλη η πρόθεση να επιτευχθεί μια εκτεταμένη γλωσσική ομογενοποίηση στο σύνολο της καταλανικής περιφέρειας, δεδομένης της ιστορικά και δημογραφικά παγιωμένης ετερογένειας που την διακρίνει και,
- ii. κατά δεύτερον και σε άμεση συνάρτηση με τα προαναφερθέντα, η λήψη των εκάστοτε πολιτικών αποφάσεων, πραγματοποιείται με γνώμονα την ανάδειξη της Καταλονίας σε διακριτή εθνο-πολιτισμική οντότητα, γεγονός που θα τη διαφοροποιήσει αισθητά από τις γειτονικές περιφέρειες και θα ενισχύσει τις πιθανότητες αναγνώρισής της ως ξεχωριστού έθνους μεταξύ εθνών (Barrera 1997, 126).

3.5.2 Το Νέο Καταστατικό ως εχέγγυο συνεργασίας με το κεντρικό Κράτος

Ο γλωσσικός πλουραλισμός στην Ισπανία όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 3 του Συντάγματος του 1978, στηρίχθηκε στην *αρχή της εδαφικότητας*. Αυτό εντούτοις, είχε ως άμεση συνέπεια την επιβολή μιας καστιλιανοκεντρικής-κρατικής μονογλωσσίας που περιόριζε τις λοιπές ισπανικές γλώσσες σε καθεστώς συν-επισημότητας σε περιφερειακό επίπεδο (Roniró 2008, 206). Με εξαίρεση τους γερουσιαστές, οι οποίοι από το 2005 έχουν τη δυνατότητα να εκφράζονται στη γηγενή γλώσσα της Αυτόνομης Κοινότητας στην οποία ανήκουν, ο γλωσσικός πλουραλισμός στην Ισπανία κατά την εκτίμηση της Roniró (2008, 206) διαπρέπει δια της απουσίας του σε επίπεδο κρατικών θεσμών⁶⁴. Προκειμένου να αναστρέψει το γλωσσικό κατεστημένο, το Νέο Καταστατικό του 2006 με μια σειρά άρθρων του (6.3, 6.4, 12 και 50) επιδιώκει να εγγυηθεί τη στήριξη του κεντρικού Κράτους υπέρ της καταλανικής και εκτός

⁶⁴ Ο Pujol Berché (2003, 9) αναφέρει ότι η Ισπανία είναι μια χώρα με θεσμοθετημένη μονογλωσσία, με τους θεσμικούς φορείς της -Κοινοβούλιο, Γερουσία, Ένοπλες Δυνάμεις, Ινστιτούτο Θερβάντες- να κάνουν αποκλειστική χρήση της καστιλιανικής ισπανικής.

καταλανικής περιφέρειας. Στο άρθρο 6.3 συγκεκριμένα, κατοχυρώνεται η συνεργασία μεταξύ Κράτους και καταλανικής Κυβέρνησης, με τον καθορισμό ενός κοινού πλαισίου δράσης και ανάληψης μέτρων σε επίπεδο προώθησης της καταλανικής και ανάδειξής της σε επίσημη γλώσσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Article 6

3. La Generalitat i l'Estat han d'emprendre les accions necessàries per al reconeixement de l'oficialitat del català a la Unió Europea i la presència i la utilització del català en els organismes internacionals i en els tractats internacionals de contingut cultural o lingüístic.

(http://web.gencat.cat/ca/generalitat/estatut/estatut2006/titol_preliminar/)

[Άρθρο 6

3. Η καταλανική Κυβέρνηση και το Κράτος θα πρέπει να αναλάβουν τις απαραίτητες δράσεις για την αναγνώριση ως επίσημης της Καταλανικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την παρουσία και χρήση της καταλανικής στους διεθνείς οργανισμούς και στα πολιτιστικού και γλωσσικού χαρακτήρα διεθνή σύμφωνα.]

Στην ίδια νοοτροπία συνεργατικού και εποικοδομητικού κλίματος μεταξύ Κράτους και καταλανικής Κυβέρνησης κινείται και η τελευταία παράγραφος του άρθρου 50 του Νέου Καταστατικού, για τη «θεμελίωση και διάδοση της καταλανικής» (*foment i difusió del català*), που προσβλέπει στην αμέριστη στήριξη του Κράτους για την ομαλή και απρόσκοπτη κανονικοποίηση της καταλανικής ως γηγενούς γλώσσας της Καταλονίας (Roviró 2008, 207):

Article 50

7. L'Estat, d'acord amb el que disposa la Constitució, ha de donar suport a l'aplicació dels principis que estableix aquest article. S'han d'establir els instruments de coordinació i, si escau, d'actuació conjunta perquè siguin més efectius.

(<https://www.parlament.cat/document/cataleg/48089.pdf>).

[Άρθρο 50

Γλωσσικές πολιτικές στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου: η περίπτωση της καταλανικής 120

7. Το Κράτος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Συντάγματος, οφείλει να παράσχει στήριξη στην εφαρμογή των αρχών που κατοχυρώνονται στο συγκεκριμένο άρθρο. Οφείλει να καθορίσει τα συντονιστικά μέσα/ όργανα και, κατά περίπτωση/ αν κρίνεται σκόπιμο, τη συμβεβλημένη δράση προκειμένου να καταστούν αποτελεσματικότερες.]

Σε ό,τι αφορά στα χαρακτηριστικά των εθνικοτήτων όπως αυτά διατυπώνονται στον *Ευρωπαϊκό Χάρτη Μειονοτικών και Περιφερειακών Γλωσσών* του 1998, η αναγνώριση της Καταλονίας ως εθνικής οντότητας έχει ιδιαίτερη βαρύτητα ως προς τη βασική απαίτησή της για διαφύλαξη και νομική κατοχύρωση της γλώσσας της (Roniró 2008, 199). Η γενική στόχευση του Χάρτη αφορά στην ανάγκη διαφύλαξης των γλωσσικών δικαιωμάτων των λιγότερο διαδεδομένων/ μειονοτικών γλωσσών⁶⁵ και κατ' επέκταση των ιδιαίτερων πολιτισμικών και γλωσσικών χαρακτηριστικών των ομιλητών τους. Βασική αρχή του Χάρτη είναι η αναγνώριση και αποδοχή της γλωσσικής πολυμορφίας/ πολυγλωσσίας, η οποία θα πρέπει να διέπεται από πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ επίσημων και μειονοτικών γλωσσών καθώς και από σχέσεις ομόνοιας και συνεργασίας ανάμεσα στις εμπλεκόμενες γλωσσικές κοινότητες και όχι από αισθήματα ανταγωνισμού και αντιπαλότητας (Τσιτσελίκης 2001). Σε νομικό επίπεδο, η προστασία των μειονοτικών γλωσσών συνάδει με την «*διατύπωση συγκεκριμένων δικαιωμάτων των ομιλητών και αντίστοιχων υποχρεώσεων του κράτους*» (Τσιτσελίκης 2001).

Ο συνειρμός «*έθνους-γλώσσας-εθνικής ταυτότητας*» αποτελεί και το έρεισμα για τη χάραξη της γλωσσικής πολιτικής και του γλωσσικού σχεδιασμού στην Καταλονία του σήμερα (Roniró 2008, 199). Όπως εύστοχα παρατηρεί ο Revenga (2005, 129), η επισημοποίηση μιας γλώσσας είναι συχνά ένας τρόπος επιβεβαίωσης της εθνικής της ταυτότητας. Η συμβολική αξία της γλώσσας και η αναγωγή της σε σύμβολο ισχύος, δικαιολογεί τον κεφαλαιώδους σημασίας ρόλο της στην κατασκευή συλλογικών ταυτοτήτων (Revenga 2005, 129· Gimeno Ugalde 2008, 188· Blas Arroyo 2008, 3-4). Η εν λόγω διαπίστωση άλλωστε, επιβεβαιώνεται στη διατύπωση του άρθρου 2.1 του LPL 1/1998, στο οποίο η γλώσσα (η καταλανική εν προκειμένω) ως σύμβολο είναι ταυτόσημη ενός έθνους, της Καταλονίας:

⁶⁵ Σύμφωνα με τον Τσιτσελίκη [Γ5] (2001), «*μειονοτική ή περιφερειακή γλώσσα είναι εκείνη που δεν είναι επίσημη γλώσσα του κράτους και χρησιμοποιείται "παραδοσιακά" από τους κατοίκους μιας περιοχής του, οι οποίοι αποτελούν μειοψηφία σε σχέση με το υπόλοιπο του πληθυσμού. Σε αυτές δεν περιλαμβάνονται οι διάλεκτοι της επίσημης γλώσσας, ούτε οι γλώσσες των μεταναστών*».

Article 2

La llengua pròpia

1. *El català és la llengua pròpia de Catalunya i la singularitza com a poble.*

(Gimeno Ugalde 2008, 188)

[Άρθρο 2

Η γηγενής γλώσσα

1. *Η καταλανική είναι η γηγενής γλώσσα της Καταλονίας και την καθιστά μοναδική (: την Καταλονία) ως λαό.]*

Σε επίπεδο νομικής κατοχύρωσης, οι ενέργειες της καταλανικής ηγεσίας συνέβαλαν στην αδιαπραγμάτευτη εδραίωση της καταλανικής ως επίσημης της Καταλονίας με αρκετά ικανοποιητικά αποτελέσματα.

3.6 Οι δράσεις της *Generalitat* για την προώθηση της καταλανικής όπως παρουσιάζονται στην Έκθεση για το έτος 2015-2016

Η μελέτη της γλωσσικής πολιτικής της Καταλονίας θα ήταν ημιτελής αν απουσίαζε η αναφορά στα πιο πρόσφατα στατιστικά στοιχεία για την κατάσταση της καταλανικής σήμερα, όπως αυτά καταγράφονται στην επίσημη Έκθεση για την Γλωσσική Πολιτική του 2016 (*Informe de Política Lingüística 2016*, εφεξής: IPL 2016).

Όπως προκύπτει από την Έρευνα περί γλωσσικής χρήσης του πληθυσμού του 2013 σε συνδυασμό με την απογραφή του καταλανικού πληθυσμού του 2011⁶⁶ και σε αντιπαραβολή με τα αντίστοιχα δεδομένα προηγούμενων ετών (: περίοδος 1981-2013), καταγράφεται αύξηση των δεξιοτήτων και της χρήσης της καταλανικής. Η διείσδυση και διευρυμένη εφαρμογή της καταλανικής στην εκπαίδευση, την Διοίκηση και στα μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης, όπως επίσης και η ώθηση που δόθηκε στη διδασκαλία ενηλίκων, λειτούργησε ως καταλύτης στην εκμάθηση, χρήση και διάχυση της γλώσσας.

Στο πλαίσιο του προγράμματος εκμάθησης και προώθησης της καταλανικής Στρατηγικές Γλώσσας και Εκμάθησης (*Estratègies de Llengua i Aprenentatge*: ELIA), η Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής (*Direcció General de Política Lingüística*, εφεξής: DGPL) σε συνεργασία με την Κοινοπραξία για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση

⁶⁶ Η έρευνα αφορά στις ηλικιακές ομάδες από 15 ετών και άνω και από 2 ετών και άνω αντίστοιχα.

(*Consortio para la Normalización Lingüística*, εφεξής: CPNL) διενήργησαν μια στατιστική ανάλυση στο διεπίπεδο εγγεγραμμένων μαθητών στο CPNL και στοιχείων που προκύπτουν από την Έρευνα για τη χρήση της καταλανικής από τον πληθυσμό, προκειμένου να διαμορφώσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με τα πεδία εξοικείωσης και χρήσης της γλώσσας στα περιβάλλοντα που αναφέρθηκαν (IPL 2016, 11 & 51). Σε ότι αφορά στη σχέση καταλανικής-καστιλιανικής, τα ποσοστά καταδεικνύουν αύξηση ομιλητών της καταλανικής, χωρίς αυτό να επιβαρύνει την παρουσία και χρήση της καστιλιανικής που διατηρεί αλώβητο το γόητρό της (IPL 2016, 14).

Στην αναφορά της IPL τονίζεται ότι, «*πρωταρχικός στόχος της Generalitat είναι να εγγυηθεί την εκμάθηση και τη χρήση της καταλανικής, ως γλώσσας συνοχής και κανονικής χρήσης στην καταλανική κοινωνία*». Επισημαίνει επίσης, ότι οι βαθύτατες και συνεχείς ανακατατάξεις και μετακινήσεις πληθυσμού αλλάζουν ριζικά το δημογραφικό και γλωσσικό πορτρέτο της καταλανικής περιφέρειας, γεγονός που δικαιολογεί το ότι, ένα ποσοστό 5% του γενικού πληθυσμού εξακολουθεί να μην καταλαβαίνει καταλανικά, ενώ ένα ποσοστό 19,6% δεν γνωρίζει να τη μιλάει. Δεδομένα του 2016, αποκαλύπτουν ότι το 35% του πληθυσμού της Καταλονίας έχει γεννηθεί εκτός περιφέρειας, το ήμισυ εκ του οποίου στο εξωτερικό. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα δεδομένα, η γλωσσική πολιτική έχει θέσει σε πρώτο πλάνο την επιμόρφωση ενηλίκων στην καταλανική -και ιδιαίτερα των μεταναστών-, με την προσφερόμενη κατάρτιση και τα εκπαιδευτικά μέσα να ποικίλουν ανά περίπτωση, ώστε η γνώση να καταστεί προσβάσιμη και προσιτή σε όλους· προωθείται ακόμη, η εκμάθηση και κοινωνική χρήση της *οξιτανικής-αρανέζικης* και της Καταλανικής Νοηματικής Γλώσσας (*Llengua de Signes Catalana: LSC*) (IPL 2016, 45). Αναλυτικότερα, δίνεται έμφαση:

α) στη διδασκαλία της γλώσσας σε ελλειμματικούς τομείς όπως:

- ◇ Ο χώρος των επιχειρήσεων και της Δημόσιας Διοίκησης: το έργο του οργανισμού CPNL σε συνεργασία με την καταλανική Κυβέρνηση, στις πολιτικές απασχόλησης και εργασίας είναι πολυσχιδές· με την αρωγή κρατικών φορέων και οργανισμών (Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης της Καταλονίας, Γραμματεία Ισότητας, Μετανάστευσης και Ιθαγένειας κ.α.) έχει προβεί στην υλοποίηση μιας σειράς επιμορφωτικών δράσεων προκειμένου να παράσχει ουσιαστική και επαρκή κατάρτιση στους απασχολούμενους σε διαφορετικά

περιβάλλοντα της επιχειρηματικής δραστηριότητας και στους φορείς της Δημόσιας Διοίκησης (IPL 2016, 56).

- ◇ Ο Κινηματογράφος και η Τηλεόραση: η καταλανική Κυβέρνηση στηρίζει τη μεταγλώττιση και τον υποτιτλισμό ταινιών και σειρών στην καταλανική και προωθεί με ιδιαίτερο ζήλο την παραγωγή ταινιών στην καταλανική γλώσσα· στηρίζει επίσης, προγράμματα υποτιτλισμού σε φεστιβάλ κινηματογράφου και προωθεί το πρόγραμμα νηπιακού κινηματογράφου CINC, ενώ μεριμνά για τη μεταγλώττιση και τον υποτιτλισμό στην καταλανική στα κανάλια της Τηλεόρασης της Καταλονίας (IPL 2016, 68).
- ◇ Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: η Κυβέρνηση της Καταλονίας έχει προβεί σε επιχορηγήσεις έργων διαρθρωτικού χαρακτήρα στα μέσα ενημέρωσης για την προώθηση και προβολή της καταλανικής και της αρανέζικης: επιδότηση ιδιωτικών ψηφιακών μέσων ενημέρωσης· επιδότηση ιδιωτικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών· επιδότηση οντοτήτων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα για την προαγωγή της δημοσιογραφίας και του κοινού δικτύου προώθησης της επικοινωνίας και ενημέρωσης στην καταλανική “*espacio catalán de comunicació*”· επιδότηση εκδόσεων που παρέχονται με τη μορφή ένθετων σε εφημερίδες (IPL 2016, 69).
- ◇ Ο Επιχειρηματικός τομέας: η Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής μέσω της διαδικασίας εκδήλωσης ενδιαφέροντος, έχει προβεί στη χρηματοδότηση μιας σειράς έργων και προγραμμάτων με στόχο την προβολή και προώθηση της καταλανικής σε επιχειρήσεις, εταιρείες και συνεταιρισμούς.
- ◇ Τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα: Η γλωσσική πολιτική για την ανώτατη εκπαίδευση, με στοχευμένες ενέργειες προωθεί τη χρήση της καταλανικής σε εκπαιδευόμενους, εκπαιδευτικούς, διοικητικό και υπηρεσιακό προσωπικό. Στο πλαίσιο απόκτησης και βελτιστοποίησης της επικοινωνιακής ευχέρειας/επάρκειας στην καταλανική για την πανεπιστημιακή κοινότητα, εκπονήθηκαν επικουρικά προγράμματα όπως οδηγοί μορφοποίησης κειμένων, προγράμματα διόρθωσης, διαδικτυακοί χώροι γλωσσικής επιμόρφωσης, εξετάσεις γλωσσομάθειας *Interlingua*, on-line μαζικά σεμινάρια και δραστηριότητες υποδοχής ξενόγλωσσων φοιτητών, βάσεις δεδομένων γλώσσας και ορολογίας, -ακολουθώς παρατίθεται λεπτομερής αναφορά ως προς το περιεχόμενο των εν λόγω προγραμμάτων- (IPL 2016, 47-50).

- ◇ Η Δικαιοσύνη: τον Ιανουάριο του 2016, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης απευθυνόμενη στην ισπανική Κυβέρνηση, τόνισε την αναγκαιότητα επίσπευσης των διαδικασιών για την επαρκή εκπροσώπηση των γηγενών γλωσσών σε κάθε γλωσσικό περιβάλλον της Διοίκησης του Κράτους, σύμφωνα με τις διατάξεις του *Ευρωπαϊκού Χάρτη των Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών*. Παραταύτα, η γνώση της καταλανικής εξακολουθεί να εκλαμβάνεται ως προσόν και όχι ως προαπαιτούμενο για την πρόσληψη στη Διοίκηση της Δικαιοσύνης στην Καταλονία. Ως εκ τούτου, το Υπουργείο Πολιτισμού και το Υπουργείο Δικαιοσύνης στο πλαίσιο σύμβασης που υπεγράφη με το *Συμβούλιο Διακεκριμένων Σχολών Δικηγόρων της Καταλονίας*, το *Συμβούλιο Διακεκριμένων Σχολών Εισαγγελέων των Δικαστηρίων της Καταλονίας*, το *Διακεκριμένο Κολέγιο Συμβολαιογράφων της Καταλονίας*, η *Πρυτανεία Ληξιαρχών Ιδιοκτησίας, Εμπορίας και Κινητής Περιουσίας της Καταλονίας* και το *Συμβούλιο Διακεκριμένων Κολεγίων Αποφοίτων Εργασιακών Σχέσεων*, εργάζεται απερίσπαστα για την προώθηση της καταλανικής στο χώρο της Δικαιοσύνης και του Δικαίου μέσω των πιο έγκριτων επαγγελματικών σχολών ειδίκευσης στο συγκεκριμένο αντικείμενο (IPL 2016, 79). Επιπλέον, η διαδικτυακή πύλη <<http://portal.juridic.gencat.cat>> προσφέρει μέσω καινοτόμων ιστοσελίδων και ιστότοπων μια ολοκληρωμένη υπηρεσία ενημέρωσης για το ισχύον δικονομικό δίκαιο της χώρας στην καταλανική. Ομοίως, παρέχεται μετάφραση στην καταλανική της νομοθεσίας που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα του Κράτους (*Boletín Oficial del Estado-BOE*) καθώς και συμπληρωματικών εντύπων για την πληρέστερη και ακριβή κατάρτιση των ενδιαφερομένων (IPL 2016, 81-82).
- ◇ Η Κουλτούρα, η Θρησκεία, η Υγεία, ο Αθλητισμός: ενθαρρύνονται και πριμοδοτούνται μουσικά δρώμενα, προβάλλονται μουσικά γκρουπ με στίχο στην καταλανική ή την αρανέζικη/ οξιτανική, στο πλαίσιο πολιτιστικών εκδηλώσεων -σε κλειστούς ή ανοιχτούς χώρους- με στόχο την προώθηση της γλώσσας, πρωτίστως στο νεανικό κοινό. Επιδοτούνται μεταφράσεις στην καταλανική μη λογοτεχνικών έργων. Θεσμοθετούνται τα βραβεία *Pompeu Fabra* (2008) ως ένδειξη αναγνώρισης της συνεισφοράς ατόμων, οντοτήτων, επιχειρήσεων, εταιρειών ή οργανισμών στην προώθηση της καταλανικής (IPL 2016, 86). Θεσμοθετούνται ομοίως, βραβεία επιχειρηματικότητας,

κινηματογραφίας, οντοτήτων και οργανισμών, καθώς και το βραβείο *Ramon Amigó i Anglés* για την ευρηματικότητα στα τοπωνύμια (IPL 2016, 86-87). Προκειμένου να ενισχυθεί η παρουσία της καταλανικής στις θρησκευτικές οργανώσεις, η Γενική Διεύθυνση σε Ζητήματα Θρησκείας i) επιμελείται την αναπροσαρμογή του θρησκευτικού λεξικού *Diccionari de religions* που απευθύνεται σε αγόρια και κορίτσια ηλικίας 10-14 ετών· ii) συνεργάζεται στην εκπόνηση και δημοσίευση οδηγών/ εγχειριδίων και συνοπτικών αναγνωσμάτων με στόχο την εξοικείωση και ομαλή εισαγωγή των άρτι αφιχθέντων ατόμων στην καταλανική πραγματικότητα και κουλτούρα. Προς αυτήν την κατεύθυνση εκδόθηκε το 2016 ο οδηγός *Dalal jam al catalá* στη βάση μιας τριμερούς συνέργειας της ισλαμικής κοινότητας και της γλώσσας *wolof* της Καταλονίας - η γλώσσα της Σενεγάλης, της Γκάμπιας και της Μαυριτανίας- καθώς και του Δήμου της Βαρκελώνης· iii) στηρίζει την 64^η συνέχεια της συλλογής «*Llegir per parlar, llegir per aprendre*» (μτφρ.: διαβάζω για να μιλάω, διαβάζω για να μαθαίνω) με τίτλο *Acollim amb respecte* (μτφρ.: καλωσορίζουμε με σεβασμό), υπό την επιμέλεια της Γενικής Διεύθυνσης Γλωσσικής Πολιτικής με στόχο την εκμάθηση και χρήση της γλώσσας μέσα από την ανάγνωση (IPL 2016, 78). Στον τομέα της Υγείας, σε συμφωνία με τον οργανισμό *Fundación TicSalut*, μεταφράζεται στην καταλανική η *SNOMED* (*SNOMED CT-The Global Language of Healthcare*), η πιο εμπειριστατωμένη ορολογία κλινικής υγείας· το Υπουργείο Υγείας εμφανίζεται ως πληρεξούσιος δικαιωμάτων χρήσης της *SNOMED* για όλο το Κράτος. Η καταλανική γλώσσα, με την αρωγή του Κέντρου Ορολογίας *TERMCAT* και τη συνδρομή πλειάδας πανεπιστημιακών φορέων, πρωτοστατεί σε μια σειρά εκδόσεων ιατρικού-υγειονομικού ενδιαφέροντος: i) *Terminologia de l'ictus i les lesions medullars i cerebrals traumàtiques*, ii) *Classificació internacional de malalties, 10^a revisió. Modificació clínica/Sistema de codificació de procediments*, iii) *Diccionari enciclopèdic de medicina*. Στον αθλητισμό, υπό την αιγίδα του Καταλανικού Συμβουλίου Άθλησης δημοσιεύεται σε on-line έκδοση η *Enciclopèdia Catalana de l'Esport* (μτφρ.: Καταλανική Εγκυκλοπαίδεια των Σπορ), μια ιστορική προσέγγιση του καταλανικού αθλητισμού πλαισιωμένη από αναφορές σύγχρονων δεδομένων. Παράλληλα, εκδίδεται σε συνεργασία με την Καταλανική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου, ένα εγχειρίδιο απευθυνόμενο στους

τεχνικούς του παιδικού ποδοσφαίρου, στο πλαίσιο του προγράμματος +KSport. (IPL 2016, 77).

- ◇ Η σχολική εκπαίδευση: Σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016 οργανώθηκαν 850 δράσεις για την προαγωγή της κοινωνικής χρήσης της καταλανικής ως γλώσσας συνοχής και διαδραστικής επικοινωνίας, που συμπεριλάμβαναν μεταξύ άλλων ποικίλες δραστηριότητες με θέμα τη λαϊκή κουλτούρα, την προώθηση της ανάγνωσης, την υποδοχή και παροχή στήριξης στις άρτι αφιχθείσες οικογένειες σε ότι αφορά τις σχολικές εργασίες. Ομοίως, στο πλαίσιο παροχής ίσων δυνατοτήτων και ευκαιριών στη μάθηση, οργανώθηκαν εργαστήρια υποστηρικτικής μελέτης εκτός σχολικού ωραρίου, για λιγότερο προνομιούχους/μη ευνοημένους κοινωνικο-πολιτισμικά μαθητές⁶⁷ (IPL 2016, 46).
- ◇ Η Καταλανική Νοηματική Γλώσσα (εφεξής: LSC): η Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής μεριμνά για τη διάδοση της LSC, συντονίζοντας και συνεπικουρώντας τη δράση άλλων ρυθμιστικών/κανονιστικών οργάνων, αρμόδιων για την LSC. Επί του παρόντος, εκπονείται το *Vocabulari bàsic de la llengua de signes catalana* (Βασικό λεξιλόγιο της καταλανικής νοηματικής γλώσσας) το οποίο πλαισιώνεται από βιντεοσκοπημένα και φωτογραφικά στιγμιότυπα σε συνέχειες· έχει ενημερωτικό χαρακτήρα και διατίθεται on-line. Επιπλέον, με την αρωγή της FESOCA (Ομοσπονδία Κωφών της Καταλονίας) κυκλοφορούν δύο συλλογές οπτικού υλικού, *Salutations i presentacions* (Χαιρετισμοί και συστάσεις) και *Salut* (Υγεία), οι οποίες διαρθρώνονται σε ακολουθίες φωτογραφιών που αναπαριστούν τις στοιχειώδεις νοηματικές φιγούρες/ κινήσεις και επί της ουσίας λειτουργούν ως εισαγωγή στην καταλανική νοηματική γλώσσα. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στους νόμους 17/2010 της 3^{ης} Ιουνίου, 13/2014 της 30^{ης} Οκτωβρίου και το Ψήφισμα 749/VIII της καταλανικής Βουλής θεσπίζονται μέτρα που εγγυώνται την εκμάθηση, την εκπαίδευση, την προσβασιμότητα και τη χρήση της LSC σε άτομα με ακουστική ή οπτικοακουστική αναπηρία σε εξειδικευμένα κέντρα προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η εκμάθηση της LSC έχει ενσωματωθεί σε πλήθος πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με στόχο

⁶⁷ Ο αριθμός των μαθητών ανέρχεται συνολικά στους 7.269, εκ των οποίων οι 4.194 προέρχονται από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι 3075 από τη δευτεροβάθμια.

την ίση κατανομή ευκαιριών και δυνατοτήτων στην εκπαίδευση για όλους. Προκειμένου να καταστούν φιλικές προς τα άτομα με επικοινωνιακή αναπηρία, οι φορείς Διοίκησης και Τουρισμού οργανώνουν επιμορφωτικά προγράμματα (κύκλους σεμιναρίων, εφαρμογές στο κινητό) ούτως ώστε να προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες και προϊόντα. Υπηρεσίες στην LSC προσφέρονται επίσης σε δικαστήρια, τηλεοπτικά δίκτυα, μουσεία, ιδρύματα και άλλες δημόσιες υπηρεσίες (IPL 2016, 116-119).

- ◇ Η προβολή της καταλανικής στο εξωτερικό: η καταλανική γλωσσική πολιτική έχει επενδύσει τα μάλα στην προβολή και εδραίωση της κουλτούρας της εκτός συνόρων. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί στην καταλανική γλώσσα και λογοτεχνία, η μελέτη των οποίων έχει ενσωματωθεί σε 142 πανεπιστημιακά ιδρύματα ανά την υφήλιο. Ειδικότερα, 88 από τα προαναφερθέντα ιδρύματα - εκ των οποίων, 66 βρίσκονται στην Ευρώπη, 17 στην Αμερική, 4 στην Ασία, και 1 στην Ωκεανία-, αποτελούν μέλη του Δικτύου Καταλανικών Σπουδών στο εξωτερικό, του Ινστιτούτου Ramon Llull. Η συνεισφορά του συγκεκριμένου Δικτύου στη διεθνή προβολή της καταλανικής γλώσσας και κουλτούρας έχει υπάρξει πολυδιάστατη και καθοριστική. Ομοίως, η Κυβέρνηση της Καταλονίας έχει στηρίξει και συγχρηματοδοτήσει μια σειρά πρωτοβουλιών για την προβολή της καταλανικής μέσω της οργάνωσης Συμποσίων, Ημερίδων, Συνεδρίων σε διάφορες χώρες ανά τον κόσμο: Γερμανία, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Ελβετία, Γαλλία, Ιταλία (Alguer), Πορτογαλία (IPL 2016, 91).

β) στη στήριξη διαδικτυακών προγραμμάτων προωθούμενων από οργανισμούς, προκειμένου να ενισχύσει και να προβάλλει το γόητρο της καταλανικής και να μεγιστοποιήσει τη διασπορά διδακτικών εργαλείων και υπηρεσιών που θα εγγυώνται την ποιοτική εκμάθηση της γλώσσας και τη μετέπειτα χρήση της:

- ◇ Μηχανή αναζήτησης *Optimot*: Υπηρεσία⁶⁸ συμβουλευτικής για τη γλώσσα, υπό την αιγίδα της Γενικής Διεύθυνσης Γλωσσικής Πολιτικής (καταλ.: Direcció General de Política Lingüística) σε συνεργασία με το Institut d'Estudis Catalans και το Κέντρο Ορολογίας *TERMCAT* (IPL 2016, 59).
- ◇ *Αυτόματοι μεταφραστές*: ο αυτόματος μεταφραστής της Διοίκησης της Κυβέρνησης της Καταλονίας υποστηρίζει ως κύρια κατεύθυνση τη μετάφραση

⁶⁸ <http://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>

από την καταλανική στην καστιλιανική⁶⁹, ενώ προσφέρει επίσης υπηρεσίες στη μετάφραση από την καταλανική στην οξιτανική⁷⁰ (IPL 2016, 59).

- ◇ *TERMCAT-Cercaterm*: το Cercaterm⁷¹ είναι μια υπηρεσία on-line συμβουλευτικής σε επίπεδο καταλανικής ορολογίας, που προσφέρει καίρια υποστήριξη στην αναζήτηση εξειδικευμένων εννοιών και όρων όλων των γνωστικών πεδίων και με αφετηρία οποιαδήποτε γλώσσα. Σε περίπτωση που η αναζήτηση καταστεί άκαρπη ή μη ικανοποιητική για τον χρήστη, παρέχεται εξατομικευμένη βοήθεια και υποστήριξη (IPL 2016, 60-63).
- ◇ *Díctas en línea*: η Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής υποστηρίζει την υπηρεσία διαδικτυακής υπαγόρευσης⁷² με αυτοματοποιημένες διορθώσεις δομημένες ως προς τα τέσσερα επίπεδα γλωσσομάθειας -Elementary, Intermediate, Advanced, Proficient- με δυνατότητα μεταφόρτωσης -download- ήχου και κειμένου (IPL 2016, 60).
- ◇ *Parla.cat*: η εκπαιδευτική πλατφόρμα *Parla.cat*⁷³ παρέχει διαδικτυακά το διδακτικό υλικό που χρειάζεται ο ενδιαφερόμενος για την εκμάθηση της καταλανικής. Το σύστημα υποστηρίζει δύο μορφές, αυτήν της αυτοδιδασκαλίας (ελεύθερης εκμάθησης) ή της κατευθυνόμενης από διδάσκοντα (IPL2016, 53-55).
- ◇ *Aula mesta*⁷⁴: απευθύνεται τόσο σε άτομα που επιθυμούν να μάθουν την καταλανική όσο και σε εκείνους που προτίθενται να διδάξουν τη γλώσσα, με σκοπό να παράσχει συμπληρωματικούς γνωσιακούς πόρους που θα διευκολύνουν την εκμάθηση ή τη διδασκαλία της γλώσσας αντίστοιχα, καθώς επίσης και εργαλεία διαδραστικής επικοινωνίας και ανταλλαγής γνώσεων, ιδεών, εμπειριών (IPL 2016, 55).

⁶⁹ http://llengua.gencat.cat/es/eines_i_serveis/traduccio-automatica-en-linia/

⁷⁰ http://traductor.gencat.cat/index_es.jsp

⁷¹ http://www.termcat.cat/ca/EI_TERMCAT/Serveis_Termcat/

⁷² http://llengua.gencat.cat/ca/serveis/aprendre_catala/recursos-per-al-professorat/dictats-en-linia/

⁷³ http://www.parla.cat/pres_catalaenlinia/AppPHP/login/home.php?lang=es&on=curs

⁷⁴ http://www.parla.cat/pres_catalaenlinia/AppPHP/login/home.php?lang=es&on=recursos

- ◇ *Intercat*: ο ιστότοπος *Intercat*⁷⁵ είναι μια δεξαμενή ηλεκτρονικών πόρων - διδακτικά υλικά, εγχειρίδια κοινωνιογλωσσολογίας, πληροφορίες για το πρόγραμμα υποδοχής φοιτητών από το εξωτερικό *Voluntariat Lingüístic*- η οποία απευθύνεται στους φοιτητές των προγραμμάτων *κινητικότητας* (*Erasmus*) που επισκέπτονται τα καταλανικά Πανεπιστήμια με απώτερο στόχο την εξοικείωσή τους με την καταλανική γλώσσα και κουλτούρα (IPL 2016, 49).

Η καταλανική γλωσσική πολιτική επενδύει εξόχως στο κεφάλαιο «ποιότητα γλώσσας»: ειδικής μνείας χρήζουν οι δράσεις εφαρμογής και διάχυσης του νέου γλωσσικού νομοθετήματος που θεσπίστηκε από το Institut d'Estudis Catalans με τη δημοσίευση τον Νοέμβριο του 2016 της Γραμματικής της καταλανικής γλώσσας (*Gramàtica de la llengua catalana*) και της Ορθογραφίας της καταλανικής (*Ortografia catalana*) (IPL 2016, 45 & 65).

Στο πλαίσιο της γλωσσικής πολιτικής διακρίνεται επίσης, μια σειρά πρωτοβουλιών και δράσεων που αφορούν στη συνέργεια σε θεσμικό επίπεδο μεταξύ καταλανόφωνων περιοχών: καρπός αυτής της συνεργασίας για την εξέλιξη και ανάπτυξη της γλώσσας ήταν οι συμφωνίες το 2016 με την Κυβέρνηση και το Πανεπιστήμιο των Βαλεαρίδων νήσων, το Πανεπιστήμιο του Perpiñán, την Κοινοπραξία Campus Iberus και την Franja de Aragón⁷⁶, καθώς και τον Δήμο του Alguer⁷⁷. Έχουν επίσης δημιουργηθεί οι γόνιμες προϋποθέσεις για τη συγκριτική εξέταση αποτελεσμάτων της ίδιας περιόδου τόσο με την Κυβέρνηση της Βαλένθια όσο και με την Κυβέρνηση του Πριγκιπάτου της Ανδόρρας, με τα πρώτα συγκεντρωτικά αποτελέσματα να βλέπουν το φως της δημοσιότητας στην Δ' Ημερίδα με θέμα Γλώσσα και Κοινωνία στις Καταλανόφωνες Περιοχές (*Lengua y Sociedad en Territorios de Habla Catalana*) που διεξήχθη στη Βαρκελώνη (IPL 2016, 45).

3.7 Η παρουσία της καταλανικής στο διαδίκτυο

⁷⁵ <http://www.intercat.cat/es/faqs.jsp?menu=true>

⁷⁶ Franja de Aragón: Καταλανόφωνη περιοχή στην Αραγωνία

⁷⁷ Η πόλη του Αλγκέρο βρίσκεται στην επαρχία του Sassari στη Σαρδηνία.

Η καταλανική έχει επενδύσει στη χρήση του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών, αρχικά κατοχυρώνοντας το καταλανικό⁷⁸ top-level domain « .cat » και εν συνεχεία κάνοντας δυναμική είσοδο στις μηχανές αναζήτησης, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε προγράμματα λογισμικού και στους δημοφιλέστερους ιστότοπους, όπως: Google, Google Maps, Gmail, Google Earth, Google Chrome, Picasa, YouTube, i Blogger, Viquipèdia, Facebook, Microsoft, Windows Messenger Live, για να αναφέρουμε μερικά από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα (Plataforma per la Llengua 2011, 6-11). Σύμφωνα με έρευνα του «Βαρόμετρου χρήσης της καταλανικής στο διαδίκτυο» (*Baròmetre de l'ús del català a Internet*) που διεξήχθη στο διάστημα από τον Αύγουστο του 2002 έως τον Μάρτιο του 2011 για λογαριασμό της WICCAC (*Webmasters Independents en Català de Cultura i Àmbits Cívics*), η χρήση της καταλανικής από ιστότοπους επιχειρήσεων και οργανισμών παρουσίασε αύξηση 19 ποσοστιαίων μονάδων (40,71% το 2002 έναντι 59,82% το 2011). Επισημαίνεται ωστόσο, ότι παρά τις αυξητικές τάσεις που σημειώθηκαν, αυτές είναι χαμηλότερες των προσδοκιών, καθώς παρουσιάζουν αναντιστοιχία σε συνάρτηση με τον υπερκινητικό επιχειρησιακό τομέα και την έντονη οικονομική δραστηριότητα που καταγράφεται στην Καταλονία και τις καταλανόφωνες περιοχές (Plataforma per la Llengua 2011, 14-15). Αντίστοιχες καταγραφές και τάσεις διαπιστώνονται και σε άλλους σημαντικούς τομείς (Διατροφικοί διεθνείς κολοσσοί, αεροπορικές εταιρείες κ.α.). Παραταύτα, η διαδικτυακή χρήση και διάχυση της καταλανικής έχει ενισχυθεί τα μάλα με την οπτικοποιημένη / πολυμεσική υποστήριξη των έντυπων μέσων ενημέρωσης (εφημερίδων, περιοδικών) που πλέον υποστηρίζονται και από ηλεκτρονική έκδοση. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει με τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, το πρόγραμμα των οποίων υποστηρίζεται εξίσου on line (web TV, web radio). Επιπλέον, όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη ενότητα, οι υποδομές για τη διαδικτυακή εκμάθηση και προώθηση της γλώσσας καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υψηλών προδιαγραφών προσφέροντας απεριόριστες επιλογές και δυνατότητες στους χρήστες τους.

⁷⁸ Η υποψηφιότητα για το domain «.cat» τέθηκε από τον Οργανισμό puntCAT (*Associació puntCAT*) που συστήθηκε για το συγκεκριμένο σκοπό, στις 16 Μαρτίου του 2004. Την υποψηφιότητα στήριξαν 98 εταιρίες και οργανισμοί, 2.615 επιχειρήσεις και 65.468 άτομα από όλες τις καταλανόφωνες περιοχές, γεγονός που συνέβαλε καταλυτικά στην έγκρισή της. Στις 28 Δεκεμβρίου 2004 καταχωρείται στα Μητρώα Ίδρυσης της κυβέρνησης της Καταλονίας το Ίδρυμα puntCAT (*Fundació puntCAT*) που διαδέχθηκε τον προγενέστερο Οργανισμό με σκοπό τη γενική διαχείριση του domain .cat και την προώθηση της καταλανικής κοινότητας πληροφοριών στο διαδίκτυο. Από τις 23 Απριλίου 2006, το domain .cat είναι πλέον διαθέσιμο για χρήση παγκοσμίως (<http://fundacio.cat/es/historia>).

3.8 Οι προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα: μύθοι και αλήθειες στο μικροσκόπιο πολιτών και πολιτικών

Η διασπορά και κοινωνική χρήση της γλώσσας ανά την καταλανική περιφέρεια, την τελευταία δεκαπενταετία παρουσιάζει αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις και διακυμάνσεις σε δημογραφικό, κοινωνικό και γεωγραφικό επίπεδο από τις παράκτιες έως τις βιομηχανικές περιοχές και τα τουριστικά θέρετρα, την κοσμοπολίτικη και πολυπολιτισμική ακτογραμμή της Βαρκελώνης και των περιχώρων της, μέχρι την αγροτική ενδοχώρα της και τα αφιλόξενα βάθη της πυρηναϊκής οροσειράς στον καταλανικό Βορρά (Soler Costa 2009, 126). Είναι δύσκολο ωστόσο, να ερμηνεύσει κανείς τη σύνθετη κοινωνική πραγματικότητα της Καταλονίας, μια πραγματικότητα αντιθέσεων και εκπεφρασμένης ή μη αντιπαλότητας, κυρίως λόγω της υποκειμενικότητας των απόψεων πάνω στο γλωσσικό ζήτημα. Ως εκ τούτου, προκειμένου να σχηματίσουμε μια αποκρυσταλλωμένη άποψη για την παροντική κατάσταση της καταλανικής γλώσσας ως απόρροια των πολιτικών κανονικοποίησης που εφαρμόστηκαν από το 1983 έως σήμερα, οφείλουμε να δώσουμε βήμα στις τοποθετήσεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων αλλά και της κοινής γνώμης, εντός και εκτός Καταλονίας.

Εξετάζοντας το σύγχρονο πρόσωπο της Καταλονίας μέσα από μια ρεαλιστική και αποστασιοποιημένη θεώρηση καταστάσεων και γεγονότων, είναι ηλίου φαινότερον ότι, η κόντρα για το γλωσσικό ζήτημα αναλώνεται σε αμιγώς κομματικές σκοπιμότητες και μικροπολιτικά παιχνίδια. Πολιτικοί θεσμοί και κόμματα, με γνώμονα το συμφέρον της παράταξής τους επιδίδονται σε μια συστηματική μεθόδευση των διαδικασιών γλωσσικής ομογενοποίησης της Καταλονίας, ευελπιστώντας ότι η συγκεκριμένη τακτική θα τους φέρει ένα βήμα πιο κοντά στην ανεξαρτητοποίησή της, υιοθετώντας ένα μονόγλωσσο μοντέλο εκπαίδευσης και οργάνωσης των διαφορετικών διοικητικών θεσμών της (Soler Costa 2009, 126). Οι εκτιμήσεις, ως εκ τούτου, σχετικά με το τι ορίζεται ως πρόοδος στο ζήτημα της καταλανικής, καθώς και η πρόγνωση για το τι μέλλει γενέσθαι στη γλώσσα της καταλανικής περιφέρειας δίστανται.

Η Κυβέρνηση της Καταλονίας, στο πλαίσιο δημοσκοπήσεων που διενεργεί σε βάθος πενταετίας για την αξιολόγηση της «κατάστασης» της καταλανικής, εμφανίζεται σε δημοσίευμα της *El País* της 20^{ης} Ιουνίου του 2014, εξόχως αισιόδοξη για τα ενθαρρυντικά πορίσματα των ερευνών, τα οποία «πιστοποιούν» την αλματώδη πρόοδο

της γλώσσας στην καταλανική περιφέρεια: «*Vamos al alza*» (μτφρ. οδεύουμε ανοδικά) δήλωνε πανηγυρικά στην ανάλυσή της για τα συμπεράσματα της έρευνας που ολοκλήρωσε τον πενταετή κύκλο της το 2013⁷⁹, η γενική διευθύντρια γλωσσικής πολιτικής Ester Franquesa. Πέρα από τις διθυραμβικές ρητορικές της καταλανικής Κυβέρνησης ωστόσο, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μια δόση υπερβολής -που αγγίζει ενδεχομένως τα όρια της αμετροέπειας- και μια υπόρρητη προπαγανδιστική διάθεση, τα ισπανικά έντυπα μέσα παρουσιάζουν μια διαφορετική εκδοχή της πραγματικότητας: σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, η πορεία της καταλανικής διαγράφει μια αυξανόμενη κάμψη συγκριτικά με παλαιότερες καταγραφές του 2008 και του 2003 αντίστοιχα όπως αποτυπώνεται παραστατικά στον ακόλουθο πίνακα:

Γλώσσα προτίμησης	2003	2008	2013
Καστιλιανική	47,2%	45,9%	50,7%
Καταλανική	46%	35,6%	36,3%

Κατά την ερμηνεία της καταλανικής Κυβέρνησης, η πτωτική τάση που σημειώθηκε στους ομιλητές της καταλανικής κατά το διάστημα 2003-2013 οφείλεται μονομερώς στο μεταναστευτικό κύμα που δέχθηκε η κοινότητα έως τις παρυφές της οικονομικής κρίσης. Από την άλλη, η υπέρμετρη αισιοδοξία της Franquesa έγκειται στο ότι, η καταλανική εξακολουθεί να αποτελεί αφενός, γλώσσα διαγενεακής παράδοσης και αφετέρου, γηγενή γλώσσα της κοινότητας για τρία εκατομμύρια Καταλανών με διαφορετική μητρική γλώσσα -την καστιλιανική ως επί το πλείστον (βλ. Απόσπασμα 1, Παράρτημα). Ιδιαίτερα φειδωλός στην τοποθέτησή του για το συγκεκριμένο θέμα ήταν ο πρώην Υπουργός Πολιτισμού της καταλανικής Κυβέρνησης Ferran Mascarell, ο οποίος μεταξύ άλλων επισήμανε την ανάγκη για επαγρύπνηση σε ότι αφορά το γλωσσικό ζήτημα: «οφείλουμε να βρισκόμαστε σε εγρήγορση, εντούτοις η χώρα (: η Καταλονία) οδεύει προς την κανονικοποίηση της καταλανικής χωρίς να αμφισβητεί το γεγονός ότι άλλες γλώσσες όπως η καστιλιανική χαίρουν οικουμενικής αναγνώρισης» (https://elpais.com/ccaa/2014/06/20/catalunya/1403265034_816562.html).

⁷⁹ Η συγκεκριμένη έρευνα στην οποία αναφερθήκαμε και στην προηγούμενη ενότητα, διεξήχθη σε 7.500 συμμετέχοντες, ηλικίας άνω των 15 ετών.

(El País: https://elpais.com/ccaa/2014/06/20/catalunya/1403265034_816562.html)

Σε δήλωσή του το Μάρτιο του 2018, ο πρώην αρχηγός της αντιπολίτευσης και νυν Πρωθυπουργός της Ισπανίας Pedro Sánchez⁸⁰ (βλ. Απόσπασμα 5, Παράρτημα), με αφορμή την προσφυγή της ισπανικής Κυβέρνησης στο άρθρο⁸¹ 155 και τις διαβουλεύσεις για την επιβολή της καστιλιανικής ως γλώσσας οχήματος στα δημόσια σχολεία της καταλανικής περιφέρειας ως αντίμετρο στη μονομερή και αντισυνταγματική διακήρυξη ανεξαρτησίας της Καταλονίας τον Οκτώβριο του 2016, δεν αμφισβήτησε την ύπαρξη εν γένει προβλημάτων στο καταλανικό εκπαιδευτικό σύστημα· τόνισε ωστόσο, ότι αυτά έγκεινται στη ρητορική διχόνοιας που υιοθετούν ορισμένοι εκπαιδευτικοί και όχι στην εφαρμογή καθαυτή του προγράμματος της γλωσσικής εμβάπτισης: «*Το πρόβλημα δεν είναι η καταλανική γλώσσα· είναι ο προσηλυτισμός στον οποίο επιδίδονται σε ορισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Καταλονία*» (<https://www.elperiodico.com/es/politica/20180306/sanchez-problema-catalan-adoctrinamiento-cuestion-confianza-6670072>).

Οι εκπρόσωποι της διανοήσης από την άλλη, με ριζοσπαστικές διαθέσεις συστρατεύονται γύρω από ένα κοινό ιδεώδες: την ανάδειξη της καταλανικής ως μοναδικής επίσημης γλώσσας της «Καταλανικής Δημοκρατίας». Ο όμιλος Llengua i República υποστηριζόμενος από το Grup Koiné⁸² και με τη συμμετοχή πλειάδας εγγεγραμμένων ακαδημαϊκών, πανεπιστημιακών καθηγητών, συγγραφέων, μελετητών, εκπαιδευτικών και άλλων ειδημόνων της γλώσσας, παρουσίασε εν έτει 2016 στην αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης το Μανιφέστο «*Για μια πραγματική διαδικασία γλωσσικής κανονικοποίησης στην ανεξάρτητη Καταλονία*» (*Per un verdader procés de normalizació lingüística en la Catalunya independent*), προκειμένου «*να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες σχετικά με την κρισιμότητα της κατάστασης της γλώσσας και τους κινδύνους της διγλωσσίας*». Στο Μανιφέστο μεταξύ

⁸⁰ Ο γενικός γραμματέας του Ισπανικού Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος (*Partido Socialista Obrero Español*: PSOE) Pedro Sánchez, ανήλθε στο πρωθυπουργικό αξίωμα την 1^η Ιουνίου 2018, κατόπιν της υπερψήφισης (με 180 ψήφους υπέρ και 169 κατά) από το ισπανικό Κοινοβούλιο της πρότασης μομφής κατά του ηγέτη του Λαϊκού Κόμματος (*Partido Popular*: PP) και πρώην Ισπανού Πρωθυπουργού Mariano Rajoy (https://politica.elpais.com/politica/2018/06/01/actualidad/1527840609_084640.html).

⁸¹ Σε ό,τι αφορά στο άρθρο 155, βλ. ενότητα 2.3.

⁸² Το *Grup Koiné* είναι μια νεοσύστατη ομάδα μελετητών-ερευνητών (ημερομηνία ίδρυσης: 4 Οκτωβρίου 2014) με επιστημονική κατάρτιση σε διαφορετικούς τομείς (παιδαγωγοί όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, πανεπιστημιακοί ερευνητές, λογοτέχνες, μεταφραστές, δημοσιογράφοι κ.α.), που επιδίδεται στην εκπόνηση διαγνωστικών ερευνών κοινωνιογλωσσολογικού περιεχομένου και στην μελέτη λύσεων για «*τη γλωσσική πραγματικότητα της Καταλονίας και την κανονικοποίηση της καταλανικής και της οξιτανικής στη μελλοντική Δημοκρατία της Καταλονίας*» (<http://llenguairepublica.cat/qui-som/grup-koine/>).

άλλων, ασκείται δριμεία κριτική στα αυτονομιστικά κόμματα τα οποία στηρίζουν την συν-επισημότητα καταλανικής-καστιλιανικής και υπερτονίζεται ότι «η διγλωσσία καταδικάζει την καταλανική σε εξαφάνιση» (βλ. Αποσπάσματα 2 & 3, Παράρτημα). Ο Jaume Martí, ένας εκ των ομιλητών δήλωσε χαρακτηριστικά: «απέναντι στον πολιτικό τακτικισμό ο οποίος δεν επιθυμεί να τρομάξει κανέναν, εγώ επιθυμώ τιμότητα. Ένα έθνος, ένα κράτος και η γλώσσα του» (https://elpais.com/diario/2006/03/31/espana/1143756001_850215.html· https://elpais.com/ccaa/2016/04/01/catalunya/1459464635_168603.html).

Στη σκιά της μονομερούς -ανεπιτυχούς- διακήρυξης ανεξαρτησίας της Καταλονίας από τον πρώην πρόεδρο της καταλανικής Κυβέρνησης Carles Puigdemont⁸³, η εκπαιδευτική καταλανική κοινότητα κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για το «δυσοίωνα» μέλλον της καταλανικής ως γλώσσας οχήματος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν τον προβληματισμό τους μέσω κινητοποιήσεων, διαμαρτυρόμενοι για τον παρεμβατισμό του κεντρικού κράτους που «μεθοδεύει⁸⁴» την εισαγωγή της καστιλιανικής ως γλώσσας οχήματος στα καταλανικά σχολεία της δεύτερης βαθμίδας. Μελέτη που εκπονήθηκε από ομάδα εκπαιδευτικών⁸⁵ αποκαλύπτει ότι, παρά το ότι η καταλανική είναι η κύρια και θεσμική γλώσσα του σχολείου, δεν είναι απαραίτητα και η γλώσσα όχημα, καθώς σε αρκετά εκπαιδευτικά ιδρύματα διαπιστώνεται η εφαρμογή της καστιλιανικής. Όπως επισημαίνει ο F. Xavier Vila, ένας εκ των επιμελητών της έρευνας, η αυθεντικότητα της καταλανικής γλώσσας και κουλτούρας θεωρούνται μάλλον αναχρονιστικές και

⁸³ Στις 27/10/2017 το καταλανικό Κοινοβούλιο επικυρώνει την σύσταση «της Δημοκρατίας της Καταλονίας, ως ισχυρού και ανεξάρτητου Κράτους»: την ίδια στιγμή η ισπανική Γερουσία (*Senado*) εγκρίνει την εφαρμογή του άρθρου 155 (<http://www.elmundo.es/cataluna/2017/10/27/59f2feafe2704e491b8b48e2.html>).

⁸⁴ Σύμφωνα με άρθρο της *El Periódico* (15/2/2018), η ισπανική Εκτελεστική αρχή, επικαλούμενη το άρθρο 155 του ισπανικού Συντάγματος, μελετά την εφαρμογή ειδικής ρήτρας που θα επιτρέπει στους ενδημούντες στην Καταλονία γονείς, να επιλέξουν την καστιλιανική ως γλώσσα όχημα των τέκνων τους στο έντυπο προεγγραφής για το επόμενο ακαδημαϊκό έτος, παρακάμπτοντας με αυτόν τον τρόπο τις ισχύουσες νομικές διατάξεις και εκπαιδευτικές προδιαγραφές που ορίζουν την καταλανική ως γλώσσα όχημα της καταλανικής εκπαίδευσης (<https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20180215/gobierno-anuncia-casilla-castellano-preinscripcion-educacion-155-6626651>).

⁸⁵ Το σύγγραμμα «*Las voces del profesorado. La enseñanza y la gestión de las lenguas en secundaria*», συμπυκνώνει την εμπειρία και τις καταγραφές σαράντα εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε δεκατρείς σχολικές μονάδες της καταλανικής περιφέρειας -Manlleu, Mataró, Sant Joan Despí και Sant Just Desvern- που αφορούν στη θέση που κατέχει η καταλανική στην εκπαίδευση (<http://www.elpuntavui.cat/societat/article/16-educacio/1358966-els-docents-abaiixen-la-guardia-en-l-us-del-catala-a-l-institut.html>).

παρωχημένες έννοιες για τα σημερινά δεδομένα, σε μια κοινωνική πραγματικότητα όπου, η διαφορετικότητα ανάγεται σε υπέρτατη αξία (<http://www.elpuntavui.cat/societat/article/16-educacio/1358966-els-docents-abaiixen-la-guardia-en-l-us-del-catala-a-l-institut.html>) (βλ. Απόσπασμα 4, Παράρτημα). Η πολιτικοποίηση της εκπαίδευσης που διαπιστώνεται στα εκπαιδευτικά κέντρα, δρα κατασταλτικά στην προώθηση της καταλανικής από μέρους των διδασκόντων, οι οποίοι φοβούνται ότι μια ενδεχόμενη παρότρυνση από μέρους τους υπέρ της χρήσης της γλώσσας ενδεχομένως να (παρ)ερμηνευθεί ως πολιτικοποίηση της παιδείας, με ότι αυτό συνεπάγεται για το επαγγελματικό τους μέλλον. Το έργο των εκπαιδευτικών δυσχεραίνεται στις περιπτώσεις που οι μαθητές αποφεύγουν ή αρνούνται να μιλήσουν στην καταλανική εφόσον νιώθουν ότι αυτή τους επιβάλλεται· ομοίως, πραγματική πρόκληση αποτελούν οι μαθητές των οποίων το γλωσσικό υπόβαθρο δεν περιλαμβάνει την καταλανική και τους οποίους, οι διδάσκοντες αδυνατούν να ευαισθητοποιήσουν σχετικά με την αναγκαιότητα εκμάθησης της γλώσσας (<http://www.elpuntavui.cat/societat/article/16-educacio/1358966-els-docents-abaiixen-la-guardia-en-l-us-del-catala-a-l-institut.html>).

Κάποιοι άλλοι εκπαιδευτικοί ισχυρίζονται ότι, παρά τις έντονες αντιθέσεις, μεταξύ καστιλλιανόφωνων και καταλανόφωνων κυριαρχούν αρμονικές σχέσεις που ουδόλως παραπέμπουν στη δημαγωγία και τη ρητορική του λανθάνοντα αλλά υπαρκτού επιθετικού καταλανισμού. Με τη συγκεκριμένη άποψη ταυτίζεται η εκπαιδευτικός Vanessa Brecha η οποία, όπως επισημαίνει στην καταλανική εφημερίδα *El Punt Avui*+ (<http://www.elpuntavui.cat/societat/article/16-educacio/1358966-els-docents-abaiixen-la-guardia-en-l-us-del-catala-a-l-institut.html>), «σε αντιδιαστολή με όσα υποστηρίζουν ορισμένοι πολιτικοί και μέσα ενημέρωσης, στις καταλανικές σχολικές αίθουσες γλωσσική αντιπαράθεση δεν υφίσταται (...) αυτό ωστόσο, έχει ως συνέπεια η προώθηση της καταλανικής να μην αποτελεί πρώτη προτεραιότητα για την εκπαιδευτική κοινότητα» (βλ. Απόσπασμα 4, Παράρτημα).

Στα μείον της διαδικασίας γλωσσικής κανονικοποίησης κατηγοριοποιούνται οι ακρότητες και οι εξουθενωτικοί ρυθμοί που υιοθετήθηκαν κατά την υλοποίηση του προγράμματος γλωσσικής εμβάπτισης, οι οποίοι οδηγούν σταδιακά την Καταλονία σε πολιτιστική αποξένωση και απομονωτισμό, με την απόρριψη ξενικών επιρροών και

στοιχείων, ιδιαίτερα εκείνων με «ισπανική» χροιά⁸⁶ (Soler Costa 2009, 127). Πιο συγκεκριμένα, στην ισπανική εφημερίδα *ABC* φιλοξενείται η άλλη πλευρά της πολυσυζητημένης γλωσσικής εμβάπτισης η οποία, ως φερέφωνο του καταλανισμού, επιδίδεται -όπως καταγγέλλει ο συντάκτης του άρθρου Antonio Robles- σε έναν διαχρονικό συναισθηματικό εκβιασμό και μια τακτική πλύσης εγκεφάλου για το μεγαλείο της καταλανικής κουλτούρας μέσα από μια χειραγώγηση της ιστορίας που αγγίζει τα όρια της διαστροφής. Ο συντάκτης τονίζει ότι ο εθνικιστικός προσηλυτισμός δεν αποτελεί τυχαίο προϊόν, αλλά δημιούργημα ενός καλοστημένου και άρτια μελετημένου πλάνου οικοδόμησης μιας κοινωνίας πλασμένης και προγραμματισμένης να ασπάζεται την «καταλανική ταυτότητα», όπως αυτή οριοθετείται από τους εθνικιστές. Η προπαγάνδα «θυματοποίησης» της καταλανικής και η επιτακτική ανάγκη ανάκτησής της χρησιμοποιήθηκε από τον αυτουργό του σύγχρονου γλωσσικού καταλανισμού Jordi Pujol κατά την εφαρμογή της γλωσσικής «Νόρμας» του 1982, ως ιδεολογικό πρόσχημα και αντίμετρο στην κακοποίηση, τον ευτελισμό και την «ελαχιστοποίηση» που υπέστη η γλώσσα επί δικτατορίας του Franco. Ομοίως, ο Robles επισημαίνει ότι, ως πρωτομάστορας του καταλανικού ιδεώδους επελέγη η γλώσσα και ως αγωγός μετάδοσής της η εκπαίδευση: αρχικά, το εκπαιδευτικό σύστημα απογυμνώθηκε από κάθε πολιτισμική, γλωσσική και εθνική αναφορά στην ισπανική ταυτότητα, όπως παιδικά τραγούδια και κάλαντα στην καστιλιανική, ισπανικές φιέστες, γαστρονομικές συνήθειες, θρύλους και ήρωες της ισπανικής λαογραφίας, ποιητές και ποιήματα, συγγραφείς και παροιμίες προφορικής παράδοσης στην καστιλιανική γλώσσα, χριστουγεννιάτικες παραστάσεις, εκδρομές, θεατρικά έργα και πολιτιστικά σχολικά περιοδικά, θρησκευτικές λειτουργίες: κάθε ίχνος της καστιλιανικής σταδιακά εξοστρακίστηκε από όλες τις εκφάνσεις της καταλανικής καθημερινότητας και ταυτόχρονα διακόπηκαν οι συναισθηματικοί, ιστορικοί και γλωσσικοί δεσμοί με τον υπόλοιπο ισπανικό πληθυσμό (http://www.abc.es/espana/catalunya/politica/abci-adoctrinamiento-escolar-cataluna-201802191327_noticia.html).

Τη συγκεκριμένη πεποίθηση συμμερίζεται και η αντιπρόεδρος της Καταλανικής Κοινωνίας των Πολιτών (*Sociedad Civil Catalana*), η οποία σχολιάζει στην εφημερίδα

⁸⁶ Η Soler Costa εκτιμά ότι, σε βάθος χρόνου η Καταλονία θα κληθεί να πληρώσει το βαρύ τίμημα του ενσυνείδητα προωθούμενου αποκλεισμού εισροής ξενόφερτων στοιχείων στους κόλπους της με την έκπτωση των πολιτιστικών αξιών και τη φτωχοποίηση του πολιτισμικού της προϊόντος γενικότερα (Soler Costa 2009, 128).

El Español τον κοινωνικό διχασμό που συντηρείται από τον καταλανικό εθνικισμό και ο οποίος είναι ορατός ακόμη και στην πιο άδολη έκφρασή του στις τρυφερές ηλικίες: «Στην Καταλονία υπάρχουν παιδιά που δεν πηγαίνουν σε γενέθλια άλλων (παιδιών), γιατί μιλούν την καστιλιανική», και συνεχίζει, «η γλώσσα έχει υπάρξει μία από τις αιτίες του εθνικισμού, ένα φονικό όπλο που το αξιοποίησαν επιδέξια. Στην Καταλονία έχουμε το προνόμιο της διγλωσσίας και οι καταλανιστές μας ζητούν να αποποιηθούμε τη μία από τις δύο γλώσσες» (https://www.elespanol.com/espana/politica/20180227/manuela-canadas-mos-movem-baleares-dictadura-linguistica/287972433_0.html).

Αμφότερες τοποθετήσεις επαληθεύονται με την κυκλοφορία από τον καταλανικό εκδοτικό οίκο Edicions Sidillá ενός παιδικού βιβλίου, το οποίο εξιστορεί με άκρως προπαγανδιστική διάθεση τα γεγονότα που στιγμάτισαν το αιματοβαμμένο δημοψήφισμα της 1^{ης} Οκτωβρίου 2017 για την ανεξαρτησία της Καταλονίας. Στο εξώφυλλο του βιβλίου που τιτλοφορείται *L'1 de octubre explicat a la menuda* (μτφρ.: *Εξηγώντας την 1^η Οκτωβρίου στα παιδιά*) εμφανίζεται ένας ενήλικας να κρατά τα χέρια ενός μικρού κοριτσιού και να του «εξηγεί» τα γεγονότα. Η μικρή είναι ντυμένη συμβολικά με τα χρώματα που χρησιμοποιούν οι αυτονομιστές για να δηλώσουν τη στήριξή τους στους πολιτικούς που φυλακίστηκαν για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία ανεξαρτητοποίησης της Καταλονίας (*Procés independentista catalá*). Αναφερόμενη στον πρόλογό της στο δημοψήφισμα, η έκδοση επικαλείται «το δικαίωμα των καταλανών ψηφοφόρων» τη στιγμή που η διεξαγωγή του είχε κριθεί παράνομη εξαρχής από το Συνταγματικό Δικαστήριο. Εκ των πραγμάτων, υπάρχουν αναφορές που «επιβεβαιώνουν» τις ακρότητες και τις βιαιοπραγίες των ισπανικών οργάνων της τάξης, καθώς και επαναλαμβανόμενες αναφορές στην ισπανική Κυβέρνηση η οποία «δεν αποδέχτηκε τα αποτελέσματα» και «φυλάκισε ή κατάρρεξε τους οργανωτές», ενώ «μέρος της καταλανικής Κυβέρνησης κατέληξε στην εξορία». Στις σελίδες του φιλοξενούνται εικονογραφημένες αναπαραστάσεις ξυλοδαρμού των ψηφοφόρων που προσήλθαν στις κάλπες από τις ισπανικές δυνάμεις καταστολής, συνοδευόμενα από λεζάντες του τύπου: «περισσότεροι από χίλιοι τραυματίες εξαιτίας της ισπανικής αστυνομίας», μεταξύ των οποίων «παπούδες και γιαγιάδες που θα ψήφιζαν ναι ή όχι, άτομα κάθε λογής, υποστηρικτές διαφορετικών πολιτικών πεποιθήσεων που κατέληξαν στο νοσοκομείο» (βλ. Εικόνες 5, 6, 7 & 8, Παράρτημα) (https://www.elespanol.com/espana/politica/20180523/ensena-ninos-mil-heridos-culpa-policia-espanola/309469587_0.html).

Ανακεφαλαιώνοντας, στη σημερινή Καταλονία συμβιώνουν δύο εκ διαμέτρου αντίθετες κοινωνικές πραγματικότητες, δύο κόσμοι παράλληλοι που αλληλοσυγκρούονται χωρίς επί της ουσίας να αναδεικνύεται νικητής. Η πολιτική αποστροφής και αποποίησης της ισπανικής κουλτούρας-ιστορίας-ταυτότητας στη βάση της οποίας γαλουχήθηκε και γαλουχείται η νέα γενιά Καταλανών, σε βάθος χρόνου ενδέχεται να φτωχοποιήσει πολιτιστικά την καταλανική κοινωνία, οδηγώντας την σε μια εκούσια ή ακούσια πνευματική πενία και στασιμότητα. Ο άκρατος καταλανισμός που υιοθετήθηκε από τους αυτονομιστές πολιτικούς ως μονόδρομος για την επίτευξη της ανεξαρτησίας της καταλανικής περιφέρειας φρενάρει κάθε προοπτική προόδου και εξωστρέφειας της κοινότητας και την καταδικάζει σε πολιτιστική αποξένωση. Το κεντρικό Κράτος από την άλλη (επί πρωθυπουργίας Mariano Rajoy), προκειμένου να συνετίσει τους «αποστάτες» της καταλανικής Κυβέρνησης εξάντλησε την αυστηρότητά του εκβιάζοντας καταστάσεις και υιοθετώντας ημίμετρα που κάθε άλλο παρά θεραπεύουν τις εύθραυστες πολιτικές και κοινωνικές ισορροπίες· απεναντίας, δημιουργούν κλυδωνισμούς, ανασφάλεια και σύγχυση στους πολίτες, καλλιεργώντας ένα κλίμα πόλωσης και διάσπασης στο εσωτερικό της καταλανικής περιφέρειας. Συν τοις άλλοις, η απελθούσα ισπανική Κυβέρνηση του Mariano Rajoy επέδειξε απροθυμία να συμμορφωθεί με τα προβλεπόμενα περί προστασίας των περιφερειακών γλωσσών που κατοχυρώνονται στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές και Μειονοτικές γλώσσες, πλήττοντας έτσι το κύρος και την αξιοπιστία της χώρας διεθνώς. Στη φάση που διανύουμε, η Καταλονία πλέει σε αχαρτογράφητα νερά και κανείς δεν είναι σε θέση να κάνει εκτιμήσεις ή προγνωστικά εκ του ασφαλούς για το τι μέλλει γενέσθαι στη γλώσσα.

3.8.1 Κανονικοποίηση της καταλανικής: ένα επιτυχημένο εγχείρημα;

Κατά κοινή παραδοχή, η Καταλονία είναι ένα έθνος χωρίς κράτος, το οποίο διακατέχεται από μια διαρκή αγωνία και ανασφάλεια, αφενός για την ανεξαρτητοποίησή του και αφετέρου, για τη διατήρηση της εθνο-γλωσσικής του ταυτότητας. Ανατρέχοντας στα ιστορικά δεδομένα κατανοούμε ότι η ανασφάλεια και το αίσθημα πανικού για την απώλεια της εθνο-γλωσσικής και πολιτισμικής ταυτότητάς της απηχεί κατάλοιπα πολιτικών προηγούμενων αιώνων (διατάγματα Nueva Planta – 18^{ος} αιώνας, δικτατορικά καθεστώτα του Primo de Rivera και του Francisco Franco – 20^{ος} αιώνας) που ελαχιστοποίησαν, υποβίβασαν και επιχείρησαν -ανεπιτυχώς- να

σβήσουν από τον γλωσσικό χάρτη της Ιβηρικής χερσονήσου την καταλανική και τις λοιπές περιφερειακές γλώσσες. Οι αρνητικοί δείκτες που καταγράφονται στις σφυγμομετρήσεις για τη γνώση/ εκμάθηση/ χρήση της καταλανικής δεν υπερβαίνουν, θα εκτιμούσαμε, τα λογικά/ επιτρεπτά/ ασφαλή πλαίσια και οπωσδήποτε δεν συνάδουν με μια απειλητική για την επιβίωση/ διατήρηση της γλώσσας κατάσταση. Απεναντίας, οι διακυμάνσεις στη χρήση της ή/ και οι σποραδικές απώλειες, είναι παρεπόμενο των έντονων δημογραφικών ανακατατάξεων οι οποίες, εκ των πραγμάτων, «αλλοιώνουν» το γλωσσικό προφίλ μιας περιφέρειας στην οποία η κανονικοποίηση της γηγενούς γλώσσας της είναι μια εν εξελίξει χρόνια διαδικασία. Στη διεξαγωγή της έρευνάς μας άλλωστε, ο παράγοντας μετανάστευση συνιστά κοινό παρονομαστή στις Αυτόνομες Κοινότητες που μελετήθηκαν. Η επιτυχής διαχείριση μιας τέτοιας κατάστασης έγκειται στην προνοητικότητα, στη διαρκή αναπροσαρμογή, στην ευελιξία και στην πολιτική οξυδέρκεια της εκάστοτε αυτόνομης κυβέρνησης. Ο πανικός από την άλλη, είναι κακός σύμβουλος και συχνά συνδέεται με την υιοθέτηση ακραίων μέτρων και η καταλανική Κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση σε αυτή την περίπτωση. Εκ των πραγμάτων, τυχόν ισχυρισμός για αποδυνάμωση/εξασθένηση της καταλανικής στην καταλανική περιφέρεια δεν ευσταθεί ή δεν δικαιολογείται για τους κάτωθι λόγους:

- Το μεγαλύτερο αγκάθι στην κανονικοποίηση της καταλανικής υπήρξαν κατά το παρελθόν οι γλωσσικές στάσεις/επιλογές των κατοίκων της Καταλονίας που αφενός, θεωρούσαν υποδεέστερη τη γηγενή τους γλώσσα (και περιόριζαν τη χρήση της σε ανεπίσημες περιστάσεις) και αφετέρου, προσαρμόζονταν και υιοθετούσαν οικειοθελώς και αναπόφευκτα τη γλώσσα των υπεράριθμων καστιλιανόφωνων μεταναστών. Σήμερα, τα δεδομένα έχουν αντιστραφεί και τα διαγνωστικά είναι ενθαρρυντικά για την κοινωνική χρήση της καταλανικής. Υφίσταται, παραταύτα, μια γενικότερη προκατάληψη των καστιλιανόφωνων μεταναστών απέναντι στην καταλανική, καθώς εκλαμβάνουν την επιβολή μιας ξένης προς αυτούς γλώσσας ως καταστρατήγηση του συνταγματικού τους δικαιώματος να χρησιμοποιούν στο εύρος της ισπανικής επικράτειας την επίσημη του Κράτους καστιλιανική ισπανική.
- Το καταλανικό εκπαιδευτικό σύστημα υπήρξε ο κατεξοχήν θεσμικός πυλώνας διασποράς/ εκμάθησης/ γενικευμένης χρήσης της γλώσσας: ειδικότερα, το πρόγραμμα γλωσσικής εμβάπτισης που τέθηκε σε ισχύ προοδευτικά από το 1983 στην καταλανική περιφέρεια, παρά τον αμφιλεγόμενο χαρακτήρα του και τους ενδοιασμούς ως προς την εφαρμογή και τα μακροπρόθεσμα οφέλη του, σε

βάθος τεσσαρακονταετίας αποδείχθηκε ότι, συνεπικουρούμενο από την εκτεταμένη προβολή και προώθηση της καταλανικής σε όλα τα επίπεδα (διαδίκτυο και μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα μέσα, σινεμά, πολιτιστικές δραστηριότητες, εθελοντισμός για τη γλώσσα, πανεπιστημιακές δομές κ.ά.), συνέβαλε καταλυτικά στην εκμάθηση και διάχυσή της· αν αναλογιστούμε μάλιστα ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών (άνω του 70%) στα καταλανικά σχολεία τη δεκαετία του ογδόντα προερχόταν από καστιλιανόφωνους γονείς, πρόκειται για νίκη και όχι για ήττα του καταλανικού/ μονόγλωσσου μοντέλου εκπαίδευσης. Δεν θα σταθούμε στον υπερβάλλοντα ζήλο ή στις ανορθόδοξες, κατά περίπτωση, μεθόδους των ιθυνόντων προκειμένου να εδραιωθεί η χρήση της καταλανικής σε όλα τα περιβάλλοντα (π.χ. καταστρατήγηση των νόμων ως προς το δικαίωμα επιλογής της γλώσσας διδασκαλίας από τους μαθητές και επιβολή μιας ενιαίας εκπαιδευτικής πολιτικής που πρόκρινε τη χρήση της καταλανικής στη δημόσια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση), αλλά θα εστιάσουμε στο αποτέλεσμα της γλωσσικής πολιτικής που εφαρμόστηκε: κατά κοινή παραδοχή, η οξυδέρκεια και η αποφασιστικότητα των καταλανικών κυβερνήσεων μεταμόρφωσε κυριολεκτικά το γλωσσικό προφίλ της καταλανικής περιφέρειας και αύξησε το κύρος και το κοινωνικό γόητρο της γλώσσας.

- Η καταλανική είναι μια πλήρως κωδικοποιημένη/ προτυποποιημένη γλώσσα με γερά θεμέλια, άρτια γραμματική/ μορφοσυντακτική/ ορθογραφική / λεξική δομή· διαθέτει, ως εκ τούτου, ισχυρή γλωσσική νόρμα, γεγονός που την καθιστά ανθεκτική στο χρόνο.
- Υποστηρίζεται από μια αξιολογότετη λογοτεχνική παρακαταθήκη και συνεπώς, διεκδικεί μια θέση μεταξύ των κλασσικών γλωσσών με διαχρονική αξία.
- Οι ομιλητές της καταλανικής ανά τον κόσμο αποτελούν μια πολυμελή πλέον γλωσσική κοινότητα. Η καταλανική, εξάλλου, είναι η επίσημη/ κυρίαρχη γλώσσα του Πριγκιπάτου της Ανδόρρας, γεγονός που της προσδίδει ιδιαίτερη αίγλη, διεθνή αναγνώριση, προβολή και σταθερότητα στο χρόνο.
- Η de jure αναγνώριση της Καταλονίας ως έθνους με ίδια / επίσημη γλώσσα από το Καταστατικό Αυτονομίας του 2006, συνιστά σταθερή αξία για το μέλλον της (υπό την προϋπόθεση και με τη ρητή δέσμευση, οι διατάξεις που αφορούν στην

επισημότητα, τα γλωσσικά δικαιώματα και τη χρήση της καταλανικής να μην έρχονται σε ρήξη με τις αρχές του ισπανικού Συντάγματος).

- ο Η συμβολή της Generalitat de Catalunya υπήρξε καταλυτική στη δημιουργία ενός ισχυρότατου μηχανισμού στήριξης και θωράκισης της καταλανικής. Καρπός των πολυετών και ακάματων προσπαθειών της είναι η οικοδόμηση στέρεων γλωσσικών θεμελίων μέσω α) της ανάληψης πλειάδας δράσεων και πρωτοβουλιών για την ενίσχυση, προώθηση, εκμάθηση της καταλανικής, β) της δημιουργίας ενός εκτεταμένου δικτύου αλληλοϋποστήριξης μεταξύ καταλανόφωνων περιοχών, με έμφαση στη σύσφιξη των γλωσσικών και πολιτισμικών δεσμών που τους συνδέουν και γ) της συνεργασίας με πανεπιστημιακά ιδρύματα/ πολιτισμικούς και θεσμικούς φορείς για την εκμάθηση/ ενδυνάμωση/ προβολή της καταλανικής διεθνώς.
- ο Δυναμική παρουσία, υποστήριξη και εκπροσώπηση της γλώσσας στα ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα μέσα και κυρίως στο διαδίκτυο, με κατοχυρωμένο domain και τεράστιες δυνατότητες διάχυσης και προοπτικές ανάδειξής της σε γλώσσα διεθνούς εμβέλειας.

3.9 Η πλήρωση των διατάξεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών για την Καταλονία

Στο πλαίσιο του διαλόγου για την κατάσταση των περιφερειακών γλωσσών της Ισπανίας που διεξήχθη τον Ιούνιο του 2017 (Foro de debate sobre la Carta Europea para las Lenguas Regionales o Minoritarias. Las lenguas españolas), παρουσιάστηκαν τα πορίσματα έρευνας με βάση την αναφορά της Επιτροπής Ειδημόνων για το διάστημα 2010-2013 και τις συστάσεις της Επιτροπής Ειδημόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης, που αφορούν σε κάθε Αυτόνομη Κοινότητα ξεχωριστά και στα οποία διαπιστώνεται η πρόοδος, η στασιμότητα ή η παλινδρόμηση ως προς την πλήρωση των προβλεπόμενων στον Ευρωπαϊκό Χάρτη Περιφερειακών ή Μειονοτικών γλωσσών. Τα αποτελέσματα της έρευνας για την κατάσταση της καταλανικής κατά τα προβλεπόμενα από τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές γλώσσες διαμορφώνονται ως εξής σύμφωνα με τους επικεφαλής της έρευνας για την καταλανική Eva Pons και F. Xavier Vila i Moreno:

- Η καταλανική, γλώσσα με τη μεγαλύτερη μερίδα ομιλητών μεταξύ των προστατευόμενων του Χάρτη, χαίρει επίσημης αναγνώρισης στην Καταλονία, τις Βαλεαρίδες και την Κοινότητα της Βαλένθια με το όνομα «βαλενθιανική», πληρώντας έτσι τις προϋποθέσεις και τα απαιτούμενα του Β΄ και Γ΄ μέρους του Χάρτη.
- Διαπιστώνεται μια ξεκάθαρη και συστηματική παρακώλυση των διαδικασιών γλωσσικής κανονικοποίησης από την πλευρά του ισπανικού Κράτους, (κακοήθεις επιθέσεις στην καταλανική γλώσσα, τόσο στο δημόσιο λόγο, όσο και στα μέσα ενημέρωσης δεν αποτρέπονται, ενώ η νομοθεσία συνηγορεί ολοένα και συχνότερα υπέρ της επίσημης γλώσσας του κράτους σε στρατηγικής σημασίας τομείς) γεγονός που παραβιάζει τις αρχές του άρθρου 7.2 του Χάρτη:

Artículo 7

2. *Las Partes se comprometen a eliminar, si aún no lo han hecho, toda distinción, exclusión, restricción o preferencia injustificadas con respecto a la utilización de una lengua regional o minoritaria cuyo objetivo sea desalentar o poner en peligro el mantenimiento o el desarrollo de la misma. La adopción de medidas especiales en favor de las lenguas regionales o minoritarias, destinadas a promover una igualdad entre los hablantes de dichas lenguas y el resto de la población y orientadas a tener en cuenta sus situaciones peculiares, no se considerará un acto de discriminación con los hablantes de las lenguas más extendidas.*

(<https://www.boe.es/boe/dias/2001/09/15/pdfs/A34733-34749.pdf>)

[Άρθρο 7. Στόχοι και αρχές

3. *Τα Μέρη θα αναλαμβάνουν να εξαλείψουν, αν δεν το έχουν πράξει ήδη, κάθε αδικαιολόγητη διάκριση, αποκλεισμό, περιορισμό ή προτίμηση ως προς τη χρήση μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας και σε περίπτωση που επιχείρησαν να αποθαρρύνουν ή να θέσουν σε κίνδυνο τη διατήρηση ή την ανάπτυξή της. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων σε όφελος των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, τα οποία αποσκοπούν στην προαγωγή ισότητας μεταξύ των ομιλητών αυτών των γλωσσών και του υπολοίπου του πληθυσμού ή λαμβάνουν κατάλληλα υπόψη τους τις ειδικές συνθήκες που τις αφορούν,*

δεν θεωρείται πράξη διάκρισης σε βάρος των ομιλητών των πλέον χρησιμοποιούμενων γλωσσών.]

- Παρά τις αξιόλογες επιδόσεις στη δίγλωσση εκπαίδευση των μαθητών, παρατηρείται μια σημαντική δυσκολία στη γραφή και στην καθημερινή χρήση της καταλανικής μεταξύ των μη φυσικών ομιλητών της. Σε επίπεδο πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, η εφαρμογή της πολυγλωσσίας συνεπάγεται την προώθηση ξένων γλωσσών και τη συρρίκνωση, εκ των πραγμάτων, της καταλανικής.
- Στον τομέα της Δικαιοσύνης, συστηματική είναι η απόρριψη του αιτήματος για μεταρρύθμιση του Οργανικού Νόμου περί Δικαστικής Εξουσίας από την ισπανική Βουλή (2013, 2014, 2016) που θα επιτρέψει την εκδίκαση υποθέσεων στην καταλανική, στην περίπτωση που ένας εκ των δύο αντιδίκων το επιθυμεί. Παρά τις κοπιώδεις προσπάθειες της καταλανικής Κυβέρνησης για την προαγωγή της καταλανικής στη Δικαιοσύνη, η αδιαλλαξία των οργάνων της κεντρικής εξουσίας αφενός, και η απροθυμία των καστιλιανόφωνων δικηγόρων να αποποιηθούν τη γλώσσα τους αφετέρου, υποδαυλίζουν κάθε πρωτοβουλία και αναιρούν τα όποια κεκτημένα.
- Σε αντίθεση με όσα προβλέπονται στο άρθρο 11 του Χάρτη, η κρατική νομοθεσία που ρυθμίζει τη λειτουργία των μέσων επικοινωνίας και ενημέρωσης αποδεικνύεται, για πλείστη φορά, «καστιλιανοκεντρική», ευνοώντας τη μετάδοση στην καστιλιανική. Ενδεικτικά, η καταλανική τηλεόραση σημειώνει πτώση στην τηλεθέαση για το 2017 καταλαμβάνοντας ποσοστό κάτω του 20%, ενώ στις υπόλοιπες καταλανόφωνες περιοχές η λήψη καναλιών στην καταλανική είναι περιορισμένη.
- Σοβαρές αστοχίες παρατηρούνται ως προς την πλήρωση των επιταγών του Χάρτη στον τομέα της διοίκησης όπου οι καταγγελίες και τα παράπονα των καταλανόφωνων πολιτών για παραβίαση των γλωσσικών τους δικαιωμάτων συχνά κατακλύζουν τον Συνήγορο του Πολίτη και την Υπηρεσία Γλωσσικών Εγγυήσεων.

(Foro de debate sobre la Carta Europea para las Lenguas Regionales o Minoritarias 2017, 6-7)

Τον Νοέμβριο του 2017 μάλιστα, οι αυτόνομες κυβερνήσεις της Καταλονίας, των Βαλεαρίδων, και της Κοινότητας της Βαλένθια απευθύνθηκαν στο Συμβούλιο της Ευρώπης (βλ. Απόσπασμα 6, Παράρτημα) καταγγέλλοντας την κατ' επανάληψη καταστρατήγηση ή ελλειμματική πλήρωση των διατάξεων του ευρωπαϊκού Χάρτη για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες από τη ισπανική Κυβέρνηση, σε ό,τι αφορά την καταλανική.

(<http://www.elmundo.es/baleares/2017/11/22/5a1599cd268e3e133a8b45a4.html>)

3.10 Η περίπτωση της αρανέζικης/ οξιτανικής

3.10.1 Σύντομη ιστορική αναδρομή

Χρονικά, η παρουσία της οξιτανικής ή αρανέζικης στην Κοιλάδα του Αράν τοποθετείται στον 11^ο αιώνα. Η δυσπρόσιτη γεωγραφική θέση της Κοιλάδας του Αράν, φυσικής επαρχίας (κομάρκας) εντός της καταλανικής περιφέρειας, εξηγεί ίσως τη μακροχρόνια

γλωσσική και

οικονομική

προσκόλλησή της

στον οξιτανικό

κόσμο, παρά την

μακραιώνη

πολιτική της

αφομοίωση από

την Ιβηρική

χερσόνησο (βλ.

Χάρτη 2, δεξιά). Η

απουσία

γεωγραφικών και

πολιτιστικών

δεσμών μεταξύ της

Κοιλάδας του

Αράν και των

Val d'Aran



Χάρτης 2. Η Κοιλάδα του Αράν όπου ομιλείται η αρανέζικη/ οξιτανική.
(<http://lengua.gencat.cat/permalink/91192f76-5385-11e4-8f3f-000c29cdf219>)

βασιλείων της Ισπανίας, αλλά και ο φόβος αλυτρωτισμού των κατοίκων της, δικαιολογεί ενδεχομένως, την παραχώρηση από μέρους, τόσο των Καταλανο-

Αραγωνέζων όσο και των Καστιλιανών μοναρχών, αυξημένων προνομίων στους Αρανέζους ως επιβράβευση της αφοσίωσης και υπακοής τους. Πρώτος διδάξας υπήρξε ο βασιλιάς της Αραγωνίας Ιάκωβος Β΄ ο Δίκαιος (καταλ.: Jaume II d'Aragó, *el Just* 1267-1327), όταν το 1313 συνέταξε τον πρώτο γραπτό κώδικα στην Κοιλιάδα του Αράν, την περίφημη *Querimònia*, η οποία αποτελεί ουσιαστικά τη Magna Carta των Αρανέζων (Cichon & Georgieva 2008, 249). Πρόκειται για ένα σύνολο προνομίων, τα οποία μεταξύ άλλων προβλέπουν την οργάνωση της Κοιλιάδας σε *Τρίτα* (καταλ.: *Terçons*, αρανεζική: *Teróons*) υπό την αυτο-διακυβέρνηση του Γενικού Συμβουλίου του Αράν (*Conselh Generau d'Aran*), εξασφαλίζοντας παράλληλα στους κατοίκους το δικαίωμα πλήρους εκμετάλλευσης των γαιών, των υδάτων και των δασών τους, όπως επίσης των βοσκοτόπων, των ελαφιών και της αλιείας τους. Η ισχύς της *Querimònia*, διατηρήθηκε και επικυρώθηκε από τους διαδόχους του Ιάκωβου Β΄ μέχρι και τον 19^ο αιώνα, επιβιώνοντας ακόμη και από τα Διατάγματα *Nueva Planta* που στέρησαν την αυτονομία στην Καταλονία. Το 1834 στο πλαίσιο της εδαφικής αναδιοργάνωσης της Ισπανίας επί βασιλείας της Ισαβέλλας Β΄, καταργείται το Συμβούλιο του Αράν και η διοίκηση της Κοιλιάδας ανατίθεται στην επισκοπή του Ουρζέλ (*diócesis de Urgell*). Ο Οργανικός Νόμος 4/1979 (*Llei Orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya*) που διέπει το Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας, επαναφέρει την αυτο-διακυβέρνηση στην Κοιλιάδα (Cichon & Georgieva 2008, 250):

Disposició adicional Primera

En el marc de la Constitució i del present Estatut seran reconegudes i actualitzades les peculiaritats històriques de l'organització administrativa interna de la Vall d'Aran.

(Llei Orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d' Estatut d'Autonomia de Catalunya, 17)

Πρόσθετη διάταξη Πρώτη

[Στο πλαίσιο του Συντάγματος και του παρόντος Καταστατικού θα αναγνωριστούν και θα ανανεωθούν οι ιστορικές ιδιαιτερότητες της εσωτερικής διοικητικής οργάνωσης της Κοιλιάδας του Αράν].

Η Κοιλιάδα του Αράν διέπεται από ειδικό καθεστώς το οποίο καθορίζει τη θεσμική, νομοθετική και διοικητική της οργάνωση. Σύμφωνα με την αναθεώρηση του Νόμου 1/2015 (*Ley 1/2015, de 5 de febrero, del régimen especial de Arán*) για το ειδικό

καθεστώς της Κοιλάδας, το Αράν υποδιαιρείται εδαφικά σε έξι ιστορικά Τρίτα, αποτελούμενα με τη σειρά τους από τις ακόλουθες πληθυσμιακές κοινότητες:

- a) Pujólo: Tredós, Bagergue, Salardó, Unha y Gessa.
- b) Arties e Garós: Arties y Garós
- c) Castióro: Escunhau, Casarilh, Betren, Vielha, Gausac y Casau.
- d) Marcatosa: Vilac, Aubórt, Betlan, Mont, Montcorbau, Arroz y Vila.
- e) Lairissa: Vilamós, Arres, Arró, Es Bórdes, Benós y Begós.
- f) Quate Lócs: Bossóst, Les, Canejan y Bausen

(Ley 1/2015, de 5 de febrero, del régimen especial de Arán).

3.10.2 Νομικό και θεσμικό πλαίσιο

Η Κοιλάδα του Αράν ως ιστορική γεωπολιτική οντότητα τελεί υπό την προστασία της Καταλονίας, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της και διέπεται από το καταλανικό δίκαιο και το ειδικό καθεστώς του Αράν. Ως εκ τούτου, το γλωσσικό καθεστώς και τα γλωσσικά δικαιώματα των κατοίκων της Κοιλάδας ρυθμίζονται και διασφαλίζονται από κοινού από το Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας και τη νομοθεσία του Αράν. Η αρανέζικη, είναι γλωσσική ποικιλία της γασκωνικής και διάλεκτος της οξιτανικής. Η θεσμική αναγνώρισή της ακολουθεί διάφορα στάδια στην καταλανική νομοθεσία, τα οποία και θα αναλύσουμε εν συνεχεία (Cichon & Georgieva 2008, 251). Σε μια πρώτη φάση, στο άρθρο 3.4 του Καταστατικού Αυτονομίας του 1979 (Llei Orgànica 4/1979) προβλέπεται ότι:

Article 3

4. *La parla aranesa serà objete d'ensenyament i d'especial respecte i protecció.*

(Llei Orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya 1979).

[Άρθρο 3

4. *Η ομιλούμενη αρανέζικη θα αποτελέσει αντικείμενο διδασκαλίας και προστασίας.]*

Ακολουθως, το άρθρο 28 του Νόμου 7/1983 για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση στην Καταλονία (LNLC 7/1983), όχι απλά αναγνωρίζει θεσμικά την αρανέζικη ως γηγενή του Αράν, αλλά θέτει σαφείς κατευθύνσεις για τη γλωσσική κανονικοποίηση στην Κοιλάδα του Αράν:

De la normalització lingüística de l'ús de l'aranès

Article 28

1. *L'aranès és la llengua pròpia de la Vall d'Aran. Els aranesos tenen el dret de conèixer-lo i d'expressar-s'hi en les relacions i els actes públics dins aquest territori.*
2. *La Generalitat, juntament amb les institucions araneses, ha de prendre les mesures necessàries per a garantir el coneixement i l'ús normal de l'aranès a la Vall d'Aran i per impulsar-ne la normalització.*
3. *Els topònims de la Vall d'Aran tenen com a forma oficial l'aranesa.*
4. *El Consell Executiu ha de proporcionar els mitjans que garanteixin l'enseyament i l'ús de l'aranès als centres escolars de la Vall d'Aran.*
5. *Qualsevol reglamentació sobre ús lingüístic consegüent a aquesta Llei ha de tenir en compte l'ús de l'aranès a la Vall d'Aran.*

(Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya)

Περί γλωσσικής κανονικοποίησης της αρανέζικης

[Άρθρο 28

1. *Η αρανέζικη είναι η γηγενής γλώσσα της Κοιλάδας του Αράν. Οι Αρανέζοι έχουν το δικαίωμα να τη γνωρίζουν και να εκφράζονται σε αυτήν στις δημόσιες σχέσεις και πράξεις εντός της εν λόγω κοινότητας.*
2. *Η Κυβέρνηση της Καταλονίας, από κοινού με τους θεσμικούς φορείς του Αράν, οφείλει να λάβει τα απαραίτητα μέτρα που θα εγγυώνται την εκμάθηση και την κανονική χρήση της αρανέζικης στην Κοιλάδα του Αράν και θα ενθαρρύνουν την κανονικοποίηση.*
3. *Τα τοπωνύμια στην Κοιλάδα του Αράν θα έχουν ως επίσημη την αρανέζικη.*
4. *Το Εκτελεστικό Συμβούλιο οφείλει να παράσχει τα μέσα που θα εγγυώνται τη διδασκαλία και τη χρήση της αρανέζικης στα σχολικά ιδρύματα της Κοιλάδας του Αράν.*

5. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο οφείλει να προβεί στη λήψη απαραίτητων μέτρων προκειμένου η αρανέζικη να χρησιμοποιείται στα μέσα μαζικής επικοινωνίας στην Κοιλάδα του Αράν.
6. Οποιαδήποτε ρύθμιση σχετίζεται με τη γλωσσική χρήση έπεται αυτού του Νόμου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη χρήση της αρανέζικης στην Κοιλάδα του Αράν.]

Με το Νόμο 16/1990 της 13^{ης} Ιουλίου, εκχωρείται διοικητική αυτονομία στην Κοιλάδα και καθιερώνεται η αρανέζικη ως επίσημη του Αράν, μαζί με την καταλανική και την καστιλιανική:

Article 2

1. L'aranès, varietat de la llengua occitana i pròpia de l'Aran, és oficial a la Vall d'Aran. Així com el català i el castellà, d'acord amb l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

(<http://www.conselharan.org/es/ua-lengua-oficiau/>)

[Άρθρο 2

1. Η αρανέζικη, ποικιλία της οξιτανικής γλώσσας και γηγενής του Αράν, είναι επίσημη στην Κοιλάδα του Αράν. Επίσης είναι (επίσημες) η καταλανική και η καστιλιανική, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Καταστατικού Αυτονομίας.]

Στο πλαίσιο του ίδιου νόμου, η καταλανική Κυβέρνηση επαναφέρει τον θεσμό του Γενικού Συμβουλίου με έδρα την πόλη Vielha (άρθρο 5), καθιστώντας τον υπεύθυνο αρμόδιο φορέα για τη διαφύλαξη και προαγωγή της αρανέζικης, κυρίως σε ό,τι αφορά στην εκπαίδευση και την κωδικοποίηση της γλώσσας (άρθρο 20) (Cichon & Georgieva 2008, 251):

Article 5

La vila de Vielha és la capital de la Vall d'Aran. El Consell General hi ha de fixar la seva seu.

(Llei 16/1990, de 13 de juliol, sobre el règim especial de la Vall d'Aran, 2)

[Άρθρο 5

Η πόλη της Vielha είναι η πρωτεύουσα της Κοιλάδας του Αράν. Το Γενικό Συμβούλιο θα πρέπει να καθορίσει την έδρα του.]

Article 20

2. El Consell General té competència plena en tot allò que fa referència al foment i l'ensenyament de l'aranès i de la seva cultura, d'acord amb les normes de caràcter general vigents a tot Catalunya en el camp de la política lingüística i educativa.

(Llei 16/1990, de 13 de juliol, sobre el règim especial de la Vall d'Aran, 6)

[Άρθρο 20

2. Το Γενικό Συμβούλιο έχει πλήρη αρμοδιότητα σε ό,τι αφορά στην προαγωγή και διδασκαλία της αρανέζικης και της κουλτούρας της, σύμφωνα με τη γενικού χαρακτήρα νομοθεσία που ισχύει σε ολόκληρη την καταλανική επικράτεια στον τομέα της γλωσσικής και εκπαιδευτικής πολιτικής.]

Το Νέο Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας του 2006, αναγνωρίζει καθεστώς συν-επισημότητας στην αρανέζικη, πλάι στην καταλανική και την καστιλιανική. Η τριγλωσσία που κατοχυρώνεται από το Νέο Καταστατικό προβαίνει στην ιεράρχηση των επίσημων γλωσσών βάσει των ιδιοτήτων που τους αναγνωρίζονται: η καταλανική αποτελεί γηγενή και επίσημη γλώσσα της Καταλονίας, η καστιλιανική επίσημη γλώσσα του Κράτους και η αρανέζικη ως ποικιλία της οξιτανικής, γηγενής της Κοιλάδας του Αράν (Cichon & Georgieva 2008, 251):

Article 6. La llengua pròpia i les llengües oficials

5. La llengua occitana, denominada aranès a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística.

(Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006/edición 2016, 23)

[Άρθρο 6. Η γηγενής γλώσσα και οι επίσημες γλώσσες

6. Η οξιτανική γλώσσα, ονομαζόμενη και aranés στο Αράν, είναι η γηγενής γλώσσα των περιοχών αυτών και είναι επίσημη στην Καταλονία, σύμφωνα με

τα κατοχυρωθέντα στο παρόν Καταστατικό και στους νόμους γλωσσικής κανονικοποίησης.]

Article 11. L'Aran

1. *El poble aranès exerceix l'autogovern mitjançant aquest Estatut, el Conselh Generau d'Aran i les altres institucions pròpies.*
2. *Els ciutadans de Catalunya i les seves institucions polítiques reconeixen l'Aran com una realitat occitana dotada d'identitat cultural, històrica, geogràfica i lingüística, defensada pels aranesos al llarg dels segles. Aquest Estatut reconeix, empara i respecta aquesta singularitat i reconeix l'Aran com a entitat territorial singular dins de Catalunya, la qual és objecte d'una particular protecció per mitjà d'un règim jurídic especial.*

(Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006/edició 2016, 24-25)

[Άρθρο 11. Το Αράν

1. *Ο λαός του Αράν, ασκεί την αυτοδιακυβέρνηση μέσω του παρόντος Καταστατικού, του Γενικού Συμβουλίου και των λοιπών ιδίων θεσμών.*
2. *Οι πολίτες της Καταλονίας και οι πολιτικοί θεσμοί τους αναγνωρίζουν το Αράν ως μια οξιτανική πραγματικότητα προικισμένη με μια πολιτιστική, ιστορική, γεωγραφική και γλωσσική ταυτότητα, την οποία οι κάτοικοί της υπερασπίστηκαν μέσα στους αιώνες. Το παρόν Καταστατικό αναγνωρίζει, επικουρεί και σέβεται αυτή τη μοναδικότητα και αναγνωρίζει το Αράν ως ατομική εδαφική οντότητα εντός της Καταλονίας, η οποία είναι αντικείμενο ειδικής προστασίας μέσω ενός ειδικού νομικού καθεστώτος.]*

Το άρθρο 36 κεφάλαιο III τίτλος I, συναινεί στο δικαίωμα των ομιλητών της να τη χρησιμοποιούν στις συνδιαλλαγές τους με τους επίσημους θεσμούς και τη διοίκηση της καταλανικής Κυβέρνησης και εκτός της Κοιλάδας του Αράν, σε ολόκληρη την καταλανική περιφέρεια (Roviró 2008, 206):

Article 36. *Drets amb relació a l'aranès*

1. *A l'Aran totes les persones tenen el dret de conèixer i utilitzar l'aranès i d'ésser ateses oralment i per escrit en aranès en llurs relacions amb les administracions públiques i amb les entitats públiques i privades que en depenen.*

2. Els ciutadans de l'Aran tenen el dret d'utilitzar l'aranès en llurs relacions amb la Generalitat.

3. S'han de determinar per llei els altres drets i deures lingüístics amb relació a l'aranès.

(Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006/edició 2016, 34)

[Άρθρο 36. Δικαιώματα που αφορούν στην αρανέζικη

1. Στο Αράν, όλα τα άτομα έχουν το δικαίωμα να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν την αρανέζικη και να εξυπηρετούνται προφορικά και γραπτά στην αρανέζικη στις συνδιαλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που υπόκεινται σε αυτές/ στην αρμοδιότητά τους.

2. Οι πολίτες του Αράν έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν την αρανέζικη στις συνδιαλλαγές τους με την καταλανική Κυβέρνηση.

3. Θα πρέπει να καθορίζονται δια του νόμου τα λοιπά γλωσσικά δικαιώματα και καθήκοντα σε ό,τι αφορά στην αρανέζικη.]

Article 50. Foment i difusió del català

1. Els poders públics han de protegir el català en tots els àmbits i sectors i n'han de fomentar l'ús, la difusió i el coneixement. Aquests principis també s'han d'aplicar respecte a l'aranès.

(Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006/edición 2016, 42)

[Άρθρο 50. Προαγωγή και διασπορά της καταλανικής

1. Οι φορείς δημόσιας εξουσίας οφείλουν να προστατεύουν την καταλανική σε όλα τα περιβάλλοντα και τους τομείς και (οφείλουν) να προαγάγουν τη χρήση, τη διασπορά και την εκμάθησή της. Οι ίδιες αρχές πρέπει επίσης να εφαρμόζονται σε ό,τι αφορά την αρανέζικη.]

Article 143. Llengua pròpia

2. Correspon a la Generalitat i també al Conselh Generau d'Aran la competència sobre la normalització lingüística de l'occità, denominat aranès a l'Aran.

(Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006/edición 2016, 98)

[Άρθρο 143. Γηγενής γλώσσα

2. Η καταλανική Κυβέρνηση καθώς επίσης και το Γενικό Συμβούλιο του Αράν είναι αρμόδια για τη γλωσσική κανονικοποίηση της οξιτανικής, επονομαζόμενης αρανέζικης στο Αράν.]

Συνοψίζοντας, το Καταστατικό του 2006 επικουρούμενο από τον Νόμο 1/2015 που αφορά στο ειδικό καθεστώς του Αράν (Ley 1/2015, de 5 de febrero, del régimen especial de Aragón), προσδίδει αδιαπραγμάτευτο γόητρο στην αρανέζικη, αναβαθμίζοντάς την θεσμικά και εκχωρώντας της σημαντικά προνόμια σε όλους τους τομείς. Κυρίως όμως, ο χαρακτηρισμός της ως γηγενούς γλώσσας της κομάρκας, καθιστά τη χρήση της επιβεβλημένη στις διοικητικές υπηρεσίες καθώς και στην εκπαίδευση. Επιπλέον, η αναγνώρισή της ως συν-επίσημης διασφαλίζει αφενός το γόητρο της γλώσσας και αφετέρου δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες του Αράν να χρησιμοποιούν την αρανέζικη στις συναλλαγές τους με τους φορείς της καταλανικής διοίκησης.

3.10.3 Κωδικοποίηση της αρανέζικης

Η αρανέζικη, παρά το περιορισμένο γεωγραφικό της εκτόπισμα, διαιρείται σε τρεις επιμέρους διαλεκτικές ζώνες, κατά την παλαιά διοικητική υποδιαίρεση των Τρίτων (*Terçons*) που προαναφέραμε: στη *baish*, τη *mijaranés* και τη *naut aranés*. Δεδομένης της εγγενούς γλωσσικής/ διαλεκτικής απόκλισης που χαρακτηρίζει την Κοιλάδα του Αράν, η γλωσσική κανονικοποίηση της αρανέζικης δυσχεραίνεται ακόμη περισσότερο. Την κωδικοποίηση και προτυποποίηση της αρανέζικης επιμελείτο η Υπηρεσία Προαγωγής και Διδασκαλίας της Αρανέζικης (*Oficina de Foment e Ensenhament der Aranés*, εφεξής: OFEA· έτος ίδρυσης 1996) σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Οξιτανικών Μελετών (*Institut d'Estudis Occitans*) (Cichon & Georgieva 2008, 253-254, 259). Η OFEA ανέπτυξε μια μορφή γραπτής αρανέζικης «κοινής», η οποία έχει γίνει ευρέως αποδεκτή και εφαρμόζεται σήμερα στη διοίκηση, στην εκπαίδευση και στα μέσα επικοινωνίας (Cichon & Georgieva 2008, 254).

Ουσιαστικότερη ώθηση για τη γλωσσική κανονικοποίηση στο Αράν συνιστά η αναβάθμιση του Ινστιτούτου Αρανέζικων Μελετών σε Αρανέζικη Ακαδημία της Οξιτανικής Γλώσσας (*Institut d'Estudis Aranesi-Academia aranesa de la lengua*

occitana: IEA) από την Καταλανική Κυβέρνηση το 2014· η αρανέζικη Ακαδημία επιμελείται μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της γλωσσικής νόρμας της αρανέζικης ποικιλίας της οξιτανικής και επαγρυπνεί για την αδιάβλητη συνοχή της διαδικασίας προτυποποίησής της σε όλα τα γλωσσικά περιβάλλοντα σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 35/2010 για την οξιτανική-αρανέζικη στο Αράν (<http://www.conselharan.org/es/el-institut-destudis-aranesi-academia-aranesa-dera-lengua-occitana-da-cuentas-sobre-el-estado-actual-de-la-academia>).

Το 2016 η Ακαδημία παρουσίασε την πρώτη σειρά συγγραμμάτων της για την προτυποποίηση της αρανέζικης με τα έργα «*Gramatica basica der occitan aranés*», «*Per escriure l'occitan*» του Jacme Ταυριακ και «*Discorsi de presentacion der Institut d'Estudis Aranesi – Acadèmia aranesa dera lengua occitana (Arties 10 de Junhsèga de 2015) Discorsi d'entrada ena Acadèmia (Vielha 9 de Junhsèga de 2015)*» (<http://www.conselharan.org/presentacion-des-prumeres-publicacions-der-iea-academia-aranesa-dera-lengua-occitana-en-cga/>). Ομοίως, κατά τη διάρκεια του 2017 η αρανέζικη Ακαδημία κυκλοφόρησε: το «*Elements de morfosintaxi der aranés. Extracte de El PARLAR DE LA VALL D'ARAN de Joan Coromines*», μια εμπειριστατωμένη μελέτη στη μορφοσύνταξη της αρανέζικης-οξιτανικής (<http://www.conselharan.org/er-iea-academia-aranesa-dera-lengua-occitana-presente-ath-govern-daran-naues-publicacions>)· το προσχέδιο ενός βασικού λεξιλογίου της αρανέζικης με τίτλο «*Vocabulari Basic der aranés*», το οποίο σε διάστημα δύο ετών θα μετονομαστεί σε «*Diccionari Escolar der aranés*» και φιλοδοξεί να ξεπεράσει τα 10.000 λήμματα (<http://www.conselharan.org/er-iea-presente-eth-vocabulari-basic-der-aranés/>). Τέλος, το 2018 οι πρωτοβουλίες της Ακαδημίας για τη γλώσσα εμπλουτίζονται με τέσσερις νέες εκδόσεις: «*Vocabulari basic der aranés*» και «*Vocabulari dera tecnologia dera informacion*», καθώς και δύο έργα της νέας συλλογής Modèls de Lengua: «*Sang Nòble e Sang deth Pòble*» του Jusèp Condò και «*Eth mercadèr de Venècia*», το ομώνυμο έργο του William Shakespeare «*Ο έμπορος της Βενετίας*» σε μετάφραση του Antoni Nogués (<http://www.conselharan.org/es/4-nuevas-publicaciones-del-institut-destudis-aranesi-para-2018/>).

3.10.4 Η αρανέζικη στη σχολική εκπαίδευση

Η εκπαιδευτική πολιτική της Κοιλιάδας σε ό,τι αφορά στην αρανέζικη, υπαγορεύεται από την καταλανική νομοθεσία και το ειδικό καθεστώς του Αράν. Ειδικότερα, στις διατάξεις που αφορούν στην ένταξη της γηγενούς γλώσσας στην εκπαίδευση, η νομοθεσία του Αράν προβλέπει τα εξής:

Artículo 8. *Lengua propia*

1. *El aranés, nombre que recibe la variedad autóctona de la lengua occitana en Arán, es la lengua propia de este territorio y como tal:*

(...)

c) *Es la lengua normalmente utilizada como lengua vehicular y de aprendizaje en los centros educativos de Arán.*

(Ley 1/2015, de 5 de febrero, del régimen especial de Arán, 5)

Άρθρο 8. *Γηγενής γλώσσα*

1. *Η αρανέζικη, ονομασία που απονέμεται στην αυτόχθονη ποικιλία της οξιτανικής γλώσσας στο Αράν, είναι η γηγενής αυτής της περιοχής και ως εκ τούτου:*

(...)

γ) *Είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται κανονικά ως γλώσσα όχημα και γλώσσα της μαθησιακής διαδικασίας στα εκπαιδευτικά κέντρα του Αράν.*

Η ενσωμάτωση της αρανέζικης στην εκπαίδευση ακολούθησε διάφορα στάδια, αρχής γενομένης από τη δεκαετία του ογδόντα· προκειμένου να επιτευχθεί το βέλτιστο αποτέλεσμα στην ποιοτική εκμάθηση της γλώσσας και την προσαρμογή των μαθητών, εφαρμόστηκε το πρόγραμμα γλωσσικής εμβάπτισης (*immersión lingüística*). Αρχικά, κατά το ακαδημαϊκό έτος 1985/86 η αρανέζικη εντάσσεται ως υποχρεωτικό μάθημα για τους μαθητές μεταξύ 6 και 11 ετών, με τις ώρες διδασκαλίας της να ορίζονται στις δύο ώρες σε εβδομαδιαία βάση. Από το 1988, παραδίδονται μαθήματα στην αρανέζικη, παράλληλα με τη διδασκαλία στην καταλανική και την καστιλιανική⁸⁷. από το 1990, η διδασκαλία στις τρεις πρώτες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης πραγματοποιείται

⁸⁷ Αξίζει να επισημάνουμε ότι, τη συγκεκριμένη περίοδο η καταλανική και η καστιλιανική είναι οι μόνες αναγνωρισμένες επίσημες γλώσσες της Κοιλιάδας του Αράν.

στην καταλανική και την αρανέζικη, ενώ η καστιλιανική εισάγεται αργότερα στη μαθησιακή διαδικασία (Cichon & Georgieva 2008, 257). Το πρώτο σχολείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Αράν στο οποίο καθιερώνεται η διδασκαλία στην αρανέζικη σε όλα τα επίπεδα, είναι της πρωτεύουσας Vielha το 1998. Σήμερα, η μαθησιακή διαδικασία, η γραφή και ανάγνωση πραγματοποιείται στην αρανέζικη, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για τη γηγενή γλώσσα από το Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας και το ειδικό καθεστώς του Αράν. Ουσιαστικά, η γλώσσα υποδοχής είναι η αρανέζικη η οποία, μέχρι και την ηλικία των επτά ετών αποτελεί και την κατεξοχήν γλώσσα διδασκαλίας. Εν συνεχεία, η διδασκαλία της καταλανικής και της καστιλιανικής γίνεται συστηματικότερη, ενώ μέχρι την ηλικία των δέκα εισάγεται η διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας, αγγλικής ή /και γαλλικής, στον βασικό κορμό μαθημάτων (Cichon & Georgieva 2008, 257-258). Στις αρνητικές πρωτιές τώρα, η παρουσία μεγάλου αριθμού γλωσσών στη διδασκαλία πριν οι μαθητές συμπληρώσουν το δέκατο έτος της ηλικίας τους, στην πράξη μεταφράζεται ως σταδιακή συρρίκνωση της παρουσίας της αρανέζικης στα σχολεία της πρώτης βαθμίδας. Από την άλλη, παράγοντες όπως, η ατελής κατάρτιση των διδασκόντων στην αρανέζικη, ή, στην περίπτωση που οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν την απαιτούμενη γλωσσική επάρκεια, η έλλειψη σχολικών εγχειριδίων και διδακτικού υλικού στην αρανέζικη, όχι μόνο δυσχεραίνουν την εκμάθηση της γλώσσας, αλλά και πριμοδοτούν τη χρήση άλλοτε της καταλανικής και άλλοτε της καστιλιανικής στις σχολικές αίθουσες. (Cichon & Georgieva 2008, 258).

Ανακεφαλαιώνοντας, θα εκτιμούσαμε ότι η κανονικοποίηση της αρανέζικης ειδικά στο μείζον κεφάλαιο της εκπαίδευσης, αποτελεί μια εξαιρετικά επίπονη και απαιτητική διαδικασία που βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη ακόμα και με τα σημερινά δεδομένα. Το γεγονός αυτό δικαιολογείται απόλυτα αν αναλογιστεί κανείς ότι πρόκειται για μια γλώσσα που μέχρι πρότινος στερείτο γλωσσικής νόρμας και που μόλις πρόσφατα απέκτησε ορθογραφικούς κανόνες, γραμματική δομή, μορφοσυντακτικό και λεξικό κώδικα. Λαμβάνοντας υπόψη τα προρρηθέντα, γίνεται αντιληπτό ότι η ανάπτυξη μιας τελεσφόρας εκπαιδευτικής πολιτικής που επενδύει σε μια «νεόδμητη» γλώσσα για τα πρώτα σχολικά βήματα των μαθητών, συνιστά ένα εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να επισημάνουμε και το καθεστώς θεσμοθετημένης τριγλωσσίας στην Κοιλάδα του Αράν (καταλανική/ καστιλιανική/ αρανέζικη), το οποίο δυσχεραίνει την κανονικοποίηση της αρανέζικης και δημιουργεί μια σχετική σύγχυση στην εκπαίδευση ως προς τον καταμερισμό γνωστικών αντικειμένων ανά γλώσσα.

Αυτή η διαπίστωση εξάλλου, επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι η αρανέζικη δεν έχει καταφέρει να διεισδύσει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου τη μερίδα του λέοντος μοιράζονται η καταλανική και η καστιλιανική.

3.10.5 Η αρανέζικη στα μέσα επικοινωνίας

Σε αντιδιαστολή με το αυξημένο γόητρό της τους τομείς της εκπαίδευσης και της διοίκησης, η παρουσία της αρανέζικης στα ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα μέσα είναι υποτονική έως μηδενική (Cichon & Georgieva 2008, 258-259). Η μετάδοση ραδιοφωνικών προγραμμάτων στην αρανέζικη πραγματοποιούνται μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας του Καταλανικού Οργανισμού Οπτικοακουστικών Μέσων⁸⁸ (*Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals*, εφεξής CCMA) και περιορίζονται σε εκπομπές διάρκειας τριάντα λεπτών ή μίας ώρας ημερησίως, όπως είναι η περίπτωση των προγραμμάτων *Meddia Aranés* και *Eth maitin d'Aran* με θεματολογία από την τοπική επικαιρότητα, τη γλώσσα και την κουλτούρα (<http://www.ccma.cat/catradio/alacarta/aran-meddia-aranes/meddia-aranes/audio/390615/>). Στα τηλεοπτικά μέσα, ενημερωτικά προγράμματα και ολιγόλεπτα δελτία ειδήσεων στην αρανέζικη (*Telenotícies Comarques*), υποστηρίζονται επίσης από τα κανάλια του CCMA, 3/24 και TV3, ενώ παρέχεται η δυνατότητα αναπαραγωγής παλαιότερων και πρόσφατων αρχείων των εκπομπών στον ιστότοπο <http://www.ccma.cat> (<http://www.conselharan.org/ca/ua-lengua-oficiau/>).

3.10.6 Η πλήρωση των διατάξεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών για την Κοιλιάδα του Αράν

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα πορίσματα του διαλόγου για την κατάσταση των περιφερειακών γλωσσών της Ισπανίας του 2017 βάσει των προβλεπόμενων από τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Περιφερειακών ή Μειονοτικών γλωσσών, αφού προσφέρουν μια ακριβή διάγνωση και αποτίμηση του σημερινού προφίλ της αρανέζικης. Σύμφωνα

⁸⁸ Ο Καταλανικός Οργανισμός Οπτικοακουστικών Μέσων-CCMA δημιουργήθηκε από την Κυβέρνηση της Καταλονίας, με σκοπό την προβολή και αναπαραγωγή οπτικοακουστικού υλικού και προγραμμάτων που προάγουν την καταλανική γλώσσα και κουλτούρα, στο πλαίσιο σχεδιασμού και υλοποίησης των πολιτικών γλωσσικής κανονικοποίησης. Περιλαμβάνει τα τηλεοπτικά κανάλια TV3, Canal 33, 3/24, TV3 CAT, TV3 HD, Super3, Esport3 και τους ραδιοφωνικούς σταθμούς Catalunya Radio, Catalunya Música, Catalunya Informació και ICat (<http://www.ccma.cat>).

με τους επικεφαλής της έρευνας για την αρανέζικη Xavier Lamuela και María Vergés Pérez, τα ευρήματα είναι μάλλον αποθαρρυντικά, χαρακτηρίζοντας συγκεκριμένα την παροντική κατάσταση της γλώσσας ως «εύθραυστη»:

- Τα στατιστικά στοιχεία αποκαλύπτουν μία πτώση της τάξεως των έξι ποσοστιαίων μονάδων στη χρήση της αρανέζικης ως καθομιλουμένης μεταξύ των κατοίκων της την πενταετία 2008-2013 (23,4% και 17,6% αντίστοιχα).
- Σε ό,τι αφορά στην προσχολική εκπαίδευση, υφίσταται έλλειψη συντονισμού μεταξύ καταλανικής Κυβέρνησης και δήμων του Αράν ως προς τη στελέχωση των κέντρων προσχολικής αγωγής με παιδαγωγούς που γνωρίζουν την αρανέζικη, σε αντίθεση με το άρθρο 8.1.a του Χάρτη κατά το οποίο:

Άρθρο 8. Εκπαίδευση

1. *Σχετικά με την εκπαίδευση, τα Μέρη υποχρεώνονται σε ό,τι αφορά το έδαφος στο οποίο οι γλώσσες αυτές χρησιμοποιούνται, σύμφωνα με την κατάσταση της κάθε μίας από τις γλώσσες αυτές και όχι ει βάρος της διδασκαλίας της επίσημης γλώσσας του κράτους:*

- a. i) *Να προβλέψουν την παροχή προσχολικής εκπαίδευσης στις εν λόγω περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ή*
- ii) *να προβλέψουν την παροχή ουσιαστικού τμήματος της προσχολικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία των εν λόγω περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών.*

(http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_c5/04.html)

- Διαπιστώνεται μια στάση ουδετερότητας, αποστασιοποίησης και απροθυμίας του κεντρικού Κράτους σε ό,τι αφορά στη στήριξη δραστηριοτήτων προώθησης της αρανέζικης (κάτι που ισχύει για το σύνολο των περιφερειακών γλωσσών της Ισπανίας και προκαλεί συχνά την παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου).
- Παρά τον ζήλο της Καταλανικής Κυβέρνησης και του Γενικού Συμβουλίου του Αράν σε θέματα προώθησης της αρανέζικης γλώσσας και κουλτούρας στο παρελθόν, στην παρούσα φάση εκκρεμεί η εφαρμογή των διατάξεων του καταλανικού Νόμου 35/2010 για την αρανέζικη/οξιτανική, ενώ μια γενικότερη εικόνα ύφεσης χαρακτηρίζει τις ενέργειες για τη γλωσσική κανονικοποίηση. Αφενός, η απουσία μιας επίσημης γραμμής σχεδιασμού και υλοποίησης ενός

άρτιου εκπαιδευτικού πλάνου που θα θέτει γερά θεμέλια για την οικοδόμηση μιας υγιούς και βιώσιμης γλώσσας και αφετέρου, η έλλειψη κατάρτισης στην αρανέζικη του διδακτικού προσωπικού, αποδυναμώνουν τη γλώσσα. Στη διοίκηση, η αρανέζικη εφαρμόζεται σε τοπικό επίπεδο σε αντιδιαστολή με τα προβλεπόμενα από την καταλανική νομοθεσία. Η παρουσία της δε στα μέσα επικοινωνίας είναι υποβαθμισμένη, ενώ απουσιάζει παντελώς από παντός τύπου οικονομικο-κοινωνική δραστηριότητα.

(Foro de debate sobre la Carta Europea para las Lenguas Regionales o Minoritarias 2017, 3-4).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΝΟΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΛΑΝΟΦΩΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

4. *Εισαγωγικές παρατηρήσεις*

Η καταλανική γλώσσα, όπως προαναφέρθηκε, ομιλείται και εκτός της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας. Στις ενότητες του παρόντος κεφαλαίου εξετάζονται διεξοδικά οι πολιτικές κανονικοποίησης της καταλανικής γλώσσας στις Βαlearίδες νήσους και στην Κοινότητα της Βαλένθια όπου αποτελεί συν-επίσημη γλώσσα, ενώ διερευνάται η θέση της καταλανικής στις γεωγραφικές ζώνες που ομιλείται εντός της ισπανικής επικράτειας: στη La Franja της Αραγωνίας και στο El Carche της Μούρθια.

4.1 *Γλωσσική κανονικοποίηση στις Βαlearίδες νήσους*

4.1.1 *Νομικό πλαίσιο*

Η κανονικοποίηση της καταλανικής στις Βαlearίδες αποτελεί ιδιαίζουσα περίπτωση, λόγω της πολυπλοκότητας και πληθυντικότητας των παραμέτρων που συνθέτουν το γλωσσικό μωσαϊκό του νησιωτικού αυτού συμπλέγματος. Τη νομική και θεσμική βάση για την ανάπτυξη της γλωσσικής πολιτικής των Βαlearίδων αποτελούν ο Νόμος για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση των Βαlearίδων⁸⁹ του 1986 (*Llei 3/1986, de 29 d'abril, de Normalització Lingüística a les Illes Balears*) και το Καταστατικό Αυτονομίας των Βαlearίδων Νήσων του 2007 (*Llei Orgànica 1/2007, de 28 de Febrer, de Reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears*).

Το άρθρο 1 του Νόμου 3/1986 αποτελεί το νομικό έρεισμα για την κανονικοποίηση της καταλανικής ως γηγενούς γλώσσας των Βαlearίδων σε όλα τα περιβάλλοντα (εκπαίδευση, διοίκηση, μέσα επικοινωνίας) και παράλληλα με την συν-επίσημη καστιλιανική:

⁸⁹ Ο συγκεκριμένος νόμος συμπλήρωνε για τα δεδομένα εκείνης της περιόδου το Καταστατικό Αυτονομίας των Βαlearίδων του 1983 και εξακολουθεί να αποτελεί τη νομική βάση για το ισχύον Καταστατικό του 2007.

Article 1

1. *La present Llei té per objecte desenvolupar l'article 3 de l'Estatut d'autonomia, pel que fa a la normalització de la llengua catalana, com a pròpia de les Illes Balears en tots els àmbits, i garantir l'ús del català i del castellà com a idiomes oficials d'aquesta comunitat autònoma*
2. *Són, per tant, objectius de la Llei:*
 - a) *Fer efectiu l'ús progressiu i normal de la llengua catalana en l'àmbit oficial i administratiu.*
 - b) *Assegurar el coneixement i l'ús progressiu del català com a llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament.*
 - c) *Fomentar l'ús de la llengua catalana en tots els mitjans de comunicació social.*
 - d) *Crear la consciència social sobre la importància del coneixement i l'ús de la llengua catalana per tots els ciutadans.*

(Llei 3/1986, de Normalització Lingüística a les Illes Balears, 14)

[Άρθρο 1

1. *Ο παρόν Νόμος στόχο έχει να αναπτύξει το άρθρο 3 του Καταστατικού Αυτονομίας, σε ό,τι αφορά τη γλωσσική κανονικοποίηση της καταλανικής γλώσσας, ως γηγενούς των Βαλεαρίδων σε όλα τα περιβάλλοντα, και να εγγυηθεί τη χρήση της καταλανικής και της καστιλιανικής ως επίσημων γλωσσών αυτής της Αυτόνομης Κοινότητας.*
2. *Στόχοι, ως εκ τούτου, του Νόμου είναι:*
 - a. *Να τεθεί σε εφαρμογή η προοδευτική και κανονική χρήση της καταλανικής γλώσσας στον επίσημο και διοικητικό τομέα.*
 - b. *Να διασφαλιστεί η εκμάθηση και η σταδιακή χρήση της καταλανικής ως γλώσσα όχημα στον τομέα της εκπαίδευσης.*
 - γ. *Να προαχθεί η χρήση της καταλανικής γλώσσας σε όλα τα κοινωνικά μέσα επικοινωνίας.*
 - δ. *Να αναπτυχθεί η κοινωνική συνείδηση για τη σπουδαιότητα της εκμάθησης και χρήσης της καταλανικής γλώσσας για όλους τους πολίτες.]*

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η παράγραφος 5 του άρθρου 2, στην οποία καθίσταται σαφής η πρόθεση μελέτης και διαφύλαξης των γλωσσικών παραλλαγών της καταλανικής που ομιλούνται στα νησιά, χωρίς ωστόσο να τις κατονομάζει:

Article 2

1. *La llengua catalana és la llengua pròpia de les Illes Balears i tots tenen el dret de conèixer-la i d'usar-la.*

(...)

5. *Les modalitats insulars de la llengua catalana seran objecte d'estudi i protecció, sense perjudici de la unitat de l'idioma.*

(Llei 3/1986, de Normalització Lingüística a les Illes Balears, 15)

[Άρθρο 2

1. *Η καταλανική γλώσσα είναι η γηγενής γλώσσα των Βαlearίδων Νήσων και όλοι έχουν το δικαίωμα να τη γνωρίζουν και να τη χρησιμοποιούν.*

(...)

5. *Οι νησιωτικές ποικιλίες της καταλανικής γλώσσας θα αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης και προστασίας, χωρίς να ζημιωθεί η ενότητα της γλώσσας.]*

Το Καταστατικό Αυτονομίας των Βαlearίδων του 2007 τέθηκε σε ισχύ κατόπιν μεταρρύθμισης του Καταστατικού του 1983· στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 του παρόντος Καταστατικού κατοχυρώνεται ο συν-επίσημος χαρακτήρας της καταλανικής και της καστιλιανικής, ενώ η παράγραφος 2 δεσμεύει τα θεσμικά όργανα των Βαlearίδων ως προς τη δημιουργία των προϋποθέσεων που θα προάγουν την εκμάθηση των δύο γλωσσών και θα εξασφαλίσουν την πλήρη ισοτιμία μεταξύ τους ως προς τα δικαιώματα των πολιτών των νησιών.

Article 4. *La Llengua propia*

1. *La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, té, juntament amb la castellana, el caràcter d'idioma oficial.*

(...)

3. *Les institucions de les Illes Balears han de garantir l'ús normal i oficial dels dos idiomes, han de prendre les mesures necessàries per assegurar-ne el*

coneixement i han de crear les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant als drets dels ciutadans de les Illes Balears.

(Llei Orgànica 1/2007, de reforma de L'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, 4)

[Άρθρο 4. *Η γηγενής γλώσσα*

1. *Η καταλανική γλώσσα, γηγενής των Βαλεαρίδων Νήσων, θα έχει, μαζί με την καστιλιανική, επίσημο χαρακτήρα.*

(...)

3. *Οι θεσμοί των Βαλεαρίδων θα εγγυώνται την κανονική και επίσημη χρήση των δύο γλωσσών, θα λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσουν την εκμάθησή τους και θα δημιουργούν τις προϋποθέσεις που θα επιτρέπουν την πλήρη ισότητα των δύο γλωσσών σε ό,τι αφορά στα δικαιώματα των πολιτών των Βαλεαρίδων Νήσων.]*

4.1.2 Θεσμικά όργανα

Οι αρμόδιοι φορείς για τη γλωσσική κανονικοποίηση στις Βαλεαρίδες οργανώνονται σε δύο επίπεδα: κεντρικό και τοπικό· η Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής των Βαλεαρίδων (*Direcció General de Política Lingüística*, εφεξής: DGPL), που ιδρύθηκε από την Κυβέρνηση των Βαλεαρίδων το 1996, αντιπροσωπεύει τον κεντρικό φορέα οργάνωσης και συντονισμού της γλωσσικής κανονικοποίησης επί του συνόλου των νησιών. Καίρια ώθηση στη διαδικασία γλωσσικής κανονικοποίησης των Βαλεαρίδων αποτελεί η ίδρυση από την αυτόνομη κυβέρνηση το 2001 του Κοινωνικού Συμβουλίου της Καταλανικής Γλώσσας (*Consell Social de la Llengua Catalana*), που απαρτίζεται από πλειάδα θεσμικών⁹⁰ και μη εκπροσώπων· επικουρείται από τα συναρμόδια

⁹⁰ Το *Consell Social de la Llengua Catalana* απαρτίζεται από τον πρόεδρο της αυτόνομης κυβέρνησης, τον σύμβουλο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (*Conselleria d'Educació i Cultura*), τον διευθυντή της Γενικής Διεύθυνσης Γλωσσικής Πολιτικής, τους προέδρους των τριών Νησιωτικών Συμβουλίων (*Consell Insular de Mallorca, Consell Insular de Menorca, Consell Insular d'Eivissa i Formentera*), τον διευθυντή του Πανεπιστημίου Βαλεαρίδων Νήσων (*Universitat de les Illes Balears*) και τον πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου των Βαλεαρίδων (*Tribunal Superior de la Justícia de Balears*). Προκειμένου να εξασφαλιστεί η μέγιστη κοινωνική εκπροσώπηση, στο Συμβούλιο συμμετέχουν ανεξάρτητοι φορείς, θεσμοί και οργανώσεις όπως τα *Institut d'Estudis Baleàrics, Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, Gremi d'Editors de les Balears, Consell de Joventut, Grup*

νησιωτικά Συμβούλια της Μαγιόρκας, της Μενόρκας, της Ιμπίθας και Φορμεντέρας (*Consell Insular de Mallorca, Consell Insular de Menorca, Consell Insular d'Eivissa i Formentera*) και κεντρικό του αντικείμενο είναι η ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις γλωσσικές ιδιαιτερότητες κάθε νησιού (Herling 2008, 237). Σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης, καταλυτικός για τη γλωσσική κανονικοποίηση των νησιών είναι και ο ρόλος της Κοινοπραξίας για την Προαγωγή και τη Χρήση της καταλανικής γλώσσας και την Προβολή στο Εξωτερικό της Κουλτούρας των Βαλεαρίδων Νήσων (*Consorti per el Foment de l'Ús de la llengua catalana i la Projecció Exterior de la Cultura de les Illes Balears-COFUC*), αρμόδιο για την οργάνωση και παροχή προγραμμάτων διδασκαλίας της καταλανικής σε ενήλικες και την εκπροσώπηση της κουλτούρας των Βαλεαρίδων στο εξωτερικό (Herling 2008, 238). Με τη σύμπραξη και του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και του Πανεπιστημίου των Βαλεαρίδων, συστήνεται εν έτει 1991 το *Gabinet de Terminologia* το οποίο, υπό τον συντονισμό της TERMCAT, παρέχει ολοκληρωμένες υπηρεσίες στον τομέα της καταλανικής ορολογίας: συμβουλευτική στην ορολογία της καταλανικής γλώσσας, ανάπτυξη και διασπορά μεθοδολογικών κριτηρίων για την εκπόνηση λεξικών και λεξιλογίων, σχεδιασμός και συντονισμός της εννοιολογικής έρευνας, κατάρτιση ειδημόνων στην ορολογία (Herling 2008, 238).

Σε τοπικό επίπεδο, η αυτο-διακυβέρνηση ασκείται από τα Νησιωτικά Συμβούλια της Μαγιόρκας, της Μενόρκας και της Ιμπίθας/ Φορμεντέρας, τα οποία είναι τα κατεξοχήν αρμόδια όργανα για την υλοποίηση των μέτρων γλωσσικής κανονικοποίησης που εκπονούνται από την DGPL, ενώ διαθέτουν νομοθετική αυτοτέλεια σε ό,τι αφορά στην ανάληψη πρωτοβουλιών (πραγματοποίηση εκστρατειών, θέσπιση μέτρων) στο πλαίσιο της γλωσσικής κανονικοποίησης. Το 2004, η Κυβέρνηση της Μενόρκας είναι η πρώτη που επικυρώνει Νησιωτικό Σχέδιο για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση στη Μενόρκα (*Pla Insular de Normalització Lingüística de Menorca*), το οποίο αποσκοπεί στην πολιτιστική και γλωσσική ένταξη του νεοαφιχθέντος πληθυσμού μέσα από δράσεις που προωθούν και ενθαρρύνουν την εκμάθηση, χρήση και διασπορά της καταλανικής μεταξύ των μεταναστών (Herling 2008, 245)· ομοίως, το 2009 επικυρώνεται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και την DGPL το Γενικό Σχέδιο για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση των Βαλεαρίδων Νήσων (*Pla General de Normalització Lingüística*

d'Esplai, de Mallorca-Esplai de les Illes Balears, Plataforma per la Llengua d'Eivissa, Moviment d'Escolta i Guitatge, κ.α. (Herling 2008, 237).

de les Illes Balears) με στόχο την προαγωγή και διάχυση της καταλανικής σε τομείς όπου επιτελούνται αυξημένες επικοινωνιακές λειτουργίες: παιδεία, υγειονομική περίθαλψη, δικαιοσύνη, μέσα επικοινωνίας, πολιτισμός, εμπόριο (*Pla General de Normalització Lingüística de les Illes Balears* 2009, 8).

Στη Μαγιόρκα δεν έχει εκπονηθεί αντίστοιχο σχέδιο με αυτό της Μενόρκας, ωστόσο, πολυσχιδής είναι η δράση του Νησιωτικού Συμβουλίου της, με την οργάνωση εκστρατειών και την ανάληψη στοχευμένων πρωτοβουλιών για την γλωσσική ένταξη των μεταναστών και την ανάδειξη της βαλεαρινής καταλανικής σε γλώσσα γοήτρου μεταξύ του εγχώριου και αλλόγλωσσου πληθυσμού⁹¹. Ενδεικτικά, αναφέρουμε τις αντιπροσωπευτικότερες δράσεις της Νησιωτικής Διεύθυνσης Γλωσσικής Πολιτικής και του Νησιωτικού Συμβουλίου της Μαγιόρκας για την καλλιέργεια και διασπορά της καταλανικής:

- *Rap, taller per a joves 2018* (μτφρ.: *Ραπ, εργαστήριο για νέους 2018*): το συγκεκριμένο πρόγραμμα οργανώνεται σε πιλοτική βάση από τη Νησιωτική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής (*Direcció Insular de Política Lingüística*) και απευθύνεται στο εφηβικό κοινό ηλικίας 12 έως 17 ετών. Οι έφηβοι συνθέτουν σε καταλανικό στίχο τη δική τους ραπ δημιουργία, εφαρμόζοντας συγκεκριμένο μέτρο και ροή· πρόκειται ομολογουμένως, για μια αρκετά πρωτοπόρα ιδέα, δεδομένου ότι, η ραπ θεωρείται ένας από τους δημοφιλέστερους «κώδικες» μουσικής έκφρασης και διαδραστικής επικοινωνίας ανάμεσα σε νέους και εφήβους. Ο καταλανικός στίχος θα μπορούσε να λειτουργήσει κάλλιστα ως ερέθισμα για τη διάχυση και καλλιέργεια της καταλανικής ως γλώσσας της νεολαίας (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=19039).
- *Sortim a jugar!* (μτφρ.: *Πάμε να παίζουμε!*). Σειρά δραστηριοτήτων για παιδιά και νέους με στόχο την προώθηση της καταλανικής γλώσσα μέσα από την ψυχαγωγία και το παιχνίδι· οι συγκεκριμένες εκδηλώσεις, που διοργανώνονται υπό την αιγίδα της Νησιωτικής Διεύθυνσης Γλωσσικής Πολιτικής, θα πραγματοποιούνται στο πλαίσιο πανηγυριών στη Μαγιόρκα, αρχής γενομένης από το πανηγύρι του *Andratx* στις 6 και 7 Απριλίου του 2018

⁹¹ Ο όρος αλλόγλωσσος πληθυσμός χρησιμοποιείται εσκεμμένα, καθώς σήμερα το φαινόμενο της μετανάστευσης στις Βαlearίδες έχει αποκτήσει πολυεθνική διάσταση, ευρωπαϊκής κυρίως προέλευσης.

(http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=19026).

- *Històries del català* (μτφρ.: *Ιστορίες της καταλανικής*): εκστρατεία ευαισθητοποίησης των πολιτών και των άρτι αφιχθέντων κατοίκων των Βαλεαρίδων για τη σπουδαιότητα της εκμάθησης και προαγωγής της καταλανικής ως γλώσσας κοινωνικής συνοχής, με τη συμμετοχή της Κυβέρνησης των Βαλεαρίδων Νήσων (*Govern de les Illes Balears*), των νησιωτικών συμβουλίων και περισσότερων από τριάντα Δήμων των νησιών (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=17946).
- *Jornada de Dinamització Lingüística: comunicacions* (μτφρ.: *Ημερίδα Ενίσχυσης της Γλώσσας: σύνδεσμοι*). Παρουσίαση των συνδέσμων *Projecte d'Acolliment Lingüístic i Cultural* και *Treballant les actituds lingüístiques* στο πλαίσιο ημερίδας που διοργανώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2017, από τη Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής (*Direcció General de Política Lingüística-DGPL*) της Κυβέρνησης των Βαλεαρίδων, με στόχο την ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών που αφορούν στο κομμάτι της υποδοχής και γλωσσικής ενσωμάτωσης ξενόφερτων πληθυσμών στις Βαλεαρίδες, προς όφελος της κοινωνικής συνοχής (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=18913).
- *Voluntariat per la llengua* (μτφρ.: *Εθελοντισμός για τη γλώσσα*), που περιλαμβάνει τρία διαφορετικά προγράμματα:

Amb tu, en català (μτφρ.: *Μαζί σου, στα καταλανικά*). Από το 2016 το Συμβούλιο της Μαγιόρκας (*Consell de Mallorca*) διοργανώνει εργαστήρια πρακτικής εξάσκησης στην καταλανική γλώσσα για αρχάριους και μη. Με τη συμμετοχή εθελοντών ομιλητών της καταλανικής και ανά ζεύγη, δίνεται η δυνατότητα στους διδασκόμενους να εξασκηθούν στη χρήση της γλώσσας επικοινωνώντας με πεπειραμένους ομιλητές, προσφέροντας παράλληλα στους συμμετέχοντες δωρεάν ετήσια είσοδο σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και θεάματα στην καταλανική.

Voluntariat per la llengua virtual (μτφρ.: Διαδικτυακός εθελοντισμός για τη γλώσσα). Πρόκειται για τη διαδικτυακή εκδοχή του προγράμματος, μελετημένη ειδικά για να προσφέρει μέσω τηλεδιάσκεψης τις ίδιες υπηρεσίες εξάσκησης στη γλώσσα για τους ενδιαφερόμενους από οποιοδήποτε σημείο της υφελίου αυτοί επιθυμούν.

Joves de Mallorca per la Llengua (μτφρ.: Οι νέοι της Μαγιόρκας για τη γλώσσα). Σύνδεσμος εθελοντών και εθελοντριών για την προώθηση της καταλανικής γλώσσας

(http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=2230).

- *Català a l'empresa* (μτφρ.: Καταλανική στην επιχειρηματικότητα). Δράσεις στον τομέα της εστίασης και του εμπορίου για την προστασία των γλωσσικών δικαιωμάτων των πελατών και την ποιότητα των υπηρεσιών (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=3012).
- *Acolliment lingüístic* (μτφρ.: Γλωσσική υποδοχή). Προγράμματα γλωσσικής ένταξης για τους άρτι αφιχθέντες κατοίκους, που περιλαμβάνουν εγχειρίδια εκμάθησης της καταλανικής για αρχάριους, σεμινάρια κατάρτισης προσωπικού για τη στελέχωση των δομών υποδοχής, ενημέρωση σχετικά με δραστηριότητες που αφορούν στη γλωσσική υποδοχή (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=3011).
- Ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα προβολής και προώθησης της καταλανικής όπως τον τηλεοπτικό σχολικό διαγωνισμό πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης «*Què t'hi jugues?*» και το ραδιοφωνικό πρόγραμμα «*El Pic*» (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=2231).
- Exposició «*Petit cafè del món. Les llengües que es parlen a les Illes Balears*» (μτφρ.: Έκθεση «Μικρό καφέ του κόσμου. Οι γλώσσες που ομιλούνται στις Βαlearίδες νήσους»). Στο πλαίσιο της εν λόγω έκθεσης, που πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τη Νησιωτική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής του Συμβουλίου της Μαγιόρκας, παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της μελέτης «Οι γλώσσες στις Βαlearίδες νήσους. Έτη 2008-2010», κοινό πόνημα του Πανεπιστημίου των Βαlearίδων (Universitat de les Illes Balears-

UIB), του Οίκου Γλωσσών-Linguamón (Linguamón–Casa de les Llengües) και της Ομάδας Κοινωνιογλωσσολογικής Έρευνας των Βαλεαρίδων Νήσων (Grup de Recerca Sociolingüística de les Illes Balears-GRESIB). Η σπουδαιότητα της έκθεσης έγκειται στο ότι σκιαγραφεί τη γλωσσική μεταμόρφωση που βιώνουν οι Βαλεαρίδες, επισημαίνοντας το γεγονός ότι, η συμβίωση πλέον των 160 γλωσσών στα νησιά καθιστά μια ανεκτίμητη πηγή νέας γνώσης μέσω της διακίνησης ιδεών, γλωσσών, πληθυσμών, ικανή να εμπλουτίσει οικονομικά, πολιτιστικά και κοινωνικά τις Βαλεαρίδες (http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=6889).

Σε ό,τι αφορά στην Ιμπίθα, η Υπηρεσία Γλωσσικής Κανονικοποίησης (*Servei de Normalització Lingüística*) μέσα από ποικίλες δράσεις επενδύει στην καλλιέργεια και προώθηση της καταλανικής σε διαφορετικούς τομείς και γλωσσικά περιβάλλοντα:

- ◇ Με στόχο τη γλωσσική αφομοίωση των ξενόφερτων και καστιλλιανόφωνων μόνιμων ή ημιμόνιμων πληθυσμών, οργανώνονται από τους νησιωτικούς δήμους επιμορφωτικά σεμινάρια για την απόκτηση (για τους αρχάριους) ή βελτιστοποίηση (λειτουργούν ως σχολεία δεύτερης ευκαιρίας για τα άτομα με μερική επάρκεια στη γλώσσα) των γνώσεων στην καταλανική γλώσσα· παράλληλα, παρέχεται η δυνατότητα εκμάθησης της καταλανικής στους αυτοδίδακτους μέσω οργανωμένου δικτύου. Ομοίως, παρέχονται υπηρεσίες συμβουλευτικής για τη γλώσσα σε ιδιώτες, υπηρεσίες πληροφόρησης για τρέχοντες κύκλους εκμάθησης της γλώσσας ή προγραμματισμένων εξετάσεων πιστοποίησης γλωσσικής επάρκειας, κ.ά.
- ◇ Με στόχο την προβολή και ανάδειξη της γλώσσας στις επιγραφές οδών, εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων και καταστημάτων εστίασης, προκηρύσσονται επιχορηγήσεις για την εξωτερική και εσωτερική προβολή της καταλανικής (κάρτες, μενού, ιστοσελίδες, εμπορικές επωνυμίες, συσκευασίες, κ.ά.), με θετική μέχρι στιγμής ανταπόκριση.
- ◇ Προκειμένου να δοθούν κίνητρα στη χρήση και διάχυση της καταλανικής στον γραπτό λόγο, διοργανώνονται λογοτεχνικοί διαγωνισμοί που απευθύνονται σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες (μαθητές δευτεροβάθμιας και προπτυχιακούς φοιτητές, ενήλικες συγγραφείς) στο πλαίσιο των οποίων απονέμονται τα βραβεία:

- ο Αφήγησης και Ποίησης San Jordi (*Premios de Narrativa y Poesía San Jordi*) και,
- ο Σύντομων διηγημάτων (*Premio de relatos cortos Joan Castelló*).

(http://www.conselldeivissa.es/portal/p_20_contenedor1.jsp?seccion=s_fdes_d4_v2.jsr&codbusqueda=109&&codMenu=545&language=es&codResi=1)

Το Νησιωτικό Συμβούλιο της Φορμεντέρας, μέσω της Υπηρεσίας Γλωσσικής Αξιολόγησης (*Servei d'Assessorament Lingüístic: SAL*), δίνει έμφαση στον εθελοντισμό για τη γλώσσα, δημιουργώντας ένα δίκτυο διάδρασης μεταξύ ατόμων που επιθυμούν να βελτιώσουν τις γνώσεις τους στην καταλανική και εθελοντών που διαθέτουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο γνώσεων στην καταλανική. Οι ιθύνοντες επενδύουν στην οικοδόμηση μιας υποτυπώδους σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα στους συνδιαλεγόμενους, η οποία θα τους επιτρέψει να «ανοιχτούν» και να «εξωτερικεύσουν» στοιχεία όπως ο αυθορμητισμός και ο αυτοσχεδιασμός στη συζήτηση για την επικαιρότητα, τις προσωπικές ενασχολήσεις και τα ενδιαφέροντά τους, κλπ. Επίσης, όπως συμβαίνει και με όλους τους φορείς γλωσσικής πολιτικής που εξετάσαμε στις προηγούμενες ενότητες, η SAL προσφέρει υπηρεσίες διόρθωσης και μετάφρασης σύντομων κειμένων και μεριμνά για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με τους κύκλους εκμάθησης της καταλανικής όλων των επιπέδων που διοργανώνονται στη Φορμεντέρα, τις χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων για την προώθηση της γλώσσας και τις επικείμενες δράσεις εθελοντισμού.

(https://www.consellinsulardeformentera.cat/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=297&Itemid=353&lang=es)

4.1.3 Η καταλανική στη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Το θεσμικό πλαίσιο για τη διδασκαλία της καταλανικής γλώσσας στα σχολεία των Βαλεαρίδων παρέχει ο Νόμος 3/1986 για τη Γλωσσική Κανονικοποίηση στις Βαλεαρίδες, στον οποίο έχουμε προαναφερθεί. Ειδικότερα, στο άρθρο 17 θεσμοθετείται ως επίσημη γλώσσα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης η γηγενής των Βαλεαρίδων καταλανική:

ΤΙΤΟΛ II
DE L'ENSENYAMENT

Article 17

El català, com a llengua pròpia de les Illes Balears, és oficial a tots els nivells educatius.

(Llei 3/1986, de Normalització Lingüística a les Illes Balears, 24)

Τίτλος II
ΠΕΡΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

[Άρθρο 17

Η καταλανική, ως γηγενής γλώσσα των Βαλεαρίδων νήσων, είναι επίσημη σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.]

Η κυβέρνηση των Βαλεαρίδων προέβη στη θέσπιση μιας σειράς διαταγμάτων για την υλοποίηση των προβλεπόμενων του Νόμου. Με το Διάταγμα 92/1997⁹² νομιμοποιείται ως γλώσσα διδασκαλίας η καταλανική σε όλες τις βαθμίδες μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και ρυθμίζεται η προοδευτική εισαγωγή/ ένταξή της στο εκπαιδευτικό σύστημα. Το συγκεκριμένο Διάταγμα παρέχει το κανονιστικό πλαίσιο ως προς την κατανομή των ωρών ανά γλώσσα και γνωστικό αντικείμενο και γενικότερα προνοεί για τη συνολική διαχείριση της διδασκαλίας των δύο επίσημων γλωσσών της περιφέρειας των Βαλεαρίδων και των γηγενών γλωσσικών ποικιλιών της. Το εκπαιδευτικό σύστημα των Βαλεαρίδων μέχρι και σήμερα διέπεται από τις βασικές αρχές του παρόντος κανονιστικού Διατάγματος για την ιεράρχηση/ διδασκαλία της καταλανικής, της καστιλιανικής και των αυτόχθονων γλωσσικών ποικιλιών των Βαλεαρίδων, οι οποίες συνεπικουρούνται από συμπληρωματικές διατάξεις μεταγενέστερων διαταγμάτων:

⁹² Διάταγμα 92/1997, της 4^{ης} Ιουλίου, με το οποίο ρυθμίζεται η χρήση και διδασκαλία της καταλανικής γλώσσας, γηγενούς των Βαλεαρίδων νήσων, στα μη πανεπιστημιακά εκπαιδευτικά ιδρύματα των Βαλεαρίδων/ ισπ.: Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les illes Balears, en els centres docents no universitaris de les illes Balears).

CAPÍTOL II

La llengua catalana, pròpia de les illes Balears, llengua d'ensenyament.

Article 7.

L'Administració educativa promourà l'ús de la llengua catalana, pròpia de les illes Balears, com a llengua vehicular de l'ensenyament no universitari, d'acord amb l'article 22 de la Llei 3/1986, de 29 d'abril.

Article 8.

Els centres educatius planificaran la implantació progressiva de l'ensenyament en llengua catalana, pròpia de les illes Balears, i ho especificaran en el Projecte lingüístic de centre. Per a això, i a partir del curs posterior a la publicació d'aquest Decret, tots els centres educatius iniciaran, si escau, l'ensenyament en aquesta llengua (...).

(<http://boib.caib.es/pdf/1997089/mp11261.pdf>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

[Η καταλανική, γηγενής των Βαlearίδων νήσων, γλώσσα της εκπαίδευσης.

Άρθρο 7.

Η Διοίκηση της εκπαίδευσης θα προάγει τη χρήση της καταλανικής γλώσσας, γηγενούς των Βαlearίδων νήσων, ως γλώσσα όχημα της μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, σύμφωνα με το άρθρο 22 του Νόμου 3/1986, της 29^{ης} Απριλίου.

Άρθρο 8.

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα σχεδιάσουν την προοδευτική ένταξη της διδασκαλίας στην καταλανική, γηγενούς των Βαlearίδων νήσων, και θα το συγκεκριμενοποιήσουν στο γλωσσικό Πλάνο κέντρου. Επί τούτου, και με αφετηρία τους κύκλους μαθημάτων που έπονται της δημοσίευσης του παρόντος Διατάγματος, όλα τα εκπαιδευτικά κέντρα θα ξεκινήσουν, κατά περίπτωση, τη διδασκαλία σε αυτή τη γλώσσα (...).]

Στο πλαίσιο της πολιτισμικής και γλωσσικής πληθυντικότητας της Ευρώπης, ετέθη ζήτημα εκσυγχρονισμού και αναπροσαρμογής της γλωσσικής εκπαίδευσης στις Βαlearίδες: στις 20 Απριλίου του 2013 δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης των Βαlearίδων το Διάταγμα 15/2013 για τη ρύθμιση της

ενσωματωμένης διαχείρισης των γλωσσών στα μη πανεπιστημιακά εκπαιδευτικά κέντρα των Βαlearίδων νήσων (Decreto 15/2013, de 19 d'abril, pel qual es regula el tractament integrat de les llengües als centres docents no universitaris de les illes Balears) με σαφή στόχευση την προώθηση της τριγλωσσίας και της διαπολιτισμικότητας στις σχολικές αίθουσες. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση προσέβλεπε στη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων και την απόκτηση γλωσσικής επάρκειας των μαθητών μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης σε δύο τουλάχιστον γλώσσες, πέραν της μητρικής τους: στις δύο επίσημες γλώσσες των Βαlearίδων (καταλανικής και καστιλιανικής) και σε μια ξένη, κατά προτίμηση την αγγλική (Butlletí Oficial de les Illes Balears, núm. 53). Το συγκεκριμένο Διάταγμα, ωστόσο, δεν μακροημέρευσε: ανακλήθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο των Βαlearίδων (*Tribunal Superior de Justicia Illes Balears*) κατόπιν πολυετών δικαστικών προσφυγών

(<https://www.diariodemallorca.es/mallorca/2015/07/03/govern-deroga-til-ley-simbolos/1036623.html>).

Η διαβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος των Βαlearίδων μιμείται το ισπανικό πρότυπο που αναλύσαμε στην ενότητα 3.4.2.3. Στην παρούσα φάση, η κυβέρνηση των Βαlearίδων φιλοδοξεί να επιβάλλει μέσω του επικείμενου αυτονομικού εκπαιδευτικού νόμου, ένα νέο γλωσσικό μοντέλο διδασκαλίας που θα θωρακίζει την καταλανική ως πλειονοτική/ ηγεμονική των σχολικών δραστηριοτήτων, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τη διδασκαλία της αγγλικής, της οποίας η διαχείριση ανατίθεται στην ευχέρεια του εκάστοτε εκπαιδευτικού κέντρου. Σε επιστολή του σχετικά με τη μελλοντική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, ο Υπουργός Παιδείας και Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης της Κυβέρνησης των Βαlearίδων (Consejero de Educación y Universidad del Gobierno de las Islas Baleares) Martí March, εμφανίζεται επικριτικός ως προς το πρότυπο της ισομερούς τρίγλωσσης διδασκαλίας στα σχολεία, επισημαίνοντας μεταξύ άλλων ότι «θα ήταν άτοπο να προταθεί ένα πολύγλωσσο σχολικό μοντέλο που θα αφιέρωνε σε κάθε γλώσσα του εβδομαδιαίου χρονοδιαγράμματος τις ίδιες ώρες (...) γιατί δεν θα απέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα». Το νέο γλωσσικό μοντέλο δεν διακρίνεται για τις καινοτόμες διατάξεις του και μιμείται κατά έναν μεγάλο βαθμό το κανονιστικό πλαίσιο του 2015 (Διάταγμα 34/2015 με το οποίο ρυθμίζεται το οργανόγραμμα διδασκαλίας της Δευτεροβάθμιας Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης στις Βαlearίδες νήσους) που διαδέχθηκε το ακυρωθέν Διάταγμα 15/2013, με το οποίο η διδασκαλία των γλωσσών ρυθμίζεται από τον εσωτερικό κανονισμό του εκάστοτε

(<http://www.elmundo.es/baleares/2018/01/29/5a6ec1ce268e3e154b8b4616.html>).

4.1.4 Η παρουσία της καταλανικής στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα

Η Δημόσια Ραδιοτηλεόραση των Βαλεαρίδων Νήσων (Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears EPRTVIB) ιδρύθηκε στις 26 Μαρτίου του 2004 βάσει του Νόμου 7/85. Οι παρθενικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις των θυγατρικών της IB3 Televisió και IB3 Ràdio πραγματοποιήθηκαν την 1^η Μαρτίου του 2005. Στην παρούσα φάση, το ραδιοτηλεοπτικό πρόγραμμα υποστηρίζεται και από την ψηφιακή πλατφόρμα του οργανισμού. Το δίκτυο, μέσω της πλουραλιστικής θεματολογίας του φιλοδοξεί να προαγάγει την εδαφική συνοχή και να ενισχύσει την πολιτισμική ταυτότητα και τη γλώσσα των Βαλεαρίδων μέσα από μια σύγχρονη, ποιοτική και καινοτόμα πρόταση με σεβασμό στις τοπικές αξίες και παραδόσεις. Παράλληλα με το κοινωνικό και πολιτιστικό της έργο, η αυτόνομη δημόσια τηλεόραση των Βαλεαρίδων, στοχεύει στην άρτια ενημέρωση του κοινού σε θέματα επικαιρότητας, ενώ αντίστοιχα ο ραδιοφωνικός σταθμός περιλαμβάνει θέματα γενικού ενδιαφέροντος, από προγράμματα ενημέρωσης και αθλητισμού μέχρι μουσική και ψυχαγωγία, προσαρμοσμένα στην πραγματικότητα και τις ανάγκες των Βαλεαρίδων (<https://ib3.org/corporatiu.html>). Η απήχηση εντούτοις, των συγκεκριμένων καναλιών είναι άκρως απογοητευτική όπως προκύπτει από τις μετρήσεις τηλεθέασης των τελευταίων μηνών, οι οποίες δεν υπερβαίνουν το 2,5% (<https://www.mallorcadiario.com/noticia/463103/medios/ib3-televisio-cierra-el-peor-enero-de-su-historia-con-una-audiencia-del-25-por-ciento-unas-4.000-personas.html>). Επιπλέον, το μονοπώλιο της καστιλιανικής σε ό,τι αφορά τα ιδιωτικά οπτικοακουστικά μέσα και τις έντυπες εκδόσεις, ελαχιστοποιούν την παρουσία και το γόητρο της καταλανικής, υποβιβάζοντάς την σε γλώσσα δεύτερης επιλογής.

4.1.5 Κοινωνικές προεκτάσεις της γλωσσικής κανονικοποίησης στις Βαλεαρίδες

Η κανονικοποίηση της καταλανικής στις Βαλεαρίδες αποτελεί μια εξαιρετικά σύνθετη, επίπονη και διαρκώς εξελισσόμενη διαδικασία τα τελευταία τριάντα και πλέον έτη. Οι δυσκολίες στην κανονικοποίηση της καταλανικής στη συγκεκριμένη περιφέρεια εντοπίζονται σε δύο επίπεδα: στο ευμετάβλητο δημογραφικό προφίλ των νησιών αφενός, και στην προκατάληψη των νησιωτών εις βάρος της καταλανικής, αφετέρου

(Herling 2008, 241). Πιο συγκεκριμένα, η αλματώδης ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών των νησιών από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, δημιούργησε επαυξημένες ανάγκες στον τομέα της απασχόλησης, τις οποίες αδυνατούσε να καλύψει ο ντόπιος πληθυσμός. Συγκυριακά, αυτό πριμοδότησε από τη δεκαετία του εξήντα⁹³ την αναζήτηση «εισαγόμενου» εργατικού δυναμικού, γονιμοποιώντας, τρόπον τινά, τις προϋποθέσεις μιας «δημογραφικής ασφυξίας» στα νησιά και ανατρέποντας τις κοινωνικές και, κυρίως, τις γλωσσικές ισορροπίες. Οι αυτόχθονες προσαρμόστηκαν στα νέα δημογραφικά και γλωσσικά δεδομένα αντικαθιστώντας την άλλοτε κυρίαρχη/καθομιλουμένη τοπική καταλανική, με τη γλώσσα των υπεράριθμων μεταναστών, την καστιλιανική (Herling 2008, 239-241). Αίσθηση προκαλεί η επισήμανση της Herling (2008, 240) που αφορά στην κατακόρυφη αύξηση του πληθυσμού των Βαλεαρίδων μεταξύ 1996 και 2002, η οποία ανήλθε σύμφωνα με εκτιμήσεις στα 118.248 άτομα, εκ των οποίων οι 6.289 εκπροσωπούσαν τον φυσικό πληθυσμό και οι 111.959 τους μετανάστες. Υπό αυτές τις συνθήκες, μεταξύ 1960 και 1975, ευδοκίμησε η «μονόπλευρη διγλωσσία», αφού από τη μια πλευρά οι μετανάστες δεν γνώριζαν την καταλανική ούτε επιδείκνυαν το στοιχειώδη ζήλο για την εκμάθησή της και από την άλλη, οι αυτόχθονες διευκόλυναν και ενθάρρυναν τη χρήση της καστιλιανικής στην μεταξύ τους επικοινωνία. Εν ολίγοις, η καστιλιανική με τη «συναίνεση» των αυτόχθονων αναδείχθηκε σε ηγεμονική των Βαλεαρίδων⁹⁴ (Herling 2008, 241).

Η γλωσσική συμπεριφορά, νοοτροπία και στάση των νησιωτών απέναντι στην πρότυπη καταλανική συνιστά τη δεύτερη και ουσιαστικότερη παράμετρο δυσκολίας στην κανονικοποίηση της γλώσσας. Η προτυποποίηση της καταλανικής που έπεται της επικύρωσης του Νόμου Γλωσσικής Κανονικοποίησης του 1986, αντιμετώπιστηκε με δυσπιστία από τους αυτόχθονες, οι οποίοι μέχρι τότε χρησιμοποιούσαν (και εξακολουθούν να χρησιμοποιούν ακόμη και σήμερα) αποκλειστικά τις διαλέκτους των Βαλεαρίδων (*mallorquí, menorquí, eivissenc*) για την προφορική τους επικοινωνία. Παρά το γεγονός ότι η προτυποποίηση της καταλανικής στις Βαλεαρίδες είχε ως

⁹³ Η Μαγιόρκα υπήρξε ο πρώτος αποδέκτης του μαζικού μεταναστευτικού κύματος στις Βαλεαρίδες και ακολούθησε η Μενόρκα τη δεκαετία του ογδόντα.

⁹⁴ Σε αντίθεση με την Καταλονία όπου, όπως διαπιστώσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, η καταλανική ήταν ταυτόσημη του κοινωνικού γοήτρου και της κοινωνικής ανέλιξης, στις Βαλεαρίδες αντιμετωπιζόταν ως υποδεέστερη τόσο από τους μετανάστες όσο και από τους ίδιους τους νησιώτες. Εξάλλου, οι χρονικές και ιστορικές συγκυρίες με τις οποίες συνδέθηκε η μετανάστευση των καστιλιανόφωνων (Δικτατορία του Franco, καθολική επιβολή της καστιλιανικής ως μοναδικής εθνική/επίσημης του ισπανικού Κράτους) ευνόησαν την επικράτηση της καστιλιανικής στις Βαλεαρίδες.

αφετηρία το γλωσσικό υπόστρωμα των τοπικών καθομιλουμένων, θεωρήθηκε από τους ντόπιους απειλή για την γλωσσική και πολιτισμική τους ταυτότητα (Herling 2008, 242). Η κοινωνική διάσταση του θέματος αποτυπώνεται εξάλλου, στο άρθρο 1.1.δ του Νόμου 3/1983, στο οποίο και υπογραμμίζεται η ανάγκη ευαισθητοποίησης των πολιτών απέναντι στην καταλανική: «*Να αναπτυχθεί η κοινωνική συνείδηση για τη σπουδαιότητα της εκμάθησης και χρήσης της καταλανικής γλώσσας για όλους τους πολίτες*». Η συγκεκριμένη παράγραφος απηχεί στο έπακρο την υποβόσκουσα νοοτροπία των νησιωτών, οι οποίοι απορρίπτουν ως αλλότρια την καταλανική της Καταλονίας, ταυτίζοντάς την με τον οικονομικό «ιμπεριαλισμό της Βαρκελώνης» (Herling 2008, 242). Γίνεται κατανοητό ότι, δεδομένης της εμμονής των κατοίκων των Βαλεαρίδων να διατηρήσουν την αυθεντικότητα της γλώσσας τους, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ενός προγράμματος γλωσσικής κανονικοποίησης σε ένα αμιγώς «καστιλιανοκρατούμενο» περιβάλλον απαιτεί τιτάνιες προσπάθειες συντονισμού και συμφιλίωσης ετερόκλητων στοιχείων σε επίπεδο γλώσσας και νοοτροπίας. Ως εκ τούτου, η DGPL, έχοντας βαθιά επίγνωση του προβλήματος και των εν γένει κοινωνικο-οικονομικών, γλωσσικών και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων του κάθε νησιού ξεχωριστά, έχει επενδύσει στην ανάπτυξη μιας γλωσσικής πολιτικής με γνώμονα τη γλωσσική ένταξη των μεταναστών και την οικοδόμηση μιας κοινής γλωσσικής συνείδησης προς όφελος της κοινωνικής συνοχής, σταθερότητας και προόδου.

Από τα ευρήματα του Διαλόγου για την πλήρωση των δεσμεύσεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μειονοτικές ή Περιφερειακές Γλώσσες σε ό,τι αφορά στις εκπαιδευτικές παρεμβάσεις προς όφελος της καταλανικής, (Foro de debate sobre la Carta Europea para las Lenguas Regionales o Minoritarias 2017, 7) επισημαίνεται ότι, παρά τις θετικές προσπάθειες των ιθυνόντων, μικροπολιτικά παιχνίδια και εκλογικές σκοπιμότητες αναίρεσαν τα νομικά κεκτημένα της γλώσσας στην παιδεία και δημιούργησαν κλίμα αβεβαιότητας και αστάθειας στα εκπαιδευτικά δεδομένα, με γενικότερες αρνητικές συνέπειες για την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης.

4.2 Γλωσσική κανονικοποίηση στην Κοινότητα της Βαλένθια (Comunitat Valenciana)

4.2.1 Η διαμάχη περί «καταλανικότητας» της βαλενθιανικής

Το γλωσσικό ζήτημα στην Κοινότητα της Βαλένθια είναι μια εξόχως περίπλοκη υπόθεση, καθώς υποβόσκουν δύο μορφές γλωσσικής διαμάχης: η πρώτη αφορά στην ταυτότητα/ προέλευση της βαλενθιανικής γλώσσας και η δεύτερη στην εδαφική και

γλωσσική διχοτόμηση της εν λόγω περιφέρειας σε καστιλιανόφωνες και βαλενθιανόφωνες ζώνες. Σε ό,τι αφορά στο πρώτο σκέλος της διαμάχης, το ζήτημα της «πατρότητας» και της «ονοματοδοσίας» της γηγενούς γλώσσας της Βαλένθια και ειδικότερα ο ισχυρισμός περί στενής διαλεκτικής/ γλωσσικής συγγένειας μεταξύ καταλανικής και βαλενθιανικής, διχάζει και εγείρει ερωτήματα μεταξύ των ειδημόνων. Πολιτικοί και κοινωνικοί, κυρίως, λόγοι ευνοούν την επικράτηση δύο θεωριών: της «πανκαταλανικής» (*teoría pancatalanista*) και της βαλενθιανικής (*teoría valencianista*): η πρώτη υποστηρίζει ότι η βαλενθιανική είναι απόρροια της εδαφικής επέκτασης της καταλανικής τον 13^ο αιώνα, ενώ αντίστοιχα η δεύτερη την κατηγοριοποιεί ως αυτόχθονη, υπαγόμενη στο σύμπλεγμα ιβηρο-ρομανικών γλωσσών (<http://www.idiomavalenciano.com/conflicto-linguistico-valenciano.html>). Επίσημως, η χρήση του όρου «βαλενθιανική γλώσσα» εγκαινιάζεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όταν η Βασιλική Ακαδημία της Βαλενθιανικής Κουλτούρας (*Real Acadèmia de Cultura Valenciana – RACV*: έτος ίδρυσης 1915) επιμελείται την προτυποποίηση της αυτόχθονης γλώσσας του ιστορικού Βασιλείου της Βαλένθια (*Regne de València*), προσδίδοντάς της ίδια υπόσταση και απεντάσσοντάς την από την ενιαία γλωσσική νόρμα του Pompeu Fabra (<https://www.lenguavalenciana.com/>· <https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20140925/54415385961/quien-divide-catalan-caso-valenciano.html>). Εν έτει 1932, σε μια προσπάθεια να τονωθεί το κοινωνικό γόητρο της βαλενθιανικής και να εξισορροπηθεί η αδιαμφισβήτητη ηγεμονία της καστιλιανικής στη βαλενθιανική περιφέρεια, υπογράφηκε με ευρεία πολιτική συναίνεση μια σειρά ρυθμιστικών ορθογραφικών κανόνων, οι περίφημες *Normes de Castelló*, βασισμένων μεν στην ορθογραφική νόρμα του Pompeu Fabra, προσαρμοσμένων δε στις ιδιαιτερότητες και την ιδιοσυγκρασία της βαλενθιανικής. Ακολούθησε ο κατατρεγμός των περιφερειακών ισπανικών γλωσσών κατά τη ζοφερή παρένθεση του Franco· μετά την αναστήλωση του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Ισπανία και την κατάρτιση του Καταστατικού Αυτονομίας της Κοινότητας της Βαλένθια το 1982, η βαλενθιανική κατοχυρώνεται ως η συν-επίσημη της ομώνυμης περιφέρειας παράλληλα με την καστιλιανική. Σε αυτό το σημείο, οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι στην παρούσα εργασία η βαλενθιανική, και κατ' επέκταση η γλωσσική πολιτική της εν λόγω περιφέρειας, διερευνάται μονομερώς ως η γλωσσική παραλλαγή της καταλανικής της Βαλένθια· ως εκ τούτου, υιοθετούμε την επίσημη θέση της Βαλενθιανικής Ακαδημίας της Γλώσσας (*Acadèmia Valenciana de la*

Llengua), η οποία ορίζει τη βαλενθιανική⁹⁵ ως: «Ρομανική γλώσσα ομιλούμενη στην Κοινότητα της Βαλένθια, όπως επίσης στην Καταλονία, στις Βαlearίδες νήσους, στο γαλλικό τμήμα των Ανατολικών Πυρηναίων, στο Πριγκιπάτο της Ανδόρρας, στην ανατολική λωρίδα της Αραγωνίας και στη σαρδηνιακή πόλη του Αλγκέρο, περιοχές στις οποίες λαμβάνει την ονομασία “καταλανική”» (<http://www.avl.gva.es/lexicval/>). Ο συγκεκριμένος ορισμός εξακολουθεί μέχρι τις ημέρες μας να εγείρει θύελλα αντιδράσεων για το «φιλοκαταλανικό» του φρόνημα: οι πολέμιοι της «πανκαταλανικής» θεωρίας εκλαμβάνουν τη συγκεκριμένη αντίληψη ως καταλανικό παρεμβατισμό σε μια προσπάθεια να ενταχθεί η Βαλένθια στον συνασπισμό καταλανικών χωρών (Països Catalans) όπως καταγγέλλει η Isabel Bonig, Πρόεδρος του Λαϊκού Κόμματος της Κοινότητας της Βαλένθια (Partido Popular de la Comunitat Valenciana - PPCV): «οι παρεμβολές του καταλανικού εθνικισμού σε ζητήματα εδαφικής κυριαρχίας, κουλτούρας, γλώσσας και πολιτισμικής κληρονομιάς, οι οποίες πλήττουν την ταυτότητα του βαλενθιανικού λαού και των προβλεπόμενων από το Καταστατικό Αυτονομίας (της Βαλένθια)» (<https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20140925/54415385961/quien-divide-catalan-caso-valenciano.html>). Για τους Βαλενθιανούς, η αποστασιοποίηση από την καταλανική είναι θέμα αρχής και διατήρησης της αυθεντικότητας της γλωσσικής και πολιτισμικής τους ταυτότητας, χωρίς να παραγνωρίζουν το γεγονός ότι καταλανική και βαλενθιανική μοιράζονται τις ίδιες γλωσσικές/ διαλεκτικές καταβολές και προέρχονται από την ίδια γλωσσική οικογένεια. Αυτό απηχεί εξάλλου, και η τοποθέτηση του πρώην προέδρου του Τμήματος Γλώσσας και Λογοτεχνίας (*Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes*) της Βασιλικής Ακαδημίας της Βαλενθιανικής Κουλτούρας και συγγραφέα του Γενικού Λεξικού της Βαλενθιανικής Γλώσσας (*Diccionari General de la Llengua Valenciana*) Voro López, ο οποίος διευκρινίζει ότι «από την πλευρά της RACV, σε φιλολογικό επίπεδο, αναγνωρίζουμε ότι η βαλενθιανική και η καταλανική ανήκουν στην ίδια γλωσσική οικογένεια, αλλά δεν επιθυμούμε να ενταχθούμε στην καταλανική ρυθμιστική νόρμα ούτε να χαθεί η ονομασία της γλώσσας μας».

⁹⁵ Ο συγκεκριμένος ορισμός εμπεριέχεται στο Ρυθμιστικό Λεξικό της Βαλενθιανικής (*Diccionari Normatiu Valencià*) της Βαλενθιανικής Ακαδημίας [Valencià: «Llengua romànica parlada a la Comunitat Valenciana, així com a Catalunya, les Illes Balears, el departament francès dels Pirineus Orientals, el Principat d'Andorra, la franja oriental d'Aragó i la ciutat sarda de l'Alguer, llocs on rep el nom de *català*»] (<http://www.avl.gva.es/lexicval/>).

(<https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20140925/54415385961/quien-divide-catalan-caso-valenciano.html>).

4.2.1.1 Κοινωνιογλωσσικό προφίλ της Βαλένθια

Η Βαλένθια αποτελεί, όπως και οι υπόλοιπες καταλανόφωνες ζώνες της Ισπανίας, εξόχως ενδιαφέρουσα περίπτωση κοινωνικής διγλωσσίας, καθώς στους κόλπους της συμβιώνουν δύο επίσημες γλώσσες: η βαλενθιανική (βαλεν.: *valencià*, *llengua valenciana* ή *idioma valencià*, ιστορική ονομασία που λαμβάνει η καταλανική στη Βαλένθια) και η καστιλιανική (επίσημη του Κράτους). Ο Gimeno Menéndez (2008, 214) υποστηρίζει ότι, οι ρίζες της κοινωνικής διγλωσσίας στην Κοινότητα της Βαλένθια θα πρέπει να αναζητηθούν στα ιστορικο-πολιτικά τεκτονόμενα των προηγούμενων αιώνων, τα οποία και ήταν καθοριστικά για τη διαμόρφωση της παρούσας δίγλωσσης κατάστασης. Συνοψίζει, ως εκ τούτου, τους σημαντικότερους παράγοντες στα κάτωθι:

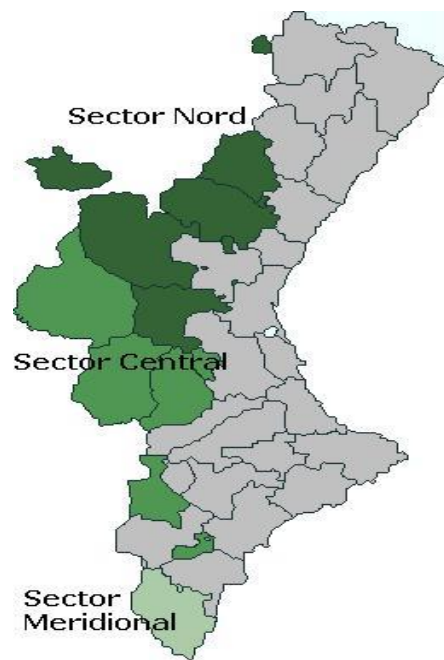
- α. Στην καταλανο-αραγωνέζικη εποίκηση των εδαφών της Βαλένθια, μετά την ανάκτησή τους από τους μουσουλμάνους από τον Ιάκωβο Α' (1232-1244).
- β. Στο Διάταγμα Nueva Planta (1707, από τον Φίλιππο Ε') το οποίο, όπως αναλύσαμε σε προηγούμενη ενότητα, κατέλυσε την επισιμότητα της καταλανικής.
- γ. Στη διοικητική ένταξη καστιλιανόφωνων περιοχών στη Βαλένθια κατά το 19^ο αιώνα.
- δ. Στην εισροή καστιλιανόφωνων μεταναστών στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, σε ποσοστό που καταλάμβανε το 40% του συνολικού πληθυσμού.

Επιπλέον, παράγοντες όπως η εμφάνιση των μέσων μαζικής επικοινωνίας και η εκπαίδευση στην πρότυπη καστιλιανική αποσταθεροποίησαν τις υφιστάμενες κοινωνικές δομές και πυροδότησαν τη γλωσσική διαμάχη. Για την αποκλιμάκωση της κοινωνικο-γλωσσικής κρίσης καθιερώθηκαν (1970) σύμφωνα με τη *Γεωγραφική Ονοματολογία της Κοινότητας της Βαλένθια (Nomenclàtor geogràfic de la Comunitat Valenciana)* δύο γλωσσικές ζώνες, μία καταλανόφωνη και μία καστιλιανόφωνη, και έξι περιφέρειες (Gimeno Menéndez 2008, 215):

- ◇ τέσσερις καταλανόφωνες: Castellón, Valencia, Alcoy-Gandía και Alicante
- ◇ και δύο καστιλιανόφωνες: Requena-Segorbe και Orihuela

Μεταγενέστερα, οι συγκεκριμένες περιφέρειες αναδιοργανώθηκαν με εξέχον παράδειγμα τη διχοτόμηση της περιφέρειας της Βαλένθια (στη Βαλένθια και στη μητροπολιτική ζώνη της Βαλένθια) και τη συγχώνευση των δύο καστιλιανόφωνων περιφερειών (της Requena-Segorbe και της Orihuela). Σύμφωνα με τις τελευταίες ανακατατάξεις, η γλωσσική και γεωγραφική

«διαμερισματοποίηση» της Κοινότητας της Βαλένθια διαμορφώνεται σε πέντε καταλανόφωνες (Castellón, Valencia, Área metropolitana de Valencia, Alcoy-Gandía και Alicante) και μία καστιλιανόφωνη ζώνη (Requena-Segorbe και Orihuela). Η καταλανόφωνη ζώνη περιλαμβάνει 21 φυσικές επαρχίες (κομάρες) που καταλαμβάνουν τις παράκτιες κυρίως ζώνες, ενώ αντίστοιχα η καστιλιανόφωνη αποτελείται από 11, οι οποίες εκτείνονται στο εσωτερικό και νοτιότερο άκρο της Βαλένθια. Στο χάρτη που παρατίθεται δεξιά, οι βαλενθιανόφωνες περιοχές απεικονίζονται με γκρι αποχρώσεις και οι καστιλιανόφωνες με πράσινο.



(<https://es.wikipedia.org/wiki/Castellano>)

4.2.2 Νομικό πλαίσιο κανονικοποίησης της βαλενθιανικής

Η σύσταση της βαλενθιανικής Κυβέρνησης το 1982 (*Generalitat Valenciana*) συνάδει με την υιοθέτηση μιας καίριας γλωσσικής στρατηγικής, που στόχο έχει να αμβλύνει τη διαμάχη μεταξύ των δύο επίσημων γλωσσών της κοινότητας (βαλενθιανικής-καστιλιανικής), να αποκαταστήσει τις κοινωνικές ισορροπίες και να ενισχύσει το γόητρο της αυτόχθονης γλώσσας. Επικυρώνεται, ως εκ τούτου, το Καταστατικό Αυτονομίας της Κοινότητας της Βαλένθια του 1982 (*Llei Orgànica 5-1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana*), με σαφή την πρόθεση

συμφιλίωσης των δύο γλωσσικών κοινοτήτων. Το άρθρο 7 του Καταστατικού αναγνωρίζει ως επίσημες γλώσσες της Κοινότητας τη βαλενθιανική και την καστιλιανική, ενώ έμφαση δίνεται στην ανάκτηση της γηγενούς γλώσσας, που θα αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης προστασίας και σεβασμού· σε αντίθεση, ωστόσο, με τα Καταστατικά Αυτονομίας των λοιπών καταλανόφωνων περιοχών, το Καταστατικό της Βαλένθια προβλέπει τον καθορισμό δια του νόμου, ζωνών κυριαρχίας της μίας ή της άλλης γλώσσας, καθώς επίσης και των περιοχών που θα εξαιρούνται από την εκμάθηση και χρήση της γηγενούς γλώσσας της Κοινότητας:

Article 7

U. *Els dos idiomes oficials de la Comunitat Autònoma son el valencià y el castellà. Tots tenen dret a conèixer-los i usar-los.*

Dos. *La Generalitat Valenciana garantirà l'ús normal i oficial de les dos llengües i adoptarà les mides necessàries per a assegurar el seu coneixement.*

Tres. *Ningú podrà ser discriminat per raó de la seua llengua.*

Quatre. *S'otorgarà especial protecció i respecte a la recuperació del valencià.*

Cinc. *La llei establirà els criteris d'aplicació de la llengua pròpia en l'Administració i en l'ensenyança.*

Sis. *Per mig de llei es delimitaran els territoris en els quals predomine l'ús d'una i altra llengua, així com els que poden exceptuar-se de l'ensenyança i de l'ús de la llengua pròpia de la Comunitat.*

(Diari oficial de la Generalitat Valenciana

http://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=0108/1982)

[Άρθρο 7

1. Οι δύο επίσημες γλώσσες της Κοινότητας της Βαλένθια είναι η βαλενθιανική και η καστιλιανική. Όλοι έχουν δικαίωμα να τις γνωρίζουν και να τις χρησιμοποιούν.
2. Η Βαλενθιανική Κυβέρνηση θα εγγυάται την κανονική και επίσημη χρήση των δύο γλωσσών και θα υιοθετεί τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσει την εκμάθησή τους.
3. Κανείς δεν θα υπόκειται διάκριση εξαιτίας της γλώσσας του.
4. Θα δοθεί ιδιαίτερη προστασία και σεβασμός στην ανάκτηση της βαλενθιανικής.

5. Ο νόμος θα καθορίσει τα κριτήρια εφαρμογής της γηγενούς γλώσσας στη Διοίκηση και στην εκπαίδευση.
6. Δια νόμου θα οριοθετούνται οι περιοχές στις οποίες κυριαρχεί η χρήση της μίας ή της άλλης γλώσσας, όπως επίσης εκείνες που δύνανται να εξαιρεθούν από τη διδασκαλία και τη χρήση της γηγενούς γλώσσας της Κοινότητας.]

Τη νομική πλατφόρμα για την υλοποίηση των προβλεπόμενων στο άρθρο 7, αποτελεί ο Νόμος 4/1983 περί χρήσης και διδασκαλίας της βαλενθιανικής (Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià), ο οποίος προτείνει μια δέσμη μέτρων για την προώθηση της χρήσης της καταλανικής/βαλενθιανικής ως επίσημης σε όλα τα περιβάλλοντα και, παράλληλα, την υποχρεωτική εισαγωγή της σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες⁹⁶, εξαιρουμένων των παραδοσιακά καστιλιανόφωνων επαρχιών:

Article 1

1. *La present Llei té per objecte genèric complimentar i desplegar allò que disposa l'article seté de l'Estatut d'Autonomia quan regula l'ús normal i oficial del valencià a tots els àmbits de la convivència social, així com el seu ensenyament.*

2. *Per això, són objectius específics de la present Llei els següents:*

- a) *Fer efectiu els drets de tots els ciutadans a conèixer i usar el valencià.*
- b) *Protegir la seua recuperació i garantir l'ús normal i oficial.*
- c) *Regular els criteris d'aplicació del valencià a l'Administració, mitjans de comunicació social i ensenyament.*
- d) *Delimitar els territoris en els quals predomine l'ús del valencià i del castellà.*
- e) *Garantir, d'acord amb principis de gradualitat i voluntarietat, el coneixement i ús del valencià a tot l'àmbit territorial de la Comunitat.*

(Llei 4/1983, 1.465)

⁹⁶ Εκτενής αναφορά για την κανονικοποίηση της βαλενθιανικής στην εκπαίδευση παρατίθεται στην ενότητα 4.2.4.

[Άρθρο 1.

1. Γενικός στόχος του παρόντος Νόμου είναι να εκπληρώσει και να αναπτύξει τα προβλεπόμενα του έβδομου άρθρου του Καταστατικού Αυτονομίας, ρυθμίζοντας την κανονική και επίσημη χρήση της βαλενθιανικής σε όλα τα περιβάλλοντα κοινωνικής συμβίωσης, όπως επίσης και τη διδασκαλία της.
2. Βάσει αυτού, βασικοί στόχοι του παρόντος Νόμου είναι οι ακόλουθοι:
 - α. Να εφαρμόσει το δικαίωμα όλων των πολιτών να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν τη βαλενθιανική.
 - β. Να διαφυλάξει την ανάκτησή της και να εγγραφεί την κανονική και επίσημη χρήση της.
 - γ. Να ρυθμίσει τα κριτήρια εφαρμογής της βαλενθιανικής στη Διοίκηση, στα μέσα κοινωνικής επικοινωνίας και στην εκπαίδευση.
 - δ. Να οριοθετήσει τις περιοχές στις οποίες κυριαρχεί η χρήση της βαλενθιανικής και της καστιλιανικής.
 - ε. Να εγγραφεί, σύμφωνα με τις αρχές της βαθμιαίας εφαρμογής και της ελεύθερης βούλησης, την εκμάθηση και χρήση της βαλενθιανικής σε ολόκληρο τον εδαφικό χώρο της Κοινότητας.]

Article 7

1. *El valencià, com a llengua pròpia de la Comunitat Valenciana, ho és també de la Generalitat i de la seua Administració Pública, de l'Administració Local i de les altres Corporacions i Institucions Públiques dependents d'aquelles.*
2. *El valencià i el castellà són llengües oficials a la Comunitat Valenciana i, com a tals, llur utilització per l'Administració es farà en la forma regulada per la Llei.*

(Llei 4/1983, 1.465)

[Άρθρο 7

1. Η βαλενθιανική, ως γηγενής γλώσσα της Κοινότητας της Βαλένθια, είναι επίσης (γγενής) της Κυβέρνησης και της Δημόσιας Διοίκησής της, της Τοπικής Διοίκησης και των λοιπών Οργανισμών και Θεσμών που εξαρτώνται από τους ίδιους.

2. Η βαλενθιανική και η καστιλιανική είναι επίσημες γλώσσες της Κοινότητας της Βαλένθια και, ως τέτοιες, η χρήση τους από τη Διοίκηση θα γίνει με τρόπο που θα ρυθμίζεται δια του Νόμου.]

4.2.3 Θεσμικά όργανα

Αρμόδιο όργανο άσκησης γλωσσικής πολιτικής στη Βαλένθια είναι η Γενική Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής και Διαχείρισης της Πολυγλωσσίας της βαλενθιανικής Κυβέρνησης (*Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme de la Generalitat Valenciana*, εφεξής: DGPLGM) που υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας, Πολιτισμού και Αθλητισμού (*Conselleria de Educació, Investigació, Cultura i Esport*). Τα καθήκοντα της DGPLGM αφορούν τον τομέα μετάφρασης και διόρθωσης κειμένων, τον συντονισμό σε θέματα πολυγλωσσίας στον χώρο της μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, όπως επίσης τον προγραμματισμό και την εύρυθμη λειτουργία των Επίσημων Σχολών Γλωσσών (*Escola Oficial d'Idiomes*). Επιπροσθέτως, προωθεί την ανάπτυξη νόμων για τη γλώσσα που απορρέουν από το Καταστατικό Αυτονομίας, επαγρυπνεί για την εφαρμογή της γλωσσικής πολιτικής της βαλενθιανικής Κυβέρνησης, ενώ συντονίζει τη Διατμηματική Επιτροπή για τη χρήση της βαλενθιανικής (*Comissió Interdepartamental per a l'Ús del Valencià*) (<http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm>).

Στις πιο αξιόλογες εκστρατείες της DGPLGM για την προβολή και προώθηση της βαλενθιανικής, συγκαταλέγονται οι ακόλουθες:

- ◇ *Το Δέντρο των Γλωσσών (Arbre de les Llengües)*. Γλυπτό συμβολικού χαρακτήρα το οποίο κατασκευάστηκε υπό την αιγίδα της DGPLGM, του Δημαρχείου της Βαλένθια (*Ajuntament de València*) και του πολιτιστικού κέντρου *Centre del Carme*, ως φόρος τιμής στον ιδρυτή της Ακαδημίας των Γλωσσών *Ramón Llull*. Το έργο που φιλοτέχνησε η γλύπτρια *Monique Bastiaans*, εξυμνεί τον πλούτο της βαλενθιανικής γλώσσας και το μεγαλείο της γλωσσικής διαφορετικότητας. Τα φύλλα του δέντρου παραπέμπουν στις 7.000 ζωντανές γλώσσες του κόσμου (εικόνες 9&10, βλ. Παράρτημα). Το Δέντρο των Γλωσσών που κοσμεί τις αύλειο χώρο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, εγκαινιάστηκε από τη βαλενθιανική Κυβέρνηση

στις 26 Σεπτεμβρίου 2016, στο πλαίσιο εορτασμού της Ευρωπαϊκής Ημέρας των Γλωσσών (*European Language Day*) (<http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm/arbre>· <http://valenciaextra.com/es/la-generalitat-celebra-el-dia-europeu-de-les-llengues-amb-la-inauguracio-de-larbre-de-les-llengues/>).

- ◇ *Η Ημέρα των Γλωσσών (Dia de les llengües)*. Με αφορμή τον εορτασμό της εν λόγω ημέρας, στις 26 Σεπτεμβρίου του 2017 το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας, Πολιτισμού και Αθλητισμού της Κυβέρνησης της Βαλένθια συνδιοργάνωσε με την αρωγή του Δημαρχείου της Torrevieja (Excmo. Ayuntamiento de Torrevieja) και του Πανεπιστημίου του Αλικάντε (Universitat d'Alacant) πολιτιστικά και πνευματικά δρώμενα για την προβολή και διασπορά της βαλενθιανικής, που περιλάμβαναν συναυλίες μουσικών συγκροτημάτων, δραστηριότητες για μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Torrevieja, εργαστήριο του Ευρωπαϊκού Χαρτοφυλακίου Γλωσσών, εργαστήριο νοηματικής γλώσσας και ανάγνωση ποίησης σε διάφορες γλώσσες (βλ. αφίσες 1, 2 Παράρτημα) (<http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm/del>).
- ◇ *Πάντα δική σου. Η γλώσσα σου (Sempre teua. La teua llengua)*, είναι το σύνθημα της εκστρατείας-θεσμού για την προώθηση της βαλενθιανικής γλώσσας, υπό την αιγίδα της βαλενθιανικής Κυβέρνησης. Το χρονοδιάγραμμα της εκστρατείας που παρουσιάστηκε επίσημα στις 26 Σεπτεμβρίου 2017 με αφορμή τον εορτασμό της Ευρωπαϊκής Ημέρας των Γλωσσών, περιλαμβάνει έναν κύκλο δραστηριοτήτων που θα ολοκληρωθεί την άνοιξη του 2019. Καθήκον της βαλενθιανικής Κυβέρνησης είναι να μεριμνήσει για την ανάκτηση και προαγωγή της βαλενθιανικής καθώς επίσης και να εγγυηθεί την κανονική χρήση της, πάγιες αρχές και αξιώσεις του Καταστατικού Αυτονομίας. Ως εκ τούτου, πρωταρχικό της μέλημα είναι η αύξηση του αριθμού ομιλητών και της κοινωνικής χρήσης της βαλενθιανικής και, κατ' επέκταση, του κοινωνικού γοήτρου της γλώσσας (<http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm/sempre-teua.-la-teua-llengua>).

Το τρέχον καλοκαίρι, με ψήφισμα της 20^{ης} Ιουνίου 2018, η DGPLGM οργανώνει τον 35^ο θερινό κύκλο μαθημάτων (XXXV Cursos d'Estiu) με στόχο τη διεύρυνση και βελτιστοποίηση των γλωσσικών δεξιοτήτων των επαγγελματιών και εργαζομένων που

δραστηριοποιούνται σε διαφορετικούς οργανισμούς και φορείς του δημοσίου και μη, που προϋποθέτουν τη γνώση της βαλενθιανικής.

Σε ό,τι αφορά στον προγραμματισμό επί της γλωσσικής ύλης της βαλενθιανικής, με τον Νόμο 7/1998 της Βαλενθιανικής Κυβέρνησης (Llei de la Generalitat Valenciana 7/1998, de 16 de setembre de 1998, de Creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua), ιδρύεται η Βαλενθιανική Ακαδημία για τη Γλώσσα (Acadèmia Valenciana de la Llengua – εφεξής: AVL), όργανο αρμόδιο για τον σχεδιασμό και την προτυποποίηση της βαλενθιανικής, η οποία, ωστόσο, συστήθηκε με καθυστέρηση τριών ετών, στις 23 Ιουλίου του 2001. Οι λειτουργίες της AVL, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα του Νόμου 7/1998, οργανώνονται σε δύο άξονες: α) στον ορισμό επίσημων κανόνων της βαλενθιανικής γλώσσας και την ορθή γλωσσική απόδοση τοπωνυμίων και ανθρωπωνυμίων της Κοινότητας και β) στην υλοποίηση ενεργειών προώθησης της κοινωνικής χρήσης της γλώσσας (<http://www.avl.gva.es/web/avl/info-castellano>). Στα άρθρα 3 και 7 καθορίζονται οι βασικές αρχές και το νομικό πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων και λειτουργιών της:

Article 3

La Academia Valenciana de la Lengua es la institución que tiene por función determinar y elaborar, en su caso, la normativa lingüística del idioma valenciano. Así como, velar por el valenciano partiendo de la tradición lexicográfica, literaria, y la realidad lingüística genuina valenciana, así como, la normativización consolidada, a partir de las llamadas Normas de Castellón.

(Llei 7/1998, 14.758)

[Άρθρο 3

Η Βαλενθιανική Ακαδημία για τη Γλώσσα είναι ο θεσμός που έχει ως καθήκον της να καθορίσει και να επεξεργαστεί, κατά περίπτωση, τη γλωσσική νόρμα της βαλενθιανικής. Ομοίως, να επαγρυπνεί για τη βαλενθιανική έχοντας ως αφετηρία την λεξικογραφική, λογοτεχνική παράδοση και τη γνήσια βαλενθιανική γλωσσική πραγματικότητα, όπως επίσης, τον κατοχυρωμένο από τους επονομαζόμενους Κανόνες του Καστεγιόν κανονισμό.]

Article 7

Serán competencias de la AVL:

- a) *Determinar la normativa oficial del valenciano en todos sus aspectos.*
- b) *Fijar, a solicitud de la Generalitat las formas lingüísticamente correctas de la toponimia y la onomástica oficial de la Comunidad Valenciana, para su aprobación oficial.*
- (...)
- d) *Velar por el uso normal del valenciano y defender su denominación y entidad.*

(Llei 7/1998, 14.758)

[Άρθρο 7

Οι αρμοδιότητες της Βαλενθιανικής Ακαδημίας για τη Γλώσσα θα είναι:

- a) *Να καθορίσει τον επίσημο κανονισμό της βαλενθιανικής σε όλες του τις πτυχές.*
- β) *Να καθορίσει, κατόπιν αιτήσεως της Κυβέρνησης τους ορθούς γλωσσικούς τύπους των τοπωνυμίων και της επίσημης ονοματολογίας της Κοινότητας της Βαλένθια, για την επίσημη επικύρωσή τους.*
- (...)
- δ) *Να επαγρυπνεί για την κανονική χρήση της βαλενθιανικής και να υπερασπίζεται την ονομασία και οντότητά της.]*

Το αναθεωρημένο Καταστατικό Αυτονομίας της Βαλένθια του 2006 (*Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana del 2006*) ενισχύει τον θεσμικό ρόλο της AVL στην κανονικοποίηση της βαλενθιανικής:

Article sext

8. *L'Acadèmia Valenciana de la Llengua és la institució normativa de l'idioma valencià.*

(Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana del 2006, 15)

[Άρθρο έκτο

8. Η Βαλενθιανική Ακαδημία για τη Γλώσσα είναι ο ρυθμιστικός θεσμός για τη βαλενθιανική γλώσσα.]

Η AVL οργανώνεται σε τμήματα και επιτροπές που εργάζονται πάνω στο γλωσσικό προγραμματισμό και σχεδιασμό της βαλενθιανικής:

- Τμήμα Ονοματολογίας (*Secció d'Onomàstica*)
- Τμήμα Λεξικογραφίας και Γραμματικής *Secció de Lexikografia i Gramàtica*)
- Τμήμα Ορολογίας και Γλωσσικής Αξιολόγησης (*Secció de Terminologia i Assessorament Lingüístic*)
- Τμήμα Στοιχειοθέτησης και Λογοτεχνίας (*Secció de Documentació i Literatura*)
- Τμήμα Προώθησης και Χρήσης της βαλενθιανής (*Secció de Foment de l'Ús del Valencià*)
- Τμήμα Εκδόσεων και Επικοινωνίας (*Secció de Publicacions i Comunicació*)
- Επιτροπή Θρησκευτικών Κειμένων (*Comissió de Textos Religiosos*)
(<http://www.avl.gva.es/web/seccionscomissions/seccions-i-comissions>)

Επιπροσθέτως, η ιστοσελίδα της AVL παρέχει μια σειρά ολοκληρωμένων υπηρεσιών (υπηρεσίες καταλόγου βιβλιοθήκης, βάσεις δεδομένων, διαδραστικού τύπου ενημέρωση, μετάφραση και διόρθωση κειμένων), γνωσιακών εργαλείων (γραμματική, ηλεκτρονικό λεξικό) και συμβουλευτικής, για την ορθή εκμάθηση και χρήση της γλώσσας:

- ◇ Ρυθμιστικό Λεξικό της βαλενθιανικής (*Diccionari Normatiu Valencià*). Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να αναζητήσει διαδικτυακά οποιοδήποτε λήμμα της βαλενθιανικής.
- ◇ Ρυθμιστική Γραμματική της βαλενθιανικής (*Gramàtica Normativa Valenciana*). Πρόκειται για την ηλεκτρονική εκδοχή της Ρυθμιστικής Γραμματικής η οποία είναι διαθέσιμη για μεταφόρτωση/ λήψη στις συσκευές που υποστηρίζουν αρχεία Word και Pdf.

- ◇ Ενημερωτικά Σώματα Κειμένων της βαλενθιανικής (*Corpus Informatizat del Valencià*). Πρόκειται για βάση δεδομένων με πλούσιο βιβλιογραφικό υλικό και έγγραφα σε ψηφιακή μορφή που χρονολογούνται από τον 13^ο αιώνα μέχρι τις μέρες μας.
- ◇ Κόρπορα Τοπωνυμίων στη βαλενθιανική (*Corpus Toponímic Valencià*). Παρέχει τη δυνατότητα προηγμένης αναζήτησης τοπωνυμίων στην Κοινότητα της Βαλένθια, με αποτελέσματα για όλες τις επαρχίες και δήμους της Βαλένθια, συμπεριλαμβανομένης της ένδειξης κυρίαρχων γλωσσικών ζωνών (καστιλιανικής-βαλενθιανικής).
- ◇ Θύρα Βαλενθιανικής Ορολογίας (*Portal Terminològic Valencià*). Μηχανή αναζήτησης τεχνικών, επιστημονικών, εξειδικευμένων όρων.
- ◇ Συμβουλευτική της γλώσσας (*Consultes Lingüístiques*)
- ◇ Μετάτρεψε στη βαλενθιανική το όνομά σου (*Valencianitza el teu Nom*). Ο ενδιαφερόμενος εισάγει τα στοιχεία του σε μια φόρμα υποβολής προκειμένου να αποκτήσει τη βαλενθιανική εκδοχή του ονόματός του.
- ◇ Πρόσβαση στη βιβλιοθήκη (*Accés a la Biblioteca*). Περιήγηση στη βιβλιοθήκη της AVL και αναζήτηση με βάση προσωπικά κριτήρια και προτιμήσεις του αναγνώστη διαδικτυακά.
- ◇ Σαλτ (*Salt.usu*). Υπηρεσία μετάφρασης από τη βαλενθιανική στην καστιλιανική και αντίστροφα και διόρθωσης κειμένων στη βαλενθιανική.

(<http://www.avl.gva.es/>)

Σε επίπεδο πανεπιστημιακών θεσμών, η Υπηρεσία Γλωσσικής Πολιτικής (*Servei de Política Lingüística*, εφεξής: SPL) του Πανεπιστημίου της Βαλένθια (*Universitat de València*) έχει προβεί σε στοχευμένες ενέργειες προκειμένου να εξασφαλιστεί η κανονική χρήση της γηγενούς γλώσσας στις ακαδημαϊκές, διοικητικές, θεσμικές και διαπροσωπικές δραστηριότητες του Ιδρύματος. Επιγραμματικά, οι βασικές επιδιώξεις της SPL περιστρέφονται γύρω από δύο άξονες: α) την ανάπτυξη όλων των κοινωνικο-γλωσσικών παραμέτρων της βαλενθιανικής ως γλώσσας με σύγχρονη κουλτούρα και β) την προαγωγή της πολυγλωσσίας μεταξύ των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας (μαθήματα στην αγγλική, γαλλική, γερμανική, ιταλική· διαδραστική επικοινωνία μεταξύ φοιτητών με διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο). Προκειμένου να

επιτευχθούν τα βέλτιστα αποτελέσματα, η SPL έχει οργανώσει βάσει διαφορετικών κριτηρίων και προτεραιοτήτων τις υπηρεσίες της στα ακόλουθα επίπεδα:

- ◇ Γλωσσική Αξιολόγηση (*Assessorament Lingüístic*)
- ◇ Γλωσσική Ώθηση (*Dinamització Lingüística*)
- ◇ Γλωσσική Κατάρτιση (*Formació Lingüística*)
- ◇ Γλωσσικοί Πόροι (*Recursos Lingüístics*)
- ◇ Ομοιογένεια στη Διοικητική διαχείριση (*Unitat de gestió administrativa*)

Οι υπηρεσίες που παρέχονται αφορούν σε:

- Κύκλους μαθημάτων της βαλενθιανικής
- Αυτοδιδασκαλία
- Εξετάσεις και πιστοποιητικά γλωσσομάθειας
- Επιστημονικό λεξιλόγιο
- Επέκταση της χρήσης της βαλενθιανικής και προαγωγή της πολυγλωσσίας

(<https://www.uv.es/uvweb/universitat/ca/universitat/idiomes/servei-politica-linguistica-1285847452249.html>)

Το Δημαρχείο της I'Eliaana, μέσω της δημόσιας υπηρεσίας Agència Municipal de Promoció de l'Ús del Valencià (ημερομηνία ίδρυσης: 9 Οκτωβρίου 2015), συμμετέχει δυναμικά στην προώθηση της χρήσης της βαλενθιανικής σε επίπεδο Δήμων, βάζοντας το δικό της λιθαράκι στην διαδικασία κανονικοποίησης της γλώσσας. Η πολυδιάστατη δράση της περιλαμβάνει:

- ◇ Την ανάληψη πρωτοβουλιών και την υλοποίηση δέσμης μέτρων και ενεργειών με στόχο την κανονικοποίηση της βαλενθιανικής εντός των Δήμων.
- ◇ Την μετάφραση και διόρθωση, επίσημων ή μη, κειμένων με ευρεία κοινωνική απήχηση.
- ◇ Την οργάνωση κύκλων μαθημάτων στη βαλενθιανική και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων για την καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού που στελεχώνει το Δήμο.

- ◇ Την ενημέρωση των δημοτών σχετικά με τις διαφορετικές επιλογές εκμάθησης της βαλενθιανικής, καθώς και για την επεξεργασία του διδακτικού υλικού ώστε να ανταποκρίνεται και να προσαρμόζεται στις ανάγκες τους.
- ◇ Την ενημέρωση για τις τρέχουσες εξετάσεις για την απόκτηση διοικητικών πιστοποιητικών από το Συμβούλιο Αξιολόγησης Γνώσεων στη Βαλενθιανική (*Junta Qualificadora de Coneixements de València*).
- ◇ Την πραγματοποίηση εκστρατειών προαγωγής και ευαισθητοποίησης για τη γλώσσα.
- ◇ Την ενημέρωση για βοηθήματα ή ισχύουσες χρηματοδοτήσεις για την προαγωγή της χρήσης της βαλενθιανικής προερχόμενες από διαφορετικούς θεσμούς και να διευκολύνει τη διαδικασία απόκτησής τους.
- ◇ Τη συμβουλευτική των δημοτών σχετικά με τις νομικές και κανονιστικές πτυχές της βαλενθιανικής, με σκοπό να επιτευχθεί η αυτονομία των χρηστών.

(<http://www2.llelliana.es/promociovalencia/>)

Η Βαλενθιανική Σχολή (*Escola Valenciana-Federació d'Associacions per la Llengua*) είναι μια αστική συνομοσπονδία 29 επαρχιακών ομίλων στην Κοινότητα της Βαλένθια που εργάζεται συστηματικά πάνω στην κανονικοποίηση της βαλενθιανικής σε όλα τα περιβάλλοντα χρήσης της γλώσσας, δίνοντας εξέχουσα βαρύτητα στο βαλενθιανικό εκπαιδευτικό σύστημα. Από το 1984 δραστηριοποιείται στον τομέα της εκπαίδευσης, με τα κέντρα *Συντονισμού* (*Coordinadoras*), όπως ονομάζονταν αρχικά, να πολλαπλασιάζονται με την πάροδο των ετών και να αποκτούν ομοσπονδιακό χαρακτήρα το 1990. Τα τελευταία χρόνια, η δράση της Βαλενθιανικής Σχολής με στόχο την κανονικοποίηση της γλώσσας εντατικοποιήθηκε και επεκτάθηκε σε όλα τα περιβάλλοντα κοινωνικής χρήσης της γλώσσας: παιδεία, μουσική, σινεμά, λογοτεχνία, λαϊκή κουλτούρα, πολυπολιτισμικότητα, εθελοντισμός, βιωσιμότητα και συμμετοχική δημοκρατία. Η πολυδιάστατη και πολυεπίπεδη δράση της Σχολής μετουσιώνεται σε στοχευμένα προγράμματα και υπηρεσίες όπως ο Εθελοντισμός για τη Βαλενθιανική (*Voluntariat pel València*), La gira-Περιοδεύον Φεστιβάλ Μουσικής στη βαλενθιανική (*La Gira-Festival Itinerant de Música en valència*), Προσέγγισε την Περιοχή (*Acosta 't al Territori*), το Σινεμά στο Σχολείο (*el Cinema a l'Escola*), η Υπηρεσία Γλωσσικών Δικαιωμάτων (*Oficina de Drets Lingüístics*), τα Εργαστήρια Λαϊκής Κουλτούρας (*Tallers de Cultura Popular*), η «Ντιβιντοθήκη» (*La Devedeteca*: διδακτικό υλικό για

την οπτικοακουστική επεξεργασία του λεξιλογίου στην τάξη), η συλλογή «των Άλμπουμ» (*La gira-El Disc de la Música en Valencià: συλλογές μουσικών άλμπουμ στη βαλενθιανική*) (<https://escolavalenciana.org/qui-som/>).

4.2.4 Η βαλενθιανική στην εκπαίδευση

Το γλωσσικό καθεστώς στο εκπαιδευτικό σύστημα της Βαλένθια ρυθμίζεται από τον Νόμο 4/1983 *περί χρήσης και διδασκαλίας της βαλενθιανικής* (Llei 4/1983, de 23 de novembre, *d'ús i ensenyament del valencià*), στον οποίο αναφερθήκαμε στην ενότητα 4.2.2· τον Οργανικό Νόμο 1/1990 της ισπανικής Κυβέρνησης (Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, *de Ordenación General del Sistema Educativo de España*) που διέπει το ισπανικό εκπαιδευτικό σύστημα· τον πιο πρόσφατο Νόμο 4/2018 της βαλενθιανικής Κυβέρνησης με τον οποίο *ρυθμίζεται και προάγεται η πολυγλωσσία στο βαλενθιανικό εκπαιδευτικό σύστημα* (Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat, *per la qual es regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià*).

Ειδικότερα, ο Νόμος 4/1983 είναι μέχρι σήμερα ο στυλοβάτης του βαλενθιανικού εκπαιδευτικού συστήματος, θέτοντας τις θεμελιώδεις αρχές και κατευθύνσεις για την οργάνωσή του:

CAPÍTOL PRIMER

De l'aplicació del valencià a l'ensenyament

Article 18

1. *La incorporació del valencià a l'ensenyament és obligatòria en tots els nivells educatius. Als territoris castellano-parlants que es relacionen al Títol Cinqué, la incorporació esmentada s'hi farà de forma progressiva, atenent a la situació sociolingüística particular, de la manera que reglamentàriament siga determinada.*

(...)

3. *El valencià i el castellà són llengües obligatòries als Plans d'Ensenyament deis nivells no universitaris, tret de l'excepció feta al punt u.*

(Llei 4/1983, 1.467)

[Άρθρο 18

1. Η ένταξη της βαλενθιανικής στην εκπαίδευση είναι υποχρεωτική σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα. Στις καστιλιανόφωνες περιοχές που σχετίζονται με τον Πέμπτο Τίτλο, η εν λόγω ένταξη θα εφαρμοστεί προοδευτικά, αφούγκραζόμενοι την ιδιαίτερη κοινωνιογλωσσική κατάσταση, με τρόπο που οι κανόνες θα ορίσουν.

(...)

3. Η βαλενθιανική και η καστιλιανική είναι υποχρεωτικές γλώσσες στα μη πανεπιστημιακά Προγράμματα Εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, με εξαίρεση το σημείο ένα.]

Article 19

1. *Hom procurarà, en la mesura de les possibilitats organitzatives dels centres, que tots els escolars reben els primers ensenyaments en llur llengua habitual, valencià o castellà.*

(Llei 4/1983, 1.467)

[Άρθρο 19

1. Θα επιδιωχθεί, στο μέτρο των οργανωτικών δυνατοτήτων των κέντρων, όλοι οι μαθητές να λάβουν την πρώτη εκπαίδευση στη συνήθη γλώσσα τους, βαλενθιανική ή καστιλιανική.]

Article 23

1. *Dada la cooficialidad del valenciano y castellano, los profesores deben conocer las dos lenguas.*

(Llei 4/1983, 1.467)

[Άρθρο 23

1. Δεδομένης της συν-επισημότητας βαλενθιανικής και καστιλιανικής, οι καθηγητές υποχρεούνται να γνωρίζουν και τις δύο γλώσσες.]

Σε ό,τι αφορά στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθιερώθηκαν βάσει του γλωσσικού προγραμματισμού της Κοινότητας και τις διατάξεις του Νόμου 4/1983, τρεις τύποι εκπαιδευτικών προγραμμάτων υποχρεωτικής φοίτησης (ηλικίες 3-16 ετών), με κριτήριο α) τα γλωσσικά χαρακτηριστικά της δεδομένης ζώνης (καστιλιανόφωνη-βαλενθιανόφωνη), β) τη συνήθη/μητρική γλώσσα των μαθητών και γ) τη γλώσσα-βάση της διδασκαλίας:

- ◇ *Πρόγραμμα Διδασκαλίας στη Βαλενθιανική (Programa d'Ensenyament en Valencià-PEV)*: πρόγραμμα που απευθύνεται σε βαλενθιανόφωνους μαθητές, ή σε μαθητές που διαμένουν σε βαλενθιανόφωνες ζώνες.
 - Στην προσχολική εκπαίδευση, η βαλενθιανική αποτελεί την κατεξοχήν γλώσσα διδασκαλίας, με την καστιλιανική να εισάγεται σε προφορικό επίπεδο.
 - Στην πρώτη βαθμίδα, και με γνώμονα τις εκτιμήσεις και τις επιδόσεις που καταγράφονται σε κάθε σχολική μονάδα, υπάρχει η δυνατότητα σταδιακής αύξησης στη διδασκαλία γνωστικών αντικειμένων στην καστιλιανική, ώστε να επιτευχθεί επί ίσοις όροις η κατάκτηση και των δύο επίσημων γλωσσών της Κοινότητας της Βαλένθια.
- ◇ *Πρόγραμμα Γλωσσικής Εμβάπτισης (Programa d'Inmersió Lingüística-PIL)*: το πρόγραμμα διαμορφώθηκε για τους μη βαλενθιανόφωνους μαθητές, ή για τους ενδημούντες σε μη βαλενθιανόφωνες ζώνες. Το PIL είναι μελετημένο για να παράσχει στους μαθητές, κατόπιν εκδήλωσης ενδιαφέροντος από μέρους των γονέων τους, γλωσσική επάρκεια σε μια γλώσσα διαφορετική από τη συνήθη/μητρική τους. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα η καστιλιανική, ως γνωστικό αντικείμενο και γλώσσα διδασκαλίας, εισάγεται στον πρώτο ή δεύτερο κύκλο της α' βαθμίδας, σύμφωνα με το κοινωνικο-γλωσσικό περιεχόμενο του εκπαιδευτικού κέντρου· προοδευτικά η διδασκαλία στην καστιλιανική γίνεται συστηματικότερη προκειμένου οι μαθητές να αποκτήσουν τον επιθυμητό βαθμό επάρκειας.
- ◇ *Πρόγραμμα Σταδιακής Εμβάπτισης (Programa d'Incorporació Progressiva-PIP)*: γλώσσα-βάση του εν λόγω προγράμματος είναι η καστιλιανική.
 - Προσχολική εκπαίδευση: κατά την προσχολική εκπαίδευση, η βαλενθιανική εισάγεται σε προφορικό επίπεδο ώστε τα νήπια να εξοικειωθούν με τη δεύτερη επίσημη γλώσσα, τη βαλενθιανική.

→ Στην α΄ βαθμίδα εκπαίδευσης του προγράμματος PIP και συγκεκριμένα από τον 1^ο κύκλο, διδάσκεται στη βαλενθιανική το μάθημα της «Γλώσσας και Λογοτεχνίας» (*Llengua i Literatura*), ενώ από τον 3^ο προστίθεται και το μάθημα της «Γνώσης του Φυσικού, Κοινωνικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος» (*Coneixement del Medi Natural, Social, i Cultural*).

Τα συγκεκριμένα προγράμματα συνεχίζονται και στη δεύτερη βαθμίδα εκπαίδευσης· συγκεκριμένα, για το PEV και το PIP παρέχεται η δυνατότητα αυτόβουλης επιλογής (Blas Arroyo 2002, 326·

<http://www.ceice.gva.es/ca/web/ensenanzas-en-lenguas/programas-de-educacion-bilingue>).

Από το 1998, η βαλενθιανική Κυβέρνηση, σε πλήρη εναρμόνιση με το πνεύμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς την εκμάθηση ξένων γλωσσών και λαμβάνοντας υπόψη τις απεριόριστες δυνατότητες οικονομικού οφέλους που παρέχει στις σύγχρονες κοινωνίες η γλωσσομάθεια, καθιερώνει ένα σύγχρονο, πολύγλωσσο μοντέλο εκπαίδευσης. Με μια σειρά διαταγμάτων νομοθετεί υπέρ της εισαγωγής της αγγλικής στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (<http://www.ceice.gva.es/ca/web/ensenanzas-en-lenguas/educacion-plurilingue>):

- ◇ Προσχολική εκπαίδευση: με ψήφισμα της 30^{ης} Ιουλίου του 2008 (*Resolució de 30 juliol de 2008, DOGV de 21 d'agost de 2008*), καθορίζονται τα βασικά κριτήρια, απαιτούμενα και οι διαδικασίες για την εφαρμογή ενός «προγράμματος πολύγλωσσης εκπαίδευσης» (*Programa d'educació plurilingüe*), με το οποίο εισάγεται η αγγλική γλώσσα στον δεύτερο κύκλο της προσχολικής αγωγής (3-6 έτη)· στόχος του προγράμματος είναι τα νήπια να αποκτήσουν μια πρώτη επαφή και γνωριμία με μια ξένη γλώσσα, την αγγλική (<http://www.ceice.gva.es/ca/web/ensenanzas-en-lenguas/educacion-infantil>).
- ◇ Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: με διάταγμα της 30^{ης} Ιουνίου του 1998 οριοθετούνται τα βασικά κριτήρια, απαιτούμενα και οι διαδικασίες για την εφαρμογή ενός «Προγράμματος Δίγλωσσης Εμπλουτισμένης Εκπαίδευσης» (*Programa d'Educació Bilingüe Enriquit-PEBE*) για την πρόιμη εισαγωγή μιας ξένης γλώσσας, ως γλώσσα όχημα, από τον 1^ο κύκλο της Πρωτοβάθμιας

εκπαίδευσης. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 το PEBE εφαρμόστηκε σε πενήντα τρία σχολεία της Κοινότητας της Βαλένθια, ενώ μέχρι το έτος 2009-2010 ο αριθμός των εκπαιδευτικών κέντρων που προσχώρησαν στο πρόγραμμα ανήλθε στα 298 (Blas Arroyo 2002, 326· <http://www.ceice.gva.es/ca/web/enseñanzas-en-lenguas/educacion-primaria>).

Με Διάταγμα της 19^{ης} Μαΐου του 2009, του Υπουργείου Παιδείας (ORDE de 19 de maig de 2009, de la Conselleria d'Educació), κατοχυρώνεται η οργάνωση, διάρθρωση και λειτουργία ενός πειραματικού πολύγλωσσου προγράμματος στην Κοινότητα της Βαλένθια.

Με το Διάταγμα 127/2012 της βαλενθιανικής Κυβέρνησης (DECRET 127/2012, de 3 d'agost, del Consell, pel qual es regula el plurilingüisme en l'ensenyança no universitària a la Comunitat Valenciana), ρυθμίζεται η πολυγλωσσία στη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση (Προσχολική, Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Bachillerat και Επαγγελματική Κατάρτιση) της Κοινότητας της Βαλένθια. Το συγκεκριμένο διάταγμα προβλέπει την εισαγωγή της αγγλικής από το 2^ο κύκλο της προσχολικής εκπαίδευσης και σε όλες τις βαθμίδες της μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, ενώ επιφέρει τροποποιήσεις ως προς τους τύπους PEV, PIL και PIP των υφιστάμενων εκπαιδευτικών κέντρων, τα οποία βάσει του άρθρου 6, μετονομάζονται αντίστοιχα σε Πρόγραμμα Πολύγλωσσης Εκπαίδευσης στη Βαλενθιανική (Programa Plurilingüe d'Ensenyament en Valencià-PPEV) και σε Πρόγραμμα Πολύγλωσσης Εκπαίδευσης στην Καστιλιανική (Programa Plurilingüe d'Ensenyament en Castellà-PPEC). Δεδομένης της νέας κατηγοριοποίησης, τα PEV και PIL αφομοιώνονται από το PPEV και το PIP από το PPEC:

Article 6. Els programes plurilingües

- 1. El programa plurilingüe en què la llengua base d'ensenyament siga el valencià es denominarà Programa Plurilingüe d'Ensenyament en Valencià (PPEV) i el programa plurilingüe en què la llengua base d'ensenyament siga el castellà es denominarà Programa Plurilingüe d'Ensenyament en Castellà (PPEC).*
- 2. Fins a l'aprovació dels projectes lingüístics dels centres educatius, estos contindran els programes plurilingües que corresponguen als programes d'educació bilingüe (Programa Ensenyament en Valencià PEV, Programa*

d'Inmersió Lingüística PIL i Programa de Incorporació Progresiva PIP) que tenen implantats en el moment de l'entrada en vigor d'este decret. En este sentit, el PEV i el PIL s'assimilaran al PPEV i el PIP al PPEC.

(...)

4. El PPEV i el PPEC tenen com a objectiu assegurar, al finalitzar l'educació bàsica, l'adquisició per part de l'alumnat d'una competència lingüística igual en valencià i en castellà, així com el domini funcional de la llengua anglesa.

(DECRET 127/2012: 23.455)

[Άρθρο 6. Τα πολύγλωσσα προγράμματα

1. Στο πολύγλωσσο πρόγραμμα στο οποίο η γλώσσα βάση είναι η βαλενθιανική θα ονομάζεται Πρόγραμμα Πολύγλωσσης Εκπαίδευσης στη Βαλενθιανική και το πολύγλωσσο πρόγραμμα στο οποίο η γλώσσα βάση είναι η καστιλιανική θα ονομάζεται Πρόγραμμα Πολύγλωσσης Εκπαίδευσης στην Καστιλιανική.

2. Έως την επικύρωση των γλωσσικών προγραμμάτων των εκπαιδευτικών κέντρων, αυτά, θα περιλαμβάνουν τα πολύγλωσσα προγράμματα που αντιστοιχούν στα προγράμματα δίγλωσσης εκπαίδευσης (Πρόγραμμα Διδασκαλίας στη Βαλενθιανική, Πρόγραμμα Γλωσσικής Εμβάπτισης, Πρόγραμμα Σταδιακής Εμβάπτισης) που είναι ενεργά τη στιγμή που θα τεθεί σε ισχύ το παρόν διάταγμα. Ως εκ τούτου, τα PEV και PIL αφομοιώνονται από το PPEV και το PIP από το PPEC.

4. Το PPEV και το PPEC στόχο έχουν να διασφαλίσουν, με την ολοκλήρωση της βασικής εκπαίδευσης, την κατάκτηση από μέρους των μαθητών μιας ισότιμης γλωσσικής ικανότητας στη βαλενθιανική και στην καστιλιανική, όπως επίσης στην ικανότητα επιτυχούς διαχείρισης της αγγλικής γλώσσας.]

Με το διάταγμα 19/2011 της 5^{ης} Απριλίου (ORDE 19/2011, de 5 d'abril, de la Conselleria d'Educcació, per la qual s'establix la Xarxa de Centres Docents Plurilingües en la Comunitat Valenciana), το Υπουργείο Παιδείας της Βαλένθια δρομολογεί τη δημιουργία Δικτύου Πολύγλωσσων Εκπαιδευτικών Κέντρων στην Κοινότητα της Βαλένθια. Όπως υποστηρίζει το άρθρο 2.2 του διατάγματος, η ιδιαιτερότητα των ιδρυμάτων που συμπεριλαμβάνονται στο Δίκτυο, έγκειται «στην ισορροπημένη συνύπαρξη των δύο επίσημων γλωσσών της Κοινότητας (βαλενθιανική-καστιλιανική) και μίας, τουλάχιστον, ξένης γλώσσας, κατά προτίμηση της αγγλικής, σε τομείς, γνωστικά αντικείμενα και πεδία που δεν σχετίζονται με το μάθημα της γλώσσας»

(<http://www.ceice.gva.es/es/web/enseñanzas-en-lenguas/red-de-centros-docentes-plurilingües>).

Το αμφιλεγόμενο διάταγμα 9/2017, της 27^{ης} Ιανουαρίου, του Συμβουλίου της Κυβέρνησης, με το οποίο καθιερώνεται το βαλενθιανικό γλωσσικό εκπαιδευτικό μοντέλο και ρυθμίζεται η εφαρμογή του στη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση της Κοινότητας της Βαλένθια (Decreto 9/2017, de 27 de enero, del Consell, por el que se establece el modelo lingüístico educativo valenciano y se regula su aplicación en las enseñanzas no universitarias de la Comunitat Valenciana), επιβάλλει ένα δυναμικό μοντέλο διδασκαλίας με στόχο την πολύγλωσση εκπαίδευση στη δημόσια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση, όπως αναφέρεται στο σημείο 5 του Προοιμίου του: *«una escuela plurilingüe es la que pretende formar una ciudadanía plurilingüe»* (μτφρ.: *ένα πολύγλωσσο σχολείο είναι αυτό που επιδιώκει να δημιουργήσει μια πολύγλωσση κοινωνία πολιτών*)· *«una formación lingüística rica, plural, flexible y eficaz es premisa ineludible para la corrección de las desigualdades sociales y sociolingüísticas, individuales y colectivas, cometido que la escuela tiene que asumir como objetivo prioritario»* (μτφρ.: *μια γλωσσική κατάρτιση πλούσια, πλουραλιστική, ευέλικτη και αποτελεσματική είναι αδήριτη προϋπόθεση για την αποκατάσταση των κοινωνικών και κοινωνικο-γλωσσικών ανισοτήτων, ατομικών και συλλογικών, έργο το οποίο το σχολείο πρέπει να επωμιστεί ως πρωταρχικό σκοπό*) (https://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=001276/2017&L=1). Η εφαρμογή του αφορά σε όλα τα δημόσια και ημι-ιδιωτικά σχολεία μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης:

Artículo 2. Ámbito de aplicación.

1. Las disposiciones de este decreto se aplicarán en todos los centros de educación no universitaria públicos y privados concertados de la Comunitat Valenciana, debidamente autorizados para impartir enseñanzas de Educación Infantil, Educación Primaria, Educación Secundaria Obligatoria y Bachillerato, ciclos formativos de Formación Profesional y Formación Básica de las Personas Adultas.

2. Todos los centros de la educación no universitaria sostenidos con fondos públicos tienen los mismos derechos y obligaciones en lo que se refiere a la aplicación del nuevo programa de educación plurilingüe.

(https://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=001276/2017&L=1)

[Άρθρο 2. Πεδίο εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος διατάγματος θα εφαρμοστούν σε όλα τα κέντρα μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης δημόσια και ημι-ιδιωτικά της Κοινότητας της Βαλένθια, εξουσιοδοτημένα ως οφείλουν για να παράσχουν διδασκαλία στην Προσχολική Εκπαίδευση, την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, τη Δευτεροβάθμια Υποχρεωτική Εκπαίδευση και το Bachillerato, τους κύκλους ειδίκευσης της Επαγγελματικής Κατάρτισης και τη Βασική Κατάρτιση Ενηλίκων.
2. Όλα τα κέντρα μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης συντηρούμενα από δημόσιους πόρους έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις σε ό,τι αφορά στην εφαρμογή του νέου προγράμματος πολύγλωσσης εκπαίδευσης.]

Σε δηλώσεις του τον Ιούνιο του 2016, ο Υπουργός Παιδείας της βαλενθιανικής Κυβέρνησης Vincent Marzá, προαναγγέλλοντας τον υπό επεξεργασία νόμο για την υποχρεωτική εισαγωγή της βαλενθιανικής σε όλα τα δημόσια σχολεία, μη εξαιρουμένων των ιδρυμάτων των καστιλιανόφωνων περιοχών που απολάμβαναν ειδικού καθεστώτος⁹⁷, είχε υποστηρίξει ότι: «δεν ρωτάμε τους γονείς αν επιθυμούν ή όχι να διδάξουμε Μαθηματικά στα παιδιά τους, γιατί είναι καλό για αυτά, είναι μια ευκαιρία, και η βαλενθιανική είναι μια επιπλέον πόρτα. Είναι ένα δικαίωμα που πρέπει να προωθήσουμε με το μεγαλύτερο δυνατό σθένος, προκειμένου να απολαμβάνουν όλοι μια κοινότητα άνευ διακρίσεων»

(<https://www.diarioinformacion.com/alicante/2016/06/21/educacion-obligara-impartir-valenciano-zonas/1776573.html>). Η υποχρεωτική εισαγωγή της βαλενθιανικής στη δημόσια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση της Βαλένθια, συμπορεύεται με τις συστάσεις της Πέμπτης Αναφοράς περί πλήρωσης του Ευρωπαϊκού Χάρτη Μειονοτικών και Περιφερειακών Γλωσσών στην Ισπανία για τη διετία 2014-2016 (Quinto Informe sobre el cumplimiento en España de la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias, del Consejo de Europa 2014-2016):

Parte III.

Artículo 8 – Enseñanza

Párrafo 1

⁹⁷ Υπενθυμίζεται ότι, στις καστιλιανόφωνες ζώνες η γλώσσα όχημα/εκπαίδευσης/διδασκαλίας ήταν η καστιλιανική.

En materia de enseñanza y, por lo que se refiere al territorio en que se hablan dichas lenguas y según sea la situación de cada una de ellas, sin perjuicio de la enseñanza de la(s) lengua(s) oficial(es) del Estado, las Partes se comprometen a:

- a)i) prever una educación preescolar garantizada en las lenguas regionales o minoritarias correspondientes; o*
- b)i) prever una enseñanza primaria garantizada en las lenguas regionales o minoritarias correspondientes; o*
- c)i) prever una enseñanza secundaria garantizada en las lenguas regionales o minoritarias correspondientes;*

(Quinto Informe sobre el cumplimiento en España de la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias, del Consejo de Europa 2014-2016, 125)

[Μέρος Γ΄

Άρθρο 8 – Εκπαίδευση

Παράγραφος 1

Σε θέματα εκπαίδευσης και, σε ό,τι αφορά στην περιοχή που ομιλούνται οι εν λόγω γλώσσες και με γνώμονα την κατάσταση κάθε μίας εξ αυτών, χωρίς να ζημιώνεται η διδασκαλία της/των επίσημης/ων γλώσσας/ών του Κράτους, τα Μέρη δεσμεύονται:

- α)i) να προνοήσουν για μια εγγυημένη προσχολική εκπαίδευση στις αντίστοιχες περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες· ή*
- β)i) να προνοήσουν για μια εγγυημένη πρωτοβάθμια εκπαίδευση στις αντίστοιχες περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες· ή*
- γ)i) να προνοήσουν για μια εγγυημένη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις αντίστοιχες περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες.]*

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι παραινέσεις-συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τις μειονοτικές γλώσσες της Ισπανίας, εν προκειμένω της βαλενθιανικής, συναινούν και ενθαρρύνουν την προαγωγή σε όλες τις βαθμίδες μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης της γηγενούς/ τοπικής γλώσσας, με την προϋπόθεση-δέσμευση ότι, οι εκάστοτε ενέργειες σε νομοθετικό-θεσμικό επίπεδο δεν θα αποβούν επιζήμιες για την επίσημη γλώσσα. Στην περίπτωση που εξετάζουμε ωστόσο, η εφαρμογή του διατάγματος

9/2017, αναιρούσε τις κατοχυρωμένες εγγυήσεις προηγούμενων νόμων κανονικοποίησης περί εθελούσιας επιλογής γλώσσας εκπαίδευσης των παιδιών (βαλενθιανικής-καστιλιανικής), γεγονός που πυροδότησε την έντονη διαμαρτυρία γονέων των καστιλιανόφωνων περιοχών. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Κοινότητας της Βαλένθια (Tribunal Superior de la Justicia de la Comunitat Valenciana, εφεξής: TSJCV), συνεκτιμώντας τις προσφυγές του Συλλόγου για την Προάσπιση της Καστιλιανικής στην Κοινότητα της Βαλένθια (*Asociación para la Defensa del Castellano en la Comunidad Valenciana*) απεφάνθη υπέρ της μερικής ακύρωσης του εν λόγω διατάγματος⁹⁸, θεωρώντας ότι το περιεχόμενο των ακυρωθέντων άρθρων ευνοεί τη βαλενθιανική έναντι της καστιλιανικής και παραβιάζει την κρατική νομοθεσία, τους νόμους που διέπουν την αυτόνομη διακυβέρνηση και, κατά συνέπεια, το ισπανικό Σύνταγμα. Επιπλέον, στην απόφασή του το TSJCV αναγνωρίζει στους γονείς την αυτόβουλη επιλογή της μίας ή της άλλης επίσημης γλώσσας για την εκπαίδευση των τέκνων τους, δικαίωμα που μέχρι πρότινος τους εξασφάλιζε η δημόσια εκπαίδευση (https://www.abc.es/espana/comunidad-valenciana/abci-justicia-declara-illegal-decreto-plurilinguismo-valenciano-discriminar-castellano-aulas-201804261609_noticia.html). Ωστόσο, όπως εξηγεί σε ανακοινωθέν του το TSJCV, «παρά την επίσημη ανάκληση του διατάγματος, η ισχύς του επιμηκυνόταν χρονικά λόγω της αφομοίωσής του από το Διάταγμα Νόμο 3/2017, της 1^{ης} Σεπτεμβρίου, του Συμβουλίου της Κυβέρνησης, με το οποίο λαμβάνονται επείγοντα μέτρα για την εφαρμογή κατά το ακαδημαϊκό έτος 2017/2018 των γλωσσικών προγραμμάτων κέντρου (*proyectos lingüísticos de centro-PLC*) (...) και από τη μεταβατική διάταξη δεύτερη του βαλενθιανικού Νόμου 4/2018, με τον οποίο ρυθμίζεται και προάγεται η πολυγλωσσία στο βαλενθιανικό εκπαιδευτικό σύστημα από τον οποίο επίσης αφομοιώνονται και επεκτείνονται οι ισχύουσες στο διάταγμα 9/2017 διατάξεις» (<https://www.defensadelcastellano.es/wp-content/uploads/2018/04/DocExp-2017-100-26-04-2018.pdf>). Το TSJCV επισημαίνει ότι, το φιλόδοξο διάταγμα για την πολυγλωσσία προβλέπει στα άρθρα 10, 11 και 12 την ύπαρξη έξι επιπέδων στη δημόσια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση: το Βασικό 1 και 2, το Μεσαίο 1 και 2 και το

⁹⁸ Ακύρωση των άρθρων 9.4, 17, 18, 19, 20 και 21, την πρόσθετη όγδοη διάταξη και τα παραρτήματα ΙΑ' και ΙΒ' του διατάγματος 9/2017 (<https://www.defensadelcastellano.es/wp-content/uploads/2018/04/DocExp-2017-100-26-04-2018.pdf>).

Προχωρημένο 1 και 2. Ειδικότερα, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση η κατανομή των προγραμμάτων που πριμοδοτούσαν τη χρήση της καστιλιανικής είχε ως εξής:

- Το *Βασικό 1 (Básico 1)* που αντιστοιχούσε στο πολύγλωσσο πρόγραμμα στην καστιλιανική με μία ενότητα στη βαλενθιανική.
- Το *Βασικό 2 (Básico 2)* που αντιστοιχούσε στο πολύγλωσσο πρόγραμμα στην καστιλιανική με μία ενότητα στη βαλενθιανική: από τον πρώτο έως τον τέταρτο και από τον τρίτο έως τον έκτο κύκλο, Φυσικές Επιστήμες ή Κοινωνικές Επιστήμες: από τον πέμπτο έως τον έκτο δύο ενότητες, Φυσικές Επιστήμες και Κοινωνικές Επιστήμες.
- Το *Μεσαίο 1 και 2 (Intermedio 1 y 2)* με μικρές διαφοροποιήσεις ως προς την κατανομή αντικειμένων, που αντιστοιχούσε στο πολύγλωσσο πρόγραμμα στην καστιλιανική με δύο αντικείμενα στη βαλενθιανική σε όλους τους κύκλους (Φυσικές Επιστήμες και Κοινωνικές Επιστήμες), ενώ κατά τον πέμπτο και τον έκτο κύκλο προσφέρονταν (προαιρετικά) δύο επιπλέον μαθήματα στη βαλενθιανική: Φυσική Αγωγή και Καλλιτεχνικά.
- Το *Προχωρημένο 1 και 2 (Avanzado 1 y 2)* που αντιστοιχούσε στο πολύγλωσσο πρόγραμμα στη βαλενθιανική, με τη διδασκαλία ενός κατ' επιλογή γνωστικού πεδίου στην καστιλιανική (Μαθηματικά, Θρησκευτικά, Κοινωνικές Αξίες, Καλλιτεχνικά ή Φυσική Αγωγή). (https://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=001276/2017&L=1)

Σύμφωνα ωστόσο, με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 9.4, η συνύπαρξη στο ίδιο εκπαιδευτικό κέντρο δύο πολύγλωσσων προγραμμάτων, ενός στην καστιλιανική και ενός δεύτερου στη βαλενθιανική, είναι αδύνατη, γεγονός που όπως εξηγεί στην απόφασή του το Ανώτατο Δικαστήριο «συνάδει με την εξάλειψη της επιλογής της καστιλιανικής στην πλειοψηφία των κέντρων συντηρούμενων από δημόσιους πόρους» (<https://www.defensadelcastellano.es/wp-content/uploads/2018/04/DocExp-2017-100-26-04-2018.pdf>):

Artículo 9. El Programa de educación plurilingüe dinámico

4. Cada uno de los centros sostenidos con fondos públicos tendrá que optar por un mismo nivel con el objetivo de evitar cualquier tipo de segregación del alumnado dentro del mismo centro.

(https://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=001276/2017&L=1)

[Άρθρο 9. Το δυναμικό πρόγραμμα πολύγλωσσης εκπαίδευσης

4. Κάθε κέντρο που συντηρείται από δημόσιους πόρους θα πρέπει να επιλέξει το ίδιο επίπεδο με σκοπό να αποφευχθεί οποιαδήποτε μορφή διαχωρισμού των μαθητών εντός του ίδιου κέντρου.]

Επιπλέον, με το Διάταγμα Νόμο 3/2017 αναθεωρούνται τα έξι επίπεδα που προτείνονται στο Διάταγμα 9/2017 και συγχωνεύονται σε τρία: επίπεδο «Α» βαλενθιανική (Προχωρημένο 1 και 2), επίπεδο «Β» Μεσαίο-μικτό βαλενθιανική καστιλιανική (Μεσαίο 1 και 2) και επίπεδο «Γ» καστιλιανική (Βασικό 1 και 2). Ως αδιάσειστο επιχείρημα και απόδειξη της κατάφωρης δυσμένειας στην οποία έχει υποπέσει η καστιλιανική με την εφαρμογή του Διατάγματος 9/2017, του Διατάγματος Νόμου 3/2017 και του Νόμου 4/2018, το Ανώτατο Δικαστήριο παραθέτει στοιχεία που αφορούν στο πρόγραμμα που εφαρμόζεται στα δημόσια σχολεία της επαρχίας του Castellón:

Επαρχία του Castellón:

1. Ciudad.

Εκ των 43 κέντρων δημόσιας εκπαίδευσης:

Γραμμή Α → βαλενθιανική	37 κέντρα.
Γραμμή Β → μικτό βαλενθιανική-καστιλιανική	6 κέντρα.
Γραμμή Γ → καστιλιανική	0 κέντρα.

2. Burriana

Εκ των δέκα κέντρων δημόσιας εκπαίδευσης:

Γραμμή Α → βαλενθιανική	7 κέντρα.
Γραμμή Β → μικτό βαλενθιανική-καστιλιανική	2 κέντρα.
Γραμμή Γ → καστιλιανική	0 κέντρα.

3. Villareal

Εκ των δεκατεσσάρων κέντρων δημόσιας εκπαίδευσης:

Γραμμή Α → βαλενθιανική	12 κέντρα.
Γραμμή Β → μικτό βαλενθιανική-καστιλιανική	2 κέντρα.
Γραμμή Γ → καστιλιανική	0 κέντρα.

4. La Vall D'Uixó

Εκ των δώδεκα κέντρων δημόσιας εκπαίδευσης:

Γραμμή Α → βαλενθιανική	37 κέντρα.
Γραμμή Β → μικτό βαλενθιανική-καστιλιανική	6 κέντρα.
Γραμμή Γ → καστιλιανική	0 κέντρα.

5. Vinaroz

Εκ των δώδεκα κέντρων δημόσιας εκπαίδευσης:

Γραμμή Α → βαλενθιανική	7 κέντρα.
Γραμμή Β → μικτό βαλενθιανική-καστιλιανική	0 κέντρα.
Γραμμή Γ → καστιλιανική	0 κέντρα.

(<https://www.defensadelcastellano.es/wp-content/uploads/2018/04/DocExp-2017-100-26-04-2018.pdf>)

Ο Νόμος 4/2018, της 21^{ης} Φεβρουαρίου, της βαλενθιανικής Κυβέρνησης, με τον οποίο ρυθμίζεται και προωθείται η πολυγλωσσία στο εκπαιδευτικό σύστημα της Βαλένθια (*Ley 4/2018, de 21 de febrero, de la Generalitat, por la que se regula y promueve el plurilingüismo en el sistema educativo valenciano*) στον οποίο προαναφερθήκαμε, με πρόσχημα την κανονικοποίηση της βαλενθιανικής και την προώθηση της γλωσσομάθειας και της διαπολιτισμικότητας σε εναρμόνιση με τις σύγχρονες απαιτήσεις μιας πολυπολιτισμικής και πολύγλωσσης Ευρώπης, ενισχύει τη διδασκαλία της βαλενθιανικής και τη διδασκαλία στη βαλενθιανική· προάγει την πολυγλωσσία στη δημόσια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση με την εισαγωγή αρχικά της αγγλικής και εν συνεχεία μιας δεύτερης ξένης γλώσσας, ακρωτηριάζοντας, επί της ουσίας, την καστιλιανική, πρόθεση πασίδηλη και στα άρθρα 3 και 11:

Article 3. Les llengües en el sistema educatiu

1. *El sistema escolar valencià és un sistema educatiu plurilingüe i intercultural que té com a llengües curriculars el valencià, el castellà, l'anglès i altres llengües estrangeres.*

2. *Els centres educatius han de promoure un ús normal del valencià, de conformitat amb la normativa vigent que regula els usos institucionals i administratius de les llengües oficials en l'administració de la Generalitat i d'acord amb les prescripcions del pla de normalització lingüística del centre.*

(Llei 4/2018, 7.867)

[Άρθρο 3. Οι γλώσσες στο εκπαιδευτικό σύστημα

1. Το βαλενθιανικό σχολικό σύστημα είναι ένα πολύγλωσσο και διαπολιτισμικό εκπαιδευτικό σύστημα που έχει ως γλώσσες εκπαίδευσης τη βαλενθιανική, την καστιλιανική, την αγγλική και άλλες ξένες γλώσσες.

2. Τα εκπαιδευτικά κέντρα υποχρεούνται να προαγάγουν την κανονική χρήση της βαλενθιανικής, προς συμμόρφωση με τον ισχύοντα κανονισμό που ρυθμίζει τις θεσμικές και διοικητικές χρήσεις των επίσημων γλωσσών στην διοίκηση της βαλενθιανικής Κυβέρνησης και σύμφωνα με τις προδιαγραφές του σχεδίου γλωσσικής κανονικοποίησης του κέντρου.]

Article 11. Foment del valencià i millora de la competència en llengües estrangeres

a) *La conselleria competent en matèria d'educació, d'acord amb el que disposa l'article 6 d'aquesta llei i en compliment de l'article 3.2 de la Constitució; l'article 6 de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana; el punt 2 de la disposició addicional 38 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, i la Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià, promourà que els centres educatius sostinguts amb fons públics vehiculen el 50 % del temps curricular en valencià.*

b) *La conselleria competent en matèria d'educació, d'acord amb el que disposa l'article 6 d'aquesta llei i per tal de millorar la competència lingüística de l'alumnat en llengües estrangeres, promourà que els centres educatius sostinguts amb fons públics vehiculen un 25 % del temps curricular en anglès.*

(Llei 4/2018, 7.867)

[Άρθρο 11. Προαγωγή της βαλενθιανικής και βελτιστοποίηση της επάρκειας στις ξένες γλώσσες.

a) *Το αρμόδιο σε θέματα εκπαίδευσης Υπουργείο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του παρόντος νόμου και σε συμμόρφωση με το άρθρο 3.2 του Συντάγματος· το άρθρο 6 του Καταστατικού Αυτονομίας της Κοινότητας της Βαλένθια· το σημείο 2 της πρόσθετης διάταξης 38 του οργανικού Νόμου 2/2006, της 3^{ης} Μαΐου, της εκπαίδευσης, και τον Νόμο 4/1983, της 23^{ης} Νοεμβρίου, περί χρήσης και διδασκαλίας της βαλενθιανικής, θα παροτρύνει τα εκπαιδευτικά κέντρα που συντηρούνται με δημόσιους πόρους να ορίσουν το 50% του σχολικού χρονοδιαγράμματος στη βαλενθιανική.*

β) Το αρμόδιο σε θέματα εκπαίδευσης υπουργείο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του παρόντος νόμου και για να βελτιώσει τη γλωσσική δεξιότητα των μαθητών στις ξένες γλώσσες, θα παροτρύνει τα εκπαιδευτικά κέντρα που συντηρούνται με δημόσιους πόρους να ορίσουν το 25% του σχολικού χρονοδιαγράμματος στην αγγλική.]

Τον Απρίλιο του 2018, ο σύλλογος γονέων μαθητών της επαρχίας του Αλικάντε «Γλώσσες και Ελευθερία⁹⁹» (*Lenguas y Libertad*), ζήτησε από την Κυβέρνηση να καταθέσει προσφυγή για την αντισυνταγματικότητα της αυτονομικής νομοθεσίας, στρατολογώντας παράλληλα για το σκοπό αυτό και το Συνήγορο του Πολίτη (*Defensor del Pueblo*). Επιπλέον, σύσσωμος ο σύλλογος αιτήθηκε την παρέμβαση της Γενικής Εισαγγελίας του Κράτους (*Fiscalía General del Estado*), προκειμένου αυτή να διερευνήσει και να αποδώσει τυχόν ποινικές ευθύνες για στρεψοδικία και απειθεία στον αυτονομικό γραμματέα Παιδείας *Miquel Soler* και στον Υπουργό Παιδείας της βαλενθιανικής Κυβέρνησης *Vincent Marzá*, συναρμόδιους για την εφαρμογή της πράξης προληπτικής αναστολής του Διατάγματος 9/2017 που επιβλήθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο της Βαλένθια. Απολογισμός ευθυνών ζητήθηκε, εν προκειμένω, και για τον Πρόεδρο της βαλενθιανικής Κυβέρνησης *Ximo Puig*, για την περαίωση του Διατάγματος Νόμου 3/2017 με ανεπανόρθωτες, όπως ισχυρίζονται οι γονείς, συνέπειες για την εκπαίδευση ενός μεγάλου αριθμού παιδιών, καθώς και για την εσπευσμένη και αιφνιδιαστική δημοσίευση του Νόμου 4/2018 προγενέστερα της απόφασης μερικής ακύρωσης του Διατάγματος 9/2018 από το Ανώτατο Δικαστήριο, ώστε να αποφευχθεί η εφαρμογή της (<https://alicanteplaza.es/una-asociacion-de-padres-pide-al-gobierno-que-lleve-al-constitucional-la-ley-de-plurilinguismo>)

Συμπερασματικά, η Κυβέρνηση της Βαλένθια έχει επενδύσει εξόχως στο κεφάλαιο της κανονικοποίησης της βαλενθιανικής στην εκπαίδευση. Αρχικά, η εκπαιδευτική γλωσσική πολιτική της Βαλένθια είχε επικεντρωθεί στην αποσόβηση της γλωσσικής διαμάχης που καταρράκωνε τη συνοχή της κοινότητας, οριοθετώντας ζώνες γλωσσικής κυριαρχίας μεταξύ των βαλενθιανόφωνων και καστιλιανόφωνων μελών της. Σε μεταγενέστερο στάδιο και εκτιμώντας ότι, η εδραίωση μιας γλώσσας σε μια περιοχή είναι αλληλένδετη με τη γλωσσική ομοιογένεια των ενδημούντων της, υιοθέτησε μια δυναμικότερη γλωσσική στρατηγική στην εκπαίδευση προκειμένου να προσδώσει

⁹⁹ Βλ. Απόσπασμα 7, Παράρτημα.

αφενός, στη βαλενθιανική το κύρος και τη θέση που της αντιστοιχεί ως γηγενούς γλώσσας της βαλενθιανικής περιφέρειας και να προαγάγει αφετέρου, τη γλωσσομάθεια και την πολυπολιτισμικότητα στις αίθουσες διδασκαλίας κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα· επί της ουσίας, η Βαλενθιανική Κυβέρνηση επιλέγει στην παρούσα φάση ένα εκπαιδευτικό μοντέλο που, αναπόφευκτα, παραλληλίζεται από τους απανταχού εμπλεκόμενους με το αντίστοιχο καταλανικό της γλωσσικής εμβάπτισης. Η ειδοποιός διαφορά, ωστόσο, εντοπίζεται στα βαθύτερα κίνητρα που ώθησαν στην υιοθέτηση μιας επιθετικότερης εκπαιδευτικής γλωσσικής πολιτικής και τα οποία απέχουν παρασάγγας από τις εθνικιστικές και αυτονομιστικές διεκδικήσεις της Καταλονίας. Στην προσπάθεια αυτή, η βαλενθιανική Κυβέρνηση υπήρξε αποδέκτης σφοδρών επικρίσεων και μιας μερικής ακύρωσης του διατάγματος για την πολυγλωσσία. Εκτιμήσεις και αποτιμήσεις θα γίνουν εκ του αποτελέσματος, καθώς το όλο εγχείρημα βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα. Ο πολυσυζητημένος Νόμος 4/2018 αναμένεται να εφαρμοστεί, μεταξύ σφύρας και άκμονος, από το νέο σχολικό έτος (2018-19).

4.2.5 Η βαλενθιανική στα ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα μέσα

Η οπτικοακουστική προβολή και στήριξη μιας γλώσσας είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την κοινωνική διασπορά της· μέχρι πρότινος, οι υποδομές αυτές ήταν πλημμυεείς έως ανύπαρκτες στη Βαλένθια. Το τελευταίο διάστημα καταβάλλονται προσπάθειες αποκατάστασης των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών μέσων, κάτι που αναμφίβολα θα δώσει νέα πνοή στην κοινωνική διάχυση και προαγωγή της βαλενθιανικής. Ας εξετάσουμε όμως τα γεγονότα από την αρχή. Το 1989 ιδρύεται η Ραδιοτηλεόραση της Βαλένθια (*Radiotelevisió Valenciana*). Η λειτουργία, ωστόσο, της βαλενθιανής ραδιοτηλεόρασης καταλύεται με νόμο της βαλενθιανής Κυβέρνησης το Νοέμβριο του 2013, επικαλούμενη αδυναμία επαναπρόσληψης χιλίων εργαζομένων κατόπιν παράνομης απόλυσης τους. Η αλλαγή πολιτικής ηγεσίας και η ευρεία κοινωνική απαίτηση για τη δημιουργία δημόσιων μέσων επικοινωνίας και ενημέρωσης στη βαλενθιανική, επαναφέρουν το 2015 το ζήτημα ανασύστασης του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα στη Βαλένθια· στις 9 Μαΐου 2016, επικυρώνεται από το Κοινοβούλιο της Βαλένθια (*Corts Valencianes*) η επαναλειτουργία του θεσμού με την επωνυμία Βαλενθιανικός Οργανισμός Μέσων Επικοινωνίας (*Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació*). Ο νέος οργανισμός οπτικοακουστικών μέσων υπάγεται στην βαλενθιανική Κυβέρνηση, διαθέτει, ωστόσο, αυτονομία στη διαχείριση. Ο

διάδοχος της βαλενθιανικής Ραδιοτηλεόρασης, το αυτόνομο ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο *Á Punt media*, άρχισε να εκπέμπει δοκιμαστικά από τις 25 Απριλίου 2018 και κανονικά από τις 10 Ιουνίου. Το περιεχόμενο των τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών υποστηρίζεται και διαδικτυακά (Gimeno Menéndez 2008, 214· <https://apuntmedia.es/va/>· https://elpais.com/ccaa/2018/04/11/valencia/1523455788_892441.html).

Η παρουσία της βαλενθιανικής στον περιοδικό τύπο, όπως αναφέρεται στο πόρισμα του Διαλόγου για την πλήρωση των δεσμεύσεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μειονοτικές ή Περιφερειακές Γλώσσες, είναι υποτυπώδης, ενώ απουσιάζουν ημερήσιες/ καθημερινές εκδόσεις γενικής θεματολογίας αποκλειστικά ή πρωτίστως στη βαλενθιανική. Η θεσμική στήριξη που παρέχεται υπό τη μορφή χρηματοδότησης, αφορά σε ορισμένα εβδομαδιαία ή μηνιαία περιοδικά (με περιορισμένη έως ελάχιστη απήχηση στο αναγνωστικό κοινό), διαδικτυακές εφημερίδες εξολοκλήρου ή εν μέρει στη βαλενθιανική, ή καθημερινά έντυπα στην ηλεκτρονική τους εκδοχή όπως επίσης πολιτιστικά ένθετα. Αρκετές, ωστόσο, είναι οι περιπτώσεις ηλεκτρονικών κυρίως, περιοδικών και εφημερίδων των οποίων η χειρίστη ποιότητα έκφρασης και χειρισμού της γλώσσας καταρρακώνει τη βαλενθιανική (Foro de debate sobre la Carta Europea para las Lenguas Regionales o Minoritarias 2017, 21).

4.2.6 Αστοχίες και παραλείψεις στην κανονικοποίηση της βαλενθιανικής

Στην παρούσα ενότητα, η βαλενθιανική διερευνήθηκε ως η γλωσσική ποικιλία της καταλανικής που ομιλείται στη Βαλένθια· κατά συνέπεια, η μελέτη της γλωσσικής πολιτικής της ομώνυμης περιφέρειας βασίστηκε στη συγκεκριμένη παραδοχή. Όπως επισημάνθηκε εξαρχής, η θεωρία περί «καταλανικότητας» της εν λόγω γλώσσας απορρίπτεται από σημαντική μερίδα Βαλενθιανών προερχόμενων κυρίως από το χώρο του πνεύματος και της διάνοησης, της πολιτικής αλλά και απλών πολιτών, οι οποίοι υπεραμύνονται της αυθεντικότητας και μοναδικότητας της γηγενούς τους γλώσσας και καταγγέλλουν ως άτοπο και καταχρηστικό οποιοδήποτε συνειρμικό συσχετισμό με την καταλανική γλώσσα, κουλτούρα και ιδεολογία. Εντούτοις, όπως προκύπτει από τα ευρήματα της μελέτης μας, οι γλωσσικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στην Κοινότητα της Βαλένθια από το 1982 μέχρι και σήμερα με στόχο την καθιέρωση/ γενικευμένη χρήση της βαλενθιανικής σε όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής, δεν είχαν το προσδοκώμενο αποτέλεσμα· η αποτυχία του όλου εγχειρήματος της

κανονικοποίησης χρεώνεται, εν μέρει, στη διεκδίκηση της ταυτότητας/ γνησιότητας/ ονοματοδοσίας της βαλενθιανικής γλώσσας. Εκ των πραγμάτων, οι συνεχείς τριγμοί και η αντιπαράθεση περί «καταλανικότητας» ή «βαλενθιανικότητας» της βαλενθιανικής συνιστούν επιπρόσθετο επιβαρυντικό παράγοντα στην ομαλοποίηση της ήδη εύθραυστης κοινωνικο-γλωσσικής ισορροπίας. Στον αντίποδα, η διαδικασία κανονικοποίησης της καταλανικής στην Καταλονία έχει απτά αποτελέσματα, καταγράφοντας τεράστια βήματα προόδου στην αύξηση του κοινωνικού γοήτρου της την τελευταία τεσσαρακονταετία, τόσο σε επίπεδο περιφέρειας όσο και διεθνώς. Είτε αποδεχτούμε ότι πρόκειται για την ίδια γλώσσα είτε για δύο διαφορετικές, εύλογα εγείρεται το ερώτημα, πώς δύο γλώσσες με κοινό υπόβαθρο και κοινή χρονική αφετηρία θεσμοθέτησής τους παρουσιάζουν τόσο αξιοσημείωτες αποκλίσεις στην εξέλιξη και στα κεκτημένα τους. Τα αίτια αυτής της ιδιότυπης συνθήκης έγκεινται στις εν γένει κοινωνικο-πολιτικές, ιστορικο-πολιτισμικές και οικονομικές παραμέτρους που συνθέτουν το γλωσσικό προφίλ αμφότερων περιφερειών, οι οποίες αναλύθηκαν διεξοδικά στις προηγούμενες ενότητες. Συνεκτιμώντας και αντιπαραβάλλοντας τις δύο περιπτώσεις, διαπιστώνονται οι ακόλουθες αστοχίες και παραλείψεις σε ό,τι αφορά στην κανονικοποίηση της βαλενθιανικής στην Κοινότητα της Βαλένθια:

- Σε επίπεδο αυτονομικών θεσμών και φορέων, η βαλενθιανική Κυβέρνηση δεν διαθέτει την ωριμότητα και την εμπειρία να διαχειριστεί επί του παρόντος την κανονικοποίηση της γηγενούς γλώσσας της. Κάτι τέτοιο είναι λογικό και αναμενόμενο, καθώς μέχρι πρότινος, η Generalitat Valenciana προκειμένου να μην διαταράξει τις ευαίσθητες κοινωνικές ισορροπίες ήταν όμηρος της παθητικότητάς της. Σε αντιδιαστολή με την πολυσχιδή δράση της Generalitat de Catalunya, οι όποιες πρωτοβουλίες της βαλενθιανικής Κυβέρνησης στον τομέα πρόωθησης της βαλενθιανικής βρίσκονται ακόμη σε εμβρυικό στάδιο, στερούνται προγραμματισμού, συντονισμού και συστηματικής οργάνωσης και, ως εκ τούτου, δεν τυγχάνουν ευρείας απήχησης και προβολής, κάτι που θα εκτόξευε τη δημοτικότητα της γλώσσας. Κάτι αντίστοιχο ισχύει και για τους πολίτες της Βαλένθια, οι οποίοι δεν έχουν αποκτήσει συνεκτικούς δεσμούς με τη γλώσσα, δεν ταυτίζονται με αυτήν και συνεπώς στη νοοτροπία και στις καθημερινές τους δραστηριότητες υπερισχύει η χρήση της καστιλιανικής.
- Ως προς τη μορφοσυντακτική/ τυπολογική/ γραμματική/ ορθογραφική της δομή, η βαλενθιανική γλώσσα είναι πρόσφατη εξέλιξη. Ο διαχωρισμός της από

την ενιαία καταλανική νόρμα αποδυνάμωσε τη γλώσσα, η οποία αδυνατεί πλέον να ανταγωνιστεί τον «κολοσσό» καταλανική, ενώ η λόγια/ λογοτεχνική της παρακαταθήκη στερείται υποδομών προβολής και διάχυσής της στο ευρύτερο αναγνωστικό ή λόγιο κοινό.

- Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και των ψηφιακών τεχνολογιών, όπου η πληροφορία οπτικοποιείται και διαχέεται με ασύλληπτες ταχύτητες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μονοπωλούν την καθημερινή επικοινωνία, η διαδικτυακή υπόσταση και υποστήριξη μιας γλώσσας είναι κομβικής σημασίας για τη διάχυση και χρήση της. Εκ των πραγμάτων, οι δεσμοί μεταξύ ομιλητών και γλώσσας συσφίγγονται με τη συχνότητα, τον αυθορμητισμό, την εντατικοποιημένη χρήση της. Είναι γεγονός ότι, σε αντιδιαστολή με την καταλανική η οποία, χάρη στις κοπιώδεις προσπάθειες της Generalitat de Catalunya έχει αποκτήσει περίοπτη θέση στην παγκόσμια κατάταξη μεταξύ των γλωσσών με τη μεγαλύτερη συχνότητα αναζήτησης, η βαλενθιανική στερείται αντίστοιχης εκπροσώπησης στο διαδίκτυο με ότι αυτό συνεπάγεται για τη διεθνή αναγνώριση και προβολή της.
- Επιπλέον, η βαλενθιανική μέχρι πρόσφατα στερείτο ραδιοτηλεοπτικής υποστήριξης. Η ανασύσταση του δημόσιου φορέα ραδιοτηλεόρασης της Κοινότητας της Βαλένθια μετράει μόλις μερικούς μήνες λειτουργίας. Από την άλλη, η παρουσία της σε έντυπα μέσα και εκδόσεις είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη και τα υποτυπώδη δείγματα που διατίθενται τελικά στο αναγνωστικό κοινό πλήττουν τη γλώσσα, λόγω της προχειρότητας συγγραφής τους. Προκειμένου να τελεσφορήσει η κανονικοποίηση της βαλενθιανικής είναι επιτακτική η ανάληψη καίριων και ρηξικέλευθων δράσεων και πρωτοβουλιών, με αποφασιστικότητα, συστηματικότητα και σωστό προγραμματισμό.

4.3 *La Franja de Ponent (Αραγωνία)*

Η καταλανόφωνη περιοχή της Αραγωνίας με την ονομασία «La Franja de Ponent» περιλαμβάνει τις κομάρκες La Llitera και Matarranya, τα ανατολικά τμήματα της Ribagorza, της Baix Cinca και της Baix Aragó-Casp, καθώς και ορισμένους δήμους της ανατολικής Αραγωνίας (Nagore Laín 2008, 134).

Σε ότι αφορά στο νομικό καθεστώς που διέπει τις γλώσσες της Αραγωνίας, με τη μεταρρύθμιση του Καταστατικού Αυτονομίας της Αραγωνίας του 2007 (Οργανικός Νόμος 5/2007, της 20^{ης} Απριλίου), προβλέπονται τα εξής:

Artículo 7

1. Las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón constituyen una de las manifestaciones más destacadas del patrimonio histórico y cultural aragonés y un valor social de respeto, convivencia y entendimiento.

(<https://www.boe.es/buscar/pdf/2007/BOE-A-2007-8444-consolidado.pdf>)

[Άρθρο 7

1. Οι γηγενείς γλώσσες και γλωσσικές ποικιλίες της Αραγωνίας συνιστούν μία από τις πιο διακεκριμένες εκφράσεις της αραγωνέζικης ιστορικής και πολιτισμικής κληρονομιάς και κοινωνική αξία σεβασμού, συμβίωσης και συνεννόησης.]

Στην παράγραφο δύο του ίδιου άρθρου, προβλέπεται η θέσπιση Νόμου από το Κοινοβούλιο της Αραγωνίας που θα ρυθμίζει το καθεστώς των γλωσσών στην Αραγωνία.

Artículo 7

2. Una ley de Cortes de Aragón establecerá las zonas de uso predominante de las lenguas y modalidades propias de Aragón, regulará el régimen jurídico, los derechos de utilización de los hablantes de esos territorios, promoverá la protección, recuperación, enseñanza, promoción y difusión del patrimonio lingüístico de Aragón, y favorecerá, en las zonas de utilización predominante, el uso de las lenguas propias en las relaciones de los ciudadanos con las Administraciones Públicas aragonesas.

(<https://www.boe.es/buscar/pdf/2007/BOE-A-2007-8444-consolidado.pdf>)

[Άρθρο 7

2. Νόμος του Κοινοβουλίου της Αραγωνίας θα καθορίζει τις ζώνες κυρίαρχης χρήσης των γηγενών γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών, θα ρυθμίζει το νομικό καθεστώς, τα δικαιώματα των ομιλητών των εν λόγω περιοχών, θα προάγει την διαφύλαξη, την αναβίωση, την εκπαίδευση, την προαγωγή και τη διάχυση της γλωσσικής κληρονομιάς της Αραγωνίας, και θα ευνοεί, στις ζώνες κυρίαρχης χρήσης, τη χρήση των γηγενών γλωσσών στις συναλλαγές των πολιτών με τη δημόσια Διοίκηση της Αραγωνίας.]

Έξι χρόνια αργότερα, τίθεται σε ισχύ ο Νόμος 3/2013 του Κοινοβουλίου της Αραγωνίας για τη Χρήση, την Προστασία και την προαγωγή των Γηγενών Γλωσσών και Γλωσσικών Ποικιλιών της Αραγωνίας (*Ley 3/2013 de las Cortes de Aragón de Uso, Protección y Promoción de las Lenguas y Modalidades Lingüísticas Propias de Aragón, de 2013*) (<http://lengua.gencat.cat/es/el-catala/marc-legal/>). Μεταξύ άλλων, στο προοίμιό του υπερτονίζεται η πρόθεση διασφάλισης/διαφύλαξης των ιστορικά κείμενων γηγενών γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών της Αραγωνίας χωρίς να τις κατονομάζει, ως αναπόσπαστο και ουσιώδες κομμάτι της πολιτισμικής της κληρονομιάς. Ειδικότερα, στο άρθρο 2 συμπυκνώνονται οι προαναφερθείσες αρχές και δηλώνεται ρητά η πρόθεση της διοίκησης της Αραγωνίας να μεριμνήσει για την ανάκτηση και διδασκαλία της γλώσσας και της προαγωγής της χρήσης της στις συναλλαγές των πολιτών με τους δημόσιους διοικητικούς φορείς:

Artículo 2. *Las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón*

2. Además del castellano, Aragón tiene como propias, originales e históricas las lenguas aragonesas con sus modalidades lingüísticas de uso predominante en las áreas septentrional y oriental de la Comunidad Autónoma.

3. En calidad de tales, gozarán de protección; se promoverá su enseñanza y recuperación, y se reconoce el derecho de los hablantes a su uso en las zonas de utilización histórica predominante de las mismas, donde se favorecerá la utilización de estas en las relaciones con las administraciones públicas.

(<http://www.boa.aragon.es/cgi-bin/EBOA/BRSCGI?CMD=VEROBJ&MLKOB=734647023333>)

[Άρθρο 2. *Οι γηγενείς γλώσσες και γλωσσικές ποικιλίες της Αραγωνίας.*

2. *Πέραν της καστιλιανικής, η Αραγωνία έχει ως γηγενείς, αυθεντικές και ιστορικές τις αραγωνέζικες γλώσσες με τις γλωσσικές ποικιλίες τους σε κυρίαρχη χρήση στις βόρειες και ανατολικές περιοχές της Αυτόνομης Κοινότητας.*

3. *Φέρουσες την εν λόγω ιδιότητα, θα απολαμβάνουν προστασίας· θα προάγεται η διδασκαλία και ανάκτησή τους, και αναγνωρίζεται το δικαίωμα χρήσης τους στους ομιλητές τους στις ζώνες ιστορικά κυρίαρχης χρήσης των εν λόγω γλωσσών, όπου θα ευνοηθεί η χρήση αυτών στις συναλλαγές τους με τη δημόσια διοίκηση.]*

Στο άρθρο 13.1 κατοχυρώνεται η διδασκαλία των γηγενών γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών στις ζώνες της ιστορικά κυρίαρχης χρήσης τους:

Artículo 13

1. *En las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas y modalidades lingüísticas propias se fomentará que su enseñanza, junto al castellano, se establezca en todos los niveles y etapas.*

([http://www.boa.aragon.es/cgi-](http://www.boa.aragon.es/cgi-bin/EBOA/BRSCGI?CMD=VEROBJ&MLKOB=734647023333)

[bin/EBOA/BRSCGI?CMD=VEROBJ&MLKOB=734647023333](http://www.boa.aragon.es/cgi-bin/EBOA/BRSCGI?CMD=VEROBJ&MLKOB=734647023333))

[Άρθρο 13

1. *Στις ζώνες ιστορικά κυρίαρχης χρήσης των γηγενών γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών θα θεμελιωθεί ότι η διδασκαλία τους, παράλληλα με την καστιλιανική, θα καθιερωθεί σε όλα τα επίπεδα και όλες τις βαθμίδες.]*

Σε μια πρώτη ανάγνωση, ο Νόμος 3/2013 αναφέρεται αόριστα «σε γλώσσες και γλωσσικές ποικιλίες» και επιπλέον δεν κατονομάζει τις ζώνες ιστορικά κυρίαρχης χρήσης. Θέτει ωστόσο, ζήτημα διδασκαλίας των εν λόγω γλωσσών στις ιστορικά κυρίαρχες ζώνες τους σε όλες τις βαθμίδες και σε όλα τα επίπεδα, ενώ αναγνωρίζει τα δικαιώματα των ομιλητών τους στις συναλλαγές τους με τους θεσμούς δημόσιας διοίκησης στις εν λόγω περιοχές.

Τομή στην εισαγωγή της διδασκαλίας των μειονοτικών/ γηγενών γλωσσών και ποικιλιών στην εκπαίδευση αποτελεί το ψήφισμα της 26^{ης} Απριλίου 2017, με το οποίο εξουσιοδοτούνται εκπαιδευτικά ιδρύματα για την διασπορά των γηγενών γλωσσών της

Αραγωνίας (αραγωνέζικης/ fabla και καταλανικής της Αραγωνίας), από το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017, ενώ προβλέπεται η διδασκαλία τους κατά περίπτωση, για τους καταλανόφωνους μαθητές που διαμένουν εκτός της La Franja. (<http://www.educaragon.org/FILES/RESOLUCION%20ARAGONES%20Y%20CATALAN%2026%20abril.pdf>):

(...) RESOLVEMOS:

Primero. Autorizar a impartir enseñanzas de las lenguas propias de Aragón (aragonés y/o catalán de Aragón) a todos los centros docentes incluidos en las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias de Aragón que se determinen de acuerdo con la legislación vigente, así como a los centros de recepción de alumnado de las mismas situados fuera de ellas. La autorización será efectiva para todos los niveles educativos a partir del curso 2016-2017.

Segundo. Autorizar en los mismos términos, de forma transitoria y hasta que no se determinen las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias de Aragón, a todos los centros docentes que se relacionan en el Anexo.

(<http://www.educaragon.org/FILES/RESOLUCION%20ARAGONES%20Y%20CATALAN%2026%20abril.pdf>)

[(...) ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ:

Πρώτον. Να εξουσιοδοτήσουμε την παράδοση μαθημάτων στις γηγενείς γλώσσες της Αραγωνίας (αραγωνέζικη και/ή καταλανική της Αραγωνίας) σε όλα τα εκπαιδευτικά κέντρα που συμπεριλαμβάνονται στις ζώνες ιστορικά κυρίαρχης χρήσης των γηγενών γλωσσών της Αραγωνίας που θα καθορίζονται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, όπως επίσης σε όλα τα κέντρα υποδοχής μαθητών των εν λόγω περιοχών που βρίσκονται εκτός των ζωνών αυτών. Η εξουσιοδότηση θα ισχύσει για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης από το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017.

Δεύτερον. Να εξουσιοδοτήσουμε με τους ίδιους όρους, και με προσωρινό χαρακτήρα μέχρι τον καθορισμό των περιοχών ιστορικά κυρίαρχης χρήσης των γηγενών γλωσσών της Αραγωνίας, όλα τα εκπαιδευτικά κέντρα που αναφέρονται στο Παράρτημα.]

Το παρόν ψήφισμα αποτελεί ομολογουμένως ένα σημαντικό βήμα για την «ανάληψη» της καταλανικής στη La Franja και ανοίγει το δρόμο για περαιτέρω διεκδικήσεις για τον καταλανόφωνο πληθυσμό της Αραγωνίας. Σε ό,τι αφορά στα σημερινά δεδομένα, την τελευταία τριετία καταβάλλονται στοχευμένες προσπάθειες για την προαγωγή και εκμάθηση της γλώσσας με πρωτοβουλία της Γενικής Διεύθυνσης Γλωσσικής Πολιτικής της Αραγωνίας, με έμφαση στην ποιοτική εκμάθηση της καταλανικής σε όλα τα επίπεδα (<http://www.lenguasdearagon.org/el-catalan/>).

Συμπερασματικά, η εισαγωγή της καταλανικής στις σχολικές αίθουσες είναι μια θετική και ενθαρρυντική εξέλιξη· ωστόσο, η μη κατονομασία/ μη κατοχύρωσή της από το Καταστατικό Αυτονομίας της Αραγωνίας συνιστά ένα σοβαρό μειονέκτημα για ποικίλους λόγους:

- Δυνητικά ελλοχεύει κινδύνους για τη διατήρησή της στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, εφόσον δεν της παρέχει καμία θεσμική/ νομική εγγύηση.
- Την καθιστά υποδεέστερη, δευτερεύουσα και γλώσσα άνευ κοινωνικού γοήτρου.
- Εκμηδενίζει κάθε πιθανότητα/ ενδεχόμενο κανονικοποίησης/ γενικευμένης χρήσης της και οριοθέτησης ζωνών κυριαρχίας.
- Δυνητικά, θέτει στην ευχέρεια της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας της Αραγωνίας ζήτημα ονομασίας ή μετονομασίας της, εφόσον το Καταστατικό δεν την κατονομάζει αλλά αοριστολογεί περί «γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών».

4.4 *El Carxe – Μούρθια*

Η οροσειρά του El Carxe μοιράζεται ανάμεσα στην Κοινότητα της Βαλένθια και την Αυτόνομη Κοινότητα της Μούρθια· εκτείνεται μεταξύ των Δήμων της Yecla, της Jumilla και της Abanilla και είναι ο τελευταίος θύλακας της καταλανικής στην ισπανική επικράτεια. Η παρουσία της βαλενθιανικής/ καταλανικής στην περιοχή τοποθετείται χρονικά στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με την εποίκηση της εν λόγω ζώνης από πληθυσμούς προερχόμενους από τη γειτονική βαλενθιανική επαρχία του Alicante και συγκεκριμένα από το El Pinós και το Monòver (Escudero Medina 2007, 323-324). Εκτιμάται ότι, η βαλενθιανική ομιλείται σε 22 οικισμούς που υπάγονται στους προαναφερθέντες Δήμους: la Alberquilla, Balonga, el Canalís de Crespo, el Cantón, la Canyada de l'Alenya, els Càpitots, el Carrascalejo, les Cases del Conill, les Cases dels Frares, el Collado dels Gabriels, les Coves de Penya-roja, els

Escandells, Esperit Sant, Ombria de la Sarsa, Quitapellejos, la Raixa, la Sarsa, la Tosquilla, Xamaleta, el Carxe, Canyada del Trigo και Torre del Rico (<https://www.e-noticies.es/el-catalan-resiste-en-murcia-61805.html>).

Το Καταστατικό Αυτονομίας της Μούρθια του 1982 (Ley Orgánica 4/1982, de 9 de junio, de Estatuto de Autonomía para la Región de Murcia) χαρακτηρίζεται αφενός, για την αόριστη και ασαφή διάρθρωσή του σε ό,τι αφορά στο ζήτημα της γλώσσας και αφετέρου, για την απουσία αναφοράς στην προστασία της γλωσσικής κληρονομιάς της κοινότητας· ως εκ τούτου, η νομική κατοχύρωση, διαφύλαξη και διατήρηση της βαλενθιανικής/ καταλανικής στο El Carxe είναι ανύπαρκτη. Όπως υποστηρίζει ο Navarro Sánchez (2002, 2), στις περιφέρειες που εκτείνονται νοτιότερα της Κοινότητας της Βαλένθια, η καστιλιανική είναι η μόνη επίσημη γλώσσα ανεξάρτητα από τις γλωσσικές και διαλεκτικές ποικιλίες που απαντώνται σε αυτές, γεγονός που δικαιολογεί εν μέρει την απουσία νομικού πλαισίου σε ζητήματα γλώσσας. Επισημαίνει ωστόσο, ότι, παρά τη μοναδικότητα και τις αξιοσημείωτες ιδιαιτερότητες της γλωσσικής ταυτότητας της Περιφέρειας της Μούρθια, το Καταστατικό Αυτονομίας της είναι το μοναδικό που μέχρι και σήμερα δεν προνοεί για την αναγνώριση, προστασία και το σεβασμό των γλωσσικών ποικιλιών της περιοχής (2002, 2). Επιπλέον, παρατηρεί ότι, εμμέσως και κατόπιν ενδελεχούς ανάγνωσης και ερμηνείας του, το άρθρο 8 του Καταστατικού του 1982 (σε ισχύ και στην αναθεωρημένη διατύπωσή του το 2013) περιέχει μια υποτυπώδη γενικευμένη αναφορά σε θέματα «προστασίας και προαγωγής των πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων» της περιοχής:

Artículo 8.

La Comunidad Autónoma prestará especial atención al derecho consuetudinario de la Región, (...) y protegerá y fomentará las peculiaridades culturales, así como el acervo de costumbres y tradiciones populares de la misma, respetando en todo caso las variantes locales y comarcales.

(Ley Orgánica 4/1982, 5)

[Άρθρο 8.

Η Αυτόνομη Κοινότητα θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στο εθιμικό δίκαιο της Περιφέρειας, (...) και θα διαφυλάσσει και θα προάγει τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, όπως το σύνολο των εθίμων και λαϊκών παραδόσεων της, σεβόμενη σε κάθε περίπτωση τις τοπικές και επαρχιακές παραλλαγές.]

Εξίσου επιβαρυντικό για τη μελλοντική επιβίωση της βαλενθιανικής στο El Carche είναι το γεγονός ότι, εφόσον δεν κατοχυρώνεται η προστασία της από το Καταστατικό Αυτονομίας της Μούρθια, αυτομάτως δεν κατατάσσεται στον πίνακα με τις προστατευόμενες γλώσσες της Ισπανίας στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες :

Spain declares that, for the purposes of the mentioned articles, are considered as regional or minority languages, the languages recognized as official languages in the Statutes of Autonomy of the Autonomous Communities of the Basque Country, Catalonia, Balearic Islands, Galicia, Valencia and Navarra. For the same purposes, Spain also declares that the languages protected by the Statutes of Autonomy in the territories where they are traditionally spoken are also considered as regional or minority languages.

(European Charter for Regional or Minority Languages: Reservations and Declarations for Treaty No.148. Declarations contained in the instrument of ratification deposited on 9 April 2001)

[Η Ισπανία διακηρύσσει ότι, για τους σκοπούς των αναφερθέντων άρθρων, ως περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες θεωρούνται, οι αναγνωρισμένες ως επίσημες στα Καταστατικά Αυτονομίας των Αυτόνομων Κοινοτήτων της Χώρας των Βάσκων, της Καταλονίας, των Βαλεαρίδων Νήσων, της Γαλικίας, της Βαλένθια και της Ναβάρρα.

Για τους ίδιους σκοπούς, η Ισπανία επίσης διακηρύσσει ότι οι προστατευόμενες από τα Καταστατικά Αυτονομίας γλώσσες στις περιοχές όπου ομιλούνται παραδοσιακά θεωρούνται επίσης περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες.]

Στο Νόμο 6/1998 για τα Σχολικά Συμβούλια της Περιφέρειας της Μούρθια (*Ley 6/1998, de 30 de noviembre, de Consejos Escolares de la Región de Murcia*) περιλαμβάνεται διάταξη για την προαγωγή της γλωσσικής παρακαταθήκης της Κοινότητας: ωστόσο, παρά τη ρητή δέσμευση του άρθρου 3 ως προς τη «διάχυση και γνώση των γλωσσικών αξιών της περιφέρειας», η βαλενθιανική μέχρι και σήμερα δεν έχει εισαχθεί στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Μούρθια, ούτε καν ως μάθημα επιλογής:

Article 3.

La programación general de la enseñanza se orientará fundamentalmente al logro de los siguientes objetivos contemplados en la Constitución y leyes orgánicas que regulan el proceso educativo:

(...)

g) Fomentar la conciencia de la identidad regional, mediante la difusión y el conocimiento de los valores históricos, geográficos, culturales y lingüísticos de nuestra Región.

(Ley 6/1998, 13.193)

[Άρθρο 3.

Ο γενικός προγραμματισμός της εκπαίδευσης θα προσανατολίζεται κυρίως στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων που προβλέπονται στο Σύνταγμα και στους οργανικούς νόμους που ρυθμίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία:

(...)

ζ) Την προαγωγή της συνείδησης της τοπικής ταυτότητας, μέσω της διάχυσης και της γνώσης των ιστορικών, γεωγραφικών, πολιτιστικών και γλωσσικών αξιών της Περιφέρειάς μας.]

Στο ίδιο πλαίσιο ασάφειας και αοριστίας που διέπει το Καταστατικό Αυτονομίας ως προς το θέμα της γλωσσικής κληρονομιάς, κινείται και ο Νόμος 4/2007, περί Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Αυτόνομης Κοινότητας της Μούρθια (*Ley 4/2007, de 16 de marzo, de Patrimonio Cultural de la Comunidad Autónoma de la Región de Murcia*) στον οποίο δεν υφίσταται καμία αναφορά στο θέμα διαφύλαξης της γλωσσικής κληρονομιάς της Μούρθια. (BOE núm. 176, de 22 de julio de 2008).

Η αναληψία που επιδεικνύει η νομοθεσία της Μούρθια απέναντι στον γλωσσικό της πλούτο, κινητοποίησε κατόπιν ιδιωτικής πρωτοβουλίας τη Βαλενθιανική Ακαδημία για τη Γλώσσα η οποία, με αρωγό την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τις μειονοτικές γλώσσες, ανέλαβε τη στήριξη και το συντονισμό μιας προσπάθειας ανάκτησης και προαγωγής της βαλενθιανικής στους δήμους που απαρτίζουν το El Carxe. Μεταξύ των Δήμων της Yecla, της Abanilla, της Jumilla και του El Pinòs που κλήθηκαν να δηλώσουν συμμετοχή στο εν λόγω πρόγραμμα, θετική ανταπόκριση υπήρξε μόνο από τη Yecla. Από το 2005, στο Λαϊκό Πανεπιστήμιο της Yecla (*Universidad Popular de Yecla*) και με τη χρηματοδότηση της AVL, οργανώνονται κύκλοι μαθημάτων με στόχο την

καλύτερη εκμάθηση, βελτίωση και απόκτηση δεξιοτήτων γραφής στη βαλενθιανική, ενώ παράλληλα το ενδιαφέρον της AVL μονοπωλεί η επεξεργασία ενός άτλαντα τοπωνυμίων και ένα ακριβές λεξικό της περιοχής. Το πρόγραμμα συνεχίζεται απρόσκοπτα και από το 2011 παραδίδονται κύκλοι σπουδών δύο επιπέδων (B2, C1) που αντιστοιχούν σε εξήντα ώρες διδασκαλίας. (<http://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2016/02/21/56c8a76c22601d5d298b45d7.html>). Το Δεκέμβριο του 2011, υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου Καταλανικών Μελετών και του Πανεπιστημίου του Αλικάντε, άνοιξε τις πύλες της η διεπιστημονική έκθεση «*El Carxe, territori de frontera*» (βλ. Αφίσα 3, Παράρτημα), με στόχο την ανάδειξη της πολιτιστικής αξίας του El Carxe, του τελευταίου προμαχώνα της καταλανικής γλώσσας. Η έκθεση οργανώνεται σε δύο θεματικές ενότητες· η πρώτη φιλοδοξεί να φέρει τον επισκέπτη σε μια πρώτη επαφή με την ιστορία, τη γεωγραφία, τη δημογραφία, τη διαλεκτολογία, την κοινωνιογλωσσολογία και τη λαϊκή κουλτούρα της περιοχής, ενώ η δεύτερη αφορά στους γλωσσολόγους μελετητές της συγκεκριμένης περιοχής που σχετίζονται με το Φιλολογικό Τμήμα του Ινστιτούτου Καταλανικών Μελετών (<https://web.ua.es/es/sedealicante/programa-de-actividades/2011-2012/exposiciones/el-carxe-territorio-de-frontera.html>). Τον Φεβρουάριο του 2016, ο γενικός διευθυντής γλωσσικής πολιτικής της Βαλένθια Rubén Trenzano εξήγγειλε την παροχή βοηθημάτων για την προώθηση της κοινωνικής χρήσης της βαλενθιανικής στην ευρύτερη ζώνη του El Carxe (Δήμοι της Yecla, της Abanilla και της Jumilla). Ειδικότερα, η Generalitat Valenciana ανακοίνωσε τη χρηματοδότηση μιας σειράς δράσεων εθελοντισμού για τη γλώσσα, εκστρατειών προώθησης της γλώσσας και προγραμμάτων εκμάθησης της βαλενθιανικής, απευθυνόμενων στους δημόσιους υπαλλήλους της τοπικής Αυτοδιοίκησης, στον ενήλικο πληθυσμό και σε στοχευμένες ομάδες, μεταξύ άλλων. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία της βαλενθιανικής Κυβέρνησης είχε ως αφετηρία την τέταρτη αναφορά των εντεταλμένων ειδημόνων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τις Περιφερειακές Γλώσσες, η οποία προέτρεπε τις διοικητικές αρχές αμφοτέρων περιοχών να συνεργαστούν για την ανάκτηση και προώθηση της βαλενθιανικής στο El Carxe. Η ανταπόκριση, ωστόσο, των Δήμων στο όλο εγχείρημα δεν ήταν ανάλογη των προσδοκιών. (<https://www.laopiniondemurcia.es/municipios/2017/09/15/carche-quiere-parlar-valencia/859925.html>).

Συνοψίζοντας, η καταλανική/βαλενθιανική στο El Carxe είναι μια γλώσσα προφορικής παράδοσης που μεταλαμπαδεύεται από γενιά σε γενιά, διάσπαρτη μεταξύ ορισμένων οικισμών και χρησιμοποιούμενη σε ανεπίσημες περιστάσεις, στον οικογενειακό και φιλικό κύκλο. Η απουσία ενός ρητού νομοθετικού πλαισίου για τη βαλενθιανική καταλανική συντελεί στην απαξίωσή της από τους φορείς τοπικής Αυτοδιοίκησης των συνοριακών Δήμων της στους κόλπους των οποίων ομιλείται η γλώσσα, γεγονός που συναινεί στην αποδόμηση και σταδιακή εγκατάλειψή της στην ευρύτερη ζώνη του El Carxe σε βάθος χρόνου. Αναμφίβολα, οι μονομερείς πρωτοβουλίες διατηρούν άσβεστη την ελπίδα επιβίωσής της: ωστόσο, είναι επιβεβλημένη μια δυναμικότερη ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των αρμόδιων αρχών, που παραμένουν ανάλγητες και απρόθυμες να συμπράξουν υπέρ της ανάδειξης και διαφύλαξής της. Σε αντίθετη περίπτωση, το διακύβευμα είναι η εξάλειψη από τον γλωσσικό χάρτη της Ισπανίας του τελευταίου διασυνοριακού θύλακα της καταλανικής και κατ' επέκταση, η απώλεια μέρους της πολιτιστικής κληρονομιάς και της γλωσσικής ταυτότητας της περιοχής.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΑΝΟΦΩΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΕΚΤΟΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

5. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Όπως αναλύσαμε στο κεφάλαιο 3, η επεκτατική πολιτική του Βασιλείου της Αραγωνίας από το 12^ο έως το 14^ο αιώνα ήταν κομβικής σημασίας για τη διεύρυνση των γλωσσικών συνόρων της καταλανικής. Αυτό είχε ως συνέπεια να δημιουργηθούν καταλανόφωνες ζώνες

εκτός της Ιβηρικής χερσονήσου, στην ευρύτερη περιοχή των

Πυρηναίων: στο

Πριγκιπάτο της

Ανδόρρας, στη Βόρεια

Καταλονία-Γαλλία και

στο Αλγκέρο της

Σαρδηνίας (Ιταλία)

(βλ. Χάρτη 1, δεξιά).

Η χαρτογράφηση των

γλωσσικών πολιτικών

που εφαρμόζονται στις

συγκεκριμένες περιοχές

είναι επιβεβλημένη για

την ολοκλήρωση της

έρευνάς μας και τη

συγκριτική αποτίμηση της κατάστασης της καταλανικής επί του συνόλου των περιοχών

και μεμονωμένα.



Χάρτης 1. Διασπορά της καταλανικής γλώσσας εντός και εκτός της ισπανικής επικράτειας.

(<http://llengua.gencat.cat/permalink/91192f76-5385-11e4-8f3f-000c29cdf219>)

5.1 Πριγκιπάτο της Ανδόρρας

Το Πριγκιπάτο της Ανδόρρας διακρίνεται για την πολύγλωσση και πολυεθνική φυσιογνωμία του, λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας αλλά και των ιδιαίτερων ιστορικών δεσμών του με τις όμορες χώρες. Εξέχουσα θέση κατέχει η καταλανική (της Ανδόρρας) ως μοναδική επίσημη, υποχρεωτική και κυρίαρχη γλώσσα της εκπαίδευσης, της διοίκησης, της δικαιοσύνης, των μέσων επικοινωνίας, καθώς και των πολιτιστικών, αθλητικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων του Πριγκιπάτου, όπως προβλέπει ο Νόμος για τη χρήση της επίσημης γλώσσας του 2002 (*Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial*), ενώ στην επικράτεια της ομιλούνται επίσης η γαλλική, η καστιλιανική και η πορτογαλική. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, η Ανδόρρα είναι η μοναδική χώρα μεταξύ των καταλανόφωνων περιοχών, στην οποία η καταλανική αναγνωρίζεται ως η μόνη επίσημη του κράτους και των θεσμών, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στις δίγλωσσες περιφέρειες της Ισπανίας (Huguet, Sansó, Díaz-Torrent, Navarro 2014, 394):

Article 1

Llengua oficial

La llengua oficial de l'Estat és el català.

(Butlletí Oficial del Principat d'Andorra¹⁰⁰ 2002, 67)

[Άρθρο 1

Επίσημη γλώσσα

Η επίσημη γλώσσα του κράτους είναι η καταλανική.]

Article 4

Deures lingüístics generals

- 1. Tots els andorrans tenen el deure de conèixer la llengua catalana.*
- 2. Tothom té el deure d'usar la llengua catalana en els casos previstos en aquesta Llei i en la resta de l'ordenament jurídic.*

(Butlletí Oficial del Principat d'Andorra 2002, 67)

¹⁰⁰ Πηγή: <http://www.consellgeneral.ad/fitxers/documents/lleis-1989-2002/lei-dordenacio-de-lus-de-la-llengua-oficial.pdf/view>

[Άρθρο 4

Γενικά γλωσσικά δικαιώματα

1. Όλοι οι πολίτες της Ανδόρρας έχουν το καθήκον να γνωρίζουν την καταλανική γλώσσα.
2. Όλοι έχουν το καθήκον να χρησιμοποιούν την καταλανική γλώσσα στις περιπτώσεις που προβλέπονται από τον παρόντα Νόμο και από τα υπόλοιπα νομικά διατάγματα.]

Η γλωσσική και κατ' επέκταση η δημογραφική ετερογένεια του πληθυσμού της Ανδόρρας οφείλεται, όπως και στην πλειοψηφία των καταλανόφωνων περιοχών που αναλύσαμε, στην εισροή μεταναστών από την Ισπανία (Γαλικία, Ανδαλουσία, Καταλονία), τη Γαλλία και την Πορτογαλία από τη δεκαετία του εξήντα. (Huguet et al. 2014, 401). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να συμβιώνουν σήμερα δύο γλωσσικές πραγματικότητες στην Ανδόρρα, κατάλοιπο των πληθυσμιακών (αλλά και βαθύτερων γεωπολιτικών) ανακατατάξεων που συντελέστηκαν στο Πριγκιπάτο στο κοντινό παρελθόν: η καταλανόφωνη, όπου η καταλανική είναι συνώνυμο του οικονομικο-κοινωνικού και πολιτικού γοήτρου και της δημόσιας διοίκησης και η μη καταλανόφωνη, όπου οι λοιπές ομιλούμενες (ισπανική, γαλλική, πορτογαλική) συνυπάρχουν σε ανισοκατανομή (Huguet et al. 2014, 402). Η Ανδόρρα, όντας φορολογικός παράδεισος, υποδέχεται κατά μέσο όρο σε ετήσια βάση 2000 μετανάστες. Ο φυσικοί κάτοικοι του Πριγκιπάτου, παρά την οικονομική ευημερία του τόπου τους, εκλαμβάνουν την εισροή ξενόγλωσσου πληθυσμού ως σημαντική παράμετρο αποσταθεροποίησης των γλωσσικών δομών τους και ως εκ τούτου, αισθάνονται την ηθική υποχρέωση να διαφυλάξουν τη γλωσσική και πολιτισμική τους ταυτότητα προκειμένου να μην καταστούν όμηροι στον τόπο καταγωγής τους. Η εθνική/συλλογική ταυτότητα και το ένστικτο της γλωσσικής αυτοσυντήρησης αποτελούν ισχυρά κίνητρα για τη συσπείρωση των πολιτών της Ανδόρρας, οι οποίοι στηρίζουν εν λευκώ τη γλωσσική πολιτική της κυβέρνησής τους υπέρ της «καταλανοποίησης» του εισαγόμενου πληθυσμού της. Η Κυβέρνηση του Πριγκιπάτου, προνοεί για τη γλωσσική αφομοίωση των αλλόγλωσσων μετοίκων της, παραχωρώντας μια σειρά προνομίων και δικαιωμάτων που συνίστανται μεταξύ άλλων στην απονομή ιθαγένειας στα παιδιά μεταναστών που γεννιούνται στην Ανδόρρα, ώστε να εξασφαλίσει μελλοντικά την ηγεμονία της γλώσσας (<http://www.axl.cefan.ulaval.ca/europe/andorre.htm>).

Η απουσία ενός ενιαίου εκπαιδευτικού πλαισίου όπως και η πληθυντικότητα εθνικοτήτων¹⁰¹ στον πληθυσμιακό χάρτη της Ανδόρρας στην οποία προαναφερθήκαμε, αποτελούν μείζονα ζητήματα στην ατζέντα της γλωσσικής πολιτικής της· η εκπαίδευση συγκεκριμένα, βασίζεται σε τρία διαφορετικά μοντέλα, στα οποία η διδασκαλία γίνεται στην αντίστοιχη γλώσσα:

- το μοντέλο δημόσιας εκπαίδευσης της Ανδόρρας,
- το γαλλικό και,
- το ισπανικό.

Η συγκεκριμένη γλωσσική και εκπαιδευτική «τριχοτόμηση» έγκειται στην ιδιαίτερη σχέση μεταξύ Ανδόρρας και γειτονικών χωρών, η οποία πρόκρινε την εγκατάσταση γαλλόφωνων¹⁰² και ισπανόφωνων σχολείων στην επικράτειά της κατά τη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα (Huguet et al. 2014, 402). Πέρα από την αναγνώριση της καταλανικής ως επίσημης, τόσο από Σύνταγμα όσο και από τις νομοθετικές διατάξεις περί γλωσσικής χρήσης, δεν υφίσταται καμία αναφορά στις λοιπές γλώσσες της Ανδόρρας· αναγνωρίζεται ωστόσο, η ελευθερία στη δημιουργία κέντρων εκπαίδευσης χωρίς περιορισμούς ή διευκρινίσεις ως προς τη γλώσσα διδασκαλίας, γεγονός που αιτιολογεί την ύπαρξη γαλλόφωνων και ισπανόφωνων σχολείων:

Article 20

2. Es reconeix la llibertat d'ensenyament i de creació de centres docents.

(Constitució d'Andorra 1993¹⁰³)

¹⁰¹ Ενδεικτικά της πολυεθνικής ταυτότητας της Ανδόρρας είναι τα στατιστικά του 2016 για τον πληθυσμό της, κατά τα οποία, τα σημαντικότερα ποσοστά των εθνικοτήτων που διαβιών στο Πριγκιπάτο (εξαιρουμένων των αυτόχθονων που καταλαμβάνουν το 50%) καταλαμβάνουν υπήκοοι της Ισπανίας (24,7%), της Πορτογαλίας (12,6%) και λιγότερο της Γαλλίας (4,1%) (Andorra en cifras 2017, 47:

http://www.estadistica.ad/serveiestudis/publicacions/Publicacions/Andorra%20en%20Xifres_cast.pdf).

¹⁰² Η παρουσία των πρώτων γαλλικών και ισπανικών σχολείων στην Ανδόρρα έχουν κοινή χρονική αφετηρία το έτος 1882. Ειδικότερα, τα πρώτα θρησκευτικά σχολεία κατά το ισπανικό πρότυπο εμφανίστηκαν στην Ανδόρρα το 1882· η λειτουργία των πρώτων ισπανικών λαϊκών σχολείων το 1930 συνέβαλε καταλυτικά στη δημιουργία και διαμόρφωση του παρόντος εκπαιδευτικού συστήματος (<http://www.axl.cefan.ulaval.ca/europe/andorre.htm>).

¹⁰³ Πηγή: <http://www.consellgeneral.ad/fitxers/documents/constitucio/constitucio-dandorra-catala.pdf/view>

[Άρθρο 20

2. Αναγνωρίζεται η ελευθερία της εκπαίδευσης και της δημιουργίας διδακτικών κέντρων.]

Στα σχολεία προσχολικής (*educació maternal*) και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (*primera ensenyança*) της Ανδόρρας οι γλώσσες όχημα είναι η καταλανική και η γαλλική, ενώ από την ηλικία των οκτώ και δέκα ετών εισάγεται σταδιακά η διδασκαλία στην αγγλική και την ισπανική αντίστοιχα. Στη δεύτερη βαθμίδα (*segona ensenyança*), και παράλληλα με την καταλανική (κύρια γλώσσα όχημα), η διδασκαλία των καλλιτεχνικών και της φυσικής αγωγής πραγματοποιείται στη γαλλική, ενώ στην ισπανική διδάσκονται οι φυσικές επιστήμες (Huguet et al. 2014, 403).

Στα γαλλόφωνα και ισπανόφωνα σχολεία η κατανομή των γλωσσών στη διδασκαλία είναι απλοποιημένη αισθητά: στα γαλλόφωνα η γαλλική είναι η γλώσσα όχημα: στα ισπανόφωνα η διδασκαλία πραγματοποιείται είτε στην καταλανική (σε ό,τι αφορά στα σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό¹⁰⁴-*escuelas confesionales*) ή στην ισπανική (στα μη θρησκευτικού χαρακτήρα δημόσια σχολεία-*escuelas no confesionales*). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διδάσκονται κατά περίπτωση ως ξένες γλώσσες η αγγλική, η γαλλική και η πορτογαλική (Huguet et al. 2014, 404).

Συνοψίζοντας, σε ό,τι αφορά στην ιεράρχηση των γλωσσών στο εκπαιδευτικό σύστημα θα εκτιμούσαμε ότι η απουσία ενός ρυθμιστικού κανονιστικού πλαισίου και η ελαστικότητα της νομοθεσίας ως προς τις λοιπές γλώσσες διδασκαλίας επιδέχεται πολλές ερμηνείες, δημιουργεί μια ανομοιογενή εικόνα στην εκπαίδευση και προκαλεί μια σχετική σύγχυση, αφού δεν υπάρχει κάποιο σταθερό σημείο αναφοράς. Δημιουργεί δε, προϋποθέσεις διάσπασης στο εκπαιδευτικό σύστημα, αφήνοντας, ενδεχομένως, εκτεθειμένη μελλοντικά την καταλανική.

¹⁰⁴ Ο όρος «θρησκευτική εκπαίδευση» αφορά στο εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο οργανώνεται με βάση τα χριστιανικά ήθη και είναι χαρακτηριστικό ορισμένων ιδρυμάτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ισπανία. Η «θρησκευτική εκπαίδευση» εφαρμόστηκε επί δικτατορίας Franco, όπου η Εκκλησία κατείχε εξέχοντα ρόλο στην εδραίωση του Καθεστώτος (Castillo Sánchez 2006, 687-688).

5.2 Βόρεια Καταλονία

Η γλωσσική πολιτική στη Βόρεια Καταλονία υπαγορεύεται από το γαλλικό Σύνταγμα το οποίο, στο άρθρο 2 κατοχυρώνει τη γαλλική ως επίσημη γλώσσα της γαλλικής Δημοκρατίας:

Article 2

La langue de la République est le français.

(<http://www.bibiloni.net/legislacio/franca.htm>)

[Άρθρο 2

Η γλώσσα της Δημοκρατίας είναι η γαλλική.]

Στο διάταγμα της 19^{ης} Απριλίου του 2002 (*Arrêté du 19 avril 2002 relatif à la mise en place d'un enseignement bilingue par immersion en langues régionales dans les écoles, collèges et lycées «langues régionales»*), προβλεπόταν η διδασκαλία των επονομαζόμενων «*langues régionales*» (περιφερειακών γλωσσών) στα ιδρύματα που υποστήριζαν τη δίγλωσση εκπαίδευση (*écoles, collèges et lycées «langues régionales»*) μέσω του προγράμματος της γλωσσικής εμβάπτισης:

Art. 2.

Dans les écoles, collèges et lycées «langues régionales», l'enseignement bilingue selon la méthode dite de l'immersion est dispensé dans le respect des horaires et des programmes fixés par la réglementation en vigueur. L'enseignement bilingue par la méthode dite de l'immersion se caractérise par l'utilisation principale de la langue régionale, non exclusive du français, comme langue de l'enseignement. La pratique de la langue régionale est encouragée dans la vie quotidienne des écoles et établissements «langues régionales»

(http://www.bibiloni.net/legislacio/arrete_2002.htm)

[Άρθρο 2

Στα σχολεία, στα ινστιτούτα και σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με «περιφερειακή γλώσσα», παρέχεται δίγλωσση εκπαίδευση κατά το πρότυπο της γλωσσικής εμβάπτισης σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα και τα προγράμματα που ορίζονται από τους ισχύοντες κανονισμούς.

Η δίγλωσση εκπαίδευση με την αποκαλούμενη μέθοδο γλωσσικής εμβάπτισης χαρακτηρίζεται από την κύρια χρήση της περιφερειακής γλώσσας, η οποία δεν αποκλείει τη γαλλική, ως γλώσσα διδασκαλίας. Ενθαρρύνεται η πρακτική εξάσκηση της περιφερειακής γλώσσας στην καθημερινότητα των σχολείων και ιδρυμάτων με περιφερειακές γλώσσες.]

Ωστόσο, και παρά το γεγονός ότι το 2008 το γαλλικό Σύνταγμα ενσωμάτωσε στις διατάξεις του την αρχή διαφύλαξης των περιφερειακών γλωσσών ως αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτισμικής κληρονομιάς της Γαλλίας, το έτος 2015 η νομοθετική εξουσία αρνήθηκε να επικυρώσει τα προβλεπόμενα του Ευρωπαϊκού Χάρτη περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, ενώ το 2016 απέρριψε την επικύρωση του Νόμου για τις Περιφερειακές Γλώσσες που προωθούσε τη διδασκαλία, τη δημόσια χρήση και την παρουσία στα μέσα επικοινωνίας των μη επίσημων/περιφερειακών γλωσσών του γαλλικού Κράτους, όπως για παράδειγμα της καταλανικής (<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/marc-legal/>).

Επιχειρώντας να ερμηνεύσουμε τα πολιτικά κίνητρα της γαλλικής κυβέρνησης ως προς τη μη αναγνώριση των μειονοτικών γλωσσικών ομάδων που συμβιώνουν στην επικράτειά της, θα ήταν αναπόφευκτο να μην εστιάσουμε αφενός, στη χρονική συγκυρία που ανέκυψε το συγκεκριμένο ζήτημα και αφετέρου στα βαθύτερα αίτια που οδήγησαν σε μια τέτοια απόφαση: η Γαλλία, είναι κατά κοινή ομολογία χώρα δημοκρατική, πολυπολιτισμική, με προοδευτική νοοτροπία, που ασπάζεται τη διαφορετικότητα κουλτούρων, θρησκειών και πεποιθήσεων. Άλλωστε, το σύνθημα της Γαλλικής Επανάστασης «*Ελευθερία, Ισότητα, Αδελφοσύνη*» ενστερνίζεται και το άρθρο 2 του γαλλικού Συντάγματος:

Article 2

La devise de la République est Liberté, Egalité, Fraternité.

(http://www.bibiloni.net/legislacio/arrete_2002.htm)

[Άρθρο 2

Το σύνθημα της Δημοκρατίας είναι Ελευθερία, Ισότητα, Αδελφοσύνη.]

Η Γαλλία, εκλαμβάνοντας ως εθνική απειλή τη νέα τάξη πραγμάτων που τείνει να διαμορφωθεί στην ευρωπαϊκή ήπειρο (έξαρση ισλαμικής τρομοκρατίας, άνοδος εθνικιστικών κινημάτων), θωρακίζει τα εθνικά της συμφέροντα μέσα από τη γλώσσα

της [συμβολική διάσταση της γλώσσας: η γλώσσα ως αντικειμενικό κριτήριο του έθνους, κατά την Σκοπετέα (2001, Β1)], έναντι των περιφερειακών γλωσσικών διεκδικήσεων, δίνοντας ένα ηχηρό μήνυμα στις υφέρπουσες εθνικιστικές βλέψεις. Συμπερασματικά, η Γαλλία εφαρμόζει ένα αμιγώς συγκεντρωτικό/ περιοριστικό μοντέλο γλωσσικής πολιτικής με μηδενική ανοχή στις γλώσσες/ στα γλωσσικά δικαιώματα των μειονοτήτων. Τα αναδυόμενα αυτονομιστικά κινήματα σε συνάρτηση με τα αυξανόμενα κρούσματα τρομοκρατίας σε ολόκληρη την Ευρώπη, έχουν αποδυναμώσει το ηθικό της χώρας, υποχρεώνοντάς την σε πολιτική αναδίπλωση και αναθεώρηση των θεμελιωδών αρχών και των γλωσσικών δικαιωμάτων των λαών που διαβιούν σε αυτήν. Σε αυτή την επισφαλή κατάσταση η Γαλλία σκληραίνει τη στάση της, γίνεται πιο εσωστρεφής, πιο αυστηρή, πιο δύσπιστη και έως ένα βαθμό ξενοφοβική. Με αυτά τα δεδομένα, σίγουρα δεν υπάρχουν περιθώρια επανεξέτασης περί αναγνώρισης των μειονοτικών/ περιφερειακών γλωσσών. Για τη γαλλική νομοθεσία αυτό το κεφάλαιο, προσωρινά τουλάχιστον, έχει κλείσει.

5.3 Αλγκέρο-Σαρδηνία

Η πόλη Αλγκέρο (καταλ.: *l'Alguer*), γνωστή και ως *Barceloneta de Cerdeña* (μικρή Βαρκελώνη της Σαρδηνίας), υπάγεται στην επαρχία του Σάσσαρι και εκτείνεται στη βορειοδυτική παράκτια ζώνη της Σαρδηνίας. Η καταλανική του Αλγκέρο αναγνωρίζεται ως μειονοτική/ προστατευόμενη γλώσσα της Σαρδηνίας από το ιταλικό Σύνταγμα και την περιφερειακή νομοθεσία: άξιο μνείας είναι το γεγονός ότι, στο Αλγκέρο διατηρεί παράρτημα η Generalitat de Catalunya.

Στον Περιφερειακό Νόμο του 1997 για την προστασία και προώθηση της κουλτούρας και της γλώσσας της Σαρδηνίας (*Legge Regionale 15 ottobre 1997, n.26, di promozione e valorizzazione della cultura e della lingua di Sardegna*), γίνεται ειδική αναφορά στη σαρδηνιακή και την καταλανική του Αλγκέρο.

Articolo 2.

Oggetto

4. *La medesima valenza attribuita allá cultura ed alla lingua sarda è riconosciuta con riferimento al territorio interessato, alla cultura ed alla lingua catalana di Alghero (...).*

(<http://www.regione.sardegna.it/j/v/86?v=9&c=72&file=1997026>)

[Άρθρο 2

Αντικείμενο

4. *Η ίδια ισχύς που αποδίδεται στη σαρδηνιακή κουλτούρα και γλώσσα αναγνωρίζεται σε ό,τι αφορά την εν λόγω περιοχή, στην κουλτούρα και την καταλανική γλώσσα του Αλγκέρο (...).]*

Ο Νόμος της 15^{ης} Δεκεμβρίου του 1999 περί προστασίας των ιστορικών γλωσσικών μειονοτήτων (Legge 15 Dicembre 1999, n.482, *Norme in materia di tutela delle minoranze linguistiche storiche*), αναγνωρίζει και προστατεύει την κουλτούρα και τη γλώσσα των εθνικοτήτων που διαβιούν στην ιταλική επικράτεια.

Articolo 2.

1. *In attuazione dell'articolo 6 della Costituzione e in armonia con i principi generali stabiliti dagli organismi europei e internazionali, la Repubblica tutela la lingua e la cultura delle popolazioni albanesi, catalane, germaniche, greche, slovene e croate e di quelle parlanti il francese, il franco-provenzale, il friulano, il ladino, l'occitano e il sardo.*

(Legge 15 Dicembre 1999, n.482

*Norme in materia di tutela delle minoranze linguistiche storiche*¹⁰⁵)

[Άρθρο 2.

1. *Κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 και σύμφωνα με τις γενικές αρχές που καθορίζονται από τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς, η Δημοκρατία προστατεύει τη γλώσσα και την κουλτούρα των λαών της Αλβανίας, της Καταλονίας, της Γερμανίας, της Ελλάδας, της Σλοβενίας και της Κροατίας και των ομιλητών της γαλλικής, της φραγκο-προβηγκιανής, της φριουλιάνικης, της λαντίνο/σεφαρδίτικης, της οξιτανικής και της σαρδηνιακής.]*

Σε ό,τι αφορά στη διδασκαλία της μειονοτικής γλώσσας, το άρθρο 4.1 του ίδιου νόμου προβλέπει την παράλληλη χρήση επίσημης και μειονοτικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση και τη διδασκαλία σε αυτήν στα δημοτικά και τα γυμνάσια:

¹⁰⁵ Πηγή: <http://www.camera.it/parlam/leggi/994821.htm>

Articolo 4.

1. Nelle scuole materne dei comuni di cui all'articolo 3, l'educazione linguistica prevede, accanto all'uso della lingua italiana, anche l'uso della lingua della minoranza per lo svolgimento delle attività educative. Nelle scuole elementari e nelle scuole secondarie di primo grado é previsto l'uso anche della lingua della minoranza come strumento di insegnamento.

(Legge 15 Dicembre 1999, n.482

Norme in materia di tutela delle minoranze linguistiche storiche¹⁰⁶)

[Άρθρο 4.

1. Στους βρεφονηπιακούς σταθμούς των δήμων των οποίων στο άρθρο 3, η γλωσσική εκπαίδευση προβλέπει, παράλληλα με τη χρήση της ιταλικής γλώσσας, τη χρήση επίσης της μειονοτικής γλώσσας για την εκτέλεση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Στα δημοτικά σχολεία και στα γυμνάσια προβλέπεται η χρήση και της μειονοτικής γλώσσας ως διδακτικό εργαλείο.]

Τον Φεβρουάριο του 2015, εγκρίθηκε το προσχέδιο νομοθετικού διατάγματος με το οποίο το Κράτος εκχωρεί τις αρμοδιότητες που αφορούν στην προστασία, προώθηση και αξιολόγηση της καταλανικής και της σαρδηνιακής γλώσσας στην περιφερειακή αρχή. Βάσει του εν λόγω διατάγματος, η περιφέρεια της Σαρδηνίας αποκτά το δικαίωμα να ρυθμίζει και να συντονίζει τη λειτουργία των εκπαιδευτικών θεσμών της Σαρδηνίας, σε ό,τι αφορά αφενός, στη χρήση της καταλανικής και της σαρδηνιακής στα νηπιαγωγεία και αφετέρου, στη διδασκαλία των δύο γλωσσών στα δημοτικά και γυμνάσια (<http://www.vocedialghero.it/2015/02/politiche-linguistiche-si-cambia.html>).

Πλειάδα φορέων, οργανισμών και θεσμών δραστηριοποιούνται στην προώθηση της γλώσσας και της κουλτούρας του Αλγκέρο. Διακρίνονται για την πολύπλευρη δράση τους:

- ◇ Πρωτίστως, η τοπική αντιπροσωπεία της Κυβέρνησης της Καταλονίας, ενεργή από το 2009, λειτουργεί ως δίαυλος διαπολιτισμικής επικοινωνίας μεταξύ Καταλονίας και Αλγκέρο, προάγοντας τη συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών και επικουρώντας το έργο των τοπικών υπηρεσιών και φορέων διοίκησης

¹⁰⁶ Ibid.

(Δήμος του Αλγκέρο, Sportello Linguistico) για τη διάσωση και διάχυση της καταλανικής γλώσσας και πολιτισμικής κληρονομιάς του Αλγκέρο (<https://totalguer.com/ca/strutture-e-attivita/italiano-generalitat-de-catalunya-ad-alghero/>).

- ◇ Το Sportello Linguistico regionale (στο πλαίσιο του Δήμου του Αλγκέρο), επαγρυπνεί για τη χρήση της καταλανικής στις κατά τόπους διοικητικές και δημόσιες υπηρεσίες στις συναλλαγές τους με καταλανόφωνους πολίτες, ενώ επιμελείται τη διοργάνωση και τον συντονισμό δράσεων για την προώθηση της καταλανικής γλώσσας (<http://www.comune.alghero.ss.it/it/turismo-e-cultura/sensibilizzazione-lingua-catalana/index.html>).
- ◇ Η μη κυβερνητική οργάνωση *Plataforma per la llengua-l'ONG catalá, l'Alguer* εγκαινίασε το παράρτημά της στο Αλγκέρο το 2013· βασίζεται στη συντονισμένη δράση εθελοντών σε συνεργασία με τοπικούς παράγοντες και οργανώσεις του Αλγκέρο, με στόχο την ανάδειξη της καταλανικής μεταξύ των πολιτών, μέσα από τη διεξαγωγή πολιτιστικών δρώμενων (θρησκευτικές γιορτές, παραδοσιακές τοπικές φιέστες) στην καταλανική (<https://www.plataforma-llengua.cat/territorials/alguer/>).

Αξιολογότετη είναι η δράση εκπαιδευτικών και πολιτιστικών φορέων για την εκμάθηση, ανάδειξη και διασπορά της καταλανικής γλώσσας και κουλτούρας του Αλγκέρο:

- ◇ *Obra Cultural Alguerese*: μη κερδοσκοπικός οργανισμός με πολυσχιδή δράση που ιδρύθηκε το 1985 με σκοπό πρωτίστως την αξιολόγηση της κουλτούρας και της γλωσσικής ιδιαιτερότητας του Αλγκέρο, την εδραίωση και σύσφιξη των οικονομικο-κοινωνικών και πολιτικών δεσμών μεταξύ του Αλγκέρο και των λοιπών καταλανόφωνων περιοχών στη λεκάνη της Μεσογείου, μέσα από την πολιτιστική δραστηριότητα. Επιπλέον, είναι αρωγός της επιστημονικής έρευνας, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην κατάρτιση νέων ερευνητών μέσα από την προώθηση και στήριξη πρωτοβουλιών και ακαδημαϊκών δραστηριοτήτων. Το ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων του οργανισμού συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- Οργάνωση καταλανικής βιβλιοθήκης (*Biblioteca Catalana de l'Obra Cultural de l'Alguer* – 1988) με τη σύμπραξη της περιφέρειας της Σαρδηνίας και με τις δωρεές συγγραμμάτων από καταλανικούς θεσμικούς φορείς.
- Οργάνωση συνεδρίων και φόρουμ (*Día de la cultura*).
- Βράβευση ανά διετία με το Βραβείο *Josep Sanna* των καλύτερων διατριβών και ανέκδοτων έργων με θέμα την ιστορία, τον πολιτισμό και τη γλώσσα του Αλγκέρο, με τη συνέργεια του *Escola de Alguerés Pasqual Scanu*.
- Απονομή βραβείων λογοτεχνίας (βραβείο ποίησης και πεζογραφίας *Rafael Sari*), μουσικής (βραβείο *Una canci6n para Alguer*) και φωτογραφίας (βραβείο *Alguer, la gente, el territorio*) με επίκεντρο το Αλγκέρο.
- Εκδόσεις στην καταλανική σε συνεργασία με πανεπιστημιακά ιδρύματα, ερευνητικούς οργανισμούς, εφημερίδες.
- Θεατρικές/μουσικές παραστάσεις.
- Παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών και μετάφρασης σε σπουδαστές.
- Υπηρεσία μετάφρασης και συμβουλευτικής της γλώσσας για τους πολίτες του Αλγκέρο.
- Οργάνωση κύκλου μαθημάτων για την εκμάθηση της καταλανικής και παροχή πιστοποίησης γνώσης της καταλανικής.
- Οργάνωση των ετήσιων πολιτιστικών και θρησκευτικών εκδηλώσεων. *Día del Llibre i de la Rosa* και *Festa de la Mare de Déu de Montserrat* αντίστοιχα (<http://www.obracultural.cat/qui-sem/>)
- Συνεργασία με την εφημερίδα *L'Alguer*
(<http://www.obracultural.cat/>)

◊ Εξίσου σημαντική για τη διάσωση της καταλανικής του Αλγκέρο είναι και η συμβολή θεσμών όπως το *Ateneu alguerés*, το *Òmnium Cultural* (<https://www.omnium.cat/seus-territorials/omnium-lalguer>) και το *Centre de Recursos Pedag6gics Maria Montessori* (https://www.alguer.info/n_adreces.html) [16/5/2018]

Στο πρακτικό κομμάτι και συγκεκριμενοποιώντας στην καταλανική, με αφετηρία το έτος 2015 η Υπηρεσία περιφερειακής Αξιολόγησης Δημόσιας Εκπαίδευσης Γλωσσικές πολιτικές στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου: η περίπτωση της καταλανικής 231

(*Assessorato regionale della Pubblica Istruzione*), στο πλαίσιο δράσεων της περιφερειακής γλωσσικής Υπηρεσίας (*Sportello linguistico regionale*) και σε συνεργασία με τον Δήμο του Αλγκέρο και την Κυβέρνηση της Καταλονίας, παρέχει δωρεάν σεμινάρια εκμάθησης και διδακτικής της καταλανικής του Αλγκέρο CUELDA (*Curs Ensenyants de Llengua i Didàctica del Català de l'Alguer*) στους εκπαιδευτικούς του Αλγκέρο. Δικαίωμα συμμετοχής στους εν λόγω κύκλους μαθημάτων έχουν οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων, συμπεριλαμβανομένης της νηπιακής· η κατάρτιση αφορά σε δύο επίπεδα, στο εισαγωγικό για αρχάριους (*corso introduttivo*) και το βασικό, για όσους διαθέτουν ήδη κάποιες στοιχειώδεις γνώσεις (*corso di livello elementare*): βασικοί άξονες της εκπαίδευσης είναι η απόκτηση προφορικών και γραπτών δεξιοτήτων στην καταλανική, η γνώση βασικών κανόνων ορθογραφίας και γραμματικής, η εισαγωγή στη διδακτική των γλωσσών και στη μεθοδολογία διδασκαλίας της καταλανικής του Αλγκέρο· παράλληλα, έμφαση δίνεται στην εξοικείωση με τη γλωσσική πολιτική και τη νομοθεσία που ρυθμίζει τη χρήση των μειονοτικών γλωσσών στην εκπαίδευση μέσα από την ανάλυση διδακτικών εμπειριών που αφορούν σε άλλες γλωσσικές μειονότητες. Η υλοποίηση των σεμιναρίων CUELDA είναι μείζονος σημασίας για την παραγωγή διδακτικού υλικού στην καταλανική προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως γλώσσα όχημα στη σχολική εκπαίδευση

(<http://www.comune.alghero.ss.it/it/comunicazione/notizie/notizia/Cuelda-2017-corsi-gratuiti-di-catalano-per-insegnanti/>).

Σε επίπεδο γλωσσικών βοηθημάτων, το 1988 κυκλοφορεί το Λεξικό της καταλανικής του Αλγκέρο (*Diccionari català de l'Alguer*): πρόκειται για την πρώτη προσπάθεια συστηματοποίησης του λεξιλογίου της καταλανικής του Αλγκέρο που φέρει την υπογραφή του Josep Sanna. Τον Οκτώβριο του 2017 και παράλληλα με την έναρξη του προγράμματος CUELDA, παρουσιάζεται το εγχειρίδιο μελέτης και πρακτικής εξάσκησης της καταλανικής «*Vivim l'alguerés – Activitats Didàctiques I*», κατάλληλο για μαθητευόμενους και διδάσκοντες.

Σε διαδικτυακό επίπεδο ξεχωρίζουν δύο ιστοσελίδες:

→ Το «ανοικτό» διαδικτυακό λεξικό της καταλανικής του Αλγκέρο *Diccionari de Alguerés* καταμετρά 29.593 λήμματα από το 2009 που εγκαινιάστηκε μέχρι σήμερα. Ο ιστότοπος δημιουργήθηκε χάρη στον ζήλο και τις λεξιλογικές προσθήκες μιας ομάδας εθελοντών χρηστών και αποσκοπεί στη διατήρηση και συνέχιση της γλώσσας του Αλγκέρο (<http://www.alguerés.net/>).

→ Ο ιστότοπος *Corpus Oral de l'Alguerés*, αφορά στην οπτικοακουστική απόδοση σωμάτων κειμένων για τη σχολαστικότερη και ακριβέστερη μελέτη του επιτονισμού και της προσωδίας του λεξιλογίου της καταλανικής του Αλγκέρο (<http://prosodia.upf.edu/coalgueres/index.htm>)

Η ιταλική Κυβέρνηση εφαρμόζει μια εξωστρεφή γλωσσική πολιτική απέναντι στην πληθυντικότητα γλωσσών και κουλτούρων που παραδοσιακά διαβιούν στην επικράτειά της, σε πλήρη εναρμόνιση με τις αρχές των ευρωπαϊκών θεσμών περί προστασίας των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών. Για τον σκοπό αυτό, έχει επενδύσει σε μια εξόχως πολύπλοκη και ταυτόχρονα τελεσφόρα νομοθεσία, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, εκχωρώντας τη διαχείριση των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στην αρμοδιότητα των κατά τόπους Δήμων. Εν κατακλείδι, η Ιταλία έχει εφαρμόσει ένα βιώσιμο μοντέλο διαχείρισης της γλωσσικής ετερογένειας που θα μπορούσε να θεωρηθεί υποδειγματικό για τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη. Ο κίνδυνος βέβαια ανάδυσης εθνικιστικών κινημάτων, υφέρπων σε ολόκληρη την Ευρώπη ελλοχεύει, ωστόσο, ελαχιστοποιείται ή αποσοβείται από την ιταλική νομοθεσία που αναθέτει τη διαχείριση των ζητημάτων που σχετίζονται με τις μειονότητες και τα δικαιώματά τους σε νομικά πρόσωπα με τη μικρότερη ρυθμιστική/διοικητική αρμοδιότητα: στους Δήμους και όχι στις Περιφέρειες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ανακεφαλαιώνοντας, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση γλωσσικών πολιτικών με αφετηρία την καταλανική στις ισπανικές περιφέρειες που ομιλείται, αλλά και στους εκτός ισπανικών συνόρων θύλακες, υπαγορεύεται από διαφορετικά αξιολογικά κριτήρια: τις ιδεολογικές πεποιθήσεις ενός κοινωνικού συνόλου, τις γλωσσικές στάσεις και συμπεριφορές των ομιλητών σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, τις ιστορικές και πολιτισμικές καταβολές μιας γλωσσικής κοινότητας. Ως εκ τούτου, κάθε πολιτική οντότητα, περιφέρεια ή κράτος, χαράζει τη γλωσσική στρατηγική της ακολουθώντας τα δικά της μέτρα και σταθμά. Αυτό αποτυπώνεται εξάλλου, στο πόρισμα της έρευνάς μας για την καταλανική, το οποίο αποκαλύπτει εννιά διαφορετικές στρατηγικές σε αντιστοιχία με τις περιοχές που εξετάσαμε.

Σε επίπεδο Κράτους, η ισπανική κυβέρνηση προκειμένου να διαχειριστεί τη συνύπαρξη πέραν της μίας γλώσσας στην επικράτειά της και να διατηρήσει αλώβητη την αρραγή ενότητά της προβαίνει στην ιεράρχησή τους βάσει δύο επιμέρους κριτηρίων: επιστρατεύει τον όρο «επίσημη γλώσσα» για να προσδιορίσει την ηγεμονική/ κυρίαρχη του ισπανικού Κράτους και κοινή μεταξύ των πολιτών του (την καστιλιανική/ισπανική) και απονέμει τον όρο «γηγενής γλώσσα» στους ομιλητές των υπολοίπων ισπανικών γλωσσών, συν-επίσημων στις περιφέρειες ιστορικής καταγωγής τους (καταλανική, βαλενθιανική, βασκική, γαλικιανή). Η συγκεκριμένη στρατηγική θεμελιώνεται στην αναγνώριση και τον σεβασμό του δικαιώματος κάθε ομιλητή να χρησιμοποιεί τη γλώσσα του, χωρίς να προσπαθεί ωστόσο, να την επιβάλλει στους υπόλοιπους ως επίσημη/ κοινή ή γηγενή γλώσσα. Πρόκειται, επί της ουσίας, για μια πολυγλωσσία στην οποία κανείς δεν υποχρεούται να απαρνηθεί τη γλώσσα του, αλλά καλείται να σεβαστεί το αναφαίρετο συνταγματικό δικαίωμα ενός άλλου ομιλητή να χρησιμοποιεί μια διαφορετική γλώσσα. Η Ισπανία οργανώνεται κατά το πρότυπο της γλωσσικής συνομοσπονδίας: ως εκ τούτου, το Σύνταγμα θέτει τη διαχείριση των γλωσσικών ζητημάτων και της γλωσσικής πολιτικής στην αποκλειστική ευχέρεια των Αυτόνομων Κοινοτήτων και των Καταστατικών Αυτονομίας τους. Αχίλλειος πτέρνα του ισπανικού Συντάγματος του 1978 είναι η ασαφής διατύπωση ορισμένων άρθρων του, η οποία αφήνει περιθώρια για πολλαπλές αναγνώσεις ή και παρερμηνείες ως προς το γλωσσικό ζήτημα.

Καταλονία

Η καταλανική Κυβέρνηση αποβλέπει στην πλήρη καταλανοποίηση της ομώνυμης περιφέρειας, δημιουργώντας συνθήκες ασφυξίας στη θεσμοθετημένη διγλωσσία (συν-επισημότητα καστιλιανικής-καταλανικής) και καταστέλλοντας με κάθε μέσο, θεμιτό ή αθέμιτο, τη χρήση της καστιλιανικής, γεγονός που έρχεται σε ρήξη με τις θεμελιώδεις αρχές του ισπανικού Συντάγματος και με τα προβλεπόμενα στο Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας. Εφαρμόζει ένα καθόλα *συγκεντρωτικό* μοντέλο γλωσσικής πολιτικής που καταλύει τον γλωσσικό πλουραλισμό και προάγει τη μονοφωνία/ μονογλωσσία στους κόλπους της καταλανικής κοινωνίας. Εν κατακλείδι, το ζήτημα της κανονικοποίησης της καταλανικής τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες βρίσκεται στο επίκεντρο της πολιτικής ατζέντας της Καταλονίας· η γλωσσική πολιτική της εστιάζει ξεκάθαρα στη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που θα προκρίνουν την καταλανική ως την ευρέως αποδεκτή κυρίαρχη/ πρότυπη γλωσσική νόρμα της καταλανικής περιφέρειας και θα της επιτρέψουν να αποσχιστεί από την ισπανική μητρόπολη. Χρησιμοποιεί, συνεπώς, τη γηγενή γλώσσα μέσα από ιδεολογικά συμφραζόμενα και ταυτοτικούς συνειρμούς, ως εθνικό σύμβολο με ισχυρό ενοποιητικό χαρακτήρα που θα διαφοροποιεί το καταλανικό έθνος από τα υπόλοιπα έθνη και εν τέλει, ως σύμβολο ενός ξεχωριστού/ ανεξάρτητου/ αυτονομούμενου κράτους στο ευρωπαϊκό πανόραμα, του κράτους της Καταλονίας. Επιπλέον, καλλιεργεί το έδαφος για την πολιτική συνένωση των, όμορων και μη, καταλανόφωνων περιοχών/ περιφερειών εντός και εκτός Ισπανίας (Franja de Ponent, El Carxe, Comunitat Valenciana, Illes Balears, Principat d'Andorra, Norte Catalunya, L'Alguer) και τη δημιουργία ενός πανίσχυρου συνασπισμού καταλανικών χωρών/ εθνών.

Κοιλάδα του Αράν

Σε ό,τι αφορά στην Κοιλάδα του Αράν, η γλωσσική πολιτική της Καταλονίας έχει αμιγώς *αφομοιωτικές* βλέψεις, προβαίνοντας στην εκχώρηση «θετικών δικαιωμάτων» στους πολίτες του Αράν και στη γηγενή αρανέζικη/ οξιτανική (αναγνώριση της αρανέζικης ως συν-επίσημη της διοίκησης, των θεσμών, της εκπαίδευσης στην Κοιλάδα από το Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας του 2006, προτυποποίηση της αρανέζικης και εισαγωγή της στη δημόσια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση) προκειμένου να διασφαλίσει την παρουσία της καταλανικής στο Αράν, να εδραιώσει την εδαφική και γλωσσική συνοχή και υπεροχή της και να αποτρέψει τυχόν ενδεχόμενα αλυτρωτισμού.

Βαlearίδες νήσοι

Στην περίπτωση των Βαlearίδων, το νομικό/ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει την κανονικοποίηση της καταλανικής διακρίνεται για την ασύμμετρη εφαρμογή του από τα αρμόδια νησιωτικά Συμβούλια, που λειτουργούν κατά κανόνα βάσει των εγγενών ιδιαιτεροτήτων του κάθε νησιού. Πρωταρχικό μέλημα της Κυβέρνησης των Βαlearίδων είναι η γλωσσική ομογενοποίηση του πληθυσμού των νησιών, η χρήση δηλαδή της καταλανικής ως πλειονοτικής/ κυρίαρχης γλώσσας της ομώνυμης περιφέρειας· για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου, η γλωσσική πολιτική των Βαlearίδων περιστρέφεται γύρω από τρία κεντρικά ζητήματα, τα οποία αποτελούν και την αχίλλειο πτέρνα στη διαδικασία κανονικοποίησης της γλώσσας: α) στη γλωσσική αφομοίωση/ ένταξη των υπεράριθμων μεταναστών μέσω εντατικών προγραμμάτων εκμάθησης της καταλανικής· β) στη συστηματική και εκτεταμένη προώθηση της κοινωνικής χρήσης της καταλανικής σε όλα τα γλωσσικά περιβάλλοντα· γ) στην άρση των αρνητικών γλωσσικών στάσεων και προκαταλήψεων των νησιωτών απέναντι στην καταλανική.

Συνοψίζοντας, τα τελευταία έτη η Κυβέρνηση των Βαlearίδων αποβάλλει τις μετριοπαθείς πολιτικές του παρελθόντος και στρέφεται σε μια δυναμικότερη γλωσσική στρατηγική που αποβλέπει ξεκάθαρα στην εξολοκλήρου καταλανοποίηση των διοικητικών/ θεσμικών/ κοινωνικών/ εκπαιδευτικών δομών. Εν ολίγοις, στην πράξη επιχειρεί να επιβάλλει (επί του παρόντος, εκτιμώντας εκ του αποτελέσματος ανεπιτυχώς), ένα *συγκεντρωτικό/ αφομοιωτικό* μοντέλο γλωσσικής πολιτικής που προωθεί την εξολοκλήρου χρήση της καταλανικής γλώσσας και υποβιβάζει αντίστοιχα την καστιλιανική. Σε ό,τι αφορά στις μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες επιδιώξεις/ προθέσεις της, η γλωσσική πολιτική των Βαlearίδων παρουσιάζει μια σχετικά ασαφή και συγκεχυμένη εικόνα και ως εκ τούτου, θα ήταν πρώιμο και παρακινδυνευμένο να κάνουμε περαιτέρω εκτιμήσεις· παραταύτα, η σύγκλιση/ σύμπτωση στις πολιτικές κανονικοποίησης της καταλανικής γλώσσας που εφαρμόζονται στην Καταλονία και στις Βαlearίδες, καθώς επίσης και το γενικότερο κλίμα σύμπνοιας και συνεργασίας που καλλιεργείται μεταξύ των δύο περιφερειών τα τελευταία χρόνια, ενδεχομένως να αποβλέπει σε μια μελλοντική πολιτική συμμαχία/ συνασπισμό δυνάμεων στο πλαίσιο των *Països Catalans*.

Κοινότητα της Βαλένθια

Η περίπτωση της Βαλένθια παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με την αντίστοιχη των Βαlearίδων καθώς, την παθητικότητα ή/ και διαλλακτικότητα που χαρακτήριζε τη

γλωσσική πολιτική της βαλενθιανικής Κυβέρνησης διαδέχθηκαν η αποφασιστικότητα και ο δυναμισμός, κυρίως σε ό,τι αφορά στο δίπτυχο γηγενής γλώσσα-εκπαίδευση. Κατόπιν μιας πολυετούς πορείας αμφιταλαντευόμενων και άνευρων γλωσσικών πολιτικών, διαδοχικών αλλαγών και πειραματισμών στο εκπαιδευτικό σύστημα, την τελευταία διετία εφαρμόζεται μια καθόλα ανατρεπτική και επιθετικότερη γλωσσική στρατηγική με στόχο την προώθηση της κοινωνικής χρήσης της γλώσσας και την καθιέρωσή της σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής. Παρατηρούμε, εν ολίγοις, ότι επαναλαμβάνεται το μοτίβο γλωσσικής πολιτικής της Καταλονίας και των Βαλεαρίδων που αποβλέπει υπόρρητα στην περιθωριοποίηση της καστιλιανικής και στην καθιέρωση/ γενικευμένη χρήση της γηγενούς γλώσσας. Σε μια συνολική επισκόπηση των κοινωνικο-πολιτικών και γλωσσικών δεδομένων που διερευνήθηκαν, συμπεραίνουμε ότι η κανονικοποίηση της βαλενθιανικής γλώσσας είναι πλέον αδήριτη ανάγκη και προτεραιότητα στην πολιτική ατζέντα της βαλενθιανικής Κυβέρνησης, η οποία, προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της δεν διστάζει να έρθει σε ρήξη με το επί σειρά ετών γλωσσικό κατεστημένο στην Κοινότητα της Βαλένθια, που έτρεφε τη γεωγραφική και γλωσσική διάκριση/ διάσπαση μεταξύ των πολιτών της. Ως προς τις μακροπρόθεσμες προθέσεις της νέας *συγκεντρωτικής* γλωσσικής στρατηγικής της βαλενθιανικής Κυβέρνησης, είναι άκαιρο να κάνουμε οποιαδήποτε εκτίμηση, καθώς πρόκειται για μια εν εξελίξει διαδικασία, πρωτόγνωρη για τα κοινωνικο-πολιτικά και εκπαιδευτικά δεδομένα της Βαλένθια. Εντούτοις, εκλαμβάνουμε τα τεκτονόμενα στο χώρο της εκπαίδευσης ως ψήγματα ενός «καλώς εννοούμενου» βαλενθιανικού εθνικισμού που συνάδει ξεκάθαρα με την ανάδειξη και περιφρούρηση της πολιτισμικής και γλωσσικής ταυτότητας της βαλενθιανικής περιφέρειας, ως αναπόσπαστου μέρους της πλουραλιστικής φυσιογνωμίας της Ισπανίας.

La Franja de Ponent-Αραγωνία

Η Αραγωνία αποτελεί μία ακόμη υποδειγματική περίπτωση *συγκεντρωτικής/ περιοριστικής* γλωσσικής πολιτικής. Εν αντιθέσει με τις περιφέρειες με γηγενή/ συνεπίσημη γλώσσα που προαναφέρθηκαν, η γλωσσική πολιτική της Αραγωνίας συμπυκνώνεται στην προώθηση της επίσημης γλώσσας του Κράτους -την καστιλιανική- και στη «σίγαση» των αυτόχθονων/ μειονοτικών γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών που συμβιούν στα εδάφη της. Μοναδικό νομικό παραθυράκι η εισαγωγή της διδασκαλίας της καταλανικής στα σχολεία της La Franja. Εν κατακλείδι, οι πιθανότητες αναθεώρησης της γλωσσικής πολιτικής της εν λόγω περιφέρειας σε ό,τι

αφορά στη νομική κατοχύρωση της καταλανικής είναι, υπό τις παρούσες συνθήκες, μηδαμινές.

El Carxe-Μούρθια

Η περιφέρεια της Μούρθια «μιμείται» νομικά και θεσμικά την Αραγωνία· επιπλέον, δεν αφήνει κανένα περιθώριο «διαπερατότητας» της νομοθεσίας αναφορικά με το γλωσσικό καθεστώς. Στο Καταστατικό Αυτονομίας της Μούρθια οι μειονοτικές γλώσσες/ γλωσσικές ποικιλίες είναι θεσμικά και νομικά αόρατες, ενώ δεν τίθεται καν θέμα επίσημης γλώσσας. *Άκαμπτη/ περιοριστική/ συγκεντρωτική* γλωσσική πολιτική.

Πριγκιπάτο της Ανδόρρας

Στην περίπτωση της αμιγώς πολύγλωσσης και πολυπολιτισμικής Ανδόρρας εφαρμόζεται ένα *αφομοιωτικό* μοντέλο γλωσσικής πολιτικής που δίνει έμφαση στη γλωσσική ένταξη των μειονοτικών πληθυσμών μέσω της εκμάθησης της επίσημης γλώσσας του κράτους και της παραχώρησης συγκεκριμένων δικαιωμάτων: πολιτική ανοχής της γλωσσικής διαφορετικότητας.

Οφείλουμε να υπερτονίσουμε στο σημείο αυτό ότι σε αυτόν τον διαρκώς μεταβαλλόμενο λόγω δημογραφικών ανακατατάξεων γλωσσικό χάρτη, οι γλωσσικές στάσεις/ συμπεριφορές των πολιτών της Ανδόρρας είναι πολύτιμοι σύμμαχοι σε αυτή την επί μονίμου βάσεως εκστρατεία καταλανοποίησης και διατήρησης της υπεροχής της επίσημης γλώσσας του Πριγκιπάτου, σε αντιδιαστολή με τους πολίτες των Βαλεαρίδων που επί της ουσίας αντιστέκονται, «αντιμάχονται» την καταλανική (συν-επίσημη/ γηγενή των Βαλεαρίδων) την οποία και θεωρούν αλλότρια. Ωστόσο, παρά την πλουραλιστική φυσιογνωμία του Πριγκιπάτου και την εφαρμογή ενός ομολογουμένως ανορθόδοξου τριμερούς εκπαιδευτικού συστήματος, δεν υφίσταται θέμα ζωτικότητας/ διατήρησης της καταλανικής για δύο λόγους: α) είναι η μοναδική επίσημη του Κράτους, των θεσμών, της Διοίκησης και δεν τίθεται ζήτημα κανονικοποίησής της όπως συμβαίνει στις ισπανικές περιφέρειες όπου αποτελεί συν-επίσημη γλώσσα και β) οι δεσμοί μεταξύ Ανδορρανών και καταλανικής γλώσσας είναι σταθερά ακλόνητοι απέναντι στις προκλήσεις και τους εξωγενείς παράγοντες αποσταθεροποίησης.

Βόρεια Καταλονία

Θα χαρακτηρίσαμε τη γλωσσική πολιτική της Γαλλίας *συγκεντρωτική/ περιοριστική/ άκαμπτη*: έμφαση στην κυριαρχία της γαλλικής γλώσσας και μηδενική ανοχή απέναντι στις μειονοτικές/ περιφερειακές γλώσσες που συμβιώνουν στην επικράτειά της. Εκ των πραγμάτων, η Γαλλία επενδύει σε ένα απόλυτα «γαλλοκεντρικό» μονόγλωσσο

πρότυπο, προς όφελος της αρραγούς ενότητάς της: εσωστρεφής γλωσσική πολιτική, α-ορατότητα μειονοτικών γλωσσών.

Αλγκέρο-Σαρδηνία

Σε αντίθεση με τη μηδενική ανοχή που επιδεικνύει το γαλλικό κράτος σε ό,τι αφορά στις μειονοτικές γλώσσες, η γλωσσική πολιτική της ιταλικής Κυβέρνησης παγιώνεται συνταγματικά/ θεσμικά/ νομοθετικά σε δύο βασικές αρχές: α) στην αδιαίρετη ενότητα του κράτους και β) στη διαφύλαξη της πολιτισμικής και γλωσσικής κληρονομιάς των διαφορετικών λαών και εθνικοτήτων που ανά τους αιώνες εποίκισαν τη χώρα: εξωστρεφής *πολιτική γλωσσικής ανοχής*, εκχώρηση θετικών δικαιωμάτων στους ομιλητές των μειονοτικών γλωσσών.

Σε μια συνολική επισκόπηση/ αποτίμηση των στοιχείων που διερευνήθηκαν στην παρούσα εργασία, καθίσταται σαφές ότι οι γλωσσικές πολιτικές που αφορούν στην καταλανική γλώσσα παρουσιάζουν, κατά περίπτωση, τεράστιες αποκλίσεις και αξιοσημείωτες διακυμάνσεις ως προς το κύρος και την αντιμετώπιση/ ιεράρχησή της από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία. Επιγραμματικά, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

- Στο σύνολο της ισπανικής επικράτειας η καταλανική αναγνωρίζεται ως μια από τις *περιφερειακές ισπανικές γλώσσες*.
- σε περιφερειακό επίπεδο, στις Αυτόνομες Κοινότητες της Καταλονίας, της Καταλονίας-Κοιλάδας του Αράν, των Βαλεαρίδων και της Κοινότητας της Βαλένθια η καταλανική είναι *συν-επίσημη γλώσσα*, παράλληλα με την επίσημη του κράτους καστιλιανική.
- στις Αυτόνομες Κοινότητες της Μούρθια και της Αραγωνίας η καταλανική αποτελεί *μειονοτική γλώσσα*, μη κατοχυρωμένη νομικά και επομένως *αόρατη/ μη προστατευόμενη γλώσσα*.
- Στο Πριγκιπάτο της Ανδόρρας η καταλανική βρίσκεται στην κορυφή της γλωσσικής ιεραρχίας, καταλαμβάνοντας τον ύψιστο βαθμό διάκρισης, αυτόν της *επίσημης γλώσσας* ενός κράτους.
- Στη Βόρεια Καταλονία η καταλανική αποτελεί *μειονοτική γλώσσα*, μη κατοχυρωμένη/ μη προστατευόμενη, πρακτικά *αόρατη* στο γαλλικό Σύνταγμα.
- Στο Αλγκέρο της Σαρδηνίας η καταλανική αναγνωρίζεται από το ιταλικό Σύνταγμα ως *μειονοτική/ προστατευόμενη γλώσσα*.

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

1. Καραντζόλα, Ε. 2016. *Γλωσσικές πολιτικές στις χώρες της Μεσογείου*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
2. Κωστούλα-Μακράκη, Ν. (2001). *Γλώσσα και Κοινωνία. Βασικές έννοιες*. Εκδ. Μεταίχμιο. Αθήνα
3. Τσιτσελίκης, Κ. 2001. *Προστασία των μειονοτικών γλωσσών*. [Γ5]. Στο: http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_c5/c_5_thema.htm ανακτήθηκε 10/3/2018
4. Σκοπετέα, Έ. 2001. *Γλώσσα και έθνος*. [B1] Στο: http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_b1/b_1_thema.htm ανακτήθηκε 3/1/2018
5. Συμβούλιο της Ευρώπης. 2001. *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο αναφοράς για τη γλώσσα: εκμάθηση, διδασκαλία, αξιολόγηση*. Στρασβούργο: Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

1. Arroyo-Ilera, F. 2009/2012. Pluralidad lingüística y diversidad territorial en la España de las autonomías. Στο: *La Pluralidad Lingüística: Aportaciones sociales, culturales y formativas*. Επιμ. Elena de Miguel Aparicio & M^a Cruz Buitrago Gómez. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte: Secretaría General Técnica, σελ. 79-112.
2. Baker, C. Υπό έκδοση. *Εισαγωγή στη διγλωσσία και στη δίγλωσση εκπαίδευση*. Επιμ. Μ. Δαμανάκης. Μτφρ. Α. Αλεξανδροπούλου. Αθήνα: Gutenberg, Κεφ. 10.
3. Barrera González, A. 1997. Lengua, identidad y nacionalismo en Cataluña durante la transición. Στο: *Revista de Antropología Social* 6. Servicio de Publicaciones, Universidad Complutense de Madrid, σελ. 109-137. <https://revistas.ucm.es/index.php/RASO/article/.../10227> Ανακτήθηκε 18/3/2018
4. Barrera González, A. 2004. La diversidad de lenguas en España en los últimos 25 años. Perspectivas desde territorio monolingüe. Στο: *Llengua Societat i Comunicació* 2, 10-21.

- <http://www.raco.cat/index.php/LSC/article/view/40450> Ανακτήθηκε 18/3/2018
5. Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. Estatuto de autonomía de Cataluña (1932). Στο:
http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/estatuto-de-autonomia-de-cataluna-1932/html/84eb1846-6b4b-4805-bad3-b90ea95e71ee_2.html#I_0_
Ανακτήθηκε 15/3/2018
 6. Blas Arroyo, J. L. 2002. The Languages of the Valencian Educational System: The Results of Two Decades of Language Policy. Στο: *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Vol. 5, No. 6, σελ. 318-338.
 7. Blas Arroyo, J. L. 2008. Variación lingüística e identidad en la España plurilingüe: una aproximación multidisciplinar. Στο: Maurice Westmoreland y Juan Antonio Thomas (επιμ.). Selected Proceedings of the 4th Workshop on Spanish Sociolinguistics, 1-16. Somerville: Cascadilla.
 8. Butlletí Oficial de les Illes Balears 2013. *Decret 15/2013, de 19 d'abril, pel qual es regula el tractament integrat de les llengües als centres docents no universitaris de les illes Balears*. Núm. 53, Fascicle 87 - Sec. I. σελ. 17.259-17.268. Στο <http://boib.caib.es> ανακτήθηκε 3/9/2018
 9. Bürki, Y., Schwegler, A. & Schmid, B. (2006). Una lengua en la diáspora: el judeoespañol de Oriente. Στο: *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana*. Volumen IV, No 2, σελ. 7-11.
 10. Cano Aguilar, R. 1992. *El español a través de los tiempos*. Μαδρίτη: Arco/Libros S. A.
 11. Castillo Sánchez, J. M. 2006. La enseñanza religiosa confesional fuera de la escuela. (pdf) Στο *Bordón* 58 (4-5), σελ. 687-700.
 12. Centro Virtual Cervantes. Diccionario de términos clave de ELE. https://cvc.cervantes.es/Ensenanza/biblioteca_ele/diccio_ele/diccionario/lenguavehicular.htm Ανακτήθηκε 31/1/2018
 13. Chambers, J. K. & P. Trudgill. 1984-1985. Διάλεκτος και γλώσσα. Μπφρ. Α. Σακελλαρίου. *Γλώσσα* 7:52-61, σελ. 54-56, 59-61.
 14. Cichon, P. & Georgieva, V. 2008. Perfil actual del aranés. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*, επιμ. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, σελ. 249-263.
 15. Constitución de la República Española del 1931.

- http://www.congreso.es/docu/constituciones/1931/1931_cd.pdf Ανακτήθηκε 5/2/2018
16. Constitución española del 1978. Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229> Ανακτήθηκε 2/2/2018
 17. DECRET 127/2012, de 3 d 'agost, del Consell, pel qual es regula el plurilingüisme en l'ensenyança no universitària a la Comunitat Valenciana. 2012. Diari Oficial de la Comunitat Valenciana, No 6.834. Βαλένθια.
 18. Doppelbauer, M. 2008. La Constitución y las lenguas españolas. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*, επιμ. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, σελ. 21-30.
 19. Doppelbauer, M. 2008. Las lenguas en las sociedades de Ceuta y Melilla. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*, επιμ. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, σελ. 304-323.
 20. Echenique, M. T. & Sánchez Méndez, J. 2005. *Las lenguas de un reino. Historia lingüística hispánica*. Μαδρίτη: Gredos.
 21. Escudero Medina, C. 2007. Estudio comparativo del catalán en las dos franjas de poniente: la Franja de Aragón y El Carche de Murcia. Στο *Interlingüística*, Nº 17, σελ. 323-332.
 22. Estatut d' Autonomia de Catalunya 1979. Agencia Estatal Boletín del Estado: <https://www.boe.es/boe/dias/1979/12/22/pdfs/A29363-29370.pdf> ανακτήθηκε 19/2/2018
 23. Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006/edició 2016. Parlament de Catalunya: <https://www.parlament.cat/document/cataleg/48089.pdf> ανακτήθηκε 2/3/2018
 24. Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana 2006. Βαλένθια: Corts Valencianes.

25. European Charter for Regional or Minority Languages: Reservations and Declarations for Treaty No.148 Στο https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/148/declarations?p_auth=qGswFphR&_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_enVigueur=false&_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_searchBy=state&_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_codePays=SPA&_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_codeN ature=10 Ανακτήθηκε 23/7/2018
26. Ferguson, C. A. 1959. Diglossia. *Word* 15, σελ. 325-340.
27. Fernández Jaén. J. 2006. El latín en Hispania: la romanización de la Península Ibérica. El latín vulgar. Particularidades del latín hispánico. Στο: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. <http://www.cervantesvirtual.com/nd/ark:/59851/bmcg4532> Ανακτήθηκε 21/5/2018
28. Fita Colomé, F.S.I. 1902. El Principado de Cataluña. Razón de este nombre. (pdf) Στο: *Boletín de la Real Academia de la Historia*, τόμος 40, σελ. 261-269. Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. <http://www.cervantesvirtual.com/obra/el-principado-de-catalua-razn-de-este-nombre-0/> Ανακτήθηκε 10/4/2018
29. Foro de debate sobre la Carta Europea para las Lenguas Regionales o Minoritarias. Las lenguas del Estado español. 2007. (pdf) <http://www.arabemarroqui.es/Recursos/ConclusionesMinoritarias.pdf> Ανακτήθηκε 10/5/2018
30. Garabide Elkartea. 2010. *La experiencia vasca: claves para la recuperación lingüística e identitaria*. (pdf) Επιμ. Lore Agirrezabal Pertusa. Gipuzkoa: Garabide Elkartea. Στο <http://www.garabide.eus/fitxategiak/dokumentuak/doks/garabide-claves-para-la-recuperacion-linguistica-e-identitaria-2.pdf>. Ανακτήθηκε 6/6/2018.
31. García, O. & Otheguy, R. 2014. Spanish and Hispanic Bilingualism. Στο: *The Routledge Handbook of Hispanic Applied Linguistics*. Επιμ. Manel Lacorte. Νέα Υόρκη: Routledge, σελ. 639-658.
32. Garrido, J. 2012. Estrategia multilingüista y política lingüística en España. Στο: *La pluralidad lingüística: aportaciones sociales, culturales y formativas*. Επιμ.

- Elena de Miguel Aparicio & M^a Cruz Buitrago Gómez. Técnica, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte: Secretaría General Ηλεκτρ. βιβλίο, 113-132.
33. Garrido, J. 2007. Multilingüismo y lengua externa e interna en la política lingüística en España. Στο: *Anuario de Estudios Filológicos*, 30, σελ. 131-149.
 34. Garrido, J. 2010. Lenguas frente a hablantes. La lengua común en la España plurilingüe de Ángel López García. Στο: *CÍRCULO de Lingüística Aplicada en la Comunicación*, 44, 68-91. Universidad Complutense de Madrid. <http://revistas.ucm.es/index.php/CLAC/article/view/41822> Ανακτήθηκε 3/2/2018
 35. Generalitat de Catalunya, 2015. *La lengua en la escuela catalana. Un modelo de éxito*. (pdf) Βαρκελώνη: Departament d'Ensenyament.
 36. Gimeno Menéndez, F. 2008. La situación sociolingüística de la Comunidad Valenciana. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*. Eds. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, σελ. 213-232.
 37. Gimeno Ugalde, E. 2008. La evolución del régimen lingüístico del catalán en los Estatuts d' Autonomia catalanes. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*, επιμ. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, σελ. 168-197.
 38. Gugenberger, E. 2008. El castellano y las lenguas regionales en España: Bilingüismo e hibridación. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*, επιμ. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, σελ. 31-52.
 39. Herling, S. 2008. La política de normalización lingüística en las Islas Baleares: instituciones obstáculos y tendencias actuales. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*, επιμ. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, σελ. 233-248.
 40. Herreras, J. C. 2006. *Lenguas y normalización n España*. Μαδρίτη: Gredos.
 41. Herreras, J. C. 2007. Políticas de normalización lingüística en la España democrática. Στο: *Actas del XVI Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas (2007b)*, επιμ.: Pierre Civil y Françoise Crémoux. Centro Virtual Cervantes, σελ. 1-14, <https://cvc.cervantes.es> ανακτήθηκε 3/1/2018
 42. Huguet, Á. Sansó, C. Díaz-Torrent, T. Navarro, J. L. 2014. Inmigración y escuela en contextos plurilingües. El caso de Cataluña y Andorra. *International*

- Journal of Developmental and Educational Psychology*, INFAD Revista de Psicología, N°1-Τόμος 7. σελ. 393-405.
43. Informe de Política Lingüística, 2016. (pdf) Generalidad de Cataluña, Departamento de Cultura.
http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/informepl/arxiu/IPL2016_es.pdf Ανακτήθηκε 22/3/2018
 44. Kaplan, R. B & Baldauf, R. B. Jr. 1997. *Language Planning: From practice to theory*. Κλίβεντον & Φιλαδέλφεια: Multilingual Matters.
 45. Lamuela García F. J. & Vergés Pérez M. 2017. Aranés en Cataluña. Στο *Foro sobre la Carta Europea para las Lenguas Regionales o Minoritarias. Las lenguas en el Estado español*. (pdf) Συμβούλιο για τη Γαλικιανή Κουλτούρα, σελ. 3-4.
 46. Landry, R. & Allard, R. 1991. Can schools promote additive bilingualism in minority group children? Στο *Language, Culture and Cognition: A Collection of Studies in First and Second Language Acquisition*, επιμ. L. Malavé & G. Duquette. Κλίβεντον: Multilingual Matters 69, σελ. 198-231.
 47. Lapesa, R. 1981. *Historia de la Lengua Española*. Biblioteca Románica Hispánica. Μαδρίτη: Gredos.
 48. Llei Orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d' Estatut d' Autonomia de Catalunya 1979. (pdf)
<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/38/1602685.pdf> Ανακτήθηκε 17/3/2018
 49. Llei 7/1983, de 18 d' abril, de normalització lingüística a Catalunya. 1989. Generalitat de Catalunya. Βαρκελώνη: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
 50. Llei 4/1983, de 23 de novembre, d' ús i ensenyament del valencià. (pdf) Diari Oficial de la Generalitat Valenciana. Núm. 133.
 51. Llei 3/1986, de 29 d' abril, de Normalització Lingüística a les Illes Balears (pdf). Edició 2016. Conselleria de Transparència, Cultura i Esports. Palma: Direcció General de Política Lingüística.
 52. Llei 16/1990, de 13 de juliol, sobre el règim especial de la Vall d' Aran. (pdf)
<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/1326/1156449.pdf> ανακτήθηκε 23/3/2018

53. Llei Orgànica 1/2007, de reforma de L'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears (pdf)
http://www.caib.es/webcaib/govern_illes/estatut_autonomia/doc/Estatut_Autonomia.pdf Ανακτήθηκε 10/5/2018
54. Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat, per la qual es regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià. (pdf) Diari Oficial de la Generalitat Valenciana, No. 8240.
55. Ley 6/1998, de 30 de noviembre, de Consejos Escolares de la Región de Murcia. 1998. (pdf) Boletín Oficial de la Región de Murcia, Núm. 288, σελ. 13.193-13198.
56. Ley 4/2007, de 16 de marzo, de Patrimonio Cultural de la Comunidad Autónoma de la Región de Murcia. 2008. Boletín Oficial del Estado núm. 176.
57. Ley 1/2015, de 5 de febrero, del régimen especial de Arán. (pdf)
<https://www.boe.es/buscar/pdf/2015/BOE-A-2015-2294-consolidado.pdf>
 Ανακτήθηκε 25/4/2018
58. Ley Orgánica 4/1982, de 9 de junio, de Estatuto de Autonomía para la Región de Murcia. 2013. Boletín Oficial del Estado, núm. 146.
59. Martínez Ruiz, E. 2016. Formación y geopolítica peninsular de la Corona de Aragón. (pdf) Στο: *La marina de la Corona de Aragón*. LI Jornadas de Historia Marítima. Cuaderno monográfico N.º 72. Μαδρίτη: Ministerio de Defensa, σελ. 11-32.
<http://publicacionesoficiales.boe.es/> ανακτήθηκε 20/3/2018
60. Moliner, M. 2007. Diccionario de uso del español. Τόμος 1^{ος}, 4^η έκδοση. Μαδρίτη: Gredos.
61. Moreno Cabrera, J. C. 2012. Las lenguas españolas y la Constitución. 30 años de nacionalismo lingüístico (1978-2008). Στο: *La pluralidad lingüística: aportaciones sociales, culturales y formativas*. Επιμ. Elena de Miguel Aparicio & M^a Cruz Buitrago Gómez. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte: Secretaría General Técnica. Ηλεκτρονικό βιβλίο, σελ. 35-78.
62. Moreno-Fernández, F. 2006. *La lengua española en su historia y su geografía*. Μαδρίτη: Liceus, σελ. 1-22.
 Στο:
https://www.researchgate.net/publication/282612108_La_lengua_espanola_en_su_historia_y_su_geografia Ανακτήθηκε 20/2/2018

63. Nagore Laín, F. 2008. La política lingüística en la Comunidad Autónoma de Aragón en la década de 1996-2006. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*. επιμ. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, 131-167.
64. Navarro Sánchez, A. C. 2002. El patrimonio lingüístico de la Cuenca del Segura: una riqueza idiomática necesitada de protección urgentísima por la vía jurídica, política e institucional. (pdf) Σελ. 1-16. Στο http://www.llenguamaere.com/escarculles/patrimonio_llinguistico_cuenca_seguraACNS.pdf Ανακτήθηκε 20/7/2018.
65. Pérez Ayala, A. 1999. La I República. Marco político y Proyecto Constitucional. Στο *Revista de Estudios Políticos* (Nueva Época). Núm. 105, σελ. 29-71. (pdf)
66. Pérez, J. 2006. *Historia de España*. Βαρκελώνη: Crítica.
67. Pérez Fernández, J. M. 2006. Principios del régimen juricolingüístico: en especial, el Estatuto de Oficialidad. Στο: *Estudios sobre el Estatuto Jurídico de las lenguas en España*, J.M. Pérez Fernández. Βαρκελώνη: Atelier, σελ. 30-35.
68. Pla General de Normalització Lingüística de les Illes Balears, 2009. (pdf) Στο <http://www.uib.cat/catedra/camv/CDSIB/documents/plageneral.pdf> Ανακτήθηκε 11/05/2018
69. Plataforma per la llengua. 2011. *La llengua catalana a Internet*. https://www.plataforma-llengua.cat/media/assets/2908/La_llengua_catalana_a_Internet.pdf Ανακτήθηκε 15/8/2018
70. Pujol Berché, M. 2003. *Del bilingüismo histórico al plurilingüismo. La inmigración en Cataluña*. (pdf) Αδημοσίευτο, σελ. 1-90. Στο: <http://www.segundaslenguaseinmigracion.com/L2ycomptext/delbilinguismoP UJOLHDR.pdf> Ανακτήθηκε 18/3/2018
71. Pujol Berché, M. 2013. Política lingüística: lengua, cultura e identidad, el ejemplo de Cataluña. Στο: *Amnis - Revue de civilisation contemporaine, Europe/Amérique, TELEMME - UMR 6570, Politiques culturelles et identités dans l'Espagne contemporaine*. <https://hal-univ-paris10.archives-ouvertes.fr/hal-01659206/document> <http://journals.openedition.org/amnis/2061> Ανακτήθηκε 16/3/2018

72. Quinto Informe sobre el cumplimiento en España de la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias, del Consejo de Europa 2014-2016. (pdf) Στο <https://rm.coe.int/spainpr5-es-docx/1680788433> ανακτήθηκε 20/7/2018
73. Quiroga Fernández de Soto, A. 2008. Educación para la ciudadanía autoritaria. La nacionalización de los jóvenes en la dictadura de Primo de Rivera. Στο: *Historia de la educación: Revista interuniversitaria*, No 27, σελ. 87-104.
74. Quirós Rodríguez, M. A. 1984. Origen y formación de la lengua catalana. Στο *Revista de Filología y Lingüística de la Universidad de Costa Rica*. Vol. 10. N° 1, σελ. 57-74.
75. REAL DECRETO 1109/1993, de 9 de julio, por el que se aprueban los Estatutos de la Real Academia Española. 2014. (pdf) Μαδρίτη. http://www.rae.es/sites/default/files/Estatutos_y_reglamento_nuevo.pdf Ανακτήθηκε 27/08/2018
76. Revenga Sánchez, M. 2005. Notas sobre oficialidad lingüística y cultura constitucional. Στο: *Revista de Dret i Llengua*, núm. 43. Βαρκελώνη: Generalitat de Catalunya/Escola d'Administració Pública de Catalunya, σελ. 129-143.
77. Roca Marín, S. 2006. *La lengua en la España de los Austrias. El siglo XVI*. Αλικάντε: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. Ηλεκτρονική έκδοση. <http://www.cervantesvirtual.com/nd/ark:/59851/bmctf079> Ανακτήθηκε 27/8/2018.
78. Roviró, B. 2008. Dimensiones lingüísticas del Estatut d' Autonomia de Catalunya. Στο: *La España multilingüe. Lenguas y políticas lingüísticas de España*. επιμ. Max Doppelbauer & Peter Cichon. Βιέννη: Praesens Verlag, σελ. 198-212.
79. Skutnabb-Kangas, T. 1984. *Bilingualism or Not. The Education of Minorities*. Κλίβεντον: Multilingual Matters.
80. Soler Costa, R. 2009. La lengua catalana en la construcción de la identidad social de Cataluña: análisis de este nacionalismo lingüístico. (pdf) Στο: *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 12 (4), 123-128. [file:///C:/Users/dolce/Downloads/Dialnet-LaLenguaCatalanaEnLaConstruccionDeLaIdentidadSocial-3086764%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/dolce/Downloads/Dialnet-LaLenguaCatalanaEnLaConstruccionDeLaIdentidadSocial-3086764%20(1).pdf) ανακτήθηκε 20/3/2018

81. Universal Declaration on Linguistic Rights, 1996. Στο *World Conference on Linguistic Rights*. Βαρκελώνη, σελ. 1-14.
82. Vernet i Llobet, J. 1998. Principios constitucionales y derechos en un Estado plurilingüe. Στο *Derechos de las minorías en una sociedad multicultural*. Cuadernos de Derecho Judicial, 11-42. (pdf)
83. Vicens Vives, J. 1997. Σύντομη ιστορία της Ισπανίας. Μτφρ. Δ. Φιλίππης. Αθήνα: Αίολος/Θερβάντες.
84. Viera y Clavijo de, J. 2016. *Historia de Canarias Vol. II*. Τενερίφη: Εκδόσεις Idea.

Διαδικτυακές αναφορές

1. <http://dle.rae.es/srv/fetch?id=bROwV2S%7CbRPfEkQ> ανακτήθηκε 5/5/2018
2. http://www1.euskadi.net/euskara_lingua/PDF/Euskadi/Gaztela/eu_cs_hi.pdf ανακτήθηκε 3/1/2018
3. http://www.congreso.es/docu/constituciones/1931/1931_cd.pdf ανακτήθηκε 5/1/2018
4. https://elpais.com/politica/2017/10/10/sepa_usted/1507649829_992717.html ανακτήθηκε 10/10/2018
5. <http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-persecucion-de-la-lengua-catalana> ανακτήθηκε 30/3/2018
6. <http://www.garabide.eus/fitxategiak/dokumentuak/doks/garabide-claves-para-la-recuperacion-linguistica-e-identitaria-2.pdf> ανακτήθηκε 22/6/2018
7. <http://dle.rae.es/?id=bROwV2S|bRPfEkQ> ανακτήθηκε 11/1/2018
8. <http://dle.rae.es/?id=IDdKV2p> ανακτήθηκε 13/1/2018
9. <http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica/> ανακτήθηκε 28/3/2018
10. <http://llengua.gencat.cat/permalink/91192f76-5385-11e4-8f3f-000c29cdf219> ανακτήθηκε 28/3/2018
11. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1982-17235> ανακτήθηκε 23/1/2018
12. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=10618&id_class=1852&id_section=1281&id_son=1283 ανακτήθηκε 10/4/2018
13. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=10618&id_class=1852&id_section=1281&id_son=1282 ανακτήθηκε 10/4/2018

14. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=128 ανακτήθηκε 10/4/2018
15. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1283 ανακτήθηκε 10/4/2018
16. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1287 ανακτήθηκε 11/4/2018
17. <http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/origens-i-historia/> ανακτήθηκε 18/3/2018
18. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1285 ανακτήθηκε 11/4/2018
19. <http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/origens-i-historia/> ανακτήθηκε 20/3/2018
20. <http://dle.rae.es/srv/search?m=30&w=comarca> ανακτήθηκε 30/3/2018
21. <http://www.basesdemanresa.cat/les-bases-de-manresa/> ανακτήθηκε 27/3/2018
22. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_section=1281&id_son=1289 ανακτήθηκε 12/4/2018
23. http://www.iec.cat/institucio/entrada.asp?c_epigraf_num=10001 ανακτήθηκε 8/4/2018
24. <http://llengua.gencat.cat/ca/anypompeufabra/biografia/> ανακτήθηκε 29/3/2018
25. <http://www.memoria.cat/mestres/es/content/los-progresos-pedag%C3%B3gicos-durante-la-rep%C3%ABblica-en-catalu%C3%B1a> ανακτήθηκε 30/3/2018
26. <http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-persecucion-de-la-lengua-catalana> ανακτήθηκε 31/3/2018
27. <http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-substitucion-de-los-nombres-de-las-calles> ανακτήθηκε 31/3/2018
28. <http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-religion> ανακτήθηκε 31/3/2018
29. <http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/las-fiestas-de-entronizacion-de-la-virgen-de-montserrat-1947> ανακτήθηκε 2/4/2018
30. <http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-ensenanza> ανακτήθηκε 23/3/2018
31. <http://web.gencat.cat/ca/generalitat/> ανακτήθηκε 25/3/2018
32. http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Educacio_infantil.jsp@pag=tc_m_394-87561-64&pagindex=tc_m_394-87560-64.html ανακτήθηκε 25/3/2018

33. http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Educacio_primaria_obligatoria.jsp@pag=tcm_394-87562-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html ανακτήθηκε 3/7/2018
34. http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Educacio_Secundaria_Obligatoria.jsp@pag=tcm_394-87563-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html ανακτήθηκε 4/7/2018
35. http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Educacio_secundaria_no_obligatoria.jsp@pag=tcm_394-87565-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html ανακτήθηκε 4/7/2018
36. http://dps.gencat.cat/WebAcollida/AppJava/es/Menu_Principal/Educacio/Estudis_Universitaris.jsp@pag=tcm_394-87566-64&pagindex=tcm_394-87560-64.html ανακτήθηκε 5/7/2018
37. <https://www.uv.es/uvweb/master-politica-gestion-direccion-organizaciones-educativas/es/master-universitario-politica-gestion-direccion-organizaciones-educativas/-es-escuela-concertada-1285903808564/GasetaRecerca.html?id=1285969485304> ανακτήθηκε 1/7/2018
38. https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/diccio_ele/diccionario/inmersionlinguistica.htm ανακτήθηκε 2/2/2018
39. <http://www.hoy.es/nacional/modelo-inmersion-linguistica-20180217212747-ntrc.html> ανακτήθηκε 5/7/2018
40. https://www.eldiario.es/catalunya/inmersion-linguistica-usuarios-catalan-actual_0_743325893.html ανακτήθηκε 5/7/2018
41. <http://www.elmundo.es/elmundo/2006/03/30/espana/1143723811.html> ανακτήθηκε 19/3/2018
42. https://elpais.com/diario/2006/03/31/espana/1143756001_850215.html ανακτήθηκε 20/3/2018
43. https://elpais.com/diario/2006/08/01/espana/1154383213_850215.html ανακτήθηκε 20/3/2018
44. <https://www.parlament.cat/document/cataleg/48089.pdf> ανακτήθηκε 1/3/2018
45. http://web.gencat.cat/ca/generalitat/estatut/estatut2006/titol_preliminar/ ανακτήθηκε 1/3/2018
46. <http://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html> ανακτήθηκε 25/2/2018

47. http://llengua.gencat.cat/es/eines_i_serveis/traduccio-automatica-en-linia/ ανακτήθηκε 23/2/2018
48. http://traductor.gencat.cat/index_es.jsp ανακτήθηκε 27/2/2018
49. http://www.termcat.cat/ca/El_TERMCAT/Serveis_Termcat/ ανακτήθηκε 23/2/2018
50. http://llengua.gencat.cat/ca/serveis/aprendre_catala/recursos-per-al-professorat/dictats-en-linia/ ανακτήθηκε 24/2/2018
51. http://www.parla.cat/pres_catalaenlinia/AppPHP/login/home.php?lang=es&on=curs ανακτήθηκε 26/2/2018
52. http://www.parla.cat/pres_catalaenlinia/AppPHP/login/home.php?lang=es&on=recursos ανακτήθηκε 28/2/2018
53. <http://www.intercat.cat/es/faqs.jsp?menu=true> ανακτήθηκε 1/3/2018
54. https://elpais.com/ccaa/2014/06/20/catalunya/1403265034_816562.html ανακτήθηκε 12/3/2018
55. https://elpais.com/ccaa/2014/06/20/catalunya/1403265034_816562.html ανακτήθηκε 12/3/2018
56. <https://www.elperiodico.com/es/politica/20180306/sanchez-problema-catalan-adoctrinamiento-cuestion-confianza-6670072> ανακτήθηκε 7/3/2018
57. https://politica.elpais.com/politica/2018/06/01/actualidad/1527840609_084640.html ανακτήθηκε 8/3/2018
58. <http://llenguairepublica.cat/qui-som/grup-koine/> ανακτήθηκε 9/3/2018
59. https://elpais.com/diario/2006/03/31/espana/1143756001_850215.html ανακτήθηκε 20/3/2018
60. https://elpais.com/ccaa/2016/04/01/catalunya/1459464635_168603.html ανακτήθηκε 22/3/2018
61. <http://www.elmundo.es/cataluna/2017/10/27/59f2feafe2704e491b8b48e2.html> ανακτήθηκε 20/3/2018
62. <https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20180215/gobierno-anuncia-casilla-castellano-preinscripcion-educacion-155-6626651> ανακτήθηκε 22/3/2018
63. <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/16-educacio/1358966-els-docents-abaixen-la-guardia-en-l-us-del-catala-a-l-institut.html> ανακτήθηκε 23/3/2018
64. http://www.abc.es/espana/catalunya/politica/abci-adoctrinamiento-escolar-cataluna-201802191327_noticia.html ανακτήθηκε 24/3/2018

65. https://www.elespanol.com/espana/politica/20180227/manuela-canadas-mos-movem-baleares-dictadura-linguistica/287972433_0.html ανακτήθηκε 24/3/2018
66. https://www.elespanol.com/espana/politica/20180523/ensena-ninos-mil-heridos-culpa-policia-espanola/309469587_0.html 25/4/2018
67. <https://www.boe.es/boe/dias/2001/09/15/pdfs/A34733-34749.pdf> ανακτήθηκε 20/3/2018
68. <http://www.conselharan.org/es/ua-lengua-oficiau> ανακτήθηκε 22/3/2018
69. <http://www.conselharan.org/es/el-institut-destudis-aranesi-academia-aranesa-dera-lengua-occitana-da-cuentas-sobre-el-estado-actual-de-la-academia> ανακτήθηκε 22/3/2018
70. <http://www.conselharan.org/presentacion-des-prumeres-publicacions-der-iea-academia-aranesa-dera-lengua-occitana-en-cga/> 2/4/2018
71. <http://www.conselharan.org/er-iea-academia-aranesa-dera-lengua-occitana-presente-ath-govern-daran-naues-publicacions> 2/4/2018
72. <http://www.conselharan.org/er-iea-presente-eth-vocabulari-basic-der-aranes/>
73. <http://www.conselharan.org/es/4-nuevas-publicaciones-del-institut-destudis-aranesi-para-2018/> ανακτήθηκε 11/4/2018
74. <http://www.ccma.cat/catradio/alacarta/aran-meddia-aranes/meddia-aranes/audio/390615/> ανακτήθηκε 10/4/2018
75. <http://www.conselharan.org/ca/ua-lengua-oficiau/> ανακτήθηκε 9/4/2018
76. <http://www.ccma.cat> ανακτήθηκε 10/4/2018
77. http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_c5/04.html ανακτήθηκε 5/5/2018
78. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=19039 ανακτήθηκε 2/5/2018
79. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=19026 ανακτήθηκε 3/5/2018
80. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=17946 ανακτήθηκε 3/5/2018
81. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=18913 ανακτήθηκε 3/5/2018
82. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=2230 ανακτήθηκε 3/5/2018

83. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=3012 ανακτήθηκε 5/5/2018
84. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=3011 ανακτήθηκε 5/5/2018
85. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=2231 ανακτήθηκε 6/5/2018
86. http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=271&id_class=1852&id_section=17941&id_son=6889 ανακτήθηκε 8/5/2018
87. http://www.conselldeivissa.es/portal/p_20_contenedor1.jsp?seccion=s_fdes_d4_v2.jsp&codbusqueda=109&&codMenu=545&language=es&codResi=1 ανακτήθηκε 8/5/2018
88. https://www.consellinsulardeformentera.cat/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=297&Itemid=353&lang=es ανακτήθηκε 9/5/2018
89. <http://boib.caib.es/pdf/1997089/mp11261.pdf> ανακτήθηκε 3/9/2018
90. <https://www.diariodemallorca.es/mallorca/2015/07/03/govern-deroga-til-ley-simbolos/1036623.html> ανακτήθηκε 5/9/2018
91. <https://ib3.org/corporatiu.html> ανακτήθηκε 3/6/2018
92. <https://www.mallorcadiario.com/noticia/463103/medios/ib3-televisio-cierra-el-peor-enero-de-su-historia-con-una-audiencia-del-25-por-ciento-unas-4.000-personas.html> ανακτήθηκε 3/6/2018
93. <http://www.elmundo.es/baleares/2018/01/29/5a6ec1ce268e3e154b8b4616.html> ανακτήθηκε 5/9/2018
94. <https://www.lenguavalenciana.com/> ανακτήθηκε 10/7/2018
95. <https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20140925/54415385961/quien-divide-catalan-caso-valenciano.html> ανακτήθηκε 10/7/2018
96. <http://www.avl.gva.es/lexicval/> 10/7/2018
97. <http://www.idiomavalenciano.com/conflicto-linguistico-valenciano.html> ανακτήθηκε 10/7/2018
98. https://es.wikipedia.org/wiki/Castellano_de_la_Comunidad_Valenciana ανακτήθηκε 12/7/2018
99. http://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=0108/1982 ανακτήθηκε 11/7/2018
100. <http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm> ανακτήθηκε 15/7/2018

101. <http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm/arbre> ανακτήθηκε 15/7/2018
102. <http://valenciaextra.com/es/la-generalitat-celebra-el-dia-europeu-de-les-llengues-amb-la-inauguracio-de-larbre-de-les-llengues/> ανακτήθηκε 16/7/2018
103. <http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm/del> ανακτήθηκε 16/7/2018
104. <http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm/sempre-teua.-la-teua-llengua> ανακτήθηκε 16/7/2018
105. <http://www.avl.gva.es/web/avl/info-castellano> ανακτήθηκε 28/7/2018
106. <http://www.avl.gva.es/web/seccionscomissions/seccions-i-comissions> ανακτήθηκε 18/7/2018
107. <http://www.avl.gva.es/> ανακτήθηκε 18/7/2018
108. <http://www.avl.gva.es/> ανακτήθηκε 18/7/2018
109. <https://www.uv.es/uvweb/universitat/ca/universitat/idiomes/servei-politica-linguistica-1285847452249.html> ανακτήθηκε 20/7/2018
110. <http://www2.llelliana.es/promociovalencia/> ανακτήθηκε 20/7/2018
111. <https://escolavalenciana.org/qui-som/> ανακτήθηκε 20/7/2018
112. <http://www.ceice.gva.es/ca/web/ensenanzas-en-lenguas/programas-de-educacion-bilingue> ανακτήθηκε 22/7/2018
113. <http://www.ceice.gva.es/ca/web/ensenanzas-en-lenguas/educacion-plurilingue> ανακτήθηκε 22/7/2018
114. <http://www.ceice.gva.es/ca/web/ensenanzas-en-lenguas/educacion-infantil> ανακτήθηκε 22/7/2018
115. <http://www.ceice.gva.es/ca/web/ensenanzas-en-lenguas/educacion-primaria> ανακτήθηκε 23/7/2018
116. <http://www.ceice.gva.es/es/web/ensenanzas-en-lenguas/red-de-centros-docentes-plurilingues> ανακτήθηκε 23/7/2018
117. https://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=001276/2017&L=1 ανακτήθηκε 19/7/2018
118. https://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=001276/2017&L=1 ανακτήθηκε 22/7/2018
119. <https://www.diarioinformacion.com/alicante/2016/06/21/educacion-obligara-impartir-valenciano-zonas/1776573.html> ανακτήθηκε 23/7/2018
120. https://www.abc.es/espana/comunidad-valenciana/abci-justicia-declara-ilegal-decreto-plurilinguismo-valenciano-discriminar-castellano-aulas-201804261609_noticia.html ανακτήθηκε 25/7/2018

121. <https://www.defensadelcastellano.es/wp-content/uploads/2018/04/DocExp-2017-100-26-04-2018.pdf> ανακτήθηκε 28/7/2018
122. <https://www.defensadelcastellano.es/wp-content/uploads/2018/04/DocExp-2017-100-26-04-2018.pdf> ανακτήθηκε 28/7/2018
123. https://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=001276/2017&L=1 ανακτήθηκε 29/7/2018
124. <https://www.defensadelcastellano.es/wp-content/uploads/2018/04/DocExp-2017-100-26-04-2018.pdf> ανακτήθηκε 28/7/2018
125. https://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=001276/2017&L=1 ανακτήθηκε 25/7/2018
126. <https://www.defensadelcastellano.es/wp-content/uploads/2018/04/DocExp-2017-100-26-04-2018.pdf> ανακτήθηκε 28/7/2018
127. <https://alicanteplaza.es/una-asociacion-de-padres-pide-al-gobierno-que-lleve-al-constitucional-la-ley-de-plurilinguismo> ανακτήθηκε 30/7/2018
128. <https://apuntmedia.es/va/> ανακτήθηκε 29/7/2018
129. https://elpais.com/ccaa/2018/04/11/valencia/1523455788_892441.html ανακτήθηκε 29/7/2018
130. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2007/BOE-A-2007-8444-consolidado.pdf> ανακτήθηκε 3/9/2018
131. <http://www.boa.aragon.es/cgi-bin/EBOA/BRSCGI?CMD=VEROBJ&MLKOB=734647023333> ανακτήθηκε 3/9/2018
132. <http://www.educaragon.org/FILES/RESOLUCION%20ARAGONES%20Y%20CATALAN%2026%20abril.pdf> ανακτήθηκε 28/3/2018
133. <http://www.lenguasdearagon.org/el-catalan/> ανακτήθηκε 30/3/2018
134. <https://www.e-noticies.es/el-catalan-resiste-en-murcia-61805.html> ανακτήθηκε 10/7/2018
135. <http://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2016/02/21/56c8a76c22601d5d298b45d7.html> ανακτήθηκε 11/7/2018
136. <https://web.ua.es/es/sedealicante/programa-de-actividades/2011-2012/exposiciones/el-carxe-territorio-de-frontera.html> ανακτήθηκε 11/7/2018
137. <https://www.laopiniondemurcia.es/municipios/2017/09/15/carche-quiere-parlar-valencia/859925.html> ανακτήθηκε 12/7/2018

138. <http://www.consellgeneral.ad/fitxers/documents/lleis-1989-2002/lleis-dordenacio-de-lus-de-la-llengua-oficial.pdf/view> ανακτήθηκε 13/5/2018
139. <http://www.axl.cefan.ulaval.ca/europe/andorre.htm> ανακτήθηκε 13/5/2018
140. http://www.estadistica.ad/serveiestudis/publicacions/Publicacions/Andorra%20en%20Xifres_cast.pdf ανακτήθηκε 12/5/2018
141. <http://www.consellgeneral.ad/fitxers/documents/constitucio/constitucio-dandorra-catala.pdf/view> ανακτήθηκε 12/5/2018
142. <http://www.bibiloni.net/legislacio/franca.htm> ανακτήθηκε 15/5/2018
143. http://www.bibiloni.net/legislacio/arrete_2002.htm ανακτήθηκε 15/5/2018
144. <http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/marc-legal/> ανακτήθηκε 15/5/2018
145. <http://www.regione.sardegna.it/j/v/86?v=9&c=72&file=1997026> ανακτήθηκε 20/5/2018
146. <http://www.camera.it/parlam/leggi/994821.htm> ανακτήθηκε 20/5/2018
147. <http://www.vocedialghero.it/2015/02/politiche-linguistiche-si-cambia.html> ανακτήθηκε 22/5/2018
148. <https://totalguer.com/ca/strutture-e-attivita/italiano-generalitat-de-catalunya-ad-alghero/> ανακτήθηκε 22/5/2018
149. <http://www.comune.alghero.ss.it/it/turismo-e-cultura/sensibilizzazione-lingua-catalana/index.html> ανακτήθηκε 22/5/2018
150. <https://www.plataforma-llengua.cat/territorials/alguer/> ανακτήθηκε 23/5/2018
151. <http://www.obracultural.cat/qui-sem/> ανακτήθηκε 23/5/2018
152. <http://www.obracultural.cat/> ανακτήθηκε 23/5/2018
153. https://www.alguer.info/n_adreces.html ανακτήθηκε 20/5/2018
154. <http://www.comune.alghero.ss.it/it/comunicazione/notizie/notizia/Cuelda-2017-corsi-gratuiti-di-catalano-per-insegnanti/> ανακτήθηκε 22/5/2018
155. <http://www.algueres.net/> ανακτήθηκε 22/5/2018
156. <http://prosodia.upf.edu/coalgueres/index.htm> ανακτήθηκε 20/5/2018
157. <http://fundacio.cat/es/historia> ανακτήθηκε 3/9/2018

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

- I. Ποιοι *δρώντες* (π.χ. επίσημες ελίτ, άτομα με επιρροή, αντι-ελίτ, άτομα που υλοποιούν την πολιτική χωρίς να ανήκουν σε ελίτ)
- II. επιχειρούν να επηρεάσουν ποιες *συμπεριφορές*
- α. δομικές (γλωσσικές) ιδιότητες μιας σχεδιασμένης συμπεριφοράς (π.χ. ομοιογένεια, ομοιότητα)
 - β. στοχεύσεις/λειτουργίες για τις οποίες η σχεδιασμένη συμπεριφορά θα χρησιμοποιηθεί
 - γ. επιθυμητό επίπεδο υιοθέτησης (ευαισθητοποίηση, αποτίμηση, επάρκεια, χρήση)
- III. *ποιών*
- α. τύπος στόχου (π.χ. άτομα vs. οργανισμών, πρωτογενής vs. ενδιάμεσου)
 - β. ευκαιρία του στόχου να μάθει τη σχεδιασμένη συμπεριφορά
 - γ. κίνητρα του στόχου να μάθει/χρησιμοποιεί τη σχεδιασμένη συμπεριφορά
 - δ. κίνητρα του στόχου να απορρίψει τη σχεδιασμένη συμπεριφορά
- IV. για ποιους *σκοπούς*
- α. εμφανείς (σχετικές με τη γλώσσα συμπεριφορές)
 - β. λανθάνοντες (μη σχετικές με τη γλώσσα συμπεριφορές, ικανοποίηση συμφερόντων)
- V. κάτω από ποιες *συνθήκες*
- α. καταστασιακές (γεγονότα, μεταβατικές συνθήκες)
 - β. δομικές
 - 1. πολιτικές
 - 2. οικονομικές
 - 3. κοινωνικές/δημογραφικές/οικολογικές
 - γ. πολιτισμικές
 - 1. πρότυπα καθεστώτος
 - 2. πολιτισμικά πρότυπα
 - 3. κοινωνικοποίηση των αρχών
 - δ. περιβαλλοντικές (επιρροές έξω από το σύστημα)
 - ε. πληροφοριακές (απαιτούμενα δεδομένα για μια σωστή απόφαση)
- VI. με τι *μέσα* (π.χ. εξουσία, βία, προώθηση, πειθώ)
- VII. μέσα από ποια *διαδικασία λήψης αποφάσεων* (κανόνες λήψης αποφάσεων)
- α. διατύπωση προβλήματος/στόχου
 - β. διατύπωση μέσων
- VIII. με τι *αποτελέσματα*

(από Cooper 1989, 98)

Απεικόνιση 1. Το πλαίσιο του Cooper ([Cooper 1989] στο Καραντζόλα 2016, 10)

LA CORRESPONDENCIA DE ESPAÑA

Redacción y talleres, Factor, 7. FUNDADOR: D. MANUEL M. DE SANTA ANA. Administración, Arenal, 1, pral. AÑO LXXVI.—NUM. 23.704. MADRID.—JUEVES 13 DE SEPTIEMBRE DE 1923. VARIAS EDICIONES DIARIAS

UN GOLPE DE ESTADO

Las guarniciones militares de toda España secundan el movimiento de Primo de Rivera

Indecisa actitud de la de Madrid

Es falsa la detención del ministro de Estado.—Su Majestad el Rey no ha salido de San Sebastián.—El jefe de la división de Caballería, general Cavalcanti, felicita a la guarnición de Barcelona.—Las tropas acuarteladas.—El Consejo de ministros en sesión permanente.—Incomunicación absoluta.—Se habla de un Gabinete militar interino.—El subsecretario de Guerra ha dicho que no se trata de revolución, sino de evolución.—Al Gobierno no debe haberle sorprendido el movimiento.—Tranquilidad en toda España.

El movimiento iniciado por la guarnición de Barcelona ha sido secundado, según las últimas noticias, por todas las demás guarniciones de España. Así, pues, no existe ya el Gobierno del marqués de Albuñol, que solamente aguarda, por una fórmula comprensible, el desarrollo y fin de los acontecimientos.

El país—no hay que negarlo—ha recibido con una evidente satisfacción el movimiento, por lo que tiene de renovación y por la simpatía que le inspiran los propósitos anunciados; pero el Gobierno, que el Ejército haya de aconsejar a S. M. el Rey, y que se asegure un estado compuesto de elementos militares, debe tener una vida efímera y ser de carácter transitorio, porque una dictadura militar no puede ser por mucho tiempo en ningún país.

—Esta noche nos hemos reunido en casa del marqués de Albuñol todos los ministros que quedan en Madrid.

—Y han celebrado ustedes Consejo?—Inquirieron los periodistas, sorprendidos por la reunión.

—Consejo o Consejo, como quiera llamarse, sí celebramos, contestó el duque de Almodóvar. El motivo de la reunión ha sido un telegrama del Sr. Alba, que se refiere a cuestiones internacionales, y que el Presidente, con su habitual cortesía, ha querido que conociéramos todos.

Los informadores trataron de averiguar el contenido del telegrama; pero sus preguntas se estrellaron ante la reserva del duque de Almodóvar, que se encerró en un mutismo absoluto, haciendo inútiles los esfuerzos de los periodistas para averiguar el verdadero objeto de la reunión.

Con todo esto aumentaba la expectación, que ya a tales horas era extraordinaria.

LEGAN NOTICIAS URAVES. QUE PROVOCAN OTRO CONSEJO

El Consejo de ministros, reunido esta madrugada, como consecuencia de los acontecimientos militares de Barcelona, se interrumpió a las cinco y media, facilitando el Sr. Arminita la siguiente nota dirigida a los españoles:

«El capitán general de Cataluña, en la noche pasada, ha decretado por sí el estado de guerra en aquella región. Se ha informado de los comunales y se ha dirigido a los demás regimientos acuartelados a secundar su actitud, para explicar la cual ha dado un manifiesto al país anunciando que el Ejército pide al Rey, para salvar la patria, la suspensión de los poderes legislativos y de los políticos de la gobernación del Estado.

Las fuerzas militares de algunas de aquellas partes que no disponen a seguir el mismo camino de rebelión.

El Gobierno, reunido en Consejo permanente, ejemplo el deber de mantenerse en su puesto, que sólo abandonará ante la fuerza si los promovedores de la sedición se decidieran a arrostrar todas las consecuencias de sus actos.

«Su Majestad el Rey llegará hoy a Madrid.»

Se confirma la sublevación militar por una declaración de Gobierno

El Consejo de ministros, reunido esta madrugada, como consecuencia de los acontecimientos militares de Barcelona, se interrumpió a las cinco y media, facilitando el Sr. Arminita la siguiente nota dirigida a los españoles:

«El capitán general de Cataluña, en la noche pasada, ha decretado por sí el estado de guerra en aquella región. Se ha informado de los comunales y se ha dirigido a los demás regimientos acuartelados a secundar su actitud, para explicar la cual ha dado un manifiesto al país anunciando que el Ejército pide al Rey, para salvar la patria, la suspensión de los poderes legislativos y de los políticos de la gobernación del Estado.

Las fuerzas militares de algunas de aquellas partes que no disponen a seguir el mismo camino de rebelión.

El Gobierno, reunido en Consejo permanente, ejemplo el deber de mantenerse en su puesto, que sólo abandonará ante la fuerza si los promovedores de la sedición se decidieran a arrostrar todas las consecuencias de sus actos.

«Su Majestad el Rey llegará hoy a Madrid.»

SE ORDENA AL SR. PORTELA REBRSE A MADRID

«Tan pronto como el Gobierno tuvo noticia de la actitud de la guarnición de Barcelona, telegráficamente a Zaragoza con objeto de que al paso del correo se comunicara al Sr. Portela lo ocurrido y la necesidad de que regresara a Madrid.

«Parece ser que el Sr. Portela ha salido ya de Zaragoza, ignorándose si viene en el expreso documentado o en automóvil.»

SIN NOTICIAS DE PROVINCIAS

A consecuencia de haberse interrumpido las comunicaciones con provincias, esta madrugada se desconoce lo ocurrido en ellas.

En algunas conferencias celebradas con Zaragoza dijeron que a poco de la media noche habían sido llamados para presentarse en los cuarteles todos los jefes de Cuerpo.

LO QUE SE DICE

La Marina de guerra continúa en la espera. La noticia ha sido a todo velocidad con rumbo a Barcelona.

UNA SUSTITUCIÓN QUE NO LLEGA A TENER EFECTIVIDAD

La «Gaceta» publica hoy la real orden siguiente:

«Don Sr.: S. M. el Rey (q. D. g.) ha tenido a bien disponer que con motivo de mi viaje oficial a Barcelona se encargue V. del despacho ordinario de los asuntos de este ministerio.

De real orden lo digo a V. i. para su conocimiento y demás efectos. Dada en V. i. a 11 de septiembre de 1923.—Pérfida.

Sr. D. Isidro Rodríguez y Sánchez Guerra.

Como los acontecimientos desarrollados durante la madrugada han obligado al ministro de Fomento a regresar precipitadamente, y se encuentra al salir la «Gaceta» en Madrid, esta es una real orden que no ha llegado a tener efectividad.»

Los ministros abandonan el lecho para asistir a la nueva reunión

Al conocerse la noticia de la reunión de los ministros en casa del Presidente se produjo la natural expectación, y el resultado es lógico suponer, siendo creencia general la de que en dicho Consejo se había tratado de los rumores a que hacemos referencia en las líneas que encabezan esta información.

La confusión que reinaba entre los informadores vino a aumentarse con el hecho de que a las dos de la madrugada el duque de Almodóvar celebrara una gran conferencia con provincias, y que tan pronto como terminó se dirigió en automóvil, con el subsecretario de su departamento, al domicilio del Presidente, que ya se había retirado a descansar.

Cuando llegaron el ministro y el subsecretario de la Gobernación a casa del marqués de Albuñol eran las tres de la madrugada. El Presidente del Consejo abandonó el lecho, se vistió, y en el automóvil del duque de Almodóvar marchó, en unión de éste, a la calle de Serrano, 28, donde vive el general Aznar, ministro de Marina, a quien también hicieron abandonar el lecho para ir después a recoger al ministro de la Guerra.

A las tres y media de la madrugada quedaban los ministros reunidos con el Presidente en el despacho del de la Gobernación.

SUSPENSIÓN DE LAS CONFERENCIAS TELEFONICAS

A esa misma hora, tres y media de la madrugada, fueron suspendidas las conferencias telefónicas con todas las provincias.

Claro es que, como ha ocurrido otras veces, la suspensión se ha hecho fijando un aviso, en el que se dice que la causa de la suspensión es una avería en todas las líneas.

SE DA CUENTA A S. M. EL REY

Durante la reunión de los ministros en Gobernación, el Presidente se puso al habla por teléfono con Su Majestad, dando cuenta al Rey de lo ocurrido y de la gravedad de la situación.

S. M. el Rey no vació un momento, y anunció su rápido regreso.

A las cuatro y media de la madrugada salió del salón dónde estaban los consejeros el ministro de Hacienda, que fué a buscar a su hermano, D. Pio Suárez Inclán, que es general procedente del Cuerpo de Estado Mayor. Poco después regresó sin haberle encontrado, y volvió a penetrar en el despacho, donde estaban los demás consejeros.

También acudieron a Gobernación el presidente de la Audiencia, D. Melquíades Álvarez, y el capitán general de la primera región, que tomaron parte en las deliberaciones de los ministros, que no tenían carácter de Consejo.

LAS PRIMERAS NOTICIAS.—LO QUE DIO EL CAPITAN GENERAL

A las cuatro y diez, el capitán general as-

Se confirma la sublevación militar por una declaración de Gobierno

El Consejo de ministros, reunido esta madrugada, como consecuencia de los acontecimientos militares de Barcelona, se interrumpió a las cinco y media, facilitando el Sr. Arminita la siguiente nota dirigida a los españoles:

«El capitán general de Cataluña, en la noche pasada, ha decretado por sí el estado de guerra en aquella región. Se ha informado de los comunales y se ha dirigido a los demás regimientos acuartelados a secundar su actitud, para explicar la cual ha dado un manifiesto al país anunciando que el Ejército pide al Rey, para salvar la patria, la suspensión de los poderes legislativos y de los políticos de la gobernación del Estado.

Las fuerzas militares de algunas de aquellas partes que no disponen a seguir el mismo camino de rebelión.

El Gobierno, reunido en Consejo permanente, ejemplo el deber de mantenerse en su puesto, que sólo abandonará ante la fuerza si los promovedores de la sedición se decidieran a arrostrar todas las consecuencias de sus actos.

«Su Majestad el Rey llegará hoy a Madrid.»

EN GUERRA SE HA VUELDO ESTA NOCHE

El Ministerio de la Guerra se dio cuenta anoche varios periodistas, pero no lograron ver al ministro ni al subsecretario de su departamento. Acusó, observaron que las precauciones adoptadas eran extraordinarias y que se exigía una rigurosa identificación a cuantas personas intentaban penetrar en los referidos centros oficiales.

En dichos departamentos había gran desorden de luz, y el alto personal se hallaba en sus despachos.

Algunos periodistas que lograron penetrar en el palacio de Buenavista y recorrer sus amplias dependencias, pudieron ver que, como en el ministerio de la Gobernación, todos los despachos de las distintas secciones militares estaban iluminados y a ellos se trabajaba fuertemente.

Durante toda la noche ha reinado gran animación en el ministerio de la Guerra. Este permaneció cerrado, teniendo los continuos golpes de fuerza de no permitir la entrada ni a los militares. Se dio el caso de un ordenanza del ministerio que fué detenido a la entrada por el centinela. El ordenanza pidió que saliera el jefe de guardia, al que dijo que tenía que llevar un pliego urgenteísimo al gabinete del ministro, y entonces le dejaron pasar.

ORDENES MILITARES

Por el ministerio de la Guerra se han cursado las órdenes oportunas para que sepan a sus respectivos Cuerpos todos los jefes y oficiales de esta guarnición.

Desde las tres de la mañana se ha comenzado a dar cumplimiento a dichas órdenes.

En la orden de la plaza del día de ayer se prohibió terminantemente a las tropas la salida de los cuarteles, se debían por terminados todos los permisos y se ordenaba a las autoridades de todo clase que detuvieran a cualquier individuo de tropa, ya fuera de militar o de paisano.

EN CAPITANIA

También en Capitania general ha sido la noche última de gran movimiento.

El general Miquel Cobas se retiró a descansar cuando empezaba a clarear el día.

A las horas de la madrugada llegó a Capitania un oficial en el auto de la Comandancia de Ingenieros número 116, portador de una carta, indudablemente contenido pliego oficial.

TERMINA EL CONSEJO

A las siete de la mañana dieron por terminado los ministros el Consejo, reunido esta madrugada en Gobernación.

El marqués de Albuñol se retiró a dicha hora a su domicilio; los ministros se quedaron en Gobernación hasta las ocho para organizar los acuerdos adoptados.

Al salir fueron interrogados por los periodistas, pero los ministros se limitaron a decir que se dirigían a sus domicilios para el asno matutino ordinario.

EN CASA DEL PRESIDENTE

El Presidente del Consejo, don Sr. Arminita, se dirigió a su domicilio, retirándose y descansando.

A las once de la mañana el secretario particular del Presidente manifestó a los periodistas que el marqués de Albuñol había estado toda la mañana trabajando y que a aquella hora se encontraba durmiendo.

«Ció a los periodistas a las dos y media en el ministerio de la Gobernación.»

CONSEJO PERMANENTE

Poco después de las doce de la mañana comenzaron a llegar nuevamente al ministerio de la Gobernación todos los ministros.

El general Miquel Cobas se retiró a descansar cuando empezaba a clarear el día.

A las horas de la madrugada llegó a Capitania un oficial en el auto de la Comandancia de Ingenieros número 116, portador de una carta, indudablemente contenido pliego oficial.

ULTIMAS NOTICIAS DE LA MAÑANA

Todo el Ejército unido

TERMINA EL CONSEJO

A las siete de la mañana dieron por terminado los ministros el Consejo, reunido esta madrugada en Gobernación.

El marqués de Albuñol se retiró a dicha hora a su domicilio; los ministros se quedaron en Gobernación hasta las ocho para organizar los acuerdos adoptados.

Al salir fueron interrogados por los periodistas, pero los ministros se limitaron a decir que se dirigían a sus domicilios para el asno matutino ordinario.

EN CASA DEL PRESIDENTE

El Presidente del Consejo, don Sr. Arminita, se dirigió a su domicilio, retirándose y descansando.

A las once de la mañana el secretario particular del Presidente manifestó a los periodistas que el marqués de Albuñol había estado toda la mañana trabajando y que a aquella hora se encontraba durmiendo.

«Ció a los periodistas a las dos y media en el ministerio de la Gobernación.»

CONSEJO PERMANENTE

Poco después de las doce de la mañana comenzaron a llegar nuevamente al ministerio de la Gobernación todos los ministros.

El general Miquel Cobas se retiró a descansar cuando empezaba a clarear el día.

A las horas de la madrugada llegó a Capitania un oficial en el auto de la Comandancia de Ingenieros número 116, portador de una carta, indudablemente contenido pliego oficial.

LOS PRIMEROS RUMORES

A última hora de la tarde de ayer circulaban rumores de que ocurría algo de normal relacionado con la cuestión militar. Se sabía que se había celebrado una reunión de generales, presidida por el subsecretario del ministerio de la Guerra.

La noticia que en todas partes se mantenía no hizo posible que se confirmase nada de lo que se decía.

UN CONSEJILLO

El marqués de Albuñol permaneció en su despacho hasta las nueve de la noche, hora en que se trasladó a su domicilio.

Poco después comenzaron a llegar a casa del Presidente todos los ministros que se encuentran en Madrid.

El Consejo duró hasta las once.

Antes de evacuar la consulta que el marqués de Albuñol le hizo, el Presidente le aseguró que el Presidente había recibido un telegrama del ministro de Estado formulando una consulta sobre política internacional, pero que no se refiere a Marruecos, y pidiendo una respuesta urgente.

Antes de evacuar la consulta que el marqués de Albuñol le hizo, el Presidente le aseguró que el Presidente había recibido un telegrama del ministro de Estado formulando una consulta sobre política internacional, pero que no se refiere a Marruecos, y pidiendo una respuesta urgente.

SE DA CUENTA A S. M. EL REY

Durante la reunión de los ministros en Gobernación, el Presidente se puso al habla por teléfono con Su Majestad, dando cuenta al Rey de lo ocurrido y de la gravedad de la situación.

S. M. el Rey no vació un momento, y anunció su rápido regreso.

A las cuatro y media de la madrugada salió del salón dónde estaban los consejeros el ministro de Hacienda, que fué a buscar a su hermano, D. Pio Suárez Inclán, que es general procedente del Cuerpo de Estado Mayor. Poco después regresó sin haberle encontrado, y volvió a penetrar en el despacho, donde estaban los demás consejeros.

También acudieron a Gobernación el presidente de la Audiencia, D. Melquíades Álvarez, y el capitán general de la primera región, que tomaron parte en las deliberaciones de los ministros, que no tenían carácter de Consejo.

LAS PRIMERAS NOTICIAS.—LO QUE DIO EL CAPITAN GENERAL

A las cuatro y diez, el capitán general as-

EN GUERRA SE HA VUELDO ESTA NOCHE

El Ministerio de la Guerra se dio cuenta anoche varios periodistas, pero no lograron ver al ministro ni al subsecretario de su departamento. Acusó, observaron que las precauciones adoptadas eran extraordinarias y que se exigía una rigurosa identificación a cuantas personas intentaban penetrar en los referidos centros oficiales.

En dichos departamentos había gran desorden de luz, y el alto personal se hallaba en sus despachos.

Algunos periodistas que lograron penetrar en el palacio de Buenavista y recorrer sus amplias dependencias, pudieron ver que, como en el ministerio de la Gobernación, todos los despachos de las distintas secciones militares estaban iluminados y a ellos se trabajaba fuertemente.

Durante toda la noche ha reinado gran animación en el ministerio de la Guerra. Este permaneció cerrado, teniendo los continuos golpes de fuerza de no permitir la entrada ni a los militares. Se dio el caso de un ordenanza del ministerio que fué detenido a la entrada por el centinela. El ordenanza pidió que saliera el jefe de guardia, al que dijo que tenía que llevar un pliego urgenteísimo al gabinete del ministro, y entonces le dejaron pasar.

ORDENES MILITARES

Por el ministerio de la Guerra se han cursado las órdenes oportunas para que sepan a sus respectivos Cuerpos todos los jefes y oficiales de esta guarnición.

Desde las tres de la mañana se ha comenzado a dar cumplimiento a dichas órdenes.

En la orden de la plaza del día de ayer se prohibió terminantemente a las tropas la salida de los cuarteles, se debían por terminados todos los permisos y se ordenaba a las autoridades de todo clase que detuvieran a cualquier individuo de tropa, ya fuera de militar o de paisano.

EN CAPITANIA

También en Capitania general ha sido la noche última de gran movimiento.

El general Miquel Cobas se retiró a descansar cuando empezaba a clarear el día.

A las horas de la madrugada llegó a Capitania un oficial en el auto de la Comandancia de Ingenieros número 116, portador de una carta, indudablemente contenido pliego oficial.

TERMINA EL CONSEJO

A las siete de la mañana dieron por terminado los ministros el Consejo, reunido esta madrugada en Gobernación.

El marqués de Albuñol se retiró a dicha hora a su domicilio; los ministros se quedaron en Gobernación hasta las ocho para organizar los acuerdos adoptados.

Al salir fueron interrogados por los periodistas, pero los ministros se limitaron a decir que se dirigían a sus domicilios para el asno matutino ordinario.

EN CASA DEL PRESIDENTE

El Presidente del Consejo, don Sr. Arminita, se dirigió a su domicilio, retirándose y descansando.

A las once de la mañana el secretario particular del Presidente manifestó a los periodistas que el marqués de Albuñol había estado toda la mañana trabajando y que a aquella hora se encontraba durmiendo.

«Ció a los periodistas a las dos y media en el ministerio de la Gobernación.»

CONSEJO PERMANENTE

Poco después de las doce de la mañana comenzaron a llegar nuevamente al ministerio de la Gobernación todos los ministros.

El general Miquel Cobas se retiró a descansar cuando empezaba a clarear el día.

A las horas de la madrugada llegó a Capitania un oficial en el auto de la Comandancia de Ingenieros número 116, portador de una carta, indudablemente contenido pliego oficial.

EL MINISTRO DE LA GOBERNACION NO SABE DONDE ESTA EL REY

A las doce y media, al salir de la Gobernación el ministro de la Gobernación estaba ocupado por numerosos periodistas y correspondientes.

El duque de Almodóvar recibió a los periodistas en nombre del Presidente, diciéndoles las siguientes palabras:

—Señores, dada la circunstancias actuales y en los momentos que atravessamos, voy a prescindir de todas las preguntas que se me hagan.

—¿Dónde está el Sr. Portela?

—No lo sé.

—¿Dónde está el Sr. Alba?

—No lo sé.

—¿Dónde está el Sr. Portela?

—No lo sé.

—¿Dónde está el Sr. Portela?

—No lo sé.

—¿Dónde está el Sr. Portela?

—No lo sé.

—¿Dónde está el Sr. Portela?

—No lo sé.

SIGUE EL SECRETO

A la una de la madrugada, el ministro de la Gobernación recibió a los periodistas y empezó en conversación con los reporteros de

SE DA CUENTA A S. M. EL REY

Durante la reunión de los ministros en Gobernación, el Presidente se puso al habla por teléfono con Su Majestad, dando cuenta al Rey de lo ocurrido y de la gravedad de la situación.

S. M. el Rey no vació un momento, y anunció su rápido regreso.

A las cuatro y media de la madrugada salió del salón dónde estaban los consejeros el ministro de Hacienda, que fué a buscar a su hermano, D. Pio Suárez Inclán, que es general procedente del Cuerpo de Estado Mayor. Poco después regresó sin haberle encontrado, y volvió a penetrar en el despacho, donde estaban los demás consejeros.

También acudieron a Gobernación el presidente de la Audiencia, D. Melquíades Álvarez, y el capitán general de la primera región, que tomaron parte en las deliberaciones de los ministros, que no tenían carácter de Consejo.

LAS PRIMERAS NOTICIAS.—LO QUE DIO EL CAPITAN GENERAL

A las cuatro y diez, el capitán general as-

EN GUERRA SE HA VUELDO ESTA NOCHE

El Ministerio de la Guerra se dio cuenta anoche varios periodistas, pero no lograron ver al ministro ni al subsecretario de su departamento. Acusó, observaron que las precauciones adoptadas eran extraordinarias y que se exigía una rigurosa identificación a cuantas personas intentaban penetrar en los referidos centros oficiales.

En dichos departamentos había gran desorden de luz, y el alto personal se hallaba en sus despachos.

Algunos periodistas que lograron penetrar en el palacio de Buenavista y recorrer sus amplias dependencias, pudieron ver que, como en el ministerio de la Gobernación, todos los despachos de las distintas secciones militares estaban iluminados y a ellos se trabajaba fuertemente.

Durante toda la noche ha reinado gran animación en el ministerio de la Guerra. Este permaneció cerrado, teniendo los continuos golpes de fuerza de no permitir la entrada ni a los militares. Se dio el caso de un ordenanza del ministerio que fué detenido a la entrada por el centinela. El ordenanza pidió que saliera el jefe de guardia, al que dijo que tenía que llevar un pliego urgenteísimo al gabinete del ministro, y entonces le dejaron pasar.

ORDENES MILITARES

Por el ministerio de la Guerra se han cursado las órdenes oportunas para que sepan a sus respectivos Cuerpos todos los jefes y oficiales de esta guarnición.

Desde las tres de la mañana se ha comenzado a dar cumplimiento a dichas órdenes.

En la orden de la plaza del día de ayer se prohibió terminantemente a las tropas la salida de los cuarteles, se debían por terminados todos los permisos y se ordenaba a las autoridades de todo clase que detuvieran a cualquier individuo de tropa, ya fuera de militar o de paisano.

EN CAPITANIA

También en Capitania general ha sido la noche última de gran movimiento.

El general Miquel Cobas se retiró a descansar cuando empezaba a clarear el día.

A las horas de la madrugada llegó a Capitania un oficial en el auto de la Comandancia de Ingenieros número 116, portador de una carta, indudablemente contenido pliego oficial.

TERMINA EL CONSEJO

A las siete de la mañana dieron por terminado los ministros el Consejo, reunido esta madrugada en Gobernación.

El marqués de Albuñol se retiró a dicha hora a su domicilio; los ministros se quedaron en Gobernación hasta las ocho para organizar los acuerdos adoptados.

Al salir fueron interrogados por los periodistas, pero los ministros se limitaron a decir que se dirigían a sus domicilios para el asno matutino ordinario.

EN CASA DEL PRESIDENTE

El Presidente del Consejo, don Sr. Arminita, se dirigió a su domicilio, retirándose y descansando.

A las once de la mañana el secretario particular del Presidente manifestó a los periodistas que el marqués de Albuñol había estado toda la mañana trabajando y que a aquella hora se encontraba durmiendo.

«Ció a los periodistas a las dos y media en el ministerio de la Gobernación.»

CONSEJO PERMANENTE

Poco después de las doce de la mañana comenzaron a llegar nuevamente al ministerio de la Gobernación todos los ministros.

El general Miquel Cobas se retiró a descansar cuando empezaba a clarear el día.

A las horas de la madrugada llegó a Capitania un oficial en el auto de la Comandancia de Ingenieros número 116, portador de una carta, indudablemente contenido pliego oficial.

¿QUE SERA?

Contra de las doce de la mañana llegó al domicilio del Presidente del Consejo un soldado. Este era portador de un pliego, que hizo entrega al jefe del Gobierno.

© Biblioteca Nacional de España

Εξόφυλλο 1. Αναγγελία του πρωϊκοπηματος του Primo de Rivera τον Σεπτέμβριο του 1923 από την εφημερίδα *La Correspondencia de España*.

(<http://erprimerivera.blogspot.gr/2014/12/la-correspondencia-de-espana-diario.html>)



Εικόνα 1. 22 Νοεμβρίου 1975: Ορκωμοσία του Βασιλιά της Ισπανίας Δον Χουάν Κάρλος Α΄ ενώπιον του ισπανικού Κοινοβουλίου.

(<http://www.elmundo.es/espana/2018/01/06/5a4feb1046163f2f398b4630.html>)



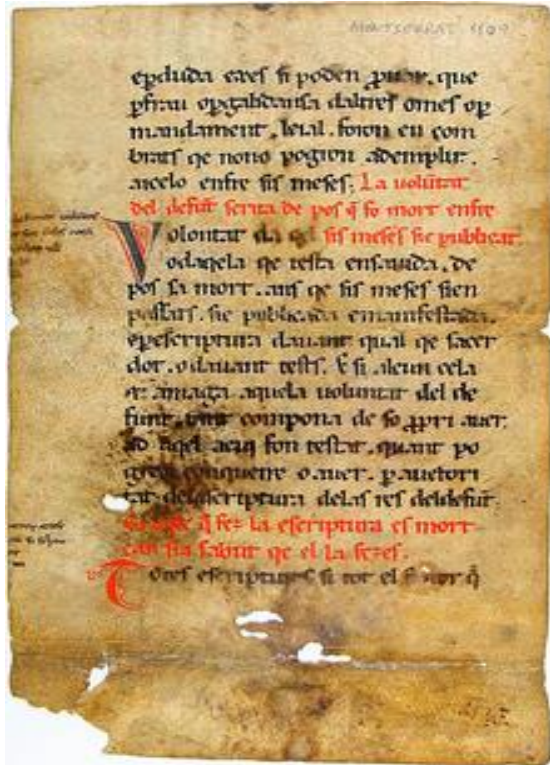
Εικόνα 2. Οι Βασιλείς της Ισπανίας Doña Sofía και Don Juan Carlos. Εξώφυλλο της εφημερίδας *La Vanguardia Española* της 23^{ης} Νοεμβρίου 1975, μια μέρα μετά την ενθρόνισή τους.

(<http://www.lavanguardia.com/hemeroteca/20140619/54410027461/juan-carlos-i-rey-de-espana-monarquia-historia-reyes.html>)



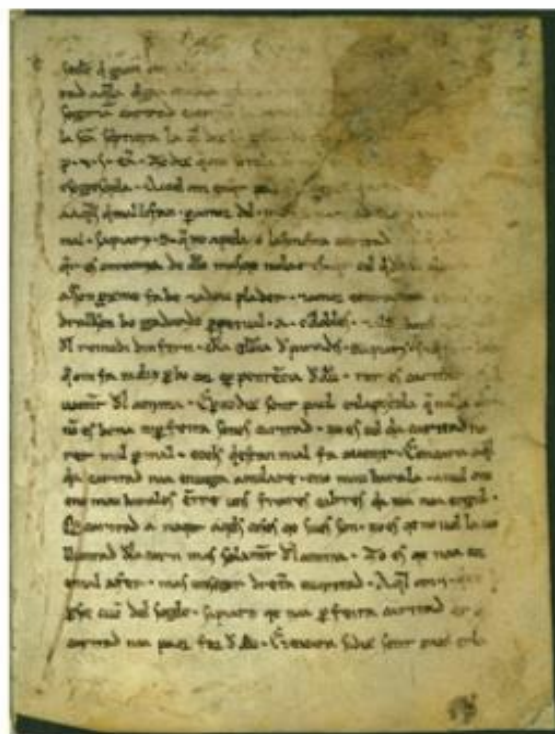
Χάρτης 1. Πολιτικός χάρτης των Αυτόνομων Κοινοτήτων, Αυτόνομων Πόλεων και επαρχιών της Ισπανίας.

(<https://ticsyformacion.com/2011/05/05/mapa-de-espana-por-comunidades-y-provincias-infografia-infographic-maps/>)



Χειρόγραφο 2. Forum Iudicum

(https://en.wikipedia.org/wiki/Visigothic_Code)



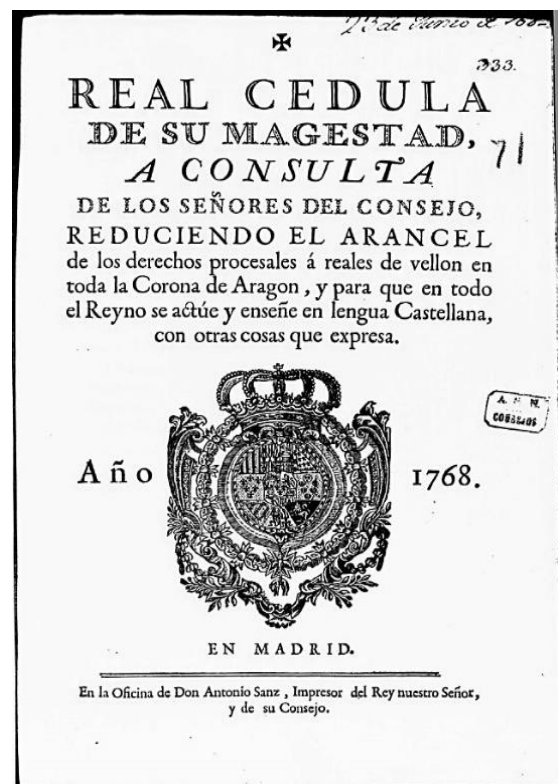
Χειρόγραφο 3. Les Homilies d'Organyà

<http://llengua.gencat.cat/es/el-catala/el-catala-llengua-romanica/>

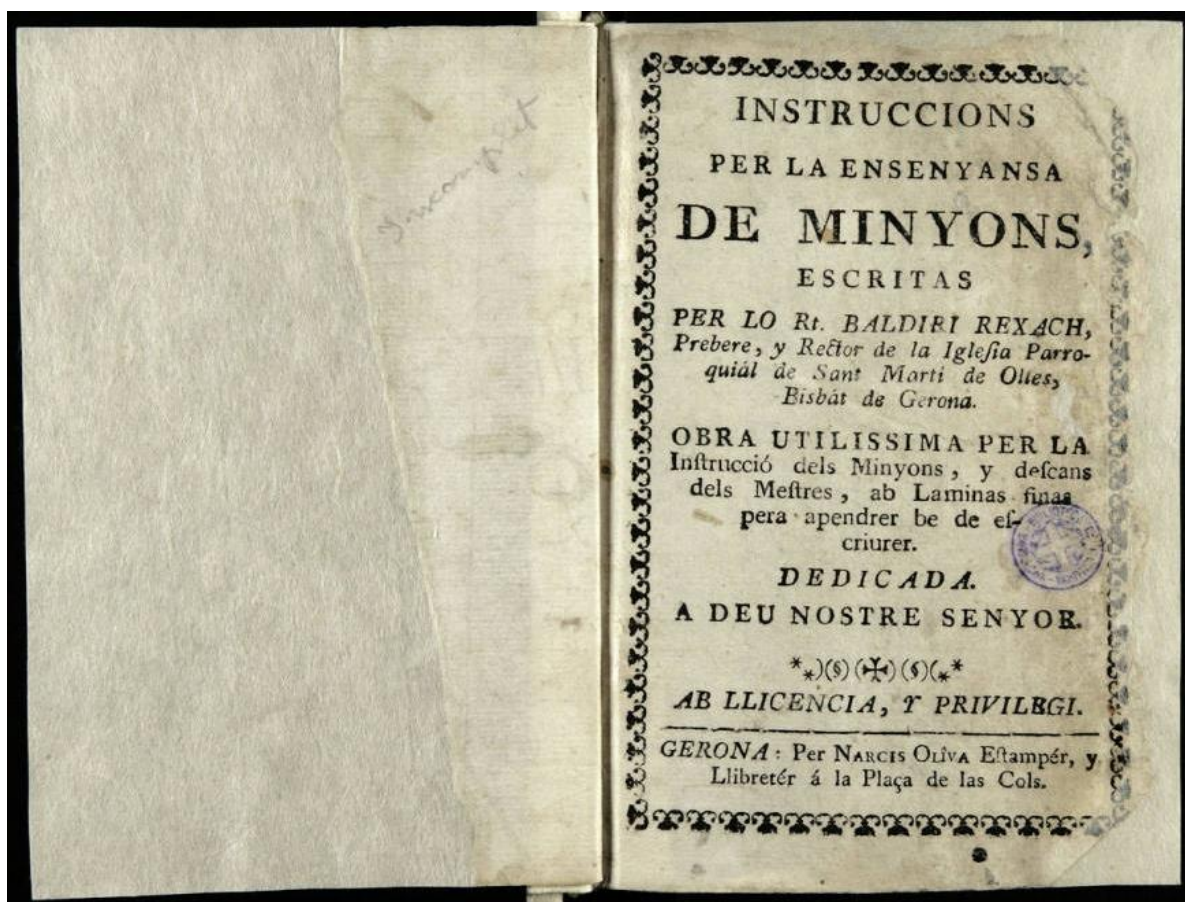


Χειρόγραφο 4. Το Διάταγμα Nueva Planta για την Καταλονία.

(<http://arxiuhistoric.bcn.cat/onzesetembre/es/1714/los-hechos-conmemorados>)



Χειρόγραφο 5. Το Βασιλικό Διάγγελμα του Arancel
(Generalitat de Catalunya 2015, 16)



Χειρόγραφο 6. Εξώφυλλο του παιδαγωγικού εγχειριδίου *Instruccions per l'ensenyança de minyons* του κληρικού Baldiri Reixac.

<https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0054816.xml>



Εικόνα 3. Ο Σύνδεσμος Προστασίας της Καταλανικής Εκπαίδευσης.
(Generalitat de Catalunya 2015, 22)



Εικόνα 4. Ο Καταλανός παιδαγωγός και συγγραφέας Francesc Flos i Calcat.
(Generalitat de Catalunya 2015, 22)

L'1 d'Octubre explicat a la menuda

Adrià Pujol Cruells
i Marta R. Gustems



Εικόνα 5. Το εξώφυλλο του παιδικού βιβλίου «Εξηγώντας την 1^η Οκτωβρίου στα παιδιά».

(https://www.lespanol.com/espana/politica/20180523/ensena-ninos-mil-heridos-culpa-policia-espanola/309469587_0.html)



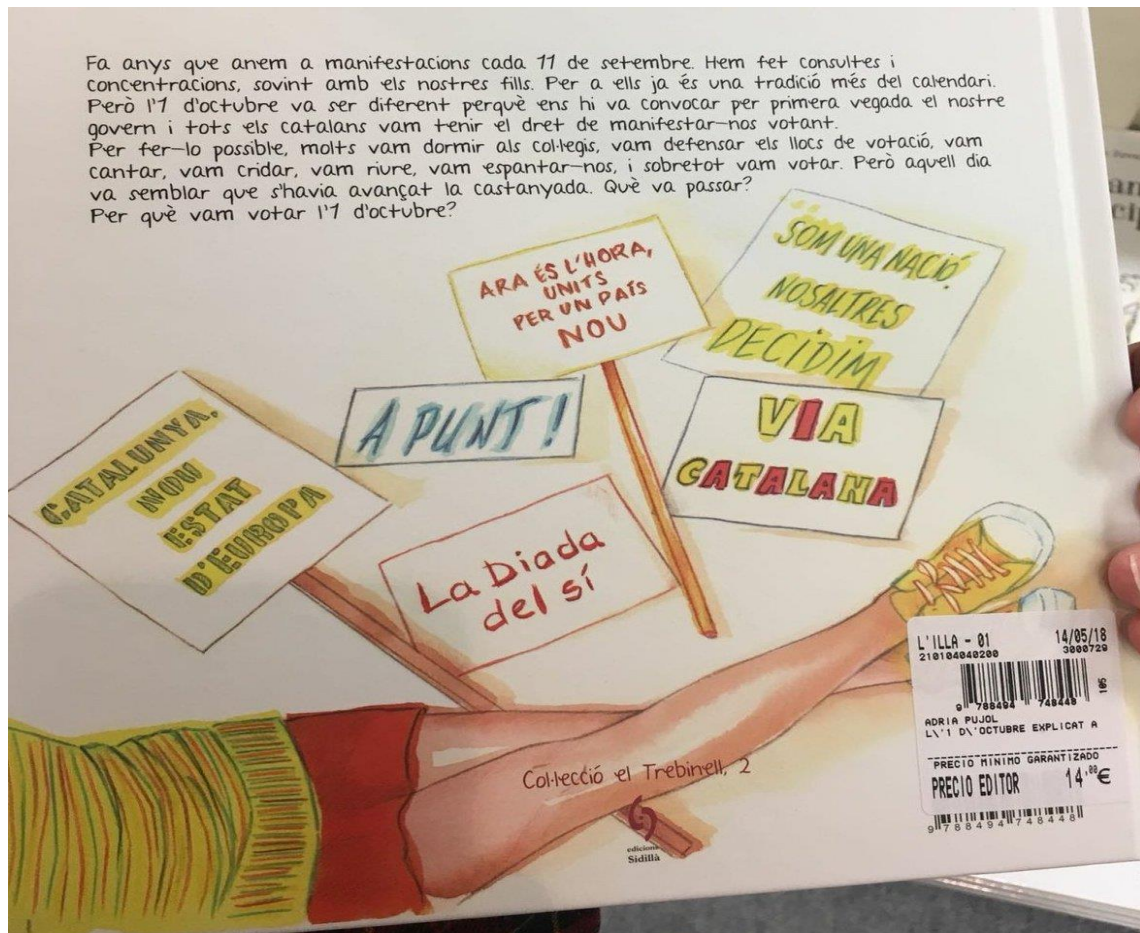
Εικόνα 6. Αποσπάσματα από το προπαγανδιστικό παιδικό βιβλίο

(https://www.elespanol.com/espana/politica/20180523/ensena-ninos-mil-heridos-culpa-policia-espanola/309469587_0.html)



Εικόνα 7. Χαρακτηριστικές εικόνες από τη (διαστρεβλωμένη) εξιστόρηση των γεγονότων της 1^{ης} Οκτωβρίου.

(https://www.elespanol.com/espana/politica/20180523/ensena-ninos-mil-heridos-culpa-policia-espanola/309469587_0.html)



Εικόνα 8. Το οπισθόφυλλο του παιδικού βιβλίου.

(https://www.elespanol.com/espana/politica/20180523/ensena-ninos-mil-heridos-culpa-policia-espanola/309469587_0.html)



Εικόνα 9. Το «Δέντρο των Γλωσσών».

(<http://www.ceice.gva.es/es/web/dgplgm/arbre>)



Εικόνα 10. Εγκαίνια του «Δέντρου των Γλωσσών» στο πλαίσιο του εορτασμού της Ευρωπαϊκής Ημέρας των Γλωσσών στη Βαλένθια.

(http://cadenaser.com/emisora/2016/09/24/radio_valencia/1474725327_667467.html)



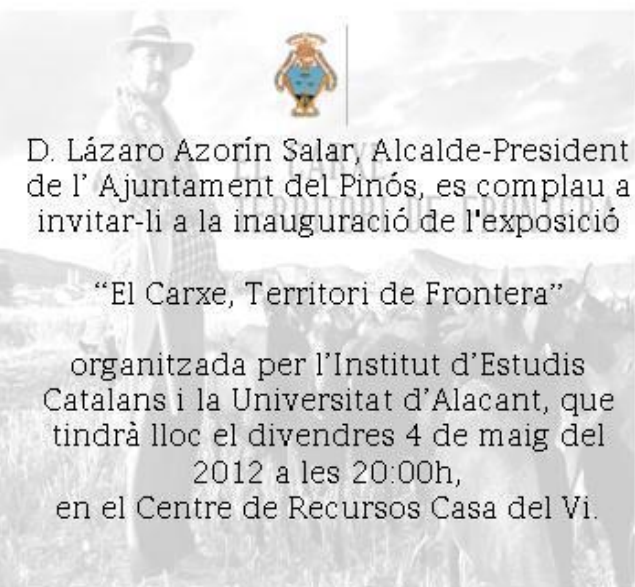
Αφίσα 1. Πολιτιστικές εκδηλώσεις στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ημέρας των Γλωσσών.

(<http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm/del>)



Αφίσα 2. Συναυλίες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ημέρας των Γλωσσών.

(<http://www.ceice.gva.es/web/dgplgm/del>)



Αφίσα 3. Η διεπιστημονική έκθεση «El Carxe, territori de frontera».

(<https://veu.ua.es/es/noticias/2012/04/carxe-un-territori-de-frontera-en-pinoso.html>)

El catalán pierde fuelle frente al castellano como idioma habitual en Cataluña

Ambos idiomas mantienen unos niveles de conocimiento similares en la población

MAIOL ROGER

Barcelona 20 JUN 2014 - 13:50 CEST

“[El sondeo quinquenal que la Generalitat](#) realiza para conocer la salud del catalán muestra que la lengua propia de Cataluña pierde fuelle en la comunidad frente al castellano”.

La distancia entre castellano y catalán arroja una diferencia de catorce puntos [que crece respecto al sondeo de 2008](#), cuando había menos hablantes de ambas lenguas (45,9% en castellano y 35,6% en catalán). [El sondeo de hace cinco años registró una caída en picado de los hablantes de catalán](#), que en 2003 casi se equiparaban a los del castellano: 47,2% frente al 46%. El). La diferencia entre el uso de ambas lenguas y el decrecimiento del idioma de Cataluña se debe, según la Generalitat, a la oleada de inmigrantes que llegó hasta el inicio de la crisis a la comunidad. En ese sentido, los responsables del estudio valoran que la caída que registraron todos los índices en 2008 se haya frenado en el último sondeo.

La Generalitat se ha mostrado triunfalista en su análisis. "Vamos al alza", ha celebrado la directora general de política lingüística, Ester Franquesa. "Unos seis millones de personas son capaces de entender el catalán. Aunque el porcentaje es más bajo, el volumen de personas es más alto, por lo que la tendencia va al alza", ha insistido. El 94,3% de los catalanes entienden el catalán, y el 99,8% el castellano. La cifra de los que son capaces de hablarlo ya es más reducida. Un nivel similar en castellano (99,7%) pero un descenso en el caso del catalán hasta el 80,4%. El optimismo de Franquesa se debe a que el catalán gana enteros en la transmisión familiar y en que hasta 3 millones de catalanes hablan en la lengua propia de la comunidad pese a que su idioma materno fuera otro, principalmente el castellano

Απόσπασμα 1. Στη δημοσκόπηση που διεξάγει η Generalitat de Catalunya ανά πενταετία σχετικά με την κατάσταση της καταλανικής γλώσσας, καταγράφεται για την περίοδο 2003-2008 υποχώρηση στα ποσοστά που αφορούν στους ομιλητές της συγκριτικά με τους ομιλητές της καστιλιανικής.

(https://elpais.com/ccaa/2014/06/20/catalunya/1403265034_816562.html)

280 académicos critican a Junts pel Sí por defender el bilingüismo

Los firmantes presentan en la UB el manifiesto en contra de la cooficialidad

CRISTIAN SEGURA

Barcelona 1 ABR 2016 - 15:25 CEST



La actriz Txé Arana en el acto de presentación del manifiesto en defensa del catalán. JOAN SÁNCHEZ

“280 filólogos, profesores universitarios y escritores presentaron este jueves en el [Paraninfo de la Universitat de Barcelona un manifiesto a favor del catalán como única lengua oficial de Cataluña](#)”.

Απόσπασμα 2. Παρουσίαση του μανιφέστου υπέρ της αναγνώρισης της καταλανικής γλώσσας ως μοναδικής επίσημης της καταλανικής περιφέρειας, στο Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης.

(https://elpais.com/ccaa/2016/04/01/catalunya/1459464635_168603.html)

Más de 170 lingüistas reclaman el catalán como única lengua oficial

Presentarán jueves un manifiesto para concienciar la ciudadanía sobre “el estado crítico de la lengua” y sobre los riesgos del bilingüismo

EL PAÍS

Barcelona 31 MAR 2016 - 21:08 CEST



impulsado por el Grup Koiné, el documento pretende abrir el debate sobre la lengua en la perspectiva del proceso constituyente catalán, considerando que "la situación actual de la lengua catalana en la mayoría de ámbitos de uso general es extremadamente crítica"

La presentación será al paraninfo de la UB.

"L' Associació [Llengua y República](#) presentará este jueves al paraninfo de la Universitat de Barcelona el manifiesto *Per un verdadero proceso de normalización lingüística en la Catalunya independiente*, con el cual quieren concienciar la ciudadanía sobre la situación actual del catalán y sobre el papel vertebrador que tiene que jugar en un Estat catalán. Subscrito por más de 170 académicos, profesores universitarios, escritores, estudiosos, docentes y otros profesionales de la lengua e

Απόσπασμα 3. Περισσότεροι από 170 γλωσσολόγοι υπεραμύνονται της καθιέρωσης της καταλανικής γλώσσας ως μοναδικής επίσημης της Καταλονίας. (https://elpais.com/ccaa/2016/03/29/catalunya/1459276372_040957.html)

EL PUNT AVUI+

EDUCACIÓ

BARCELONA - 17 març 2018 2.00 h

EDUCACIÓ

Els docents abaixen la guàrdia en l'ús del català a l'institut

Un estudi constata la presència del castellà en moltes classes i que els centres tenen poc impacte en els usos lingüístics dels alumnes

Manifestació avui en defensa del model d'escola catalana



- La comunitat educativa ha convocat per avui una nova mobilització a favor de l'escola catalana Foto: ORIOL DURAN.

RAÛL GARCIA I ARANZUEQUE - BARCELONA

“La comunitat educativa ha convocat per a aquesta tarda una manifestació de suport a l’escola en català en un moment en què aquest model està amenaçat pel govern espanyol, que malda per introduir el castellà com a llengua vehicular de l’ensenyament. Un estudi presentat ahir, però, revela que, tot i que el català és la “llengua principal i institucional” a l’escola, no és, en exclusiva, la llengua vehicular, si més no en molts instituts catalans, on s’hi fan classes en castellà”.

Απόσπασμα 4. Κινητοποίηση εκπαιδευτικών στη Βαρκελώνη υπέρ του καταλανικού μοντέλου εκπαίδευσης, μετά την αναγγελία της ισπανικής Κυβέρνησης για την εφαρμογή της καστιλιανικής ως γλώσσας οχήματος στα καταλανικά σχολεία.

(<http://www.elpuntavui.cat/societat/article/16-educacio/1358966-els-docents-abaiixen-la-guardia-en-l-us-del-catala-a-l-institut.html>)

el Periódico

Sánchez: "El problema no es el catalán; es el adoctrinamiento en la escuela"

El líder del PSOE acusa a Rajoy de ser "un conductor dormido al volante de un país"

Juan Ruiz Sierra
Madrid - martes, 06/03/2018 | Actualizado el 07/03/2018 a las 17:48 CET

62



Pedro Sánchez, el lunes en la sede del PSOE. / JUAN MANUEL PRATS / VIDEO ATLAS

Pedro Sánchez ha argumentado este martes que si hay problemas en la educación de Catalunya no es por el sistema de inmersión lingüística, sino por la ideología que imponen algunos profesores. “El problema no son las **lenguas**, sino las **palabras** que se usan para las lenguas como **factor de división**”, ha dicho en Tele 5 el líder socialista.

“El problema no es la lengua catalana; es el **adocrinamiento** que se está dando en Catalunya en algunos centros educativos”, ha añadido, en referencia al anuncio del Gobierno de que estudia echar mano del artículo 155 de la Constitución para que **el castellano sea vehicular en los colegios públicos** de la comunidad autónoma. La iniciativa, no concretada por el momento, ha puesto de manifiesto las **distintas sensibilidades del PSOE** en este asunto. Mientras presidentes como el castellano-manchego **Emiliano García-Page** y el aragonés **Javier Lambán** critican el sistema de inmersión lingüística, Sánchez lo respalda.

“Estamos en una situación **completamente irracional** en Catalunya”, ha continuado el secretario general del PSOE después de que el presidente del Parlament, **Roger Torrent**, **propusiera la investidura como 'president' de Jordi Sánchez**, líder de la ANC, en prisión preventiva por un presunto delito de sedición. “La candidatura de **Jordi Sánchez** ofrece las mismas salidas que la de **Carles Puigdemont**. Ninguna. Cero. El independentismo está renunciando a gobernar. Está en la ceremonia de jugar a elegir a un presidente”, ha sostenido.

Απόσπασμα 5. Τοποθέτηση του νυν Πρωθυπουργού της Ισπανίας Pedro Sánchez από το βήμα της αντιπολίτευσης τότε, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 155 του ισπανικού Συντάγματος στην Καταλονία, με το οποίο η καστιλιανική θα καθιερωνόταν ως γλώσσα όχημα στα δημόσια καταλανικά σχολεία.

(<https://www.elperiodico.com/es/politica/20180306/sanchez-problema-catalan-adocrinamiento-cuestion-confianza-6670072>)

Denuncian el déficit al aplicar la Carta Europea de lenguas con el catalán

- EFE
- 22 NOV. 2017 16:38

Los gobiernos autonómicos de **Baleares, Cataluña** y la **Comunidad Valenciana** han alertado al **Consejo de Europa** de que en España el cumplimiento de la **Carta europea de las lenguas regionales o minoritarias (CELROM)** en relación con el **catalán** es "reiteradamente irregular" y en ocasiones "deficitario".

Los tres gobiernos han remitido al Consejo de Europa un informe que llevan a cabo cada tres años y que evalúa para el período 2014-16 el grado de cumplimiento de CELROM, un tratado europeo aprobado en **Estrasburgo** el 5 de noviembre de 1992 para promover las lenguas regionales o minoritarias y que España firmó y luego ratificó en 2001.

A pesar de que el Estado español se comprometió a aplicar la CELROM casi íntegramente y en el grado máximo de compromiso que se podía adquirir, de facto, su aplicación por parte del Estado a los territorios de lengua catalana es "reiteradamente irregular y en según qué ámbitos claramente deficitario", ha informado la **Conselleria de Cultura, Participación y Deportes**.

El **Govern** ha recordado que, cada tres años, el Consejo de Europa solicita un informe de cumplimiento de la CELROM a España, que a su vez lo pide a las comunidades autónomas con lenguas oficiales diferentes del **castellano**.

En el caso de Baleares, el informe lo elaboró la Conselleria de Cultura, Participación y Deportes a través de la **Dirección general de Política Lingüística**.

El pasado mes de julio, las direcciones generales de **Política Lingüística** de los gobiernos autonómicos de Baleares, Cataluña y la Comunidad Valenciana enviaron en al Gobierno central el "**V Informe de cumplimiento de la CELROM**", que evalúa el periodo 2014-2016.

Además, los responsables de las tres comunidades acordaron enviar los tres informes conjuntamente, en inglés, al Consejo de Europa para que éste "pueda valorar directamente el grado de compromiso real que adquiere el Estado español en relación con la lengua catalana".

Απόσπασμα 6. Προσφυγή των αυτονομικών Κυβερνήσεων της Καταλονίας, των Βαlearίδων νήσων και της Κοινότητας της Βαλένθια στο Συμβούλιο της Ευρώπης για την μη πλήρωση των διατάξεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις μειονοτικές και περιφερειακές γλώσσες από την ισπανική Κυβέρνηση.

(<http://www.elmundo.es/baleares/2017/11/22/5a1599cd268e3e133a8b45a4.html>)



alicanteplaza

IDIOMAS Y LIBERTAD PIDE TAMBIÉN AL FISCAL QUE INVESTIGUE A MARZÀ, SOLER Y PUIG

Una asociación de padres pide al Gobierno que lleve al Constitucional la Ley de Plurilingüismo

- [Alicante Plaza](#)



📷 Manifestación contra el plurilingüismo en Alicante, en la que participó Idiomas y Libertad. Foto: RAFA MOLINA

29/04/2018 -

ALICANTE. La asociación alicantina de padres de alumnos **Idiomas y Libertad**, creada expresamente para oponerse a la aplicación de la Ley de Plurilingüismo de la Generalitat, **ha pedido al Gobierno que presente un recurso de inconstitucionalidad** contra la normativa autonómica, después de que el Tribunal Superior de Justicia de la Comunitat Valenciana (TSJCV) [anulase esta misma semana el decreto-ley de plurilingüismo](#) (que la Conselleria aprobó para poner en marcha la actual Ley, **cuando el mismo TSJCV suspendió la aplicación del decreto original en 2017** por el recurso de la Diputación de Alicante).

La asociación, una de las más combativas con la política lingüística del Consell, y que ha organizado ya varias manifestaciones en Alicante junto a otras asociaciones y sindicatos, **propone la misma medida al Defensor del Pueblo, o a un grupo de 50 diputados o senadores**, dado que también están habilitados para presentar ese recurso ante el Tribunal Constitucional. La asociación recuerda que [el recurso que ha anulado parcialmente el decreto derogado por Educación](#) fue presentado por el Foro por el Derecho a Elegir Lengua Vehicular, del cual forma parte junto a **Concapa y Covapa**.

Idiomas y Libertad considera que los mismos motivos que han servido al TSJCV para anular el decreto-ley de 2017 (que se basaba en otro decreto suspendido cautelarmente) se han trasladado a la ley de 2018, por lo que los Programas Lingüísticos de Centro establecidos en la nueva ley serían, a juicio de la asociación, también ilegales. Por este motivo la asociación pide "de manera urgente **la interposición de un recurso de inconstitucionalidad** al Gobierno Central, actuando con determinación y firmeza, a diferencia de otras actuaciones del pasado que pretendían, como primer objetivo, evitar enfrentamientos con los gobiernos regionales".

Al mismo tiempo, "ante una previsible inacción del Gobierno Central, queremos solicitar la ayuda de 50 diputados o 50 senadores para que presenten un recurso de inconstitucionalidad con carácter urgente". Para este recurso están legitimados el Defensor del Pueblo, cincuenta diputados, cincuenta senadores o el presidente del Gobierno. Puede interponerse **en el plazo de tres meses a partir de la publicación oficial de la ley** (plazo para el que restan tres semanas). El plazo puede ampliarse a nueve meses en el caso de los recursos de inconstitucionalidad interpuestos por el presidente del Gobierno.

Por otra parte, la asociación pide a la **Fiscalía General del Estado** que actúe de oficio para determinar si **Miquel Soler** (secretario autonómico de Educación) y **Vicent Marzà** han incurrido en un delito de **prevaricación y desobediencia**, puesto que los designados por la Generalitat como responsables de hacer cumplir el auto de suspensión cautelar del Decreto 9/2017, tal como se trasladó al TSJCV. "Incluso al presidente de la Generalitat Valenciana, **Ximo Puig**, por tratarse de una cuestión de responsabilidad en daños irreparables en la educación de un gran número de menores, agravado con reincidencia al dar continuidad a un decreto suspendido a través del Decreto Ley 3/2017, e incluso de la Ley 4/2018, **publicada con anticipación a la sentencia para esquivar la legalidad** vigente".

Απόσπασμα 7. Διαδήλωση στο Αλικάντε (Κοινότητα της Βαλένθια) κατά της εφαρμογής του Νόμου για την πολυγλωσσία, στην οποία συμμετείχε ο σύλλογος «Γλώσσες και Ελευθερία».

(<https://alicanteplaza.es/una-asociacion-de-padres-pide-al-gobierno-que-lleve-al-constitucional-la-ley-de-plurilinguismo>)

